

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Üç Dinin ve Ünlülerin Buluştuğu Semt

KUZGUNCUK

Nedret Ebcim

2. BASKI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: www.yazindirekt.org

ileri
YAYINLARI

ileri
YAYINLARI

Nedret Ebcim

KUZGUNCUK

ÜÇ DİNİN VE ÜNLÜLERİN BULUŞTUĞU SEMT KUZGUNCUK

Nedret Ebcim-Sabahat Ebcim

Kapak Fotoğrafı: Ahmet Ebcim

ISBN: 975-6288-40-X

İLERİ YAYINLARI

No: 50

Birinci Basım: Nisan 2005

İkinci Basım: Temmuz 2005

© 2005, İleri Yayıncılık Reklamcılık Tur. Nak. İnş. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları İleri Yayıncılık Reklamcılık Tur. Nak. İnş. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin almadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İLERİ YAYINLARI

YÖNETİM YERİ: İstiklâl Cad. Ayhan Işık Sok. 7/5 Beyoğlu İSTANBUL **Tel/Faks:** (0212) 292 73 00
ANKARA BÜRO GMK Bulvarı 45/11 Kızılay **Tel:** (0312) 229 76 87 **İZMİR BÜRO** Şair Eşref Bulvarı
No: 37/3 Alsancak **Tel:** (0232) 464 71 52 **ADANA BÜRO** Cemal Paşa Mahallesi. 5 Sokak No:4
Daire:12-13 Seyhan **Tel:** (0322) 453 48 40 **İZMİT BÜRO** Karabaş Mahallesi. Şehabettin Bilgisu
Cad. No: 22 Kat:1 Daire:1 **Tel:** (0262) 323 47 45 **EDİRNE BÜRO** Mithatpaşa Mah. Arifpaşa Cad.
Selahattin Güreke Apt. Daire:4 **Tel:** (0284) 214 70 16 **İnternet:** www.ileri2000.org **e-posta:**
ileri2000@hotmail.com

Baskı: Günaydın Ofset (0212) 501 29 45

ÜÇ DİNİN VE ÜNLÜLERİN BULUŞTUĞU SEMT KUZGUNCUK

*Kuzguncuk'ta yaşamış ve yaşamakta olan
tüm Kuzguncuklulara ithaf ediyoruz.*

İçindekiler

I- KUZGUNCUK'UN MİMARİSİ, COĞRAFYASI VE TARİHİ

Kuzguncuk'un Tarihi ve Nüfus Yapısı

Kuzguncuk'ta İlk Yerleşimler	19
Kuzguncuk'ta Yahudi Yerleşimi	20
Yahudiler İçin Kuzguncuk Kudüs'e Bağlı Bir Topraktır.	20
İlk Basma Kuzguncuk'ta Üretildi	21
İlk Kreş, İlk Tahta Metre Kuzguncuk'ta... ..	22
Kuzguncuk'a Rum ve Ermeni Yerleşimi.	22
Kuzguncuk Nüfusunun Yapısı	23

Cami, Kilise ve Sinagog Yanyana

40 Günde Tamamlanan Cami: Üryanizade Camii	25
Kuzguncuk Camii	27
Abdurrahman Ağa Camii (Paşalimanı Camii)	28
Ayios Yeorgios Rum Kilisesi (Rum Ortodoks Kilisesi)	29
Ayios Pantelemon Kilisesi	30
Ayios İoanis Rum Ortodoks Ayazması	33
Abdülaziz'in Verdiği Parayla Yapılan Kilise: Surp Krikor Losavoriç Kilisesi.	34
Kilisenin Mimarisi	34
Beth Yakov Sinagogu (Büyük Sinagog)	36
Kuzguncuk'a Gelen Musevi Hacı Sayıları	39
Sinagoglardaki Eğitim Çalışmaları	39
Sinagog'da Verilen İftarlar	40
Vırane Sinagogu (Küçük Sinagog)	40

Kuzguncuk'un Mimarisi

Öküz Limanı (Paşalimanı).	43
Çeşmeler	43
Kuzguncuk İskelesi	46
Kuzguncuk Vapuru	47
Kuzguncuk Hattında Çalışan Sütluçe Vapuru'na Rus Saldırısı.	47
Kuzguncuk Korusu	48
Yahılar ve Köşkler	48
Halil Haşim Bey Yalısı- Kamil Paşa Yalısı (Mukbil Bey Yalısı).	49
Cemil Molla Köşkü ve Yalısı	50
Kurtuluş Savaşı'nda Silah Sevkiyatının Üssü: Hafız Ahmet Paşa Yalısı	51
Mimar Abidin Mortaş Yalısı	52
Madam Agavni Muratyan Yalısı ve İhsan Bey Yalıları	52
Fethi Ahmet Paşa Yalısı (Mocan Yalısı)	52
Şirket-i Hayriye'nin Kurucularından Fethi Ahmet Paşa.	53

Serasker Avni Paşa Yalısı	60
Modern Belediyeciliğin İlk Örneği: Kuzguncuk Gazhanesi	60
Nakkaş Baba Mevkii	61
Hamamlar	68
Mezarlıklar	70
Kuzguncuk'ta Bulunan Okullar	71
Kuzguncuk'un Bostanları	74
Kuzguncuk Bostanı'nı Korumak İçin Yapılan Eylemler	76
Kuzguncuk'ta Bulunan Anıtsal Ağaçlar	76
Lakaplar ve Mahalle İsimlerinin Anlamları	77

II- KUZGUNCUK'UN ÜNLÜLERİ

Kuzguncuk'ta Yaşamak...

Cennet Kuzguncuk	82
------------------------	----

Atatürk, 7 Yıl Boyunca Hafta Sonu Tatilini Kuzguncuk'ta Geçirdi

Atatürk ve Ali Fuat Paşa'nın Harp Okulu'nda Tanışması	83
Mustafa Kemal Kuzguncuk'ta Ali Fuatların Evine Taşınıyor	84
Mustafa Kemal'in Padişah'a İlk Meydan Okuması Kuzguncuk'ta	85
Cumhuriyet Döneminin İlk Yolsuzluğu	87

Kuzguncuk'un Solcuları

Kuzguncuk'un En Ünlü Solcusu Gültekin Ağabey	89
Zeki Baştımaz	90
Mehmet Ali Aybar	90
Yolu Kuzguncuk'tan Geçenler: Oktay Rifat, Arif Dino, Rifat Ilgaz	92

Kuzguncuk'tan Nâzım Geçti

Ali Fuat Paşa, Nâzım'ı Hapisten Kurtarmak İçin Nasıl Uğraştı	93
Nâzım'ın Sare Teyzesi	93
Nâzım'ın Teyzesinin Doğumuna Mustafa Kemal de Şahit Oluyor	94
Sare Teyzesi Nâzım'ın Karıları İçin Ne Diyordu	95
Nâzım'ın Kuzguncuk Şiirleri: "Kuzguncuk'ta Oturmalı"	96

Can Yücel'le Anılar...

Can Yücel'in Kaleminden Kuzguncuk'un Meyhaneleri	99
Can Yücel Kuzguncuk'a İlk Geldiğinde Nasıl Garipsemi	100
Can Yücel, Beni Evine Götürüyor	100
Kuzguncuk Sokaklarında Bornozla Dolaşan Can Yücel	102

Kuzguncuk'un Çocukları: Uğur Yücel ve Hülya Koçylğılt

Uğur Yücel, Mahalle Maçlarımızda Hakem Olurdu	103
Uğur Yücel Gülerken Altına Nasıl Kaçtırdı	106

III- KUZGUNCUK HİKÂYESLERİ

Kuzguncuk'tan Portreler

Tahsin Kaptan	109
Necip Fazıl'ı Kızdıran Vapur Düdükleri	109
Çengelköy'ün Zerzevatı, Beylerbeyi'nin Teşrifatı,Kuzguncuk'un Haşaratı	110
Boyacı Kadri Ağabey	111
Kuzguncuk İskelesi Ali Fuat Cebesoy'un Emriyle Onarıldı	112
Gururlu ve İnatçı Bir Marangoz: Kadri Ağabey	112
Cemil Molla'dan Sare Hanım'a: "Sana Kimse Aşık Olmaz"	113
Meyhane Kapalı Olduğunda Bile İçki İçerlermiş	116
Kurtuluş Savaşı'nda Kuzguncuk Anadolu'ya Silah Kaçırma Merkeziydi	116
Kuzguncuklular İşgal Gücü Askerini Vuruyor	117
Alkoliklere İçki Vermeyen İsmet Baba Restoranı	117
Palyaçonun Üstüne Düşen İp Cambazı	118
Kadri Ağabey Haydarpaşa'da Atatürk'e Nasıl El Salladı	118
Kuzguncuk'ta Neden Taş Yok?	119
Papaz Kadri Ağabey de Kuzguncuk'u Anlatıyor	120

Marangoz Osman Ağabey'in Anlattıkları

Kuzguncuk'un Dervîşi Osman Ağabey	123
Şeref Stadi'na Maça Gidiş	124
Deli Yılmaz	125
Deli Ali Bey'in Güreş Tutması	125
Deli Abidin	126
Kilise Çanları	126
Manav Medina ve Madam Raşel	127
Varyemez ve Deli Ali Bey	128
Palavra Bahattin (Amigo)	129
Ermeni Cenazesi	130
İşgal Dönemi ve Kuzguncuk	130
Kuleli Lisesi Öğrencileriyle Meydan Savaşı	131

Sabahat Ebclm'in Anlattıkları

Ailem, Beşiktaş'tan Kuzguncuk'a Geliyor	133
Dereboyu Mevkii ve İcadiye Caddesi	134
Şekerci Kirkon ve Andon Kardeşler	134
Muhallebici Yorgo ve Koço Kardeşler	135
Zerzevatçı Osman ve Foti	136
Kuzguncuk'un İlk Marketi	136
Şakacı Hüsamettin Bey	137
Cumhuriyet Bayramları Bir Başka Olurdu	138
Cabir Amca, Kunduracı Nesim, Nalbur Müsü Avram	138
Irklar ve Diller Mozaîği Kuzguncuk	139

Gazete Dağıtıcısı Aris	140
Kuzguncuk'tan İnsan Manzaraları	140
Üsküdar-Beykoz Otobüsleri	141
İcadiye Yazmahanesi	142
İhsan Paşa ve Mebruke Aksoley	142

Taksicî Yüksel'in Anlattıkları

Doktor Minasyan, Ohannes Ve Kardeşi Hırant	143
Doktor Robert	145
Rum Berber Dimitro, Kıryazi ve Emin Amca:	145
Hatırlamak İstemediğimiz 6-7 Eylül 1955 Olayları	146

Eskisi ve Yenisiyle Kuzguncuk

Kıbrıs Barış Harekâtı	149
12 Eylül Öncesi Kuzguncuk	150
Sinemaları Bir Başkaydı Kuzguncuk'un	151
İsrail Devletinin Kurucularından Kuzguncuklu Davit Angel	154
Ünlü tarihçi Kevork Pamukçyan	155
Zülfü Livaneli Kuzguncuk'ta!	155
Muhasebeci Fikret	156

Kuzguncuk'ta Futbol

Kuzguncuk'un Futbol Takımları ve Futbolcuları:	159
Türkiye Liglerinin İlk Golünü Yiyen Kaleci	159
Fenerbahçeli Ercan Aktuna ve Beşiktaşlı Ahmet Şahin	160
Erkan Aktuna	160
Atakan ve Turgay Aksu Kardeşler	161
İsmail Akın	161
Semtin Diğer Futbolcuları ve Sporcuları	162

Kuzguncuk'un Mevsimleri

Yazı başka, kış başka, baharı başka... ..	163
---	-----

Kuzguncuklu Gayrimüslimler

Bayan Fortini ve Bay Yani	165
Bayan Fortini Eski Kuzguncuk'u Anlatıyor	166
Göztepe'de Oturan Eski Kuzguncuklular	170

Kuzguncuk'un Köşkleri

Cemil Molla'nın içki, kumar alemleri ve Tamburi Cemil Bey	180
Kuzguncukta Yaşamış Florina'lı Nâzım	182

IV- ŞAİRLER VE YAZARLAR SEMTİ KUZGUNCUK

Şiirlerde Kuzguncuk

Şair Gülsüm Cengiz Yeniden Kuzguncuk'a Taşınıyor	190
--	-----

Mehmet Ünver ve eserleri	192
Rıza Suat Anlatıyor	193
Kuzguncuk'ta Hoşgörü ve Tolerans	194
Şairin Bahsettiği Duduka ve Amigo Kimdi?	198
Mışon'un Fındıkları	202
Odessea'nın Torunu Kuzguncuk'a Geliyor	207
Nazım'ın Teyzesi Sare Hanım	211
Nono Bey	225
Pembe Yalı (Mocan'ın Yalısı)	237
Kuzguncuklu Sevim Burak	248

V- GÜNÜMÜZDE KUZGUNCUK

Kuzguncuk'ta Siyaset	
Kuzguncuk'taki Sivil Örgütler	258
Kuzguncuk Kültür ve Öğrenci Derneği	258
Kuzguncuk Halka Hizmet Derneği	260
Kuzguncuklular Derneği	262
Kuzguncuklular Derneği Toplumsal Hayatın Odağı Oluyor	263
İstanbul Mülkiyeliler Birliği	264
Tekstil Sanatları Derneği	265
Kaptanoğlu Ailesi	265
Şimdiki Kuzguncuk	
Gelelim Şimdiki Kuzguncuk'a	267
Şimdi de Güzeldir Kuzguncuk	267
Ressam Trabzonlu Yusuf Katipoğlu	269
Ressam Rafet Ekiz	271
Heykeltraş ve Seramik Sanatçıları	271
Mimar Cengiz Bektaş	271
Kuzguncuklu Milletvekilleri, Senatörü ve Muhtarlık Seçimleri	271
Senatör Ayhan Peker	272
Kuzguncuk'un Muhtarları Ve Seçimleri	273
Kuzguncuk'un Renkli Kişilikleri	
Kahveci Necdet Altan Beyefendi	275
Tatyos Bey	276
Avram	277
Reis Yüksel	278
Ömer Turan, Cüce Vedat, Rehber Gazi Ve Karga Faruk	280
Kontrgerilla Uzmanı Devrimci ve Atatürkçü Talat Turhan	281
Kaynakça	285

Önsöz

Niçin yazdık? Söze böyle başlayalım. Kuzguncuk'u yazmak için birçok nedenlerden birisi de semt ile ilgili yazılmış kitapların, bir elin parmakları kadar az olmasıydı. Kuzguncuk ile ilgili yazınsal anlamdaki bu boşluğu nasıl doldurabilirdik? Kültürlerin birbirleriyle kaynaştığı, birbirlerine aktığı, farklı din ve ırkların bir arada kardeşçe, yüzyıllardan beri yaşadığı Kuzguncuk, anlatılmalıydı. Dostlukların, yardımlaşmaların ve komşulukların azaldığı, insanların kalabalıklar arasında yalnızlaştığı dünyamızda, Kuzguncuk hala kaybolmayan değerleriyle direniyordu. Açıkçası farklılığını gösteriyordu. Kuzguncuk, kimliği olan bir semtti. Kitabı hazırlarken bu farklılığı ve kimliği hep ön planda tuttuk ve hep bunu vurgulamaya çalıştık. Kuzguncuk; tarihi değerleri olan ibadethaneleri, yalıları, köşklere ama her şeyden önemlisi insanı ile anlatılmayı ve yüzyıllar ötesine taşınmayı haklıyordu. Kuzguncuk farklı kültürlerin yaşandığı ve yaşadığı semt olarak hep renkli karakterler oluşmuştu. Son yıllarda ülkemizde büyük bir kültür yozlaşması yaşanmaktadır. Yazılı ve görsel medya ise maalesef bu yozlaşmayı körüklemeye devam ettirmektedir. Daha önce de söz ettiğimiz gibi insanın insana yabancılaşması, tele-

vizyon, bilgisayar, CD, DVD derken, insanın makine ile dostluğu(!) başlamıştır. Artık insanlar birbirleriyle neredeyse hiç konuşmayan, birbirlerine hep kuşkuyla bakan ve birbirlerine güvenmeyen bireyler haline geliyordu. Özellikle televizyon ve bilgisayar; faydasının yanında, yanlış kullanımı nedeniyle bu yalnızlık gitgide artıyordu...

İşte her şeye rağmen Kuzguncuk, insani özelliklerini eskisi kadar olmasa da yitirmemiştir. Kuzguncuk'ta insanın insanla ilişkisi devam etmektedir. Büyük şehirlerin büyük apartmanlarındaki insanların birbirleriyle hiç konuşmaması ve selam vermeden yürüyüp gitmesi, komşuluk (!) etmesi, yani etmemesi bu semtte fazla yaşanmamaktadır. Kuzguncuklular apartmanlarda bile otursalar, birbirleriyle olan sıcak ilişkilerini sürdürmektedirler. Burada yüzyılın yalnızlığı yaşanmamaktadır. Ancak seyrek de olsa kendi oturduğumuz apartman da dahil olmak üzere, özellikle semtimize sonradan taşınanların bir kısmı, bu sıcak atmosferi yakalayamamıştır. Fakat çoğunluk bu efsunlu hayattan etkilenerek semt ile bütünleşmiştir...

Bizi motive eden başka bir şey de, son yıllarda Kuzguncuk'a yerleşen mimar, heykeltıraş, ressam, şair, yazar gibi sanatçıların dergi ve gazetelerde çıkan semt ile ilgili yazılarında, sanki kendileri tarafından Kuzguncuk'un tanıtıldığı, renklendiği, geliştiği gibi bir hava yaratılmıştı. Bu durum Kuzguncukluları rahatsız etti. 1946 yılından beri Kuzguncuk'ta oturmakta olan annem ve doğma büyüme Kuzguncuklu olarak benim de bunun böyle olmadığını anlatmalıydık... Annem Sabahat Ebcim bana çocukluğumdan itibaren Kuzguncuk'un renkli hayatını anlattı durdu... Kendisine, neden bana anlattıklarını yazmıyorsun? dediğimde: "Oğlum, ben yazar değilim. Yazarlık benim için çok kutsal bir meslek. Benim buna hakkım yok" demişti. Annem beni hep etkilemiştir. Onurlu davranışlarıyla beni yüreklendirmişti. Yazar değildi ama iyi bir okuyucu idi. Annem ve babam evlendikleri günden başlayarak her akşam en az iki saat kitap okurlarmış. Daha doğrusu babam kitabı okur, annem ailenin tüm fertleriyle birlikte (kayınvalide, kayınpeder) dinlerlermiş. Babam her akşam Victor Hugo, Tolstoy, Dostoyevski, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ömer Seyfettin, Halit Ziya Uşaklıgil gibi yerli ve yabancı yazarların kitaplarını okurken ev halkının keyfine diyecek yokmuş.

Babamın vefatından sonra bu alışkanlığımız annemle sürüp gidiyor. Bu

sefer ben okuyorum, annem her zamanki gibi dinliyor. Uzun yılların birikimini, kalıcı bir esere dönüşmesinin hayatımızın en büyük mutluluğu olacağını düşündük. Annemin anlatması ve benim yazmam koşulu ile bu işe giriştik. Annemin bana ışık tutması ve güç vermesiyle yalnızlaşan insanlara sıcak bir dost elinin uzanması arzusu, bu eseri yazmamıza neden oldu. Amacımız Kuzguncuk'un tarihini, yapılarını ve her şeyden önemlisi renkli simalarını anlatmaktır. Böylece Kuzguncuk'un dost insanların, bu köyün doğasıyla ve zengin tarihiyle kucaklaşmasının tadına varacağız.

Kitabımızı hazırlarken, İstanbul'un incisi boğazın yalılarının arkasındaki gizli küçük semtin tarihi görüntüsünü dört farklı insan tipinin el ele kol kola beraberce yürüdüğü, güldüğü ve eğlendiği insanlarıyla sunmaya çalıştık. Birçok kaynaktan yararlandık. Çeşitli kütüphanelerde, aylarca süren çalışmalar yaptım. Bazen 500-600 sayfalık bir kitabı okuyor, bundan sadece Kuzguncuk ile ilgili bir satır çıkardığımda kendimi mutlu sayıyordum. Hatta alıntı yaptığımız bazı kaynakları olduğu gibi kitabımıza yansıttık. Ama en önemlisi bu eserde, semtin tarihine ışık tutan değerli insanların yaşam deneyimlerinden yararlanmamız, kitabın oluşmasında en etkili kaynak oldu.

Bu eser, mütevazı bir çalışmanın sonucu ortaya çıkmıştır. Ne kadar dikkatli davranırsak davranalım mutlaka yanlış yaptığımız, unuttuğumuz birçok şey olacaktır. Sonuçta bizim kitabımız belirli iddiası olmayan ancak samimi duygularımızla ortaya koyduğumuz bir araştırma, derleme ve sözlü tarih çalışmasıdır. Bu gözle, çalışmamızı değerlendireceğinizi umarız...

Yaptığımız alıntıların bir bölümü, hayli uzak bir zaman dilimine ait olduğundan, kitabı okurken yanınızda bir Osmanlıca sözlüğü bulundurmanızın faydalı olacağını düşünüyoruz.

Eserimizi, iki bölümlü olarak yazmaya çalıştık. Birinci bölümde daha çok semtin kendisi üzerinde durduk. İkinci bölümde de Kuzguncuk hikayelerini anlattık.

Bu çalışmalarımızda bize çok yardımcı olan Kuzguncuklulara teşekkürü bir borç biliyoruz. Değerli Araştırmacı-Gazeteci, Üstad Ergün Hiçyılmaz, çalışmalarımız konusunda daima yanımızda olmuştur. Türk Tarih Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Orhan Silier kitaplaşmadan

önceki çabamızı değerlendirmiştir. Kendisi çok yoğun işlerinin yanında bize yardımcı olmuştur. Değerli fikirlerini göz önünde tutmaya çalıştık. Orhan Bey'in değerli eşi Sayın Ayşe Erzan da kitabımızı okuyarak, fikirlerini bize aktarmıştır. Ayrıca araştırmacı-yazar Muzaffer Ayhan Kara'ya da yaptığı eleştirilerden dolayı teşekkür ederiz. Yine kitabımızın oluşmasında düşüncelerinden yararlandığımız ve zaman zaman imla hatalarına kadar bizi uyaran Öğretmen-Sanatçı arkadaşımız Gülten Madenli ile Mühendis arkadaşımız Halide Başaran'ın büyük katkıları olmuştur. Kuzguncuk Muhtarı Faik Kaptan çalışmalarımıza destek vermiştir. Öğretmen-yazar Hasan Basri Yazıcı'da çeşitli konularda yardımcı olmuştur. Yazar Hanna Rutishauser her zaman yaptığı eleştirilerle, eserimizi şekillendirmeye çalışmıştır. Sevgili yeğenlerim Ahmet ve Ali Ebcim'in bu kitabın hazırlanmasında büyük katkıları olmuştur. Özellikle de Ahmet Ebcim... Bu kişilere de teşekkürü bir borç biliriz...

Bu arada, kitabımızın her aşamasında bize Kuzguncuk ile ilgili kitap, makale, fotoğraf ve bunun gibi dökümanları sağlayan Kaknüs Yayıncılık sahibi değerli arkadaşım Muhammet Çiftçi'ye teşekkür ederim.

İleri Yayıncılık, çalışmalarımızı değerlendirmede bize oldukça yardımcı olmuştur. Bünyesinde bulunmaktan gurur duyduğum İleri Dergisi ve TÜRK SOLU Gazetesi Başyazarı Gökçe Fırat'a, Yazı İşleri Müdürü Özgür Erdem'e ve çok değerli yazarları Kaya Ataberk ile Murat Şekertürk'e ve Selim Ustaosmanoğlu'na çok teşekkür ederim.

Nedret Ebcim

I Kuzguncuk'un Mimarisi, Coğrafyası ve Tarihi

Kuzguncuk'un Tarihi ve Nüfus Yapısı

Kuzguncuk'ta İlk Yerleşimler

Kuzguncuk'u Rehberler şöyle anlatır:

Boğaziçi, iki denizi birbirine bağlayan bir su yoludur ve bu su yolunun iki kıyısında, iki kıta karşı karşıya gelir. Bu su yolunun sağından ve solundan koyaklar açılır. Kuzguncuk da bu koyaklardan birisidir ve yerleşim, burada oluşmuş olan vadiye kurulmuştur.¹

Hermolaos Manastırı'nın çevresinde gelişen, Kuzguncuk'da yerleşmenin başlangıcı kesin olarak bilinmiyorsa da eski isminin Chrysokeramus olduğu söylenir.² Kuzguncuk Rum Ortodoks Kilisesi din görevlisi Sarandis Apostoladis'e göre, Chrysokeramus'un, Yunanca etimolojik kökeni şöyledir: Okunuşu Hrisokeramus'dur. Hrisos, altın kökünden gelir. Keramos ise kiremit kökünden gelir. Bir başka kaynağa göre ise, İmparator Justinianus II'nin (M. S. 685-695) yaptırdığı, üzeri yaldızlı kiremit ile kaplı kiliseden ötürü, Kuzguncuk'un ilk halkının Bizanslılar olduğu anlaşılır. (Not: Kuzguncuk Rum Ortodoks Kilisesi din görevlisi Sarandis Apostoladis'e göre, "Rivayetlere inanırsanız bu kilise Kuzguncuk'ta bulunan İstan-

bul Apartmanı'nın bulunduğu yerde imiş")

Semayi Eyice, *İstanbul Armağanı Boğaziçi Medeniyetleri* kitabında yıldızlı kiremitlerle kaplı kilisesinden dolayı isimlenen bu semtte, yine yakın tarihe kadar "Yıldızlı kiremit parçaları" bulunduğunu yazmaktadır. Seyyah ve Yazar Eremya Çelebi (1637-1695) ise, bu kiliseden başka o yıllarda St. Paul Darüleytamı (Yetimleri ve öksüz kalan çocukları korumak amacıyla kurulan yurt) ile bir de hastane olduğu kaydeder.³

Kuzguncuk'ta Yahudi Yerleşimi

İstanbul'un fethinden önce, Yahudiler burada bir koloni kurmuşlardır.⁴ Araştırmacı Eremya Çelebi, "Üsküdar'ı geçtikten sonra, Kuzguncuk Yahudi köyüne geliriz. Burada hepsi denize nazır evlerde oturan Yahudiler, vadinin içinde geçmekte olan yoldan cenuba (kuzeye doğru) Üsküdar tepesine gelip giderler. Burada Rumlar da ikamet ederler." demektedir. P. G. İnciyan (1758 - 1833) ise konuya şöyle değinir: "Yahudiler Kuzguncuk'a, Kudüs'e bağlı bir toprak nazarı ile bakarlar; reisleri burada oturur ve buranın mezarlığını çok mukaddes addederler"⁵ P. G. İnciyan, Kuzguncuk adının köyün eski ismi olan Kosinitza'nın bozuk bir şekli olduğunu söylüyor.

A. Galanti'ye göre ise, "Bizans çağında Yahudilerin Kuzguncuk'a ne zaman geldikleri kanıtlanamıyorsa da miladın ilk yıllarında yaşamış Joseph Falvius isminde bir Yahudi tarihçi, imparator Thodosius (408-450) ve Iuntinianus (527-565) zamanında Bizans'ta Yahudi varlığını belirtir".⁶ İspanya'dan ve Portekiz'den kovulan Yahudilerin (900.000 Yahudi) önemli bir kısmı, İstanbul'a yerleşmişti.⁷ Büyük bir rastlantıyla Yahudiler Boğaziçi'ne İspanya göçü sırasında, 1492 yılında gelerek yerleşmişlerdir....⁸

Yahudiler İçin Kuzguncuk Kudüs'e Bağlı Bir Topraktır

İstanbul, eski zamanlarda, başta Emeviler olmak üzere yedi defa kuşatılmıştır. Abbasiler de Halife Harun Reşit tarafından (150 bin asker) İstanbul kuşatılmıştır. Battal Gazi de Çengelköy ile birlikte Kuzguncuk'u da kuşatıp, üç bin düşman askerini kılıçtan geçirir. ·

9. yy.da gerçekleşen fetihler başarılı olamaz.⁹

Evliya Çelebi ise, Fatih Sultan Mehmet zamanında burada yaşamış, Kuzgun Baba adından esinlenerek, buraya Kuzguncuk adının verildiğini söylemiştir. Evliya Çelebi Kuzguncuk'u, çoğunlukla Yahudilerin yaşadığı bir köy olarak belirtmiştir. Kuzguncuk'un tepelerinde, büyük bir Musevî mezarlığı bulunmaktadır. Balat'ta bulunan Musevîlerin, mezarlıklara defin işlemleri yasaklanınca, cenazelerini Kuzguncuk'a gömmeye başlamışlardı. Yine Evliya Çelebi'ye göre ismini Kuzgun Baba'dan alan Kuzguncuk, Üsküdar Mevleviliği'nin bir subaşılığıdır. Buradan Nakkaş Baba bahçesine geçip, Öküz Limanı'ndan sonra Kaya Sultan Sarayı ve bağı geçilerek, büyük Üsküdar'a gidilen bir cadde vardır, denilmektedir...

Museviler için Kuzguncuk çok önemli bir yerdir. Yahudiler Kuzguncuk'u Kudüs'e bağlı bir toprak olarak görmektedirler ve bununla birlikte, Hahambaşı vekili (Sonradan Hahambaşı oldu.)burada bir süre oturmuştur. Köyde büyük ve küçük olmak üzere iki adet sinagog bulunmaktadır.

İlk Basma Kuzguncuk'ta Üretilir

Sayın Erdem Yücel'in "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni" dergisinde yazdığına göre, XVII. yüzyıla kadar Kuzguncuk'ta, önemli bir İslâm eserine rastlanılmadığını belirtir. XVIII. yüzyılda Kayserili Sergis Kalfa, burada bir basma imalathanesi açmış. (Eremya Çelebi Kömürciyan'ın "XVII. Asırda İstanbul" kitabının yeni notlarla yayına hazırlayan Kevork Pamukciyan'ın notunda şunlar yazmaktadır: "Hakikatte basmanın mucidi Hassa mimarı Sarkis Kalfa (?-1737) olmayıp, 1751'de vefat eden oğlu Kevork Usta'dır. Bu husus, 1942'de tarafımızdan Bağlarbaşı Ermeni Mezarlığı'nda bulunan kabir taşının kitabesinden, meydana çıkmıştır. Pederine atfedilmesinin sebebi, Kevork Usta'nın "Sarkis Kalfayan" soyadını taşımasıdır.)

Bu imalathanede Sergis Kalfa basması diye isimlendirilen, çağın modasına uygun, güzel nakışlı, iyi cins kumaşlar yapılmıştır. Sergis kalfanın ölümünden sonra imalathane torunlarınca, buradan başka bir yere nakledilmiştir. İmalâthanenin götürüldüğü yer kesinliğe

kavuşmamıştır. Bazılarınca Paşabahçe'ye, bazılarınca Üsküdar'a nakledilmiştir...

İlk Kreş, İlk Tahta Metre Kuzguncuk'ta...

İstanbul'da ilk katlanabilen tahta metre Kuzguncuk'ta yapılmıştır. (Kim tarafından bulunduğu ise bilinmiyor.)

Yine Türkiye'de ilk açılan kreş Kuzguncuk'tadır.

Meydan Larousse Ansiklopedisinde Kuzguncuk maddesi şöyledir: "Hapishane kapısında bulunan, parmaklıklı küçük pencere"...

Kuzguncuk ile bilgileri 1914 tarihli Şirket-i Hayriye Salnamesinden de alabiliriz. Orijinal halini bozmadan olduğu gibi yayınlıyoruz.

"Kuzguncuk karyesi, köprüye 2.85 mil (4.30 km) mesafededir. Şirket vapurları köprüden 17 dakikada bu iskeleye gelirler.

Bu karye epey vasıdır. Yetmiş İslâm, iki yüz ellisi Rum İcadiye mevkii ile beraber, bin altı yüz ermeni, dört yüz Musevî, dördü ecnebi olmak üzere 1340 hane, bir camii, üç kilise, iki sinagog, üç çeşme vardır. Camii Şerif (Üryanîzadelerin) bina kerdesidir. Üç kiliseden ikisi Rumların, biri Ermenilerindir. Rum Kiliselerinin büyüğü Aya Tiriadi, küçüğü Ayios Pantelemion namlarında olup, ikincisinin kadim bir ayazması vardır. Büyük sinagog, yetmiş sene evvel ve küçüğü, 564 sene-i Museviyesinde inşa edilmiştir.

İcadiye, Paşalimanı, Nakkaş ve Beylerbeyi Caddeleri belli başlı caddeleri olup, Kuzguncuk veya Firenk tepesi namile maruf olan, Münürpaşa tepesi meşhurdur. Müdafaa-yı Milliye cemiyetinin ve ahalinin himmeti ile kagir bir mektep meydana getirilmiştir. 1865'de zuhur eden büyük bir yangın neticesinde, 500 hane ve dükkan yanmıştır. Sonra belediye tarafından, çarşısı tanzim edilerek Şirket-i Hayriye tarafından sahiline mükemmel bir iskele yapılmıştır..."¹⁰

1910 yılında çıkan yangında ise 68 ev yanmıştır...

Kuzguncuk'a Rum ve Ermeni Yerleşimi

Ayios Pantelemion Kilisesi'nin, ayazma günü 27 Temmuz'a tesadüf

ettiğinden üç gün panayır yapılır. Çileği meşhurdur. Balıkçılığı yoksa da akıntı midyesi çıkarılır. Museviler; balıkçılık ve zerzevatçılık; Rumlar, kahvecilik, berberlik ve meyhanecilik; Ermeniler ise, kuyumculuk ve tuhafiyecilikle iştigal ederlermiş...

17. yüzyıldan itibaren Kuzguncuk'a, Rumlar da gelmeye başlamışlardır. Ermeni vatandaşlarımız, Kuzguncuk'a yerleşmeye 18. yüzyılda başlamışlardır. 19. yüzyılda ise kalabalıklaşmışlardır. 1835 yılında ahşap bir kilise yapılmıştır. 1866 yılında ise, Surp Krikor Losavoriç Kilisesi restore edilmiştir.

Mehmet Raif, 1896-97 yıllarında şunları yazmıştır:

“Karye-i mezkurede pek çok ehl-i İslâm iskan etmediğinden, mescit ve camii olmayıp taife-i Yahudi münhasır olduğundan, iki adet havrahane ile Rumların ‘Aya Pandeimenos’ namıyla yad olunur, bir kilise mevcuttur. Bundan başka jandarma ve polis ikametine mahsus bir başka karakolhane ile biri 1832 ve diğeri 1812’de bina olunmuş iki adet çeşme ve bir de zukura (erkekler), diğeri inasa mahsus iki adet mektep-i iptidaiyesi vardır. Ve Ermenilerin “Surp Krikor” namında bir kiliseleri mevcuttur”.

Kuzguncuk'ta birçok değerli yapıtlar bulunmaktadır. Bu yapıtları size anlatmaya çalışacağız... Ama önce nüfus ve yapısını anlatmak istiyorum.

Kuzguncuk Nüfusunun Yapısı

1933 yılında semtin 4 bin kadar bir nüfusu vardı. Bu nüfusun neredeyse %90'ı gayrimüslimlerden oluşuyordu. 1 Ocak 2004 tarihi itibarıyla, Kuzguncuk Muhtarı Faik Kaptan'dan aldığımız nüfus ve kayıt bilgilerini kısaca özetlemek istiyoruz:

Kuzguncuk'un şimdiki nüfusu 5940'tır. Bunun 2916'sı (%49.4) erkek, 3024'ü (%50.6) kadındır. Kuzguncuk'ta halen 64 kişi (nüfusun %1'i) Hristiyan, 30 kişi ise (%0.5) Musevi dinine aittir. Nüfusun %95'i okuma yazma bilmektedir.

Kuzguncuk'ta ikamet edenlerin büyük bir çoğunluğu, İstanbul doğumludur (2635). Daha sonra sırasıyla Rizeliler (432), Kastamonu-

lular (354) ve Sinoplular (159) gelmektedir. Yine semtimizde yabancı pasaportlu (çifte vatandaş olanlar dahil olmak üzere) 86 kişi yaşamaktadır. Bunların, 42'si Alman, 8'i İngiltere , 7'si Amerika ve İsviçre, 4'ü Bulgaristan pasaportuna sahiptir. Birer kişi ise İran, Yunanistan, Ermenistan ve Kuveyt pasaportu taşımaktadır.

-

.

.

Cami, Kilise ve Sinagog Yanyana

40 Günde Tamamlanan Cami: Üryanizade Camii

Semayi Eyice'nin *İstanbul Minareleri* isimli kitabında Üryanizade Camii şöyle anlatılır:

Beylerbeyi'ne giden yolun solunda, deniz kıyısında ahşap bir binadır. Rivayetlere göre, Şeyhülislam Ahmet Esat Efendi, torunu Cemil Molla doğduğunda (1860), Nakkaş Baba'yı çağırarak bir cami yapmasını emretmiş. Nakkaş Baba, inanılması güç bir rekor kırarak 40 günde (1860) camii, yanındaki yalıyı ve tepedeki köşkü yapıp bitirivermiş.

Ahmet Esat Efendi (1813-1889), Mithat Paşa'nın boğdurulmasını onaylayan şeyhülislamdır.

Boğazın Anadolu yakasında, hemen deniz kıyısında olan bu ahşap minare, son derece süslü ahşap minarelerin en zengin ve en ilgi çekici özelliklerinden birisidir. Bu bakımdan itina ile korunması yerinde olacaktır. Mescidin bir köşesinde yükselen ahşap gövdesinin, bir özelliği olmamasına karşılık, şerefe bir saçakla örtülmüş ve saçak ayrıca direklerle takviye olunmuştur. Minareyi yapan doğramacı ustası, bütün maharetini göstererek

Üryanizade Camii (Fotoğraflar Monica Fritz ve Celal Bence)

bu şerefe aksamını meydana getiren parçaları işlemiştir.

Şerefesinin korkulukları, baklava motifleriyle bezelidir. Köşk kısmının üstünde, kademeli kaş kemerlerle oluşmuştur. Ara dolgularda, beş kollu yıldızlar bulunur. Mihrap; basit bir niş şeklinde mermerdendir. Minber basit ve süslemesizdir. Üryanizade Camii 1987 yılında yanmıştır. Ancak cami onarılarak eski haline getirilmiştir.¹¹

Torun Cemil Molla'nın oğlu Adnan Bey'in yanında bir süre çalışan, duvar boyacısı Kadir Kahraman; bir söyleyişimizde: "Vaniköy'de yola gidecek olan cami sökülmüş ve buraya nakledilmişti. Cemil Molla'nın oğlu Adnan Bey, bana böyle anlatmıştı" demiştir.

Bir gazete haberinde ise Cami bu sefer de balıkçılarla ilgili gündemdedir:

Gümüş ve hamsi balıkları, Kuzguncuk ve Beylerbeyi arasındaki Üryanizâde Camisi önünde tutulur. Bunun için kendine mahsus, torba ağ yapılır.¹²

Kuzguncuk Camii

Kuzguncuk Camii, 1952 yılında “Kuzguncuk Camii ve Mezarlığını Koruma ve Güzelleştirme Derneği”nce yaptırılmıştır. Cami ve Surp Losavoriç Kilisesi yan yanadır. Dünyada cami ve kilisenin kapı komşu olduğu ender yerlerden birisidir. Kuzguncuk’un eskilerine göre o dönemde Kuzguncuk’ta yaşayan Suudi Dağdelen, şimdiki caminin bulunduğu arsanın sahibiydi. Ana caddede şu anda Kardeşler Market ve apartmanının bulunduğu yer, camiye ait küçük bir arsaydı. Suudi Bey kendisine ait arsayı, camiye bağışlar. Karşılığında ise, daha küçük bir arsa olmasına rağmen biraz önce bahsettiğimiz market ile apartmanın bulunduğu arsayı alır.

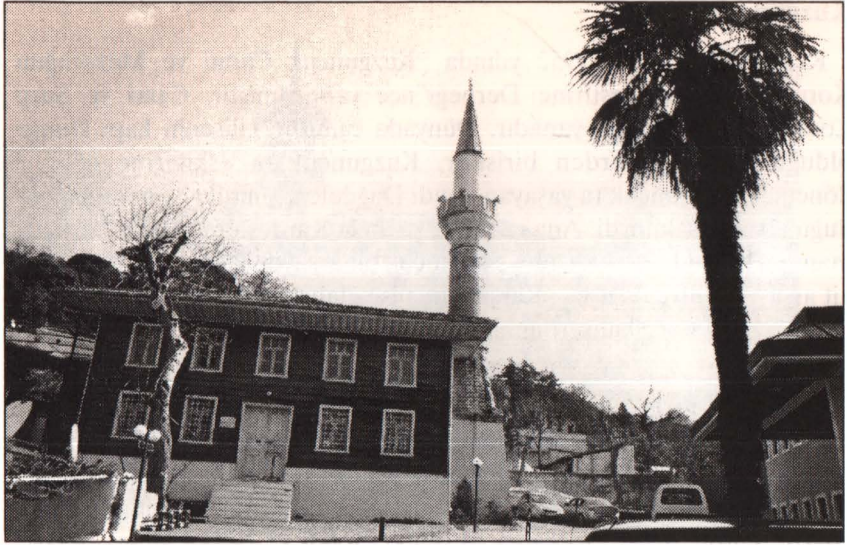
Fakat kahve işletmecisi Necdet Bey buna katılmıyor. Camiye ilk arsayı bağışlayanın, bir bayan olduğunu ama ismini hatırlamadığını söylüyor. Necdet Bey, cami inşasındaki katkısı olan kişilerin isimlerini ise şöyle hatırlıyor: Şükrü Bey, Kasım Tenöz, Osman Er, Kemal Altan, Hasan Amca, Tahsin Mete, Yorgancı Mustafa Efendi ve Şevki Mete. Necdet Altan, o dönemleri ise şöyle anlatıyor:

Camiye 80-90 kişi geliyordu. Ben de caminin masrafları için, herkesten 25 kuruş toplardım. Kaptanoğlu Ailesi, her zaman camiye büyük yardımda bulunurdu. Camiye halı alınması, avize alınması, kalorifer tesisatının yapılması ve tuvaletlerin düzenlenmesi gibi.

Caminin yanı başında bulunan Ermeni kilisesi de 500 TL. yardımda bulunmuştu.

Caminin ve tuvaletlerin temizliği göze çarpar. Minaresi sağ tarafta, kapısının üstünde “ta’lik” yazı ile bir Besmele, sağ ve sol kanatlarda ise bir Hadis bulunmaktadır. Kuzguncuk vapur iskelesinin karşı sırasındaki, Ermeni Kilisesi’nin hemen üstündedir. Bu camide Sakal-ı Şerif bulunmaktadır. Yenigün Sokak’la köşe oluşturur...

Kuzguncuk Camii’nin şimdiki imamı Aydın Vatan, hoşgörülü, mütevazı, efendi ve ismi gibi aydın kişiliğiyle, semtte çok sevilen birisidir. Türk Sanat Müziği eğitimi aldığından, ezanı çeşitli makamları kullanarak okur. Sesi o kadar güzeldir ki, etkilenmemek olanaksızdır. İç dünyasının temizliği, yüzüne fazlasıyla yansımıştır. Kuzguncuk, onun gibi bir din adamına

Abdurrahman Ağa Camii

sahip olmakla çok şanslıdır.

Abdurrahman Ağa Camii (Paşalimanı Camii)

Her ne kadar Kuzguncuk'ta olmasa da semtin Üsküdar'a doğru giden, sahil yolu üzerindeki son sınırındadır. "Yüzyıllar Boyunca Üsküdar" kitabının yazarı Necmi Haskan'a göre:

Cami, Paşalimanı mevkiindedir. Hadika yazarı cami hakkında şu bilgiyi vermektedir:

"Banisi, Sultan III. Mustafa'nın silahtarlığında bulunmuş olan Abdurrahman Ağa'dır. Camii içinde asılı levhada gördüğümüz tarih, mabedin inşaatının tamamlandığı sırada düşürülmüştür. Düşürülen bu tarih Şair Fehmi'nindir.

Felûmi hatîften dinledi bi-bedel tarihî kim

Secdegalı olsun Resulün ünmetine bu mekân-1180 (1766-67)

Abdurrahman Ağa, Üsküdar'da (Miskinler) Tekkesi yanındaki Yanık Ömer Kapısı civarında bulunan, hususi hazirede medfundur. Vefat tarihi 1184 (1770)'dir.

Caminin yakınında, sonradan bazı hayır sahipleri bir çeşme (Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi yerinde) ile bir namazgah inşa etmişlerdir. Yanında bir Bektaşî Tekkesi daha kurulmuştu. 1241 (1826 sonları) tarihinde bütün Bektaşî tekkelerinin tahribinde, bu zaviye de yıkılmıştır.

Bektaşî Tekkesi'nin yanında altı göz hububat ambarı yaptırılıp, Nizam-ı Cedid Karakolu da tahsis olundu. Yirmi sene sonra Asakir-i Mansur'e tayin olundu. Bu caminin mahallesi yoktur.”

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki 25 c. 1184 (14.10.1770) tarihli bir arzda; “Üsküdar'da Öküz Limanı'nda, Silahtar Abdurrahman Ağa Camii Vakfı tevliyeti (idaresi), Abdurrahman Ağa'nın büyük oğlu Selim Bey'e verilmesi” Bab'us-saade Ağası Mustafa Ağa, tarafından rica edilmektedir.

Mabedin yanındaki Zahire Ambarları yerinde, Abdurrahman Ağa vakfından bir bostan bulunuyordu. Ambarlar bu bostan için yapılmıştır. (Muallim Cevdet Tasnifi Evkaf Defteri No: 23839-25807)

Paşa Limanı Camii, 1248 (1832) tarihinde Sultan II. Mahmut tarafından şimdiki şekliyle tamir edilmiştir. Bu tamir için meşhur Pertev Paşa şu tarihi söylemiştir:

Mustafa Han'ın silâhdarı yabup bu camii

Eskimişdi eyledi tecdid anı şalı-ı cilan

Söyledi berceste bir tarılı Pertev essela

Kıldı nev bünyan bu dil-cü ma'bedi Mahmud Han

Ayios Yeorgios Rum Kilisesi (Rum Ortodoks Kilisesi)

Kuzguncuk İcadiye Caddesi'nde bulunur. Hemen yanında Büyük Sinagog bulunmaktadır. İsmail Hakkı Konyalı, kilise için şunları söylemektedir:

Roma İmparatorluğu zamanında yaşamış ve din şehidi (put-perestler tarafından öldürülmüştür) adına verilmiştir.

1821'de yapılmış, 1952'de ise restore edilmiştir. Ancak kilise rutubetli olması ve eskimesinden dolayı kullanılmamıştır. Kilise görevlilerinden Kuzguncuk doğumlu Toma Kiriçoğlu'na göre, 1990 yılında, zengin bir Yunanlı işadamı olan Dimitris Konda Minas tarafından restore edilmiştir.

Ayios Yeorgios Kilisesi

Yine kilisenin din görevlisi Sarandis Apostolidis'e göre, kilisenin içinde bulunan resim ve ikonaların tarihsel bir değeri yoktur. Ufak bir kilise olduğundan, ayinler yalnızca kışın burada yapılmaktadır. Düzenliliği ve temizliğiyle dikkat çekmektedir. Sayın Erdem Yücel'e göre 1821'den çok önceleri burada yine bir kilise bulunmaktaydı. Hatta bu kilisenin M.S. 550 yılında yapıldığı söylenmiştir. Bizans İmparatoriçesi Teodora'nın bu kiliseyi ziyaret ettiği de söylenir.

Ayios Pantelemion Kilisesi

Bu Rum Ortodoks Kilisesi Kuzguncuk'tadır. Kilise Kuzguncuk Caddesi'nden yukarıya çıkarken sağdadır. Avlu kapısı, mermerden yapılmış çan kulesinin altındadır. 80 kapı numaralıdır. Kule, üzüm salkımı ve çiçek kabartmalarıyla süslüdür. Üstüne de üç haç kazılmıştır. Kulenin üstünde üç satırlık Rumca bir kitabe vardır.

Bu kuleyi 1911 yılında Konyalı Andon Hüdaverdioğlu yaptırmıştır. Mezarı da kulenin solundadır. Kule, güzel bir mimari yadigardır. Kilise avlunun solundadır. İki kapısı vardır. Ana

Ayios Pantelemon Kilisesi
(Dikkat edileceği üzeri mimari yapısı gemi şeklindedir)

kapının üstünde, altı satırlık bir Rumca hitabe vardır. Bu kitabeğe göre Kilise, 1831 yılında yapılmıştır. 1872 yılı 26 Eylülünde yanmış, 1890 yılında Mimar Nikola Ziko tarafından yeniden yapılmasına başlanmış ve 28 Haziran 1892'de ibadete açılmıştır. Bu kapıdan, bir salona; buradan da kiliseye girilir. Kilisenin ana kubbesini 4 sütun tutar. İki tarafta da birer kanat vardır. Kiliseyi bana, Papazı Emilianos gezdirdi, bilgi verdi. Kilise, Aziz Pantelemon adına yapılmıştır. Bu azizin mezarı İzmit'te imiş. Kilisede Hz. İsa ile Hz. Meryem'in ve Havariyun'un kıymetli yağlıboya tabloları vardır. Azizin tablosu, gümüş ile kaplanmış. Bunların üstüne Hz. İsa'ya ait arma şeklinde sembolik kılıç, merdiven ve horoz gibi resimler yapılmıştır. Kilisede üç kıymetli avize vardır. Kilisenin yanında, tarihi çok eskilere çıkan ve aynı adı taşıyan bir ayazma vardır. Ayazma ayinlere açıktır.¹³

27 Temmuz, Ayazma'nın isim günüdür. 8 Eylül 1952 tarihli İnci dergisinde Feridun Handemir de şunları anlatıyor:

Bir de İstanbullu geçiniriz. Meğer Bizans devrinden beri, her sene muayyen günde her taraftan akın akın gelen, bütün Rumları etrafında toplayarak her derde deva sularıyla coşturup çileden çıkaran, şu tarihi Ayazma'sının burnumuzun dibindeki panayırdan bile haberimiz yoktur. Seksenine çoktan merdiven dayamış eskiler, karışık yüzlerin, fersiz gözlerini biraz da yumarak: Bir de bundan otuz sene evvelki panayırları görmeliydiniz, diyorlar. Şu yıllanmış çınarların, çamların dilleri olsaydı da anlatsaydılar, o üç gün üç gece Çengelköy'le Kuzguncuk'u yerinden oynatan, rakıların oluk gibi aktığı, zevk ve sefa ve neşe kaynağı panayırları.

Günümüzde cemaati oldukça azalan bu ibadethanenin din görevlisi Sarandis Apostolidis'in verdiği bilgilere göre, Kilise'nin mimari yapısı gemi şeklindedir. Neden gemi şeklinde olduğunu sorduğunda, "Peygamber Nuh, insanoğlunu ve hayvanları kurtarabilmek için bir gemiye binerler; sonunda da kurtulurlar. İşte bundan dolayı bazı kiliselerin gemi şeklinde olması, bu yüzdendir. Kilise sembol olarak insanın kurtuluşunu temsil eder" yanıtını alıyoruz.

Sarandis Apostolidis, ismini kiliseye veren Ayios (Aziz) Pantelemion'un, 3. yüzyıl Roma İmparatorluğu döneminde, Hristiyanlığı seçen bir doktor olduğunu anlattı. Ancak o dönemlerde Hristiyanlık, putperestler tarafından "Yeni Tanrı" getirdiği için suçlanıyordu. Ayios Pantelemion, Hristiyanlıktan dönmediği için döneminin putperestleri tarafından öldürülmüştü. Bu Kilise Hristiyanlar tarafından din şehidi kabul edilen Ayios Pantelemion'un adına yaptırılmıştır.

Kiliseyi ilk inşa edenler bahçıvanlardı. Günümüzde de Kilise bahçesinin rengarenk çiçeklerle süslenen hali muhafaza edilmektedir. Bahçenin ortasında yer alan havuzda, çeşitli balıkları görebiliriz. Havuzun hemen yanında da bir kuyu bulunmaktadır. Bu kuyudan su içilmemektedir, fakat bahçenin sulanması buradan yapılmaktadır. Kilisenin içinde ayazma ve mezarlıklar vardır. Apostolidis, ayazmada bulunan suyun (kutsal su) birçok hastalıklara iyi geldiği söyleniyor (Not: Kuzguncuk'un eskilerinden kırtasiyeci Ziya (Yücedağ) Amca zaman zaman kitabımızla ilgili bize yardımcı olmuştur. Kendisi ile yaptığım bir söyleşide, bana Bizans döneminden beri kilisede bulunan ayazma suyunun birçok hastalığa iyi

gelmesinden başka, akıl hastaları tedavisi için de kullanıldığını söylemişti. (Bu bilgiyi de kendisine, eski bir kilise görevlisi tarafından anlatıldığını belirtmişti).

Kilisenin içindeki mezarların birisinde (kilisenin giriş kısmının solunda), Konyalı Andon Hüdaverdioğlu'nun mezarı bulunmaktadır. Ayazmanın yanında yer alan mezarlıkların yazıları, maalesef okunamamaktadır. 1878 yılında bir mezarın buraya nakledildiğini Kilise görevlilerinden öğrenebiliyoruz. Ayrıca Kilise'nin içinde, görevlilere ait (zangoç ve ailesi) bir bina bulunmaktadır. Hatay'dan gelen Arap asıllı zangoç, eşi ve üç çocuğuyla burada yaşamaktadır. Renkli Kuzguncuk'un renkli temsilcilerindendir. Ayrıca Kilisenin içinde şimdi kullanılmayan, 1908 kuruluşlu "Fakirhane Derneği" de bulunmaktadır.

27 Temmuz 2003 senesinde bu kilise, belki de tarihinin en önemli gününü yaşadı. Kilisenin isim günü nedeniyle, Fener Rum Patriği Bartholomeos, İskenderiye Patriği (tüm Afrika'nın patriği) ve Finlandiya Baş Piskoposu kiliseye gelmişlerdir. Çeşitli Hristiyan din görevlileri ve yerli-yabancı turistlerle birlikte, yüzlerce kişiyi aşan tarihi bir tören yapılmıştır.

Ayios İoanis Rum Ortodoks Ayazması

M. Nermi Haskan Ayios İoanis Rum Ortodoks Ayazması'nı şöyle anlatıyor:

Ayios İoanis Rum Ortodoks Ayazması Paşalimanı'nda, cadde üzerinde ve Fethi Paşa Korusu girişinin sol tarafındadır. Ayazma'nın evvelce ahşap bir çatısı vardı. Ön kısmı daha yüksek, arka kısmı daha alçak, derin ve uzun bir kanaldır. Kanal boyunca derin bir suyu vardır. Giriş kısmı daha geniş kemerlidir. Çok derinde olan suyu, buradan kova ile çekilmektedir. Bu kısımda mermer bir tekne ve ikonalar vardır. Ön tonozun karşı duvarında, Ayios İoanis'in tam boyda yağlı boya bir ikonası vardır. Bu ayazmanın bin senelik bir mazisi olduğu söylenir.¹⁴

Her ayın ilk Salı günü, sabah 09:00'da açılır. Ziyaretçiler çeşitli dileklerde bulunarak, mum yakarlar. Ayazmanın din görevlisi papaz ise, gelen ziyaretçilerin isteklerinin gerçekleşmesi için dua eder. Bu ayın iki saat kadar sürer...

Abdülaziz'in Verdiği Parayla Yapılan Kilise: Surb Krikor Losavoriç Kilisesi (Ermeni Kilisesi)

Surb Krikor Losavoriç Kilisesi hakkında bilgilere Vağarşag Seropyan'ın *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*'nde ulaşıyoruz:

İstanbul'un dışından görülebilen, kubbeli az sayıdaki Ermeni kilisesinden biridir.

İlk inşası, İsdepanos Zakaryan Ağavni'nin Patrikliği zamanına (1831-1839) rastlar. Tasarımını ve yapımını, hassa mimarı Hovhannes Amira Serveryan'ın üstlendiği Kilise, 11 Mayıs 1835'te ibadete açılmıştır. Daha sonra 4 Mart 1861 tarihli fermanla verilen izne dayanarak, Bedros Ağa Şalcıyan'ın ve Ermeni cemaatinin maddi yardımlarıyla, büyük bir onarım geçirmiştir. Bu büyük onarımda yüzyıl kadar sonra, 1967'de bir iç onarım daha yapılmıştır.¹⁵

İsmail Hakkı Konyalı'nın, "Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi" isimli kitabında, kilise ile ilgili şu söylence anlatılmaktadır:

Zangocun karısı bize şunları anlattı: 'Beylerbeyi Sarayı'nın yapılmasına başlanmıştı. Serkiz Balyan Kalfa, sabahları işinin başına biraz geç gelirmiş. Sorulunca:

"Ben ibadetimi sabah Bağlarbaşı'ndaki kilisede yaparım. Bana uzak olduğu için iş başına geç geliyorum." demiş. Bunun üzerine Sultan Abdülaziz kendisine biraz para verip, "Kuzguncuk'ta bir kilise yaptır da işinin başına erken gel!" demiş. Kalfa iki Ermeninin de yardımıyla bu kiliseyi yaptırmıştır. Kalfa, Bağlarbaşı'ndaki Ermeni mezarlığında gömülüdür.

Kilisenin Mimarisi

Yine Vağarşag Seropyan, Kilise'nin mimarisi hakkında ayrıntılı bilgiler veriyor:

Girişi batı tarafından olan, biri ana diğeri rüzgarlık olmak üzere iki kapısı vardır. Narteks gelenekselleştirilmiş tiptedir. Kuzey ve güneyde yerden iki rıht yükseklikteki bölümler, neften demir kafesle ayrılır. Nefe iki köşedeki kolonlar arasındaki kapıdan girilir. Narteksin üzeri tümüyle vernadun (galeri

Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi. (Yanında Kuzguncuk Camii)

kat) kaplıdır. Galeri kata çıkış, dıştan kuzey yönündendir.

Neft, önce narteks genişliğinde başlar. Kuzeyde Surp Krikor Lusavoriç'in resmi, güneyde ise kilisenin ikincil girişi vardır. Asıl neft, kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Köşelerde kalın ayaklar oluşturan taş duvarın, iç tarafına kolon görünümü verilmiştir. Köşeli ve yivli kolonlar, Korint yapraklı kolon başlıkları ile son bulur. Neftin yanıl duvarlarına ve kuzey doğrultusunda atılmış kemerler üzerine, Bizans üslubundaki kubbe oturur. Dış görünüş itibarı ile tam bir yarım daire oluşturan kubbe, penceresizdir. Ahşap korkuluklarla son bulan neften sonra, din adamları ve ayine katılan okuyuculara tahsis edilen "tas" bölümü yer alır. Kuzey ve güneyinde açılan kapılarla yanıl şapellere girilen "tas"ın, kuzeydoğu ve güneydoğusundaki basamaklarla "pem"e çıkılır. Sunak ve "pem"i oluşturan absid, yarıdairesele planlıdır. Absid'in merkezindeki sunak, stil bakımından kilisenin bir binasıyla bir bütünlük teşkil etmemekle birlikte, kendine özgü bir güzelliğe sahiptir. Dört kolon üzerinde oturan sunağın tepesi, bir gatoğige (külâh örtü) ile

son bulur. Ahşap sunağın bir bölümü, varak kaplıdır. Absid, doğu tarafından bir kapıyla, arkadaki bir geçide açılır. Bu geçit ise, yanal şapellerle absid arkasında oluşan odalara giriş sağlar.

“Tas”ın iki yönündeki şapeller, bazilik planlı küçük birer kilisedir. Bunlardan kuzeydeki vaftizhaneye ayrılmıştır. Bu tonozlu şapeller, ayrı birer kiliseymişcesine alınabilir. Absidin arkasındaki geçidin üzerinde, kilisenin çan kulesi yükselir. Kilise gibi kubbeyle örtülü çan kulesinin ilk katına kemerli pencereler, ikinci katına ise kalın dört ayağın yanına, dört kolon konmuştur.

Aydınlanması bakımından İstanbul’un en güzel kiliselerinden biridir. Nartekste giriş kapısı, yanındaki kemerli iki pencere, galeri kata açılan üç pencere ve daha yukarıdaki üçgen pencere, bu mekânı tümüyle aydınlatır. Neftin aydınlanması ise kuzey ve güney duvarlarında yer alan, kubbe genişliğindeki yandairesel pencereler ile sağlanır.

Kilisede süsleme, değişik tarzlarda ve değişik alanlarda yapılmıştır. Kubbe, pandantifler gibi yerler son derece sade iken, nefteki kolon nişleri, sütun başlıkları, kornişler, yalancı kemerler kiliseyi zarif göstermektedir. Ana sunağın üzerindeki oyma işçiliği de, bu konuda yardımcı olmaktadır.

Süsleme açısından kilisedeki en önemli öğe, nef-tas arasındaki korkuluklardır. Cevizden el oyması bu korkuluk, başlı başına bir sanat eseridir. Sunak üzerinde ise, biraz da süs unsuru olarak kullanılan ve Ermenice bir ilahiden alınan şu dize yazılıdır:

“Ey Mesih! Tanrılığının nuruyla kutsal kiliseyi aydınlattın. Onu sonsuzluğa dek sabit kıl.”

Kilise içerisinde süsleme amacıyla, yağlı boya tablolarla kullanılmıştır. Dış görünüş açısından son derece sade olan kilisenin duvarları, moloz taştan örülmüş olup tuğla hatıllar da kullanılmıştır.¹⁶

Beth Yakov Sinagogu (Büyük Sinagog)

Büyük Sinagog, bazı kaynaklara göre 1860, bazı kaynaklara göre ise 1878 yılında kurulmuştur. İsmail Hakkı Konyalı’ya göre ise Sinagog’un

**Beth Yakov Sinagogu
(Büyük Sinagog)**

kuruluş tarihi 1818'dir.

Bu sinagog Kuzguncuk'ta, Kuzguncuk caddesindedir. Avlu kapısının üstünde, beş satırlık İbrani'ce bir yazı vardır. Museviler buna "Allah'ın evi" anlamında (Bedyakov) diyorlar.¹⁷

İsmail Hakkı Konyalı, Büyük Sinagog için şöyle devam etmektedir:

"İçeride büyük, kalabalık ve itibarlı cemaate mahsus, büyük bir ma'bed ile, günlük, az cemaate açılan, küçük bir ma'bed vardır. Büyüğü sağdadır. Binayı ahşap bir kubbe örter. Kubbenin eteğine, meşhur Musevi şehirlerinin yağlı boya resimleri yapılmıştır. Burada hahamın Tevrat okuyup vaaz verdiği bir kürsü vardır. Karşıda bir Tevratlar dolabı vardır. Üstündeki perdeye "Mühr-ü Süleyman" işlenmiştir. Ceylan derisi üzerine yazılan Tevratlar, birer çubuğa sarılarak, kadife kumaştan yapılmış kılıflara konmuştur. Burada 7 peygamberlerini gösteren, 7 dallı ve 7 kandilli şamdan resmi de görülür. İbadet yönleri, güneğe karşıdır. Sinagoglarda insan resmi yoktur. Bu; dinlerince yasaklanmıştır. Kadın mahfelleci vardır. Ha-

hamlar bayramlarda ve dini günlerinde beyaz elbise ve beyaz takke, cumartesi günü, siyah giyerler.

Küçük ve günlük ma'bed karşıdadır. Taş yapı ve ahşap örtülü beyaz bir odadır. Ortada bir haham kürsisi vardır . Sıraları da pek sade, fakiranedir. Bu odanın sağında tarihi bir kuyu vardır.

Haham Yasef'e göre, eskiden Kuzguncuk'ta 80 tane Musevi evi vardı. Şimdi evlerin sayısı 30'a indiği için, havranın cemaati da çok azalmıştır. Burada bir Musevi mektebi vardı. Yıkılmış, apartman yapılmıştır.

Büyük Sinagog, günümüzde de faaliyetlerini sürdürmektedir. Kuzguncuk'ta az sayıda Musevi vatandaşımız kalmasına rağmen, dışarıdan gelen eski Kuzguncuklu Yahudiler sayesinde, Cumartesi günleri kalabalık bir grup oluşmaktadır. Sinagog'u sizlere daha iyi tanıtabilmek ve İsmail Hakkı Konyalı'nın anlatımına bir şeyler daha ekleyebilmek için, bir Cumartesi günü ibadethaneyi ziyaret ettik. Bu ziyaretimiz boyunca Sinagog görevlilerinden Sami Bey, bize çok yardımcı olmuştur.

Sinagoga girmeden önce, sıkı bir güvenlikten geçiriliyorsunuz. Cumartesi günleri, özellikle yaz aylarında cemaatin ayinlerini burada yaptığını öğreniyoruz. İbadethanenin içinde eski dönemlere ait önemli resimler bulunmaktadır. Bu resimler, bütün dinlerin ortak şehri Kudüs'ü ve Ortadoğu'yu göstermektedir. İbadethanenin içi iki katlıdır. Alt kat erkekler için, üst kat kadınlar için düzenlenmiştir. Ancak günümüzde cemaatin azalması nedeniyle girişin sol tarafı erkeklere, sağ tarafı ise bayanlara ayrılmıştır. Orta kısımda ise, haham için düzenlenmiş bir bölüm bulunmaktadır. Haham ve yardımcıları burada Tevrat'tan ve çeşitli dini kitaplardan dua okumaktadırlar. Tevrat ile dini kitaplar, ibadethanenin ön kısmında bulunan dolapta saklanmaktadır. İbadet dışında nikah, yeni doğan çocukların isim günü gibi sosyal faaliyetler, yine burada yapılmaktadır.

İbadethanenin sol tarafında da ufak bir dini mekan bulunmaktadır. Cemaat kalabalık olmadığı zaman, ibadete burada devam edilir. Sinagog'un bahçesinde, bir de kuyu bulunmaktadır. İnanişlara göre, cemaat yılda bir kez günahlarını üstünden kuyuya silkeleyerek, kuyuya boşaltır...

Sinagog'un içinde, çeşitli tarihlerde vefat etmiş, Musevi vatandaşlarımızın isimlerinin bulunduğu bir pano vardır. Ayrıca girişte hemen sağda

1948'ten günümüze kadar Sinagog'da başkanlık yapmış kişilerin isim ve görev zamanlarını gösteren ufak bir pano daha bulunmaktadır.

Kuzguncuk'a Gelen Musevi Hacı Sayılır

Sinagog'a hizmet edenlerin arasında Nesim Albala'nın, çok ayrı bir yeri bulunmaktadır. Albala, Kuzguncuk'ta her kesim tarafından çok sevilmiş ve sayılmıştır.

On kişi olmadan duaya başlamayan cemaat, grup tamamlandıktan sonra, sabah saat 8:00 civarında (cumartesi günü) törene başlar. Tören 10:30 civarında sona erer.

Sinagog'un yöneticilerinden Aron Bey, bize Sinagog ile ilgili birçok bilgi verdi. Doğma-büyüme Kuzguncuklu olan Aron Hara, 13 Mayıs 1948'de doğmuş. İşin enterasan tarafı bu tarih İsrail Devleti'nin kuruluş tarihidir! 1970 yılında Şişli'ye taşınmış, ancak Kuzguncuk'u hiç bırakmamış. Eskiden Kuzguncuk'a gelenlerin Hacı sayıldığını belirten Aron Bey, semte "Bellavista" (güzel manzara) dendiğini anlattı. Sinagog'un, çok emek ve para verilerek günümüze getirildiğinden bahseden Aron Bey'in söylediklerinin ne kadar doğru olduğunu, ibadethanenin bakımlı ve temiz görünümünden anlıyoruz. Bu arada Sinagog'un bahçesi ve diğer yerlerinin onarımını bir Müslüman, Bayram Köroğlu yapmıştır. Her yılın Ekim ayının 27'sinde, bu Sinagog'ta boru çalınmaktadır. Bu boru koç boynuzundan elde edilir. İnsanları bulunduğu uyuşukluktan kurtarma ve insanları Tanrı'ya yaklaştırma gibi manevi anlamı vardır.

Sinagoglardaki Eğitim Çalışmaları

Esther Benbossa'nın "Son Osmanlı Hahambaşısının Mektupları" kitabından öğrendiğimize göre Sinagoglarda konferanslar düzenleniyordu. Hayim Noum (Haham Okulu öğretmeni ve Osmanlı İmparatorluğu son hahambaşısı) 30 Nisan 1898 Cumartesi günü (Museviler için kutsal gün) bir konferans vermişti. Kitaptan öğrendiğimize göre Yahudi hayır kurumlarının da desteklediği konferanslarda Hayim Noum'un ifadesi ile iğne atsan yere düşmüyordu...

Okul dışında da Kuzguncuklu Musevi çocukları özellikle Cumartesi ve Pazar günleri beraber oynarlarmış. Ancak Mayıs 1899 yılında Yahudi ve

Ermeni çocukları arasında büyük bir gerginlik çıkmıştı. Zaptiye gerekli önlemleri alması ile büyük olaylar önlenmişti.

Sinagog'da Verilen İftarlar

Semtin mozağini; daha doğrusu Kuzguncuk'ta, halkların ve kültürlerin bir potada erimesinin en güzel ve en çarpıcı örneklerinden birisi de Büyük Sinagog'un, her Ramazan ayında Müslümanlara verdiği iftar yemeğidir. Sinagog, bu adetini 1998 yılından beri sürdürmektedir. 2003 yılının bir iftar yemeğinde bulunan Kuzguncuk esnaflarından ayakkabıcı Ayhan Tazeyurt o günü şöyle anlatıyor:

2003 yılının Kasım ayında, milletçe çok sarsıldığımız bir olayla karşılaşmıştık. Hain bir saldırı sonucu Şişhane'de bulunan Neve Şalom Sinagogu bombalanmıştı. Birçok vatandaşımız hayatını kaybetmişti. Hepimiz bu olaylar karşısında çok üzülmüştük. Semtimizde bulunan Büyük Sinagog ise bu hadiseler karşısında bile cesaretini kaybetmeyerek, iftar yemeği geleneğini yerine getirmişti. Bu yemeğe ben de davetliydim. Kuzguncuk'un muhtarı, bankacısı, manavı, kasabı, şoförü, memuru, işçisi ve emeklisi; hep birlikte Sinagog'da buluştuk. Üsküdar Kaymakamı ve Müftüsü de bu davete icabet eden devlet görevlilerimizdi. Teröre inat, hepimiz bir arada ve birlikteydik. Musevi Sinagogu'nda, cami hocamızın okuduğu ezanla orucumuzu açtık. Kuzguncuk'ta yaşayan insanlar hiçbir zaman birbirlerinin dinleri veya ırkları ile ilgilenmemişlerdir. Önemli olan kardeşlik, sevgi ve dostluktu. Bunu bizler bir kez daha ispatlamıştık.

Virane Sinagogu (Küçük Sinagog)

İbrahim Hakkı Konyalı *İstanbul Ansiklopedisi*'nde Virane Sinagogu'nu şöyle anlatıyor:

Bu sinagog (havra) Kuzguncuk'ta Tenekeci Musa Sokağı ile Yakup Sokağı'nın kesiştikleri köşededir. Taştan yapılmış, ahşap örtülü ve iki katlı bir binadır. Tenekeci Musa Sokağı'na 11 penceresi açılır. Kapısı, Yakup Sokağı'nın içinde, soluna bir "Mühr-ü Süleyman" yapılmıştır. Kapısının üstüne, altı satırlık

Virane Sinagogu (Küçük Sinagog)

İbranice kitabe kazılmıştır. Bu Sinagog 5664 Musevi (1884) senesinde yapılmıştır. 1975 senesi, 5735 Musevi senesine rastladığına göre, bu Musevi ma'bedi 91 yıl evvel (Not: 2005 yılında olduğumuza göre, 121 yıl önce, Musevi tarihine göre de 5764 olmaktadır.) Musevi cemaati tarafından yaptırılmıştır. Cemaati olmadığı için kapatılmıştır. Mimari ve tarihi bir kıymeti yoktur.”¹⁸

Sanat tarihçisi Zeynel Sanlier'e göre bu yapı, 1840'larda inşa edilmiştir. *Tarih ve Efsaneleri ile İstanbul* kitabının yazarı Niyazi Ahmet Banoğlu'na göre ise, Küçük Sinagog'un inşa tarihi 1664'tür.

İspanya'dan Osmanlı Devleti'ne sığınan Musevilerin yerleştiği yerlerden birisinin Kuzguncuk olduğunu belirtmiştik. Sinagog'un bulunduğu sokak, günümüzde Yakup Sokak olarak bilinir. Ancak bu sokağın bilinen ilk isminin, “Ben Yakup” olduğunu öğrendik. Ben Yakup, Musevilerin ilk peygamberlerinden birisidir. Dolayısıyla Musevilerin burada çok eskiden

beri yaşadığını söyleyebiliriz. Ayrıca dinlerine çok düşkün olan Musevilerin, ibadethanelerini burada eski bir zamanda yapmış olduklarını kuvvetli bir olasılık olarak düşünürsek, Banoğlu'na katılabiliriz.

Kuzguncuk'un Mimarisi

Öküz Limanı (Paşalimanı)

Kuzguncuk'a bitişiktir. Öküz Limanı Çeşmesi, Camii ve civarındaki bahçeler ve kayık iskelesi, III. Mustafa döneminde, Silahtar Abdurrahman Ağa tarafından yaptırılmıştır. İçinde bir saray bulunan Kaya Sultan Bahçesi de bunlardan birisidir. Kaya Sultan, V. Murat'ın kızı olup, Ahmet Paşa ile evlenmiştir.

Öküz Limanı yalnız Türklerle meskundu. Rumeli tarafından geçirilen öküzler, Anadolu'ya götürmek üzere, Beşiktaş'tan kayıkla nakledildiği için bu ad verilmiştir. İskelenin yanında kâgir ve dört köşe bir buğday ambarı yapılmıştır. Daha sonra Gevher Sultan Piyale Paşa, sarayların yapılması ve koyun tanzim edilmesi üzerine, Paşa Limanı ismini almıştır.

Çeşmeler

Kuzguncuk'ta bir çok çeşme bulunmaktaydı. Ancak günümüzde bu çeşmelerin bir kısmı yok olmuş, bir kısmı ise bulunmakla birlikte kullanılmaz hale gelmiştir. Kısaca Kuzguncuk'taki var olan ve var olmayan bazı çeşmeleri anlatmak istiyoruz.

Paşa Limanı

İsmet Bey Çeşmesi

Erdem Yücel İsmet Bey Çeşmesi'ni şöyle anlatıyor:

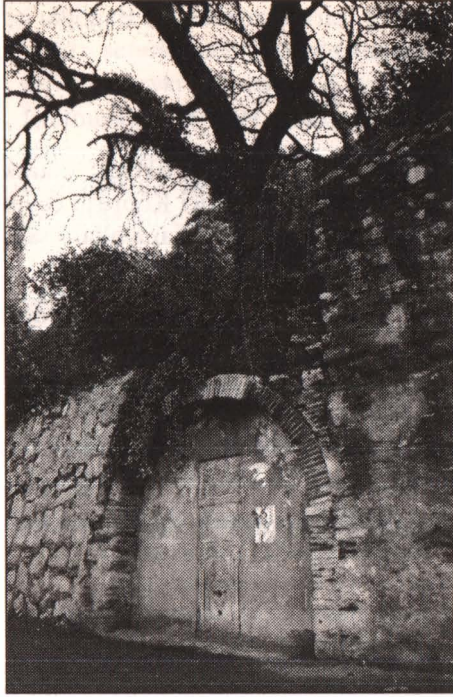
“Kuzguncuk ile Paşalimanı arasındaki İsmet Bey Çeşmesi’ni, Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey 1812 yılında, Barok-Ampir karışığı bir üslupta yaptırmıştır. Yuvarlak kemeri içerisinde, güzel bir taş işçiliğiyle kendini gösteren mermer aynasına, talık bir yazıt hakkedilmiştir. Bu yazıttan, çeşmeyi Anadolu ve Rumeli payesini alarak, meclisi vala azalığına yükselen İsmet Bey’in anısına, oğlu Şeyhülislam Arif Hikmet Bey’in yaptırdığı öğrenilir.¹⁹

Orhan Erdenen ise *Boğaziçi Sahilleri* isimli kitabında şöyle anlatıyor:

Çeşmenin banisi Arif Hikmet Bey, babası İsmet İbrahim Hayratı olarak inşa ettirdiği, bir buçuk kıta’lık olan kitabesi şöyledir:

Maaşallah

Duâ-i ayren enba-yı sebinin etmeğe işrab

İsmet Bey Çeşmesi

*Bu nev çeşme gârik-i balır-ı rahmet bey için aktı
Ola Sîrab-ı kevser vâlidim Hikmet dedim târîh
Gel iç âb-ı lâîfî rûlî-ı İsmet Bey için aktı. 1227 (1812)*

Meydan Çeşmesi

Kuzguncuk İskelesi yanında, barok üsluptaki küçük meydan çeşmesinin yazıtı kazındığı için okunamamaktadır. Ancak İ. Hilmi Tanışık, İskele Çeşmesi diye isimlendirdiği bu çeşmenin, 1792 tarihli talik yazıtından söz eder:

Yazıt

*Hüvel Baki
Ab-ı nab iç nûş ola sıblı u mesa
Selibülhayrata kıl hayrı dua...*

Tarih ve Efsaneleri ile İstanbul kitabının yazarı Niyazi Ahmet Banoğlu ise çeşmenin yapılış tarihini 1831 olarak belirtmiştir.

Ahmet Efendi Çeşmesi

Ahmet Efendi Çeşmesi, Kuzguncuk'ta, vaktiyle çöp iskelesi olarak anılan yerde, yol kenarında yer alırken, 1972'de Boğaziçi Köprüsü çevre yollarının yapımı sırasında sökülmüş, taşları bir süre karayolları şantiyesinde muhafaza edildikten sonra yok olmuştur.

Yazar Hilmi Tanışık, çeşmenin 1940'lı yıllarda akmadığından söz eder. Tanışık'ın kitabında yer alan kitabe metnine göre;

Çeşme, 1823'te eşraftan, el-Hac Ahmet Efendi adında bir zat tarafından yaptırılmıştır. Zeynep Şanlier'in anlattığına göre, çeşmenin üstü, yan taraftan çıkılan bir düzlük halinde idi ve namazgah olarak kullanılırdı.²²

Mahbub Ağa Çeşmesi ve Kuru Çeşme, Kuzguncuk'un diğer çeşmelerinin isimleridir.

Kuzguncuk İskelesi

Kuzguncuk İskelesi'nin yapım tarihi tam bilinmemekle birlikte, geçmiş 1800'lü tarihlere kadar uzanmaktadır. 1802 tarihli İstanbul Kayıkçı Esnafı Sayım Defteri'ne göre;

Kuzguncuk İskelesi'nin kethüdası Tahir olup, kethüda vekili Tombul Tahir'dir. Üsküdar İskelelerinin diğerlerinden farklı olarak dikkati çeken, bu iskelede görev yapan 58 kayıkçının tamamının gayrimüslim oluşudur. Bunlardan 46'sı Yahudi, 12'si Hristiyan'dır. Bu iskelede 36 kayık görev yapmaktaydı. 28 kayık Yahudiler, 8 kayık Hristiyanlar tarafından işletilmekteydi. Kuzguncuk İskelesi'nde görev yapan kayıkçıların 30'u gündelikçi olarak çalışmaktaydı.

Türk Tarih Vakfı'nın yayınladığı *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* Kuzguncuk iskelesi hakkında şunları yazmaktadır:

Boğaz iskelelerinden çok farklıdır. Yanındaki yalıyla bitişik, iki katlı kâgir bir binadır. Mimarı Talat Bey'dir. 1865-66 yangınından sonra, Şirket-i Hayriye, iskeleyi yeniden yaptırmıştır.²³

1872 tarihli nizamnameden anladığımıza göre, köprüden hareket eden boğaz seferlerindeki şirketin, uyguladığı bilet fiyatları Kuzguncuk'tan birinci mevki 50 para; ikinci mevki ise 30 paraydı. Şehir Hatları İşletmesi'ne ait 1994 Ocak ayı verilerine göre, Kuzguncuk İskelesi'nden binçen günlük yolcu sayısı jetonlu 253, kartlı 332, toplam 585 idi. Günümüzde iskelenin tek memuru olarak çalışan Mehmet Bey'den öğrendiğimize göre, bu rakam 280'e inmiştir.

Vapur iskelesinin yanında gazete bayisi olan Fahri Bey, çok eskilerde bu iskeleye günde 68 vapurun gelip gittiğini söyledi. Günümüzde ise bu sayı 4 gidiş ve 4 geliş olmak üzere 8 sefere kadar düşmüştür.

Kuzguncuk Vapuru

Escr Tutel'in, İltişim Yayınlarından çıkan, *Seyr-i Sefain Öncesi ve Sonrası* isimli kitabında, Kuzguncuk Vapuru'ndan şöyle söz eder:

Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1960'ta İskoçya, Glasgow'da, Govanfairfield tezgahlarında inşa edildi. Birbirinin eşi olan 9 yolcu vapurundan İstanbul'a ilk gelenler, eşi Kanlıca ile bu vapur oldu. İsmi taşıdığı iskelede yapılan törenden sonra hizmete girdi. 781 gros tonluktu. 1952 yolcu almaktadır. Uzunluğu 69.9 m, genişliği 13.6 m, su kesimi 2.6 m'dir. Her biri 800 beygir gücünde, 2 adet üç genişlemeli buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskurlu olup, saatte 15 mil hız yapmaktadır. Daha çok, Köprü-Haydarpaşa, Kadıköy-Köprü ve Adalar-Yalova arasında çalışmaktadır.

Not: Bu vapur, şu anda hiçbir hatta çalışmamaktadır.

Kuzguncuk Hattında Çalışan Sütlüce Vapuru'na Rus Saldırısı

1917 yılında Halil Kaptan'ın idaresinde, Sarıyer'den hareket ederek Karadeniz'e açılan Sütlüce Vapuru, İğne Adası'na vardığında iki savaş gemisi ve bir denizaltından oluşan Rus filosunun, Bulgar sınırına yakın bir yere asker çıkardığı öğrenilir. 13 Kasım 1917 tarihinde, 2 Rus gemisi tarafından bombalanan Sütlüce Vapuru yaralanır. Delik deşik olan gemide yangın da çıkar. Fakat insan kaybı verilmez.

Gemi onarılır. Varna'ya hareket eder. Talihsizlik burada da yakasını bırakmaz. Şiddetli bir fırtınaya kapılır. Zar zor karaya çıkar. Pervane kanatları kırılan Sütluçe Vapuru, İstanbul'da onarılır.

Bu vapur, yıllarca Kuzguncuk hattında çalışmıştır.

Kuzguncuk Korusu

Üsküdar'ın kuzeyinden başlayarak, bütün sırtı kaplar ve Kuzguncuk tepesinde son bulur. 26 hektar yüzölçümündedir. Yemyeşil ve bol ağaçlıdır. Çam, çınar ve köknar belli başlı ağaçlardır. Sadrazam Damat Fethi Paşa'nın torunu Avukat Şevket Mocan, buranın son sahibiydi. Şevket Mocan, bu koruyu Belediyeye 1958 yılında devretmiştir. Belediye 16 hektarına sahip olmuştur. Diğer 10 parsel Paşalimanı Korusu veya Nuri Demirağ Korusu adıyla anılmaktadır. Nuri Demirağ Melike Demirağ'ın dedesidir. (Not: Nuri Demirağ'ın Beşiktaş'ta bir uçak fabrikası vardı. Attilâ İlhan, 2004 senesinde Star Tv'de yayınlanan Ceviz Kabuğu programında, bu konudan söz etmişti. Türk burjuvazisi oluşturulmak istenmişti ancak engellenmişti)

Belediye ve Demirağ Korusu arasında bir duvar bulunmaktadır. Belediye 1985 yılından başlayarak, koruyu bakıma aldırması; koru içi gezinti yerleri, koşu parkurları, ışıklandırma, voleybol ve basketbol sahaları yapmıştır. Ayrıca koruda Belediye tarafından işletilen kafe ve lokanta bulunmaktadır. Bu binalar bir süre, aslına yakın şekilde korunmuştur. Ancak daha sonra “modern(!)” anlayışı adı altında, özelliğini yitirmeye başlamıştır.

Yalılar ve Köşkler

Köyümüzün Cemil Molla Köşkü'nden başlayan (Beylerbeyi bitişi, Kuzguncuk başlangıcı) ve Paşalimanı'na kadar devam eden sahil şeridinde, birbirinden güzel yapılar bulunmaktadır. Bunları size anlatmaya çalışacağım.

19. asırda Kuzguncuk'la Üsküdar arasında kalan, yalılar ve binalar bostancıbaşı defterine göre sırasıyla şunlardır:

Çuhacı Yahudi'nin arsası, Şalcı Yako Yahudi'nin arsası,
Simkeş Karabet Zimmimin yalısı, Hahambaşı Yahudi'nin

arsası, Celebonoğlu Avram Yahudi'nin arsası, Kethudaoğlu Avram Yahudi'nin yalısı, sarraf Kınorta Yahudinin yalısı, Çuhacı İzak Yahudi'nin yalısı, Attar Rafael Yahudinin yalısı, Hacegân Divanı Hümayundan Salih Efendi Yalısı, Kudüs Mollası Elhâc Arif Efendi Yalısı, İffetlû Beşinci Kadın Hazretlerinin yalısı, Arapzade Efendi Yalısı, Sabık Baruthane Nazırı Sadullah Efendi halilesinin yalısı, kurbünde Öküz Limanı nam mahaldir. Sultan Osman Han Hazretlerinin mai leziz çeşmesi ve Bektaşî dergâhı kurbünde Osman kullarının kahvesi, Silâharı Şehriyarî Abdürrahman Ağa Camii Şerifi, kurbünde Amdullah Efendi Kayıkhanesi, Beylik zahire ambarları, Yeniçeri Kulluğu, Ambar Emîni kullarına mahsus oda, Mehmet Mollazade kullarının Yalısı, Dürrîzade Efendi'nin Mektupçusu Efendinin Zevcesi Yalısı, Sabık Liman Reisi Ahmet Bey Yalısı, Genç Osman Ağazade Yalısı, Bolu Valisi İsmail kullarının yalısı, Feyzullah Efendizade Müderrisinden Süleyman Efendi Yalısı, kurbünde Çukur tâbir olunan Kayıkhaneler, Müteveffa Çavuşbaşı Hacı Ali kullarının arsası, Pabucubüyükzade İsmail Ağa Kayıkhanesi, hâlâ Altıncılar Kethüdası Hacı Ali Ağa Yalısı, Müteveffa Osman Efendi biraderi Ahmet Bey Yalısı, Kayıkhanesi, Tabakhaneler, Mumhane ve Salhane mahalleridir. Kurbünde Mumhane iskelesi ve kahve ve dükkânı, Beylik zahire ambarları önü kalafat yeri.

Daha sonra bu yalılar ve arsalar başka ellere geçmiş, aynı asır içinde birçok bina, tamamıyla başka isimlerle anılmaya başlamıştır.

Halil Haşim Bey Yalısı- Kamil Paşa Yalısı (Mukbil Bey Yalısı)

Halil Haşim Bey Yalısı, Kamil Paşa Yalısı (Mukbil Bey Yalısı da denir.) Beylerbeyi Deniz Asker Okulu'nun hemen yanındadır. Halk tarafından yalının son sahibi Mukbil Bey'den dolayı yalı Mukbil Bey Yalısı olarak da bilinir. Prof. S. Hakkı Eldem'in 18. yüzyıl eseri olarak kabul ettiği binanın mimarı Raimando d'Aranco'dır (Bebek Mısır Başkonsolosluğu binası mimarı).

Tarihçesi

Prof. S. Hakkı Eldem'in anlattığına göre bu yayvan, geniş yalıyı

Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'ya silah sevkiyatının üssü olan Hafız Ahmet Paşa Yalısı. Maalesef, bu tarihi yalı bakımsızlıktan çökmek üzere.

Petersburg Sefiri Kamil Kamil Paşa satın alıyor. (Bu yalı bir ara mahkeme olmuştur.) Kamil Paşa sonraları yalıyı kardeşi Mühendis Yusuf Ziya Bey'e bağışlıyor. Daha sonra da yalı (Yusuf Ziya Bey'in ölümü üzerine) damadı Halil Haşim Bey'e geçiyor. Halil Haşim Bey, diğer hisseleri de satın alıyor. Halil Haşim Bey'den de oğlu Mükbil Moraloğlu'na kalıyor. Mükbil Bey'in vefatından sonra yalı eşi ve çocuklarına geçmiştir. Mükbil Bey'in oğlu Haşim Bey'e göre yalı Beyaz Yalı olarak da biliniyor.

Cemil Molla Köşkü ve Yalısı

Cemil Molla Köşkü ve Yalısı Kuzguncuk ile Beylerbeyi Tüneli arasında ve Nakkaştepe Mezarlığı'nın sol tarafında, koru önündedir. Cemil Molla, bu semte adını vermiş bir zattır.

1885 yılında, Şeyhülislam Üryanizade Ahmet Es'ad Efendi'nin torunu, Şair Süleyman Bey'in oğlu Mahmut Cemil Efendi tarafından yapılmıştır.

(Not: Şair Süleyman Bey'in Sait Molla ve Cemil Molla adlı iki oğlu

olmuştur. Cemil Molla'nın ise Halet ve Mehire adlı iki kızı ile Adnan ve Feyyaz isimli iki oğlu olmuştur. Adnan Bey, kendi camilerinde imamlık ve Karaköy Tünel'de Lacivert Han'da avukatlık yapıyordu. Kendisi, buradaki köşklere birinde oturuyordu ki, bu köşk 1930'larda yanmıştır.)

Kendisi Cemil Molla ismi ile meşhurdur. Köşkü yaptırdığı zaman, 22 yaşında idi. Kısa bir dönem Adliye Nazırlığı yapmış ve 1941'de vefat etmiştir. Üsküdar Belediyesi'nin hazırladığı bir kitapta Köşk şöyle anlatılıyor:

Beyaz Kuleli Köşk" diye bilinen yapının arazisi içinde, 5 köşk daha vardı. Mimarı İtalyan Sinyor Albetti'dir. Kapıları masif cevizden, kapı tokmakları Fil dişindendir. Tavanları ve duvarları oymalarla süslenmiştir. Kalorifer tesisatı dahi vardır. Elektrikli jeneratörden temin ederdi.

Diğer köşkler bugün mevcut değildir. Bunlardan biri, bahçe kapısı girişinde bulunuyordu, 5 odalı kargir bir yapı idi. Sol tarafta ise 2 katlı, 6 odalı ahşap bağ evi mevcuttu. Bir diğeri de Sultan II. Abdulhamit'in taht'a geçtikten sonra, hocası Ahmet Es'ad Efendiyi Şeyhülislam yaptıktan sonra, hediye olarak verilen ve Tiryal Kadın Sarayı denilen köşktür. Bu köşk daha sonra Orta Köşk adını almış olup, 3 katlı ve 44 odalı ahşap bir yapı idi. Abdulaziz devrinde Tiryal Kadın için bahriye marangozhanesinde 40 gün içinde hazırlanarak inşa edilmiştir.

Bu sade görünüşlü yapı, daha sonra I. Dünya savaşı yıllarında Kızılay'a tahsis edilmiş ve daha sonra da tütün deposu olmuştur. 1940'lı yıllarda yıktırıldı. Şeyhülislam Es'ad Efendi'nin ayrıca sahilde bir yalısı ve bu yalının yanında da tamamen ceviz ağacından 1860 senesinde yapılmış bir mescidi vardı ki, minaresi ilginçtir. Yalı son senelerde beton olarak yeniden yapılmıştır.²⁴ Bu arada İstanbul'da ilk telefon yerleştirilen yer burasıdır.

Günümüzde Üryanizade Camii'nin hemen yanında, Cemil Molla Yalısı adı altında büyük bir apartman bulunmaktadır.

Kurtuluş Savaşı'nda Silah Sevkiyatının Üssü: Hafız Ahmet Paşa Yalısı

Planı, damı ve malzemesiyle, Boğaziçi'nin eski bir yalısıdır. Çok harap

bir durumdadır. Boğazın bu önemli yalısının tarihi, 1875'lere kadar iniyor. Kurtuluş Savaşımızda, Anadolu'ya buradan, önemli bir silah sevkiyatı yapılmıştır. Bu tarihi yalı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 27.6.1969 tarih ve 312121 sayılı yazısıyla sivil mimarimizin değerli örneklerinden ve tarihi önemi bulunan bir örneği olarak değerlendirilmiş, korunması gerekli eski eser olduğuna ve tamiri yapılarak hayatının uzatılmasına karar verilmiştir. Köprülüzade Hafız Ahmet Paşa Vakfı'na ait bu yalı, maalesef tamir edilmemiştir. Hatta 90'lı yıllarda, binanın güneybatı bölümü çökmüştür. Halen güç de olsa ayakta kalabilmektedir.

Mimar Abidin Mortaş Yalısı

Kuzguncuk çıkışında (Üsküdar istikametinde) yer alan (ada 512/parsel 31) ve koruma altında yer alan bu yalı, semtimizin en güzel yapılarından biridir. Mühendis Abidin Mortaş; 1950'lerde hapiste olan Nâzım Hikmet'in kurtulması için, imza kampanyasına katılan aydınlarımızdandır.

Madam Agavni Muratyan Yalısı ve İhsan Bey Yalıları

Kuzguncuk'tan Üsküdar'a doğru giderken, yolun sağ tarafında bulunan *eklektik art nouveau* tarzındaki Agavni Muratyan Yalısı, 1860-1870 arasında inşa edilmiştir. Altında kayıkhanesi olan bu üç katlı yalı, ölçüleri ve tüm cephe elemanları muhafaza edilerek restore edilmiştir.

Yalı Caddesi No:143'te bulunan ve Paşalimanı yolundaki Heykeltıraş İhsan Bey yalıları, yine semtimizin güzel yapılarıdır.

Ancak bu güzel yalılar arasında, Fethi Paşa yalısının çok ayrı bir yeri vardır. Bu yalı ile ilgili birçok araştırma yaptım. Araştırmalarımın sonucunda Orhan Erdenen'in *Boğaziçi Salılları (2.Cilt)* adlı şaheserindeki Fethi Paşa Yalısı bölümünü, aynen sizlere aktarıyorum:

Fethi Ahmet Paşa Yalısı (Mocan Yalısı)

Şehsuvaroğlu'na göre Mocan Yalısı, "Boğaziçi'nin XVIII. yüzyıl sonu yapısı en güzel yapılarındanıdır."²⁵

Fethi Ahmet Paşa, bugünkü selâmlık bölümünü Defterdar'dan; yıkılan harem bölümünü, Şeyhülislâm'dan satın almıştır.

Yine Şehsuvaroğlu Akşam gazetesindeki bir yazısında yalı hakkında şu bilgileri veriyor:

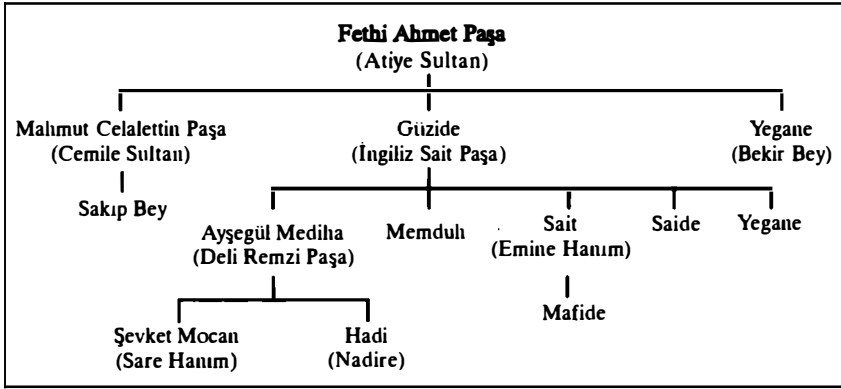
Fethi Paşa'ya İsmet Bey'den intikal edilmiştir. Fethi Paşa Yalıya bugünkü şeklini vererek, köşkünü yaptırıyor. Fethi Paşa tarafından inşa ettirilen ve Üsküdar tarafında bulunan kısım 1927'de müstemilatı ile beraber yanmıştır.²⁶

Mihrimah Sultan'ın torununun kocası Şeyhülislâm'ın yalısı imiş. Bu aileden intikal ediyor. XVIII. yüzyıl sonunda, yeniden inşa edilmesi gerekiyor. Yukarıda kaydedilen İsmet Bey'in kimliği belirlenemedi. Ancak 1227 (1812)tarihli, halen mermer kitabesi yalı girişinde -yan yatmış olarak duran -İsmet Bey Çeşmesi, çağı hakkında fikir vermektedir.

Şehsuvaroğlu'nun bahsettiği İsmet Bey Çeşmesi, kitabımızda daha önce bahsettiğimiz çeşmelerdendir.

Şirket-i Hayriye'nin Kurucularından Fethi Ahmet Paşa

1801 İstanbul'da doğmuştur. Babası Hafız Ahmet Ağa, Rodos'lu olduğu için "Rodosizade", Sultan Abdülmecid'in kızkardeşiyle evlendiği için de "Damad" olarak anılır. 1828 yılında Osmanlı-Rus savaşlarında yararlılık göstererek, albay rütbesine yükseldi ve Padişah yaveri oldu. 1830'da Ferik (Tümgeneral), 1833'te Viyana Büyükelçisi ve biraz sonra Müşir (Mareşal) oldu. 1837'de İstanbul'a döndü ve kendisine müşirlik verildi. Valilik ve Paris elçiliği yaptı. Fethi Ahmet Paşa, Şirket-i Hayriye (Şehir Hatları) kurucularındandır. Şirket hisseleri 1500 adet olarak hazırlanmıştı. Bunun 100 hissesi Padişah Sultan Abdülmecit, 50 hissesini ise annesi Valide Bezmialem Sultan almıştı. Tophane Müşiri Fethi Ahmet Paşa'nın da 20 hissesi bulunmaktaydı. Fethi Ahmet Paşa Tophane Müşirliğinin yanı sıra Ticaret Nâzırı, Meclis Vâlâ Reisi ve Harbiye Nâzırı oldu. Abdülmecit'in kızkardeşi Atiye Sultan'la evlendiği için damat olan Fethi Ahmet Paşa, 1843 yılında ikinci kez atandığı Tophane Müşirliği görevini ölümüne değin aralıksız sürdürdü. 56 yaşında iken ölünce, Divanyolu'nda Sultan Mahmut Türbesi bahçesine gömüldü. Bütün bu çeşitli ve önemli görevleri içinde, en çok Tophane Müşirliği üzerinde durulur. Yalayı satın aldıktan sonra ilaveler yaptırıyor. Böylece

234 senelik olan yalının Fethi Paşa devri başlıyor...

Fethi Ahmet Paşa'nın kendi ismine ait bir camisi bulunmaktaydı. Şimdi bu cami, Karaca Ahmet Camii ismi ile de bilinmektedir. Bu caminin yanında da bir okul vardı. Bu okulun ismi Rodos Ahmet Ağa mektebi (Ahmet Fethi Paşa'nın babası) idi. 1790-95 yıllarında Fethi Paşa'nın babası Ahmet Ağa, tarafından yaptırılmıştır. Bu okul 1940 tarihinde yıkılmıştır. Rodos Adası'nda Fethi Ahmet Paşa'nın saat kulesi (1852) bulunmaktadır. Kulenin ismi değişmemiştir. Yine Rodos'ta, Ahmet Fethi Paşa'nın babası Rodosi Ahmet Ağa kütüphanesi ve türbesi bulunmaktadır. Ahmet Fethi Paşa'dan, kitabımızın içerisinde zaman zaman bahsedeceğiz. Onun soyağacını, sizlere burada çizelgelerle açıklamak istiyoruz:

Mrs. Max Müler, İngiliz milletvekili kocası ile 1893 yılında İngiliz sefaretinde görevli olan oğlunu ziyaret etmek için, İstanbul'a gelmişti. İstanbul'dan İngiltere'ye gönderdiği mektuplar da Fethi Ahmet Paşa'dan şöyle söz eder: "Eski eserlerin tahrip edilmesine, veya dış memleketlerin müzelerine taşınmasına müsaade etmek yerine, onları bir araya toplayıp muhafaza etme fikri, ilk defa Fethi Ahmet Paşa'dan gelmiştir. 1850 senesinde Fethi Ahmet Paşa, bir miktar eski parayı ve bazı antika kalıntılarını St. İrine Kilisesi'nde bir araya toplamış. Daha sonra 1875 yılında bir zamanlar Maarif Bakanlığı yapmış, tecrübeli bir nümizmatik olan Suphi Paşa, bütün bu koleksiyonu Topkapı Sarayı'ndaki Çinili Köşk'e naklettirmiştir."

Yalı, sonra Fethi Paşa'nın hanımına kalıyor. İlk çocuğu Besim Paşa ölmüş, Cemile Sultan'ın kocası olan diğer oğlu Mahmut Celalettin Paşa ise Taif'te Mithat Paşa ile beraber boğdurulmuştur. Daha sonra yalı, Fethi Paşa'nın torunlarına intikal ediyor. Şevket Mocan hisseleri topluyor.

Boyasından dolayı (Pembe Yalı) da denilen Fethi Paşa Yalısı'nın, 1929-30 yıllarında boyaları dökülmüş ve harap bir hale gelmişti. Bundan sonra yalı, Mocan Yalısı olarak da anılmaktadır. Şevket Mocan ölünce "kuzey bölümü" ikinci eşinden kızı Rüya Mocan'a güney bölümü ilk kızı Ayşe Şemsa'ya kalmıştır. Şevket Mocan'ın kızı Ayşe Şemsa, Rumelihisarı burundaki 4 katlı taş yalıyı yaptırmıştır.

Yapının Plan Özellikleri:

Artık pek ender olarak görülen "geleneksel yapı üslûbu"nun bir örneği olarak, güney, kuzey ve batı yönlerinde, ya eliböğründeli veya ahşap direk destekli çıkmalı, odalar vardır. İkinci kattaki sofalar, plan özelliğine göre, salon/sofa şeklinde olmayıp, diğer salon, oda ve servis bölmeleriyle bağlantıyı sağlamaktadır.

Cephesi son onarım sırasında bir hayli bozulmuş olmasına rağmen, eski güzellik ve ihtişamını korumaktadır. Harem binası yandıktan sonra, halen ve Boğaz'da birçok yalılarda görüldüğü gibi" eski selamlık olan bugünkü bina, iki bölüm halinde harem ve selamlık gibi düzenlenmiştir.

12 m genişliği, 8 m derinliği olan, 96 m"lik büyük sofa; desteksiz "sütunsuz" olarak yapılmıştır. Pencere yükseklikleri 4 m'dir. Duvarlar dıştan ahşap kaplama olarak, bağdadidir.

Güney bahçe, üst sofa parkeleri "yıldız tarzı" ve meşin kaplı "AŞ" armalı iskemleleri, Bağlarbaşı'nda yıkılan Ayşe Sultan yalısından getirilmiştir. 20 odasının tavanlarının beşi sade, diğerleri Avrupa tarzında ve her oda ayrı desende ve üslûptadır. Şimdi bu yalı, tarihinin ve sanatımızın güzel bir yadigarı halinde ayaktaadır.

Cumhuriyet'ten sonra, köşk ve hamamı, yol için Belediye tarafından istimlak edilerek; güneydeki mutfak da sahipleri tarafından yıktırılmıştır. Bugün sadece selâmlık binası ile harem bahçesi ve o zamandan kalma, güzel/mermer fiskiyeli/heykelli havuzu kalmıştır. Kuzey/doğuda set üzerinde

dikdörtgen havuzlu, bir çeşme de var fakat suyu kesilmiştir. Yalı-1943/46 yılları arası-varislerinin gösterdiği ihtimamla yenilenmiş ve yıkılmaktan kurtarılmıştır. Yalnız tamir edilmekle kalmamış, içi eski zevke ve usule uygun bir şekilde döşenmiştir.

(Yalıda iki mülkiyet var. Biri güney bölümünde üst kattan odada alıyor. Bu iki mülkiyeti adeta belirlemek ve göstermek istercesine, 1985 yıllarından sonra, bu iki mülkiyet, pembe ve beyaz olarak ayrı-ayrı renklere boyanmıştı. Neyse bu garabet iyi bir anlayışla ortadan kaldırılarak yalı cephesi tekrar eski şöhretine uygun olarak tümüyle pembe renge boyanmış bulunmaktadır.)

Fethi Paşa dönemine tekrar bakalım: Yapı tarzı olarak önemli olan, büyük orta sofa kalaslar üzerinde idi. Fethi Paşa, bu sofanın giriş kısmını, demir putrellerle takviye ettirmiştir. Kuzey yönündeki kayıkhanesini, kemerli kayık barınağı haline getirmiştir. Sokağın mermer çeşmesi de, yalının giriş kapısı yanına nakledilmiştir. Aynı vaziyet A. Hisarı Zarif Mustafa Paşa Yalısı'nda da görülmektedir. Pencereleden çıkan soba boruları yerine baca yapılmıştır; pencere kafesleri kaldırılarak, yerlerine pancurlar konulmuş; güney batı odası pencereleri "dört iken" üçe indirilmiş. Isıtma ilk zamanlarda yok, sonra çini sobalar kuruluyor. 1975 yılından itibaren, güney bölümüne kalorifer tesisatı yapılmıştır. Fakat kışın soğuk olmaktadır.

Cadde yönündeki mermer kitabe ile havuzun heykelleri, İtalya'dan getirilmiştir. Renkli çakıl taşları, Fethi Paşa devrinden kalmaz. Güney çakılları yenilenmiştir. Kiremitleri -yenilenmiş olarak- Osmanlı tarzıdır. Bu eski kiremitler, yalıların inşa sükuneti ve yumuşaklığı bakımından etkili olmaktadır. Bu nedenle ve de eski orijinal durumunu korumaya çalışan bazı yeni yalı sahipleri, eskiyen Osmanlı kiremitleri yerine, çeşitli yerlerden aynı tarz kiremit getirerek, kullanmaya çalışmışlardır.

Fethi Paşa (Kuzguncuk)Yalısı hakkında (Milliyet Gazetesi/Türk-İslam sanatı eki "fas. 5'deki) not şöyledir:

"İlk kez XVIII. yüzyılda yapılmış, XIX. yüzyılın başlarında yenilenmiştir. Son onarım sırasında cephesi bir hayli bozulmuş

olmasına rağmen, eski güzelliğini ve görkemini korumaktadır.”

Yazılı notlarımız üzerine, yalıda Sn. Ayşe Şemsa'nın 27.09.1990 günü bize verdiği cevaplar:

1- Yalının şöhret bulan ismi “Fethi Paşa Yalısı”dır.

2- Yalı arkasına düşen koru, Fethi Ahmet Paşa'ya; ona bitişik olan koru, damadı Müşir Sait Paşa'ya aittir.

3- Mahmut Celalettin Paşa, Fethi Ahmet Paşa'nın oğlu idi; Sultan Hamit'in kızı Cemile Sultan'la evlenince, Kandilli Sarayı'nda oturmaya başlamışlardı.

4- Fethi Ahmet Paşa/Mocan Yalısının son malikleri; Fethi Ahmet Paşa'nın torunu Ayşe Mediha Hanım'ın oğlu Şevket Mocan Bey ve kızları Ayşe Şemsa ile Rüya Hanım oturuyorlar.

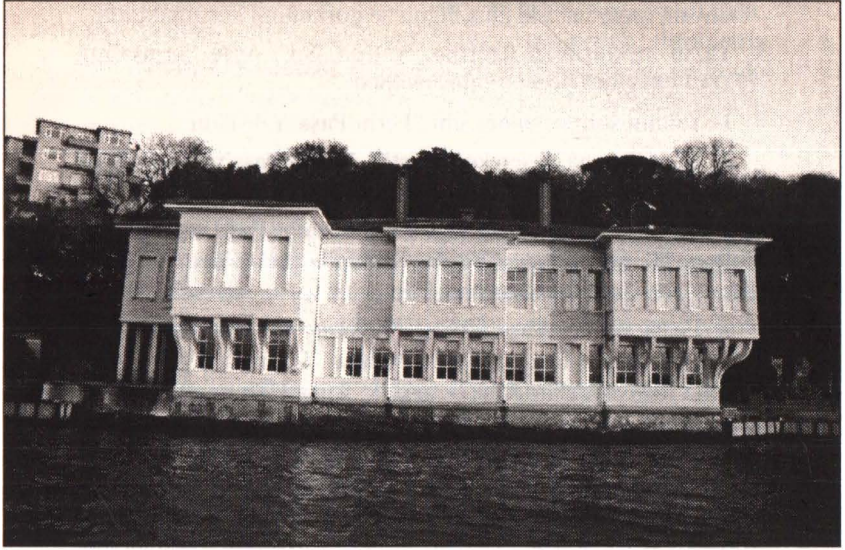
“Fethi Paşa Yalısı'nın cephesi, son onarım sırasında bir hayli bozulmuş olmasına rağmen eski güzellik, ihtişamını korumaktadır. İlk yapılışı XVIII. yüzyıl, yenilenmesi XIX. yüzyıl başlarında olmuştur.”²⁸

Mimari Biçimi:

Yalıyı bina eden (banisi) başkası; ama tanınmıyor. Boğaz'ı renklendiren ilk baştaki bu yalı, dömikle Türk tarzını koruyor. Bu yapı selâmlık binasıdır; harem de aynı çatı altında iken, Paşa ayrı bir harem dairesi yaptırmış (1830-35) bu küçük yalı bir kapalı geçit ile büyük yalıya ve bir yol üstü köprüsüyle, koruya bağlanmıştır.

Torunları, Harem yalısını Tobako Şirketine, tütün deposu için kiralamışlar. Sonunda bir gece yanıp kül olmuştur. (1924); esas yalı bu afetten kurtulmuş ise de, yol genişletilmesi için (1936-38) harem bahçesi köşkü ve esas yalı hamamını belediyeciler ve kuzey bahçesindeki kayıkhanesi ile mutfak binası da daha önceden, sahipleri tarafından yıktırılmıştır.

Esas yalının planı, Türk evi için karniyarik dedikleri tip-tendir; zemin katına güney/kuzey eksenli uzunlama orta sofasının iki başındaki bahçe kapılarından girilir. Bu taşlık iki bölümdür; küçük bölümde tek kollu bir merdiven üst kata çıkar -yanı başında hamam geçiliyordu - ve bir çifte kapı ile de büyük taşlığa geçilir. Serinlik veren selsebil öğeleri Türk tarzı ise de, uç merdivenini yerleştirme ve iki mesned kolonunun başlıklı

Fethi Paşa Yalısı (Mocan Yalısı)

biçimi, Batı tarzı özentisindendir.

Bahçeye çıkılınca, üst kat oda ve çıkmaları omuzlayan ahşap direkler de, yabancı biçimlendirmesi nedeni ile Paşa tarafından yapılagelen eklemelerden sayılabilir. Bu ortası boşluklu iki kollu merdiven, üst katla mekânı parçalamış ve oturma sofasının, bir giriş holüne dönüşmesine neden olmuştur. Büyük sofa ve devamı olan büyük sofa, deniz yönünde esas odaları ve kara yönünde tali mekânları birleştirmiş durumdadır. Orta yerinde, oturma ve yatak odalarına yer verilmiş, baş tarafta ise iyice deniz üstüne çıkmalı, Huzur odası ve Yeni oda, bir degazman üzerinde toplanmış bulunuyor. Odalarda pencere önü şekilleri yoktur; Avrupa'dan getirilen alafranga mobilyalar döşenmiştir; bu eşyalar arasında oryantal yemek takımı da karıştırılmıştır. Tavanların dekorasyon ve profilleri ile kapı biçimleri de, batı taklididir.

Bu Avrupaî ekler Paşa'nın kişiliğiyle bağlantılıdır. Damat Fethi Ahmet (Ahmet Fethi) Paşa, elçi olarak Avrupa illerinde gördüğü yaşam tarzını, Boğaz'a getiren ilericilerden birisi

olmuştur.

Harem bahçesi havuz başını donatan statülerini, Roma'dan getirtmesi; yeni Harem binası planında görülen son Barok öğeleri, elliptik sofası ile Sadullah Paşa Yalısı yıllarının, Avrupaî akımını gütmesi bundan olmalıdır. Fethi Paşa'nın uygarlık tarihimizdeki yeri de pek önemlidir; heykeli, sanat olarak alışıklık kazandırmaya götüren Yeniçeri mankenleri ile müzeciliği başlatan (1846-47) odur.

İşte bu batılı görüş, yalı mimarimize detay yenilikler oluşturuyor idi; planın esas karakterini koruması, cephelerinin de geleneksel espriyi sürdürmesi ile bir mücadele idi bu. Nitekim deniz üstü cephesi pek değişikliğe uğramamıştır. Basık ve yarım daire kemer ve pancurları ile çıkmaların konsol biçimini alan eli böğründeleri, bunu gösteriyor. Kuzey cephesinde görülen istinat ayakları, camekan şekilli dikey açıklıkla merdiven penceresi de, yapı tarzına yabancı ise de esas görünümü zorlamamaktadır. Merdiven pencerelerinden görülen renkli çakıl taşlı zemin mozaigi, eski dönemin bir anısı olarak duruyor idi ki üzerindeki tarih 1812 (1227)'dir, ondan yıllarca önce de yalının ilk temelleri atılmış olabilir?

Daha öncesinde, Mihrimah Sultan torunu, kocasına ait Şeyhülislâm Yalısı adı geçmekte ise de Fethi Paşa Yalısı ile bağlantısı halen belirsizdir.²⁹

Bu yalının günümüzdeki haline geçmeden önce, ayrı bir not daha anlatmak istiyoruz:

Sait Paşa, Ahmet Fethi Paşa Korusu (Bu korunun başka bir ismi de Arapzadeler Korusuydu) içinde, Konya Valiliğinden dönüşünde ve 1886 senesinde bir köşk yaptırmıştır. 1930 tarihinden itibaren, Sait Paşa'nın torunu Nazan Hanım'la, eşi İsmail Hami Danişmend bu köşkte oturmuşlardı. Bu köşk daha sonra yıktırılmıştır.³⁰

1990'lı yıllarda bu yalı satıldı. Yalıyı satan alan Sayın İsmail Yalçın, yıllar süren restorasyon çalışmalarından sonra, dünyanın en egzotik yalısı haline getirdi. Mimar Murat Atabarut ve ekibi; yalıdaki eşyaları 4 yılda topladı. Odadaki kristal avize, 19. yy. yapımı, İran halısı üzerindeki oturma takımı ise 15. yy. Louis stilidir. Yalının girişi nefesleri kesen ve kokteyl

partilerinin verildiği bir mermer hole açılıyor. Holde, III. Napolyon dönemi şamdanlar, Fransız ve İtalyan mobilyalar, klasik resim ve heykeller ile üzerinde, 18. yy. Osmanlı tavan süslemelerinin kullanıldığı alçak bir masa bulunmaktadır. Vatan Gazetesi'nin 5 Ekim 2003 tarihli Pazar ilavesine göre bu yalı, dünya mimarisinde çok etkin bir yere sahip olan *Architectural Digest* dergisi tarafından, sayfalarca tanıtılmış ve dünyanın en güzel evlerinden birisi sayılmıştır.

Serasker Avni Paşa Yalısı

Paşa Limanı Caddesi'nde, Sadrazam Avni Paşa Yalısı bulunurdu. 1930'lu yıllarda bu yalı, tütün deposu olarak kullanılma bahanesiyle yıkılmıştır. Bu yalıdan önce 1814 tarihli Bostancıbaşı defterine göre, Defter Emini Sadullah Efendi'nin yalısı vardı. Serasker Avni Paşa Yalısı, Boğaz'ın en güzel yapılarından birisiydi. Şu an mevcut değildir. Paşa Limanı Caddesi'nde kendi ismini taşıyan bir çeşme bulunmaktadır. Hüseyin Avni Paşa, 1874'te Sultan Abdülaziz tarafından sadrazamlığa getirilmişti. 1867 yılında da müşir (mareşal) olmuştu. Bu yalı da Sultan Abdülaziz tarafından, Serasker Hüseyin Avni Paşa'ya hediye edilmişti. Bir yıl kadar sadrazamlık yaptıktan sonra azledilir. Ancak Mithat Paşa'nın başını çektiği, Sultan Aziz'i tahttan indirme eylemine katılır. Sultan Aziz tahttan indirilince, 16 Haziran 1876'da Çerkez Hasan adlı bir subay tarafından (Sultan Aziz'in öldürülmesinden sorumlu tutulduğu düşüncesi ile) Serasker Avni Paşa öldürülmüştür. (Not: Bu olay, ayrıntılı bir şekilde ileriki sayfalarda anlatılacaktır.)

Modern Belediyeciliğin İlk Örneği: Kuzguncuk Gazhanesi

Kuzguncuk ana caddesinden, Beylerbeyi yönüne doğru giden yolun sağ tarafında, Bağlarbaşı'na da çıkan bir ara yol bulunmaktadır. Bu ara yola girdiğinizde dümdüz giderseniz, *Gazhane* diye isimlendirilen yer ile karşılaşsınız. Burası Sultan Abdülaziz döneminde, Beylerbeyi Sarayı'na ışık vermek için kullanılmış. Gazhane her ne kadar sarayın aydınlatılması için düşünülmüşse de, üretim fazlası satılmış, bu yolla da gelir elde edilmiştir. Bu arada, Gazhane'den elde edilen gazla, Üsküdar Meydanı ana caddeleri, camiler, saray tünelleri ve bazı semtler de aydınlatılmıştır. Bundan da öğreniyoruz ki, Üsküdar'daki birçok cadde ve sokakların

aydınlatılması ilk defa buradan gerçekleşmiş, bunu modern belediyeçilik anlayışının başlangıcı olarak da görebiliriz. Yine burada bir dönem “Mordo”nun bostanı bulunurmuş. Şimdi bu alanda, Mülkiyeliler Derneği’nin, sosyal tesisler inşaatı bulunmaktadır. Yukarı kısımda ise Müslüman Mezarlığı ve askeri alan vardır.

Nakkaş Baba Mevkii

Kuzguncuk ile Beylerbeyi Sarayı arasında bulunan bu mevki, derin bir vadi olup, Boğaziçi tarafı hariç, etrafı yüksek tepelerle çevrilmiştir. Kuzguncuk Çarşı Caddesi’nden ayrılıp, Nakkaş veya Firenk Tepesi ismiyle bilinen yüksek platforma kadar yükselen yol, bugün hala Baba Nakkaş Sokağı adını taşımaktadır.

Burada son Halife Abdülmecit adına, 1901 yılında yaptırılan büyük bir köşk, bugün Nakkaştepe İlköğretim Okulu olarak kullanılan ve Abdülmecit tarafından 1258 (1842)’de inşa edilen Nakkaştepe Karakolu ve önünde 1321 (1903) tarihli Mahbub Ağa Çeşmesi ile Emine Sultan’ın şimdi mevcut olmayan sarayı vardı. Bunlardan ayrı olarak 1853 Kırım Harbi’nde ölen Fransız askerlerinin, gömüldüğü bir mezarlık da burada idi.

Karakolun yanındaki toprak yoldan, Nakkaştepe’ye gidilir. Buraya, bir çok turist gelip Boğaziçi’ni bütün ihtişamıyla seyrettikleri için, Firenk Tepesi adıyla da anılır. Vaktiyle mevcut olan kademeli kır kahvesi, bugün mevcut değildir.

Bu mevcut olmayan kahve için, 1931 yılının Kuzguncuk’unun anlatıldığı *Köşe Bucak İstanbul* kitabında Osman Cemal Kaygılı, şunları yazıyor:

Kuzguncuk’un asıl mesire yeri Beylerbeyi cihetindeki “Frenk Tepesi” denilen yerdir. Manzara itibariyle, burası da harikulâdedir. Bereket versin, burada Mehmet Efendi isminde bir Bulgaryalının, Kır Kahvesi imdada yetişir. Akşamları ve tatil günleri halkın çoğu buraya çıkarlar. Hatta ara sıra buraya seyyahlar da gelirler. Mehmet Efendi hoş sohbet bir adamdır ama biraz titiz tabiatlıdır. Müşteriler pek kafa patlatırlarsa derhal kızar ve hiddetle şekerli kahve yerine müşteriye sade kahve getirir. Kuzguncuk’un akşamları ve Cuma günleri en kalabalık yeri, İcadiye ve Çamlıca’ya uzanan aşıklar yoludur. İskele başında, Sadri Bey’in sineması da, geceleri epey bir eğlenti

yeridir. Bazen burada balolar, danslar tertip edilir. Bunun biraz ilerisindeki Todoraki'nin gazinosunda, her gece bir radyo ile vakit geçirilir. Büyük Cadde'de Kiriako Efendi'nin bahçeli gazinosu da, temizliği ile meşhurdur. Bu gazinoda gündüzleri bazı delikanlılar iskambil filan oynarlar, geceleri de ehli-keyif olanlar demlenirler. Buranın meşhur kasabı Madam Raşel de ara sıra bu gazinoda oturup, orada hizmet eden köfteci Madam Marika ile dertleşirler. Kasap Raşel henüz pek genç bir hanım olmasına rağmen, her gün Kuzguncuk'tan mezbahaneye gider ve etlerini kendi seçer, kendi getirir, gayet cerbezeli, cebbar, olur olmaz şeylere metelik vermez bir kadındır. Kuzguncuk'ta karnınız acıkırsa haliniz yamandır. Çünkü burada lokantadan vazgeçtik, hatta bir piyazcı bile yoktur. İyi suyu, pek boldur. Çamlıca mı isterseniz, Tomruk mu, lebada mı, hepsi vardır. Tütüncü Tebrizli Hacı Abbas Efendi, gelen misafirlerine daima bu iyi sulardan birer bardak ikram eder. Yanıma iki tane zavalı meczup almış, bize doğru hızlı hızlı gelen genç, elektrikçi Dimitri Efendi'dir. Yanındakilerden biri Kuzguncuk'un Deli Hidayet'i sayılan Müşon, öteki de aynı fasileden meşur Amiko'dur. Bunlara benzeyen biri daha vardır ki ismi Peres'tir. Bunların her üçü bir araya geldiler mi, Kuzguncuk çocukları ve delikanlıları curcunayı ayyuka çıkarırlar.

Nakkaş Baba Vadisi'nin Doğu tarafı, dökülen moloz yığınlarıyla dolurmuşdur. Bu derin vadide, Kuzguncuk gazhanesinin harabesi, bir domuz harası ve kaya dibinde bir pınarı vardır. Orta kısmında ise geniş bir bostan bulunmaktadır. Nakkaş Baba Mezarlığı, bu vadinin Beylerbeyi tarafında-ki sırtları üzerindedir. Bu mezarlığa Bahri Baba Mezarlığı da denir.

Vadinin deniz tarafında ve sahilde, Şeyhülislam Üryanizade Ahmet Esat Efendi'nin, (öl. 1306/1889) 1860'da yaptırdığı ahşap cami ve "topçu ve piyade askerinin ikametine mahsus bir karakolhane" vardı. Bu karakolun yanında "Cülüs-ı hümayun ile bayramlarda" beşer top atılırdı.

Bugün de mevcut olan ve çöpçülere tahsis edilen (bina yıkılmıştır) bu binanın arka tarafında ve yolun karşısında Ahmet Efendi'nin 1239 (1823-24) tarihinde yaptırmış olduğu; iki tarafı mihraplı, kesme taştan muhteşem çeşmesi, maalesef bugün mevcut değildir. Ahşap caminin yerinde veya biraz ilerisinde meşhur Sadrazam Gazi Hasan Paşa'nın (öl.

1790) yalısı bulunuyordu.

Şeyhülislam Atıfzade Ömer Hüsametdin Efendi'nin (1799-1871) yalısı da Nakkaş sahillerinde idi. Kendisi bu yalıda vefat ederek, Miskinler Tekkesi civarındaki aile sofasına gömülmüştür. Yanında, 1155 (1742) tarihinde vefat eden Defterdar Atıf Efendi'nin de kabri vardır.

Küçük Selimiye Camii tamir kitabelerini yazmış olan Şair Pertev Paşa'nın yalısı da yine burada idi. Hatta, 19 Mayıs 1832 günü II. Mahmut, yanında Şehzade Abdülmecit olduğu halde, yaliya gelmiş ve geceyi orada geçirmişti.

Bunlardan başka, Sultan II. Mahmut'un ikballerinden ve Sultan Abdülaziz'in süt annesi, meşhur Tiryal Hanım'ın yalısı ile Üryanizade Ahmet Esat Efendi'nin dört katlı, ön cephesi sütunlu, ahşap köşkü ve arkasında Nakkaştepe'ye kadar uzanan korusu da yine bu mevkide idi.

2 Cemaziyelahir 1289 (7 Temmuz 1872) tarihinde, Kuzguncuk İskelesi yanındaki bir yalıda çıkan yangın, Nakkaştepe Karakolu'na kadar genişlemiş ve bölgenin en nadide yalılarını ve köşklerini "harabezar"a çevirmiştir. Bu feci yangında 600'den fazla ev ve yalının yok olduğu söylenir.

1988 yılına kadar "Fen İşleri Müdürlüğü Anadolu Yakası Yapım ve Onarım Amirliği" olarak kullanılan eski karakolhanenin önünde, iki mermer sütunun taşıdığı bir revak vardı. Alınlığındaki kitabe yerine, sonradan düz bir mermer yerleştirilmişti. Mehmet Raif Bey bu kitabeyi kaydetmediğine göre, manzume 1885-90 tarihlerinde düşmüş olmalıdır. Bu binanın yeri şimdi parktır.

Cezayirli Gazi Hasan Paşa, muhteşem yalısının mülkiyetini, efendisi Hacı Osman Ağa'nın kızı Emine Hanım'a verdiğinden, ölümünde hazinece müsadere edilmiştir. Paşa'nın bir de Kasımpaşa'da konağı vardı. Bütün servetini bu konağın altındaki taş mahzende sakladığı rivayet edilir. İstanbul'da ve muhtelif yerlerde bir çok eseri vardır. Küçükten büyüttüğü bir aslanı, daima yanında gezdiren Hasan Paşa, devlete sadık, çok verimkar, cesur, gayret ve azim sahibi bir devlet adamı idi. Deniz cenklerinde şan almış ve III. Selim zamanında sadrazam olmuş olan bu değerli insan, 14 Recep 1204 (30 Mart 1790)'da vefat ederek, Bulgaristan'da Şumnu şehrinde yaptırmış olduğu Bektaşî Tekkesi'ne

gömülmüştür.

Yalının ismi, 1815 tarihli Bostancıbaşı Defteri'nde geçmektedir.

Yalılarından biri de Sultan III. Ahmet'in Sadrazamı Şehit Ali Paşa'ya ait idi. Yalı "bir taraftan Nakkaş Paşa Yalısı ve bir taraftan ana cadde ve bir taraftan Dilsiz Bahçesi ve bir taraftan leb-i derya ile çevrili" idi. Ali Paşa bu yalıda, ayrıca bir de küçük kütüphane tesis etmiştir. Vakfiyesi 1127 (1715) tarihlidir.

Baba Nakkaş kabrine, semtin eskileri Bahri Baba derlerdi. Biz dahi böyle bilirdik. İzmir'de de bir Bahri Baba Mezarlığı vardır. İzmir'deki mezarlıkta, kabrine rastlanılmadı. Mezarlığa ve kabre Nakkaş Baba denmesinin sebebi, belki de semtin bu isimle anılmasıdır.

Nakkaştepe, Kırım Harbi'nden sonra, Firenk Tepesi adı ile de anılmaya başlamıştır. Fransızlar, Kırım'da ölen askerleri için, evvela Büyük Çamlıca Tepesi'ni kabristan yapmak için istemişler, fakat Padişahın orada, meşhur İvaz Fakih kabrinin bulunduğunu ileri sürmesi üzerine, Nakkaştepe'de, Mecid Efendi Köşkü'nün arkasındaki bir yer verilmiştir. Bu yer, Boğaz'a nazır olup, Boğaziçi Köprüsü çevre yolundan da görülmektedir. Kabristan burada 66 sene durduktan sonra, 1920 tarihinde kendileri tarafından kaldırılmış ve kemikleri Fransa'ya götürülmüştür.³¹

Nakkaş Baba

Üsküdar Belediyesi'nin hazırladığı kitaba göre Nakkaş Baba mevkii:

Kuzguncuk'un şimali garbisine düşen bir yerdir. Burada topçu ve piyade askeri için, bir karakol yapılmıştı. Bir batarya top bulunduruluyordu.

Buraya nakkaş denmesinin sebebi; "Nakkaş Baba" Türbesi'nin bulunmasındandır. Nakkaş Baba, Sultan Selim'in Çaldıran Savaşı'ndan sonra (1517) Tebriz'i de alıp, buradan İstanbul'a getirdiği ahalidendir. Karakolun karşısında 1823'de Ahmet Efendi adlı biri, bir çeşme yaptırdı.

Nakkaş Mezarlığı'na 1881'de Üsküdar Belediyesi, sonra da Şehremaneti Reisi olan Ahmet Paşa gömülüdür.³²

Nakkaş Baba Türbesi

Türbe, Nakkaş Baba Mezarlığı'nın caddeye açılan üç kapısından, Beylerbeyi tarafındaki merdivenli kapıdan girildiğinde, merdivenler bitmeden sol tarafta, asırdide bir servinin gölgesindedir. Bu açık türbenin etrafını, alçak bir duvar çevirmiştir. İnce, silindirik şeklindeki baş ve ayak şahidelerinde yazı yoktur. Baş taşı üzerine, altı parçalı bir sikke yerleştirilmiştir ki bu tip serpuş, başka hiçbir yerde mevcut değildir.

Duvar üzerindeki demir korkuluğa:

"Yavuz Sultan Selim ricalinden Nakkaş Baba İstanbul Belediyesi 1953"

diye bir levha asılmıştır. Bu tarihte yol genişletilmiş ve merdivenler yapıldığı gibi, mezarlık duvarı da geri alınmıştır.

Mir'at- ı İstanbul adlı eserin sahibi, Mehmet Raif Bey:

"Bu mevkinin bu nam ile anılmasına sebep, üst tarafındaki makberede "Nakkaş Baba" namındaki bir zatın türbesi bulunduğundan ileri gelmiştir" demektedir ve "Nakkaş Baba, Cennetmekan Sultan Selim Han-ı Kadim'in, Çaldıran muzafferiyetini müteakip, Tebriz şehrini feth ve istila ile Dersaadet'e avdet buyurdukları esnada, Tebriz ahalisinden Dersaadet'e getirdikleri erbab-ı san'at ve maarif arasında, Şeyh Nakkaş Baba dahi mevcut idi.

O asırda meşhur bulunan Habib-i Karamani'den inabet birle kesbi kemalet ismine mensup köyde, ziraatla meşgul olurdu." demektedir. Bugün Cemil Molla ismiyle yad edilen eski Nakkaş Baba mevkii, hiçbir zaman bir köy olmadığına göre, bu köyü başka yerde aramak icap eder. (33)

Nakkaş Baba Mezarlığı (Bahri Baba Mezarlığı)

Bu mezarlığın (eskiler Bahri Baba Mezarlığı da derlerdi) iki girişi vardır. Biri Üryanizade Camii'nin karşısındaki merdivenlerden girilen taraf, diğeri de eski gazhane üstünden girilen yerdir. Hatta cadde üzerinden girilen merdivenin duvarında, güzel bir yazı yazmaktadır. Kime ait olduğu bilinmeyen bu yazı, insanı bir kez daha düşündürüyor:

Kimler geldi ne dediler

*Hepsi de bırakıp gittiler
Sen hiç gitmeyecek gibi duruyordun ya
İşte gidenler de senin gibiydiler*

Yüzyıllar Boyunca Üsküdar adlı ansiklopedinin yazarı Mehmet Nermi Haskan'a göre, Bestekar Şevki Bey'in kabri yol üzerinde ve sol taraftadır. Mezarlıktaki kitabesi yakın arkadaşı Hafid Bey tarafından yazılmış ve diktirilmiştir. (19 Temmuz 1890)

Mezarlığın merdivenlerinden çıktığınızda, 200-300 metre sonra sağ tarafta, etrafı demir parmaklıklarla büyük bir sofa bulunmaktadır. Bu sofa Üryanizadelere aittir. Hemen yanında 15 Nisan 1889'da vefat eden Üryanizade Ahmet Esat Efendi'nin, Namazgahı bulunmaktadır. Üzerinde mihrap ayeti ve zinciri asılı kandil kabartması vardır. Sofada beş şahide vardır. Bunlar ise: 1898 Ahmet Efendi'nin kızı Fatma Arife Hanım, 8 Nisan 1900 Cemil Molla'nın kızı Behire Hanım, 10 Mayıs 1904 Cemil Molla'nın oğlu Ahmet Tarık Bey, 17 Temmuz 1905 Üryanizade Ömer Sadi Bey, 1976 Cemil Molla'nın oğlu Feyyaz Üryani. Yine mezarlıkta Mehmet Nermi Haskan'a göre, 1890 Şehremaneti'nde reis olup, İstanbul'u ihya eden Ahmet Paşa, 1907 Diyarbakır Valisi Faik Paşa, 1915 Faik Paşa'nın eşi Fatma Hanım, 1932 İsmail Zühtü Paşa, 1932 Ferik Abdülhamit Paşa ve ailesine ait şahideler, 1916 10. Muallim Rifat Paşa (Türk Matematikçisi olup eserleri vardır), 1951 Bestekar Şevki Bey'in 1889'da evlendiği eşi Melek Hanım'ın mezarı, Şevki Bey'in yanındadır. Melek Hanım, 82 yaşında vefat etmiştir. 1975 Paşa Baba lakabıyla ünlü İhsan Aksoley Paşa, Nakkaştepe Mezarlığı'ndan en eski şahide 1810 tarihli, Köprülüzade Mustafa Bey'in oğlu Abdülvahit Bey'e aittir. 1901 kılıç kabartmalı lahitte, Tophane-i Amire muhasebecisi Hadfi Bey'in mezarı bulunmaktadır.³⁴

Nakkaş Baba Karakolu

Kuzguncuk ile Beylerbeyi arasında, sahilde ve Kuzguncuk Gazhanesi Sokağı karşısındadır. Karşısındaki 1239 (1823) tarihli Hacı Ahmet Efendi Çeşmesi, bugün mevcut değildir.

“Topçu ve piyade askeri ikametine mahsus bir karakol olup” sahilde bir batarya top vardı. Bu toplar “cülûs-ı hümâyûn ile

bayramlarda ve namaz vakitlerinde ateşlenirdi.”

Bina, 1985 tarihinde tamir edilmiştir. Şimdi belediye emrinde olup, çöpçüler kalıyordu. Kitâbesi, iki mermer sütunlu revakının üzerinde iken çıkarılmış ve yerine düz bir mermer levha yerleştirilmiştir. Bu kitâbe ters olarak, uzun müddet bahçe duvarının dibinde idi. Şimdi yoktur. Bu ağır taşı kimseye çevirtemediğim için okunamamıştır. Bu tek katlı bina, hiç gereği yokken, 1989 tarihinde yıktırıldı. Şimdi yeri parktır.³⁵

Günümüzde bu karakol mevcut değildir.

Nakkaştepe Karakolu

Nakkaştepe’de ve Gümüşyol ile Baba Nakkaş Sokağı’nın birleştiği yerde ve köşede idi. Binanın hemen önünde, Şehzade Abdülmecit Efendi’nin Başağası Mahbup Ağa’nın 1331 (1915) tarihinde yaptırmış olduğu; mermer, güzel, zarif bir çeşme ve bugün Koç Vakfı’na intikal etmiş olan Emine Sultan Sarayı ve Nakkaştepe İlkokulu bulunuyordu.

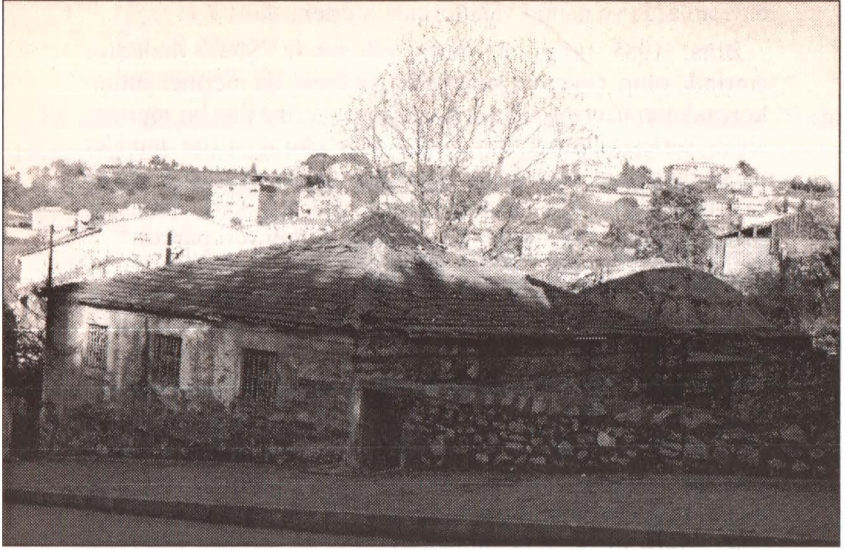
Bu semtte bulunan üç sultan köşkünün korunması için yaptırılan karakolda, atlı polisler kalıyordu. Okulun sağ gerisinde atların barındığı, dar uzun ve ahşap bir ahır vardı. Sultan II. Abdülhamit zamanında yaptırıldığı sanılmaktadır. Karakol ve okulun yeri, Pervitij Haritası’nda gösterilmiştir.

Karakol binasının kapısına, merdivenle çıkılır. Önünde üç sütunun taşıdığı, bir revak vardır ki, üzerine iki oda oturtulmuştur. İki katlı yapının kitâbesi yoktur. Atlı polisler burada kalıyordu. Atların barındığı dar ve uzun ahşap ahır, bu binanın sağ gerisinde idi. Bu karakol binası, sonradan Nakkaştepe İlkokulu olarak hizmet vermiştir.³⁶

Şimdi ise bu binada “Eğitim Gönüllüleri Vakfı” olarak hizmetini sürdürmektedir.

Nakkaş Paşa Bahçesi

Kuzguncuk’ta Nakkaş Paşa Bahçesi, Kaya Sultan Bağı, Anadolu Sahili’nin en güzel yerlerindendir. IV. Murat, ekseriya kiraz faslını, Istavroz Bahçesi’nde yapardı. Padişah, Harem-i Hümayun ile beraber buraya gelir, haftalarca kalırmış.³⁷

Dağ Hamamı

(Not: İstavroz, Beylerbeyi ile Kuzguncuk arasındaki yere denirdi.)

Hamamlar

Kuzguncuk'ta, açık iki hamam bulunurdu. Mehmet Nermi Haskan'ın, *Üsküdar Hamamları* kitabında, Kuzguncuk'ta bulunan hamamlar anlatılmıştır. Yazarın eserinden alıntı yaparak, bu hamamları aktarmak istiyoruz.

İcadiye Dağ Hamamı

Hamam, Kuzguncuk'un üst taraflarında ve İcadiye Hamam Sokağı üzerindedir. Sokaktan geniş kemerli, kesme taş söveli, bir kapıdan avluya; buradan da evvela bir camekâna ve daha sonra da dört duvarı yığma taş, tavanı ve içi ahşap, iki katlı soyunma mahalline girilir. Altta ve on iki ahşap sütunun taşıdığı üst katta odalar vardır. Orta yerde ise sekiz yüzlü bir havuz bulunmaktadır.

Camekân, çatı fenerinden ışık alır. Ahşap sütunlara, sekiz

adet kandillik yerleştirilmiştir. Ilıklığın sağında bir peyke, solunda ise hela ve traşlık yeri vardır. Esas yıkanma mahallini, büyükçe bir kubbe örter. Burada iki halvet bulunmaktadır. Sofası yoktur. Göbek taşlı, on bir kurnalı, temiz fakat bakıma muhtaç bir hamamdır. Kubbesi, dört kemer ile köşelerindeki düz tromplara oturtulmuştur. Bu yüzden kubbe kasnağı, sekiz yüzlüdür. Üsküdar'da vakıf malı olarak kalan, tek hamam budur. Günümüzde bu hamam rapa vaziyettedir ve kullanılmamaktadır. Hiçbir yerinde hitabesi yoktur. Hamam, kendi gelirinden 23 ZA 1323 (15 Şubat 1906) tarihinde tamir edilmiştir. Hamam, Şeyhülislam Arif Hikmet Beyefendi tarafından, 1854 tarihinden sonra, Medine'de yaptırdığı kütüphanesine gelir olmak üzere, inşa ettirilmiştir. Bugün hamam ile ilişkisi kalmayan ve el'an faaliyette bulunan kütüphanesine de 5000'den fazla kitap hediye edilmiştir.

Hamamın banisi Arif Hikmet Beyefendi, "Raif İsmail Paşazade, sudurdan İbrahim İsmet Bey'in oğludur. 1200 (1786)'da doğdu. 1211 (1796)'da müderris oldu. 1231 Ramazan'ında (Ağustos 1816) Galat, 1236 (1820)'de Mısır, 1239'da Medine Mollası, 1242 (1826)'de Mekke payesi, 1244'de İstanbul payesi ve nihayet 1262 Zilhicce'sinin ikinci günü Şeyhülislam olup, 1270 C. ahirinin on birinde (11 Şubat 1854) azledildi. 1275 Şaban'ında (Mart 1859) vefat etti. Kabri, Üsküdar'da, Nuhkuyusu Caddesi üzerinde ve Kartal Baba Camii karşısındaki, aile kabristanındadır. Kendisi "alim, edib, şair, fatin ve natuk" idi.³⁸

İcadiye Dağ Hamamı'nın bulunduğu yerde, Yahudi cemaati çoktu. Büyük bir yangın sonucu burada yaşayan, "Dağ Hamamı Yahudi Topluluğu" evlerini ve sinagogları ile okullarının yanması sonucu, buraları terk etmek zorunda kalmışlardı.

Kuzguncuk Hamamı

Batak Hamamı veya Küçük Hamam isimleriyle de bilinir. Hamam, Tenekeci Musa Sokağı'na açılan merdivenli, Meşruta Sokağı üzerinde olup, kapı no'su 6'dır. Sokağa girildiğinde, sağ tarafta, biraz ileride ve merdivenlerin başladığı yeredir. On sene evvel kapatılan, bu tek hamam yalnız kadınlara ait imiş.

Rum Ortodoks mezarlığının girişi. Bu mezarlıkta Marko Paşa da gömülüdür.

(Not: Bu hamam yalnız kadınlara ait değildi. Erkekler de bu hamamı kullanırdı.) Bugün çok harap durumdadır.

Evliya Çelebi, “Kuzguncuk Hamamı kuzgunlara” demektedir. Fakat onun kastettiği hamam bu değildir. Çünkü 1147(1734) hamamcı esnafı defterinde, Kuzguncuk Hamamı’nın adı yoktur. Mülk olan bu hamam, 1900 senelerinde yapılmış olmalıdır.³⁹

Mezarlıklar

Kuzguncuk’ta üç dine ait mezarlık bulunmaktadır. Daha önce Nakkaştepe Mezarlığı’nı (Fahri Baba Mezarlığı) anlatmıştık. Semtte Rum-Ortodoks Mezarlığı da mevcuttur. Kuzguncuk’ta Aziz Bey Sokak’ta bulunan Musevi Mezarlığı, oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Mezarlığın

girişinde demir bir kapı bulunmaktadır. Musevilerin İspanya'dan Osmanlı Devleti'ne sığındıkları (1492) 500. yıl dönümü fikrini ortaya atan ve talih-siz bir tesadüfle 1992 yılında ölen, Nesim Benbanaste'nin mezarı buradadır. Yine Kuzguncuk Musevi Cemaati tarafından çok sevilen, yardımsever ve Kuzguncuk'ta bulunan Büyük Sinagog'a çok büyük emeği geçen, Nesim Albala (1918-1997)'nin mezarı da buradadır. Hemen yanında ise, kendisinden dört sene önce ölmüş (1993) eşi Mery Albala yatmaktadır.

Musevi Mezarlığı ile ilgili yaptığım araştırmada, buranın Müslüman görevlisi bize bazı bilgiler verdi. Görevlinin (bana ilginç bilgiler vermesine rağmen, mütevacize davranarak isminin bu kitapta yayınlanmamasını rica etti) anlattığına göre; 1989 yılında, İsrail veya Amerika vatandaşları olduğunu hatırladığı bir karı-koca, mezarlıkta uzun incelemelerde bulunmuşlardı. Daha sonra profesör olduğunu öğrendiği bayan Minna Rozen'in, en eski mezarı tespit ettiğini ve bu mezarın da Leh asıllı (Polonya) bir Musevi'ye ait olduğunu söylemişti. Mezar ise 614 senelik-miş! (1989 yılına göre). 2005 senesinde olduğumuza göre, mezar 629 yıllık! Kuzguncuk tarihini anlatırken, Musevilerin, fetihten önce de bu semtte yaşadıklarını öğrenmiştik. Ancak mezarlığın kuruluş tarihiyle ilgili kesin bir bilgiye ulaşamadık.

Kuzguncuk'ta Bulunan Okullar

Kuzguncuk'un, Museviler için Kudüs kadar önemli bir semt olduğunu daha önce de anlatmıştık. Bu yüzden Yahudiler Kuzguncuk'a çok ayrı bir önem vermişlerdir. İstanbul Hahambaşılığı'na bağlı Kuzguncuk'ta kız ve erkek okulları kurulmuştur. Bunlara Alliance İsrailite Okulları dendi. Yahudileri özgürleştirmek, eğitmek ve kalkındırmak için bu okullar Kuzguncuk'ta ilk olarak "Dağhamamı Alyans İsrailiyet Erkek Okulu" 1875'te kurulmuştu. 1879 yılında öğrenci sayısı 75, 1891'de ise 120 öğrencisi bulunmaktaydı. Bu okul 1893 yılında kapanmıştı. Dağhamamı Kız Okulu da 1880'de kurulmuştu. 1885'te 64 ve 1891'de 126 öğrencisi bulunmaktaydı... Kuzguncuk Alyans İsrailiyet Erkeke Okulu, Aron Rodrigue'nun "Türkiye Yahudilerinin Batılılaşması" kitabında, Moşe Levi tarafından 1875'te açıldığından bahseder. 1885'te 157, 1891'de 131, 1898'de 254 ve 1908'de 178 öğrencisi olduğunu öğreniyoruz. Yine bu okulun kız bölümü de faaliyetlerini sürdürmüş ancak 1895 yılında eğitimine

devam edememiştir. Sonraları ise para bulunmuş, okul da tekrar açılmıştır. Bu okuldan 1898'de 213 ve 1908 yılında ise 210 öğrencisi vardır.

Kuzguncuk'taki okullar çeşitli maddi sıkıntılar geçirmişti. Okullara gelir sağlamak için 1907 yılında Kuzguncuk Yahudi Okulu, Fencerbahçe'deki Balvid Oteli'nde balo yapmıştı. Ancak maddi sıkıntılar devam ettiği için bu sefer 1909 yılında tekrar bu otelde balo düzenlenmişti.

Kuzguncuk'ta eğitim çalışmaları, Sinagog'da da devam etmiştir. Esther Benbassa'nın "Son Osmanlı Hahambaşısının Mektupları" adlı kitabında Hayim Nahum (daha sonra kendisinden bahsedeceğiz) 30 Nisan 1898 Cumartesi günü verdiği konferansta, Musevilik üzerine konuşmuştu. Hayim Nahum bu konferanslar için: "İğne atsan yere düşmüyor" diyordu...

Bu okullar zaman zaman kendi aralarında gelenekçi-ayrılıkçı-siyonist gibi ciddi tartışmalar yaşamışlardır. Ancak burada bulunan Yahudileri eğitmişlerdir.

Bu okulların eğitmeni ve hahambaşı vekili sonraları ise hahambaşı olan Hayim Nahum 1873 yılında Manisa'da dünyaya gelmişti. 1908 yılında hahambaşı vekili, 1909'da hahambaşı seçilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda hükümet adına çeşitli görevler alan Nahum, 1922'de Lozan Konferansı'nda Türk heyeti danışmanıdır. 1960 yılında Nahum Kahire'de ölmüştür.

Kuzguncuk'ta bulunan Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, bir dönem okul vazifesi de görmüştür. Evvelce Kilisenin çan kulesi arkasında, bir anaokulu bulunmuş. Rum vatandaşlarımıza ait, Kuzguncuk'ta bir Rum okulu da vardı. Bu okullar bir süre sonra kapanarak, eğitimlerine son vermişlerdir. Sadece Bereketli Sokak'ta bulunan Rum İlkokulu, bina olarak ayakta kalmıştır. Binanın durumu ise içler acısıdır. Bina son yıllara kadar, Rum cemaatindeki evsiz insanlara barınak olmuştur... Nakkaştepe'de bir dönem "Nakkaştepe İlkokulu" bulunuyordu. Bu bina günümüzde Eğitim Gönüllüleri Vakfı tarafından kullanılmaktadır.

Marko Paşa İlkokulu (Kuzguncuk İlkokulu)

Kuzguncuk İlkokulu; 19. yüzyılda, Osmanlı Padişahı Abdülaziz'in doktoru Marko Paşa'nın köşküydü.

Marko Paşa'nın biyografisine gelirsek:

1824 Sıra Adası/Bugün Yunanistan'da Siros adıyla bilinen adada doğmuştu. 3 Kasım 1888'de İstanbul'da ölmüştür. Tam adı Marko Apostoladis'tir. İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'de (Askeri Tıbbiye) okudu. 1851'de mezun olur, okulun cerrahi kliniğine müdür yardımcısı olur. Cerrah olarak büyük ün kazanır ve Osmanlı tarihinde, tuğgeneral rütbesi alan ilk hekim olur. Abdülaziz, 1861'de tahta geçince Marko Paşa'yı hekimbaşı yaptı. 1871'de Askeri Tıbbiye'nin nazırlığına getirildi. Bu görevdeyken, Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin kurulması çabalarında önemli rol oynadı. 1877'de I. Meşrutiyet'in ilanından sonra, Meclis-i Ayan üyesi oldu. Mekteb-i Tıbbiye Nazırı iken öldü. Mezarı Kuzguncuk'tadır (Kuzguncuk Rum Ortodoks Mezarlığı).

Marko Paşa; herkesin derdini dinlemesi, yardımına koşmasıyla, bir dönem İstanbul'un dert babası olmuştu. Bu kimliği ona "derdini Marko Paşa'ya anlat" deyiminin yerleşmesine yol açacak yaygın bir ün kazanmıştır.⁴⁰

Marko Paşa'ya, ilerleyen sayfalarda tekrar döneceğiz. Şimdi gelelim Kuzguncuk İlkokulu'na...

Kuzguncuk İlkokulu'nun panosundan öğrendiğimize göre, Marko Paşa Köşkü, bir müddet sonra Süleyman Şefik Paşa'nın evi olur. 1935 yılında Maarif, binayı okul olarak kiralar. 1939'da 7.000 TL, sonra 3.300 TL, 1973'te 35.000 TL, 1983'te 310.000 TL, 1984'te 1.325.000 TL, 1987'de 10.000.000 TL, 1999'da da 400.000.000 TL. tutarlarında onarımlar görür. Kuzguncuk İlkokulu, 1927 yılında eski karakol binasının yerinde Musevi İlkokulu, 45. Okul ismi altında açılmıştır. Okul, bir süre sonra Kuzguncuk İcadiye Caddesi'ndeki Alyans İlkokulu'na taşınmıştır, sonra aynı binaya geri dönmüştür. 1966-77 öğretim yılına kadar orta ve ilkokul aynı binada eğitim ve öğretim yapmıştır. 1967 yılında ortaokul bölümü Beylerbeyi'ne taşınmış, 1993 yılına kadar da ilkokul olarak devam etmiştir. Günümüzde bu okul, 8 yıllık tedrisat olarak eğitim vazifesini sürdürmektedir.

Kuzguncuk İlkokulu'nda birçok müdür görev yapmıştır. Bu kişiler ise şunlardır:

Hacer Asal: 1935-38 (3 Yıl)

N. Ata Sayar: 1938-44 (6 Yıl)

Sabiha Koşar: 1944-1962 (18 Yıl)

Ahmet Tarhan: 1962-1968 (6 Yıl)
 Muzaffer Ateş: 1968-1971 (3 Yıl)
 M. Ali Karakaş: 1971-1980 (8 Yıl)
 Hüseyin Can: 1980-2003 (23 Yıl)
 Muharrem Çaycı: 2003- ? (...)

Kuzguncuk Okul Aile Birliği

Okul Aile Birliği, her dönemde özverili çalışmalar yapmıştır. 1967 yılından başlayarak, 1991 yılına kadar, Okul Aile Birliği'nin her kademesinde görev alan Cevat Sayın: "Özellikle Kaptanoğulları'nın, Taşkentler'in ve Hızır Balkancı'nın çok büyük katkıları olmuştur" demiştir.

Okulun onarımı, ders malzemeleri temini ve durumu müsait olmayan öğrencilerin giydirilmesi, Okul Aile Birliği'nin başarıyla yaptığı çalışmalardan bazılarıdır. Bu arada Cengiz Kaptanoğlu'un başkan olduğu dönemde Kuzguncuk İlkokulu'nda, çok güzel bir kütüphane kurulmuştur. Halen bu kütüphanede 2000'e yakın kitap bulunmaktadır.

Kuzguncuk'un Bostanları

Kuzguncuk'ta beş bostan bulunurmuş. Bunların isimleri ise: Esat'ın Bostanı, Mordo'nun Bostanı, Tahtalı Bostan, Luka'nın Bostanı ve İlya'nın Bostanı (rivayetlere göre, yedi yüz yıllık bostan!).

Esat'ın Bostanı; Beylerbeyi istikametine doğru giderken, Bağlarbaşı trafik levhasının solunda yer alan, en büyük bostandı. Halen burası sera olarak kullanılmaktadır. Köprülü ailesine ait olan bu bostan, "Köprülüler Vakfı" sayesinde yeşil alan olarak kalmıştır. Yine buranın yanında, Mordo'nun ufak bahçe ile karışık bir bostanı daha bulunurdu. Bu bostan şu an mevcut değildir. Buranın hemen arkasında, Mülkiyeliler Birliği'ne ait bir sosyal tesis inşaatı sürmektedir. Ancak bu alan Köprülüler Vakfı'na ait değildir. Tahtalı Bostan ise, Tahtalı Bostan Sokak'ta bulunurdu. Ancak bostanla ilgili hiçbir şey kalmayıp, sadece adı yadigar kalmıştır. İlya'nın Bostanı'na geçmeden önce, Luka'nın Bostanı'nı anlatmak istiyoruz. Luka'nın Bostanı, İcadiye Caddesi'nde bulunurdu. Halen Sağlık Ocağı'nın bulunduğu yerin yüz metre ilerisinde, ufak bir bostandı. Günümüzde burada bostan mevcut değildir, fakat yeşil alan olarak korunmuştur. İlya'nın Bostanı da Kuzguncuk İcadiye Caddesi'nde bulunan çok güzel bir bostandı. Bu bostan; güzelliği, yeşilliliği, konumu ile

Uğruna Kuzguncukluların çok mücadele verdiği İlyâ'nın Bostanı.

birçok kişinin ve kurumların iştahını kabartmıştı. Size bostanın tarihini, mücadelesini ve şimdiki durumunu anlatmak istiyorum.

Kuzguncuk Bostanı (İlyâ'nın Bostanı)

Mehmet Akmanalp'e göre Kuzguncuk Bostanı'nın tarihçesi şöyledir:

Rivayete göre Kuzguncuk Bostanı, Abdullah Ağa Camii'nden önce yer alan son yalılar ve cami ile birlikte, Abdullah Ağa Vakfı'na ait icareli bostanken, Sultan Reşat Döneminde, Çarşova/Leskovic Arnavut kökenli Şoro ve Dode ailelerine verilmiş ya da satılmış bulunuyor. Yine rivayete göre orijinal vakıf senedinde, "kiraya verile, ekile biçile" kaydı bulunuyor.⁴¹

Bu bostan Kuzguncuklular tarafından, İlyâ'nın Bostanı olarak bilinmektedir. Ancak İspiro Soro'nun oğlu olan İlyâ Soro'ya, 60/360'lık baba hissesi hiçbir zaman geçmemiş! İlyâ, bostanı ektiği-biçtiği için, bu bostanın ismi "İlyâ'nın Bostanı" olarak kalmıştır.

İşte bu bostan; Kuzguncuk halkına uzun yıllar meyveyi, sebzeyi hem

taze, hem de ucuz olarak yedirdi. İki üç futbol sahası büyüklüğündeki bu alan, beton yığınlarının arasında kalmayı başararak, bizlere rahat bir nefes aldırmişti. Yeşilliğiyle eskilerin deyimiyle “temaşa-i Kuzguncuk” zevkini yaşattı. Sabahları Bülbül sesleriyle uyanırdık. Kulaklarımızın pası silinirdi.

Kuzguncuk Bostanı’nı Korumak İçin Yapılan Eylemler

Ama bunu, Kuzguncuklulara çok gördüler. 1992’de “Organ Nakilleri ve Yanık Tedavi Vakfı” tarafından 10 yıllığına kiralanan bostan, özel böbrek hastanesi yapılmak bahanesiyle yağmalanmak istendi. Kuzguncuklular bu yağmalamaya ve yapılaşmaya dirençli bir mücadeleyle karşı çıktılar. Vakıf ise bu tepki neticesinde, bir süre geri adım atmak zorunda kaldı. Ancak 2000 yılında Vakıf bu sefer iştahı kabarak, “Özel İlköğretim Okulu” adı altında yeniden oyunlar oynamaya başladı. Özellikle genci-yaşlısı tüm Kuzguncuk halkı, Kuzguncuklular Derneği’nin önderliğinde, büyük bir mücadele başlattılar. Tam 4500 imza toplandı. Günlerce Kuzguncuklular Derneği’nde, uzun saatler süren hararetli tartışmalar yapıldı. Çeşitli kurum ve kuruluşlarla irtibata geçildi. Sözlü ve görsel yayın, bu olaya büyük önem vermişti. Uluslararası sivil toplum temsilcilerine, Kuzguncuk Bostanı’nın sesi duyuruldu. Aynı zamanda kimi milletvekillerine ve belediye başkanlarına bostan sorunu anlatıldı. Kuzguncuk halkının gösterdiği inanılmaz mücadele, kararlılık, tarihe önem verme, yeşili yaşatma mücadelesi karşısında yenik düşen, Mehmet Haberal ve Vakfı bir daha dönmek üzere Kuzguncuk’a veda ettiler.

Daha sonra, bostan için yapılan ihaleyi, Kuzguncuklular Derneği’nin de desteklediği, peyzaj çalışmaları yapan bir kuruluş tarafından kiralanan (Ayda 2.050 YTL) bu arsa, güzel çiçekler ve fidanlıklarıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Yeşil alanı tahrip etmediğinden, Kuzguncuklular tarafından kabul görmüştür.

Kuzguncuk’ta Bulunan Anıtsal Ağaçlar

Semtte birbirinden güzel ağaçlar vardır. Baba Nakkaş Sokak’ta bulunan (CHP Kayseri Milletvekili Muharrem Eskiyan’ın köşkü) “Lübnan Sediri” ağacı, estetik görünümüdür. Yine Baba Nakkaş Sokak’ta “Erguvan” türü yaşlı bir ağaç daha bulunmaktadır. Kuzguncuk Gazhanesi Sokak’ta (Mülkiyeciler Birliği’nin sosyal tesisler inşaatının bulunduğu yer)

Anıtsal ağaçlardan biri olan bu ağaç, avuç açmış ele ve laleye benzeyen yapısıyla dünya ağaç literatürüne girmiştir.

çok yaşlı bir çınar ağacı bulunmaktadır. Fethi Paşa Korusu'nda çeşitli anıtsal ve yaşlı ağaçlar arasında, Kızılçam isimli (koşu ve yürüyüş pistinin aletli jimnastik yapılan kısmı) beş kollu, avuç içi yukarıya bakan el şeklindeki çam ağacının, çok farklı bir görünüşü vardır. Bu ağaç, Üsküdar'ın dünya literatürüne girmiş anıt ağaçlarından birisidir. Fethi Paşa Korusu'nda başka yaşlı ve görkemli ağaçlar da bulunmaktadır.

Lakaplar ve Mahalle İsimlerinin Anlamları

Semtimizde lakaplarıyla anılan birçok kişi vardır. Bunlar ise şöyledir: Taka Sevgi, Dürbün Kemal, Koreli Fuat, Berber Emin, Cüce Vedat, Kambur Erol, Camcı Koço, Tenekeci Mihail, Marangoz Dimitro, Tenekeci Sabatay, Reis Yüksel, Amigo Bahattin, Balıkçı Pandelli, Polis

Yusuf, Berber Muzaffer, Midyeci Stelyo, Sayacı Osman, Berber Sabotay, Ayı Mahmut, Telsiz Mehmet, Emektar Sevim, Tilki Selim, Kuzguncuklu Abuş, Torik Necmi, Deli Ziya, Cedor Metin...

Mahalle isimleri de çok ilginç ve anlamlıdır. Örneğin, Güzelbahar Sokağı, o sokakta yaşamış Yahudi asıllı bir emlakçı olan Behar'dan kaynaklanmıştır. Behar çok yakışıklı bir adammış. Zamanla Behar değişime uğrayarak Güzelbahar olmuştur.

Küçük Sinagog, İspanya'dan gelen Yahudiler tarafından yapılmıştır. *Ben Yakup* adıyla da bilinir. Yakup Sokağı ismini buradan alır.

Delikoç Sokağı'nın hikayesi de ilginçtir. Bu sokakta da iki tane koç bulunmaktaymış. Bu iki koç mahalleye kimseyi sokmaz, herkese saldırırlarmış. İşte bu yüzden mahallenin ismi, Delikoç Sokağı olarak kalmış.

Limoncu Şakir Sokağı ise ismini, limonculukla uğraşan mahalleli Şakir Bey'den almıştır. Üryanizade Sokak, Kuzguncuk semtinde bulunan iki camiden biri olan ve sizlere daha önce de anlattığımız Üryanizadeler'den dolayı, bu ismi almıştır.

Perihan Abla Sokağı'nın ismiyse (daha önce bu sokağın ismi Ayhan sokaktı), bir dönemin sevilen televizyon dizisi Perihan Abla'dan gelmektedir. Tahtalı Bostan Sokak ise, o dönemde var olan bostanından dolayı böyle anılıyordu. Ancak şu anda burada böyle bir bostan bulunmamaktadır. Simitçilikle uğraşan Tahir Bey ve teneke tamiri ile uğraşan Musa Bey'in oturduğu mahallelere de, Simitçi Tahir, Tenekeci Musa isimleri verilmiştir. Şimdi "Saklı Bahçe" olarak hizmet veren (kafe ve lokanta) alanda eskiden bir Rum mektebi bulunmuş. Bu okul yanmış. Sokağın ismi "Yanık Mektep" olarak kullanılmaktadır.

Baba Nakkaş Sokağı, araştırmacı yazar Yusuf Akçay'ın Kaknus Yayıncılık'tan çıkan "Sokaktaki Medeniyet Üsküdar" isimli kitabına göre, Hem Abdullah Ağa mahallesinde, hem de Kuzguncuk'ta bulunan Baba Nakkaş Sokağı ismini, Fetih'ten sonra İstanbul'a yerleşen ve Babanakkaşzadeler olarak bilinen Özbek asıllı bir aileden alır... Baba Nakkaş Sokağı hakkındaki başka bir rivayet ise, sokak ismini Nakkaşzadeler'den değil, Osmanlı döneminde Paşalık yapan Nakkaş Paşa isimli bir zattan alır...

Aynı yazar Behlül Sokağı, XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış meşhur müzik adamından aldığı söylenmektedir. Araştırmacı yazar Yusuf Akçay'a göre, Bozacı Sokak ismini Üsküdar'ın meşhur bozacısı Misak Boyacıyan'dan almıştır.

II

Kuzguncuk'un Ünlüleri

Kuzguncuk'ta Yaşamak...

Farklı ırk ve dinlerden olan ama bunu hiç dert etmeyen, köyün insanlarının hikayelerini ne kadar anlatabiliriz? Dertlerini, sevinçlerini, coşkularını, başarılarını, umutlarını, ekmeğini, tuzunu ve suyunu paylaşan bütün halkın hikayelerini ne kadar anlatmaya kalksak da, biliyoruz ki kalemimiz yetersiz kalır. Semtin konuşkan, gururlu ve renkli simalarını betimlemeye gayret edeceğiz. Yüzölçümü ve nüfusu küçük ama insanlıkları büyük Kuzguncukluları anlatırken, kâh güleceğiz, kâh hüzünleneceğiz. Burada sevinci de dramı da yaşayacağız. Semt paylaşmayı çok sever. Bu yüzden birbirleriyle sıkı-fıkıdır. Burada dostluklar bir ömür boyu sürer.

Kuzguncuk'ta doğmak ve yaşamak bana hep haz veriyor. Benim gibi birçok Kuzguncuklu'ya da. Ayrıcalıklı olmak bizim şansımızdır. Anlatması çok zor! Ancak yaşanır. Öyle bir alışkanlık vardır ki burada, semtin dışında kendimizi çıplak gibi hissederez. İşte böyle garip bir duygu!

Daha önce de söylediğimiz gibi, semtin insanı içli-dışlıdır. Hiçbir şeyi saklayamazsınız. Dertler ve sevinçler hep paylaşılr. Kuzguncuk'ta doğup veya sonradan buraya yerleşip de alışamazsanız, sizin için hayat zorlaşır. Semtimizde yaşayan (Sonradan semtimize yerleşen) bir heykeltraşımızın

dediği gibi, “Entel-dantel, farklı, soğuk, burnu büyük” gibi isimleri alabilirsiniz. Açıkçası yadırganabilirsiniz. Semtin en önemli özelliklerinden birisi de, tepeden bakan, küçümseyen ve kendine “Fil dişi kulesi” kuran tiplerden, asla hoşlanmaz. Bunlarla da kolay dostluk ve arkadaşlık kurmaz. Yani kurmayıp da ne yapar? Zor selam verir ve alır. Çünkü Kuzguncuklu gururuna çok ama çok düşkündür. İşte o psikolojiyle kendinizi dışlanmış hissedebilirsiniz. Bu insanlara da “Allah kolaylık versin” demekten başka yapacağımız bir şey yoktur.

İşte, anlaşılması kişiye göre değişen Kuzguncuk; yeşili, korusu, denizi, tarihi evleri ve yalıları, ibadethaneleri ile ilginç, büyüleyici bir yerdir. Ama en güzeli insanlarıdır.

Hikayeleri anlatırken, istemeden bazı yanlışlıklar, hatalar ve eksiklikler yapabiliriz; bazı kişileri unutabiliriz. Her ne kadar, birçok kişi ile görüşmemize rağmen, bunun yeterli olmadığı kanısındayız. Bu eksiklikleri ileride giderebiliriz tesellisi ile yaptığımız ve yapacağımız hatalardan dolayı umarım bizi bağışlarsınız.

Cennet Kuzguncuk

Kuzguncuk; korusu, bostanı ve doğal bitki örtüsüyle tabiatın güzelliklerinden fazlasıyla faydalanmış bir semttir. Buranın insanı doğayı çok sever. Semt Boğaz kıyısında olduğundan, Kuzguncuklular için denizin ayrı bir anlamı vardır. Deniz, soğuk, derin ve akıntılıdır. Burada yüzen başka hiçbir yerde aynı zevki alamaz, diye düşünür Kuzguncuklu. En son park diye isimlendirdiğimiz alandan denize atlayıp (Beylerbeyi'ne gitmeden Askeri Lise'nin olduğu yer) biraz kulaç attıktan sonra, su sizi alıp Üsküdar'a doğru sürükler. Eğer akıntı güçlüyse hiç kulaç atmadan, o güzelim yalıları seyrede-seyrede, Mavi Yalı denen yere ulaşırsınız. Bu alan içinde yüzmeyi size nasıl tarif edebiliriz? Bunun tadına varmak için gelip burada yüzmek gerekir.

Atatürk, 7 Yıl Boyunca Hafta Sonu Tatilini Kuzguncuk'ta Geçirdi

Atatürk ve Ali Fuat Paşa'nın Harp Okulu'nda Tanışması

İnsanı, doğası ve denizi ile cennetten bir parça olan Kuzguncuk'ta, çok önemli şahsiyetler yaşamıştır. Şairler, ressamalar, mimarlar, sinema emekçileri ve devlet adamları... Her ne kadar Kuzguncuk'ta doğmasalar da bu semtte, büyük Atatürk ve Ali Fuat Paşa da bulunmuşlardır. Hem de uzun zaman. 20. Kolordu Kumandanı, Milli Mücadelenin ilk Garb Cephesi ve Kuvayi Milliye Umum Kumandanı, TBMM'nin 2. Başkanı Ali Fuat Paşa; uzun yıllar Kuzguncuk'ta ikamet etmiştir. Ali Fuat Paşa ve Atatürk'ün, Kuzguncuk'ta birlikte geçirdikleri günlere geçmeden önce, bu iki yakın arkadaşın nasıl tanıştıklarıyla başlayalım.

Bu iki arkadaş, ilk olarak Harp Okulu'nda karşılaşırlar. O dönemin Harp Okulu Dahiliye Müdürü Albay İbrahim Bey, nöbetçi subayını çağırarak şu emri verir:

“Salacaklı Ali Fuat Efendi, imtihanları vererek, mektebe kabul edildi. Kendisini birinci sınıfın, birinci bölümüne getir.”

Ali Fuat Paşa; 93 savaşında şehit düşmüş, Müşir Mehmet Ali

Paşa'nın torunudur. Birinci sınıfın kısım çavuşu Mustafa Efendi'ye (Mustafa Kemal Atatürk) böylece teslim edilir.

Bu sarı saçlı ve bıyıklı gençle tanışmış olur. Arkadaşlıkları ilerler ve samimiyete dönüşür.

Yakın arkadaşlık, Ali Fuat Paşa'nın babası İsmail Fazıl Ahmet Paşa'nın, kulağına kadar gider. İstanbul'da Genel Kurmay 4. Şubesi'nde görev yapan Paşa, oğlunun arkadaşları hakkında bilgi edinmek istemektedir. Oğlundan arkadaşlarını yemeğe çağırmasını ister. Ali Fuat da Çavuş Mustafa Kemal'i evlerine davet eder. Mahcup genç (Mustafa Kemal) ve Ali Fuat, vapurla Salacak'a varırlar. İsmail Fazıl Paşa, yemekte keskin zekasına hayran kaldığı Mustafa Kemal'i çok beğenir. Daha sonra da ekler:

“Seni çok sevdim oğlum. Kuzguncuk'taki evimize de beklerim. Muhakkak geliniz.”

Mustafa Kemal Kuzguncuk'ta Ali Fuatların Evine Taşınıyor

Ali Fuatların Salacak'taki evi kiradır. Kuzguncuk'a taşınmak istemektedirler. Büyükannenin bir kısım emlak ve arazileri satılır, bu parayla da Kuzguncuk'ta yeni bir köşk yaptırmaya başlanır. Bu çok güzel köşk, büyük ve denize nazırdır. Köşk tamamlanınca İsmail Fazıl Paşa, çok sevdiği ve hayran kaldığı Mustafa Kemal'i tekrar görmek ister. 1902 Haziran ayının sonlarında Ali Fuat ve Mustafa Kemal beraberce Kuzguncuk'a gelirler. İsmail Fazıl Paşa, “Mustafa Çavuş”tan, akıllı ve ileriye gören bu gençten o kadar memnundur ki, oğluyla arkadaşlık yapması onu ayrıca sevindirmektedir.

Mustafa Kemal ve Ali Fuat eve adımlarını attıklarında Mustafa Kemal, İsmail Fazıl Paşa'nın elini öper. Paşa da ona sarılarak yüzünden gözünden öper. Daha sonra ise şu konuşmayı yapar: Oğlum burası senin evin sayılır, ne için sık sık gelmiyor da davet bekliyorsun?⁴²

Yemekte çeşitli konulardan konuşurlar. Özellikle askerlik, siyasi konularda “Mustafa Çavuş”un konuşmaları İsmail Fazıl Paşa'yı çok memnun etmektedir.

Yemekten sonra Mustafa Kemal, İstanbul'a dönmek zorunda

olduğunu söylemesine rağmen, İsmail Paşa buna izin vermez. Evin güzel bir odasını Mustafa Kemal'e tahsis eder.

Tarihçi Cemal Kutay'ın Türkçe İbadet adlı kitabında yazdığına göre Mustafa Kemal bu evde 6 yıl 11 ay 7 gün kalmıştır. Bu yedi yıla yakın süre içinde Atatürk, devrin önemli şahsiyetleriyle tanışır ve kendini sürekli geliştirir. Ali Fuat Paşa, liseyi Saint Joseph'de bitirmiştir, Fransızcası ise mükemmeldir. Mustafa Kemal, sınıf arkadaşından bu dili öğrenmeye çalışır.

İsmail Fazıl Paşa, Mustafa Kemal'i kendi oğlu gibi sevmektedir. Hafta izinlerinde Mustafa Kemal'in yatağının altına dört, kendi oğlu Ali Fuat'a ise iki mecdiye koyar. İsmail Fazıl Paşa, Mustafa Kemal'in babasızlığı ve oğlunun arkasında olması sebebiyle böyle davranmayı uygun görmüştür. Hatta oğlu Ali Fuat Paşa'nın itirazına ise, esprili şekilde,

- O da benim oğlum... Sen öncesinden aldıklarını mahsup et, diye cevap vermiştir.⁴³

Yine bu köşkte Mustafa Kemal'in misafir kaldığı bir günde, Sultan Murad'ın ölüm haberini alırlar. Atatürk, arkadaşı Ali Fuat'a bu ölümden önce, Murad için:

- Ne güzel saray, (Çırağan Sarayı'nın dört milyon altın liraya yapıldığı söylenmişti) yazık ki, içinde talihsiz bir hükümdar mahbes hayatı yaşıyor...

Mustafa Kemal'in Padişah'a İlk Meydan Okuması Kuzguncuk'ta

Necati Tolga'ya göre, Mustafa Kemal'in Padişah'a ilk meydan okuması Kuzguncuk'ta gerçekleşmiştir:

Kuzguncuk yalısında el ayak çekilince, gecenin lacivertliğinde, denize bakan geniş balkondan geçerler (Ali Fuat Paşa ve Atatürk). Yemek yerken hem buz gibi biralarını içerler, hem denizi hem de ıslıl ıslıl yanan Dolmabahçe Sarayı'nı seyrederler. İki gencecik askere, yalının yaşlı Arap dadısı hizmet etmektedir. Dadı asabi mizaçlıdır. Mustafa Kemal, onu kızdırmaya bayılır. Çakır keyif oldukları bir gün, servis

Mustafa Kemal Ali Fuat Cebesoy'la birlikte kurtuluş Savaşı yıllarında

için yanlarına gelen Arap bacıya, karşı sahilde ılık içinde yüzen Dolmabahçe Sarayı'nı gösterir ve gülererek şöyle der:

-Senin Padişahını bir gün gelecek, oradan dışarıya atacağım. Arap bacı, yalıda padişah ve halife saygısıyla büyümüştür. Öfkeden tüyleri diken diken olur ve Mustafa Kemal'e:

-Sus bakalım zevzek! Sen kim oluyorsun da padişah efendimizi saraydan kovuyorsun? diye azarlar.

Cumhuriyet ilan olunur. Mustafa Kemal Atatürk Cumhurbaşkanı seçilir ve bu olay 101 pare top atışı ile kutlanır.

Kuzguncuk'taki yalıda top seslerini duyan Arap bacı şaşkınlıkla ellerini başına getirir:

-O dediğini yaptı, dediğini yaptı! diyerek yalıda dört döner.

Harp Akademisi'ni bitiren Mustafa Kemal, bir süre daha Kuzguncuk'ta kalır. Daha sonra ise Sirkeci'de birkaç arkadaşı ile bir

pansiyon kiralar.

Mustafa Kemal ve Ali Fuat'ın, Kuzguncuk günleri, kısaca böyleydi. Defalarca Kuzguncuk'tan Üsküdar'a yürüyerek giden bu iki samimi arkadaş, Cumhuriyet'i ve devrimleri belki de bu yürüyüşlerinde tartışıyorlar, konuşuyorlardı. Böylece Kuzguncuk'un Büyük Önder Atatürk'e de ilham verdiğini öğreniyoruz.

Cumhuriyet Döneminin İlk Yolsuzluğu

Siz okuyucularımıza, Atatürk-Cebesoy ilişkilerini anlattık. Ali Fuat Cebesoy'un babası İsmail Fazıl Paşa'nın, Mustafa Kemal Atatürk'ü ne kadar çok sevdiğini ve değer verdiğini öğrendik. Ancak Cumhuriyet döneminin ilk yolsuzluğu da İsmail Fazıl Paşa'nın Bayındırlık Bakanlığı döneminde oluyor. İtalya'dan yedek parça alınacaktır. Karahisar Milletvekili Şükrü Efendi, yolsuzluk kokusu alır. Meclis olayın üzerine gider. İsmail Fazıl Paşa, "adam kayırma suçundan" bakanlıktan alınır. Atatürk, babası gibi sevdiği Paşa'yı kurtaramaz.

Atatürk ve Ali Fuat Cebesoy'un arkadaşlıkları, Cumhuriyet'in ilanından sonra sarsıntıya uğrar. 17 Kasım 1924 tarihinde kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucularından birisi Ali Fuat Cebesoy'dur. Partinin lideri ise Kazım Karabekir'dir. Şeyh Said isyanından sonra, 1925'te parti kapatılır. 1926 yılında ise İzmir'de Atatürk'e bir suikast düzenlenmek istenir. Atatürk'e suikast sanıklarından birisi de Ali Fuat Cebesoy'dur. Mahkeme sonunda Cebesoy'un beraat etmesine rağmen, Mustafa Kemal Atatürk'le aralarına bir soğukluk girer. Bir süre sonra barışsalar da bu soğukluk Atatürk vefat edene kadar devam eder. Ali Fuat Cebesoy, İzmir Suikastı Davası için suçlanmasından sonra, annesiyle Kuzguncuk'ta buluşur. Annesi ona, Atatürk'ü Harbiye'nin ilk sınıfından beri tanıdığını söyleyerek, Mustafa Kemal'den kendisine hiçbir fenalık gelmeyeceğini oğluna anlatır. Oğlu ise annesine; "Tarihin beni birgün Mustafa Kemal'i öldürmek girişiminde suçlandıracağını düşünmezdim" der. Cebesoy, *Sınıf Arkadaşım Atatürk* isimli kitabında Atatürk'le aralarına kara kedi girdiğini, ancak dostlukların bozulmadığını ve iki yakın arkadaş olarak kaldıklarını yazar. Hatta bu arkadaşlıklarından da daima gurur ve iftihar ettiğini

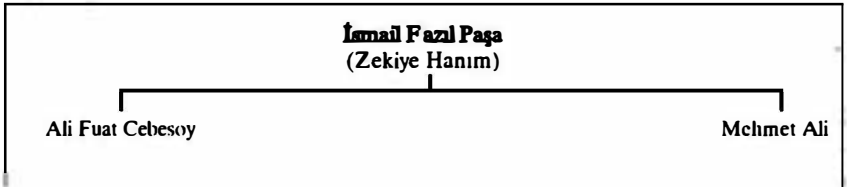

**Atatürk'ün 7 yıl boyunca hafta sonu tatilini geçirdiği
Ali Fuat Cebesoy'un evi: İsmail Fazıl Paşa Köşkü**

yazmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra, Ali Fuat Cebesoy, İnönü döneminde babasından alınan Bayındırlık Bakanlığına tekrar getirilir. 1939'da başlayan görevini 1943'e kadar sürdürür.⁴⁴ Ondan sonra da 1946 yılına dek (Temmuz) Ulaştırma Bakanlığı yapmıştır.

İsmail Fazıl Paşa'nın soy çizelgesi ise şöyledir:

Kuzguncuk'un Solcuları

Kuzguncuk'un En Ünlü Solcusu Gültekin Ağabey

İlk tanıdığım solcu, doğma büyüme Kuzguncuklu olan, Gültekin Ağabey'dir. Üç ağabeyimle de dönem dönem çok iyi arkadaş olmuştuk. Onu ilk kez, yedi veya sekiz yaşlarında tanımıştım. Uzun boyu, zayıf ve sakallı hali ile hep gözlerimin önündedir. Nâzım Hikmet'in şiirlerini, onun kadar güzel okuyanını hiç görmedim. Hele *Akın Var Akın Güneşe Akın* şiirini o kadar güzel ve yürekli okurdu ki, etkilenmemek elde değildi. Sesi güzel olduğundan, şarkı söylemeyi çok severdi. Bir defasında yazlık Nur Sinemasında *Asiye Nasıl Kurtulur?* tiyatro oyunundan sonra mikrofonu eline alarak gür sesiyle, hüzünlü türküler söylemişti.

İnanılmaz bilgisi ve zekasına, hayran kalırdım. Diyalektik, materyalizm, sosyalizm, komünizm, kapitalizm gibi kavramları ilk defa ondan duymuştuk. Freud, Marks, Keynes'i onun sayesinde öğrendik. Olayları derinlemesine kavraması, bunu herkesin anlayabileceği şekilde anlatması, başlıca özelliklerindendi. Gültekin Ağabey kültürlüydü. Ama bunu hiçbir zaman bir üst sınıfa ait olmak gibi algılamadı. Bilgiçlik yapmadı. Bilmeyenleri küçümsemedi. Kendisini başkalarından farklı görmedi. İnsanlar-

dan hiçbir zaman soyutlanmadı. Bilgisini hep paylaştı. Kısacası “sınıfının insanlarını” hep sevdi. Onlarla tartıştı, kızdı, ama hiç kimseye küsmedi. Hayallerini hep canlı tuttu. İnandı ve şu anda da inanmayı sürdürüyor.

Bu entelektüel halk adamı, Karadenizli oluşundan, Laz fıkralarını da çok güzel anlatır, milleti de kahkahaya boğar.

Devrimciliğini hiçbir zaman yitirmeyen, mütevazı ve hoşgörü abidesi Gültekin Ağabey’den çok şey öğrendim; öğrenmeye de devam ediyorum.

Zeki Baştımar

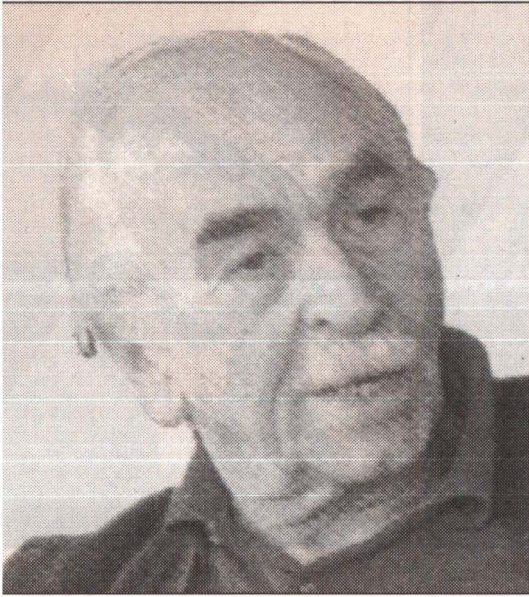
Gelelim tarihte önemli roller oynamış Kuzguncuklu sosyalistlere... Demokrat Parti’nin en mücadeleci milletvekili Şevket Mocan’ın (daha sonra kendisinden etraflıca bahsedeceğiz) kızıyla önce flört eden, daha sonra da onunla evlenen Dünder Baştımar, Kuzguncuk’un öncmlı sosyalistlerindendi. Dünder Bey, Mocan’ın kızıyla evlenene kadar neler çekmedi ki... Bunları burada uzun uzun anlatmaya kalksak, sayfalar yetmez. Mocan, daha sonra damadı olacak Dünder Bey’i, birkaç kez tüfekte vurmaya kalkmışsa da başaramamıştır. Her seferinde Dünder Bey hayatta kalmayı başarmıştır.

İşte bu Dünder Bey’in Yakup Demir kod adıyla, akrabası olan Zeki Baştımar’ı da anlatmadan geçemeyeceğiz:

1924 yılında Sürmene’de doğdu. Başvekâlet Kütüphanesi’nde, mütercim olarak çalışmıştır. 1951 ve TKP tutuklamalarında en fazla cezayı o almıştır. Tam on sene hapis, sekiz sene dört ay da Amasya’da nezaret. Zeki Baştımar yurt dışına kaçır. TKP Genel Sekreteri olur. Ölümünün Sovyet yönetimi eliyle infaz edildiği, şeklinde spekülasyonlar var ise de, kesinleşmemiştir. Zeki Baştımar’ın amcasının oğlu Dünder Baştımar da “İleri Gençler Birliği Davası”ndan dolayı iki yıl hüküm giymiştir.⁴⁵

Mehmet Ali Aybar

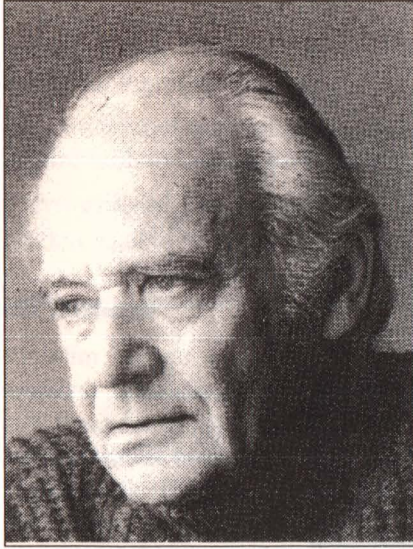
Türkiye İşçi Partisi’nin Genel Başkanlarından Mehmet Ali Aybar da Kuzguncuk’ta yaşamıştır. Aybar’ın, Nâzım Hikmet’le akrabalığı da vardır. Nâzım Hikmet’in annesinin teyzesinin torunudur.

Mehmet Ali Aybar

Aybar'ın hayatında atletizmin çok önemli bir yeri vardır. Basketbol ve voleybol oynadıktan sonra, atletizmde karar kılan Aybar, 1928 Amsterdam Olimpiyat Oyunları'nda milli formayı giyer. 1935 yılına kadar la aralıksız olarak atletizm milli takımında yer alır. Balkan yarışmalarında 2 altın, 3 gümüş, 3 bronz madalya kazanır. Hüseyin Hüsnü Paşa'nın orunu Mehmet Ali Aybar'dan, "Boğaz'daki Aşiret" kitabının yazarı Mahmut Çetin şöyle söz eder: "Aybar'ın evi, yer yer bir okul görevi ifa eder". Müzehher Va-nu, o günleri şöyle anlatır: "Mesela Ruhi Su'yu görüyorum karşımda. Nâzım'ın onu ilk kez dinleyip, heyecanlanışı cananıyor gözlerimin önünde". Ruhi Su, Aybarların evinde defalarca saz çalmış. Bu ev adeta okul gibi olmuştu.

Mehmet Ali Aybar, 1947 yılında Siret Hanım'la evlenirler. Çeşitli lavalara ve mahkumiyetten sonra Kuzguncuk'taki evlerinden, Paşakapısı'na Cezaevine taşınırlar. Eşini 1987 yılında kaybeden Aybar, 12 Temmuz 1995 yılında ölür. Denize girmeyi çok seven Aybar, yaz-kış demeden Boğaz'ın serin sularında yüzerdi.

Rifat Ilgaz

Oktay Rifat

Yolu Kuzguncuk'tan Geçenler: Oktay Rifat, Arif Dino, Rifat Ilgaz

Şair Oktay Rifat da Kuzguncuk'ta yaşamıştır. Kendisi Nâzım Hikmet'in teyzesinin oğludur.

Arif Dino da Kuzguncuk'tan ev satın almış, daha sonra ise bu evinde vefat etmiştir.

Bir dönem de 50'li yıllarda, Rifat Ilgaz da Kuzguncuk'ta oturmuştur. Oturduğu ev de yine semtin meşhur pastahanesi Dilim'in bulunduğu binaydı. Hatta Rifat Ilgaz'ın, arandığı dönemlerde Kuzguncuk'ta saklandığı da anlatılır.

Dündar Bey'in kız kardeşi Yıldız Hanım, Türkiye İşçi Partisi çevresinde mücadele veren Nihat Sargın'ın eşidir. Nihat Sargın bir süre Kuzguncuk'ta diş doktorluğu yapmıştı.

Kuzguncuk'tan Nâzım Geçti

Ali Fuat Paşa, Nâzım'ı Hapisten Kurtarmak İçin Nasıl Uğraştı

Ama bu isimlerin arasında en önemlisi, Sare Teyzesinin biricik yeğeni, Nâzım Hikmet'tir. Nâzım Hikmet, aynı zamanda Ali Fuat Cebesoy'la akrabadır. Annesinin kardeş çocuğu olan Cebesoy'a, Nâzım Hikmet dayı derdi. TBMM'nin Bayındırlık Bakanlığı'nı yapmış (Ali Fuat Paşa'nın babası) İsmail Fazıl Paşa'nın eşi Zekiye Hanım, Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım'ın teyzesidir.

Ali Fuat Cebesoy, Nâzım Hikmet'in cezaevindeki kötü koşullarının düzeltilmesi ve affı için çok uğraştığını, hatta Atatürk'ten yardım istediğini Mehmet Fuat'ın *Nâzım Hikmet* kitabından ayrıntılı bir şekilde öğreniyoruz. Nâzım'ın çok sevdiği insanlardan biri olan Sare Teyze de Kuzguncuk'ta yaşamış ve burada ölmüştür.

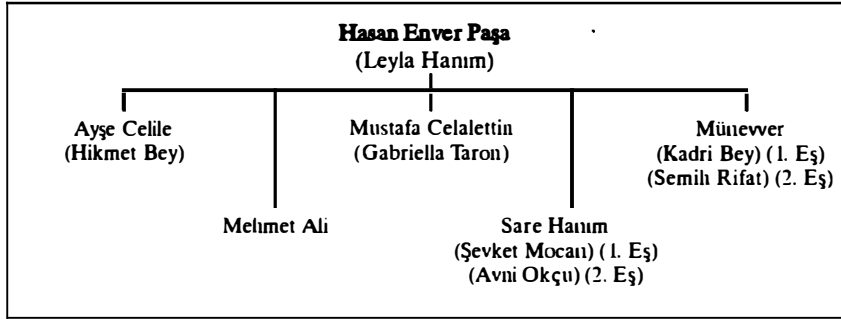
Nâzım'ın Sare Teyzesi

Önce Sarc Okçu'nun ailesini tanıyalım. Baba tarafından Leh asıllı (Polonya) Borzecki ailesindendir. Bu ailenin isimleri 1334 tarihine kadar gitmektedir. Aile hem askeri hem de sivil alanda, önemli roller

oynamıştır. Biz bu kadar eskilere gitmeyeceğiz ve Konstanty Borzecki'den (Mustafa Celalettin Paşa) başlayalım.

Konstanty, 19. yüzyılda bağımsızlığını kazanan Yunanistan'dan 1849 yılında ayrılarak, 23 yaşında İstanbul'a geldi. Bir müddet sonra da İslam dinini seçti. Adı da Mustafa Celalettin oldu. Saffet Hanım'la evlendi. Bu evlilikten ise, tarihte "Hasan Enver Paşa" diye bilinen oğlu dünyaya geldi. Hasan Enver Paşa, Leyla Hanım ile evlendi. Beş çocukları oldu. Ayşe Celile (Nâzım Hikmet'in Annesi), Mustafa Celalettin (eşi Fransız Gabriele Taron, Hristiyan olup hiçbir zaman dinini değiştirmemiştir.), Münevver, Mehmet Ali (Nâzım Hikmet'in şehit dayısı) ve size anlatacağımız Sare Hanım.

Hasan Enver Paşa'nın soy ağacı şöyledir:⁴⁶

Nâzım'ın Teyzesinin Doğumuna Mustafa Kemal de Şahit Oluyor

Hasan Enver Paşa ile Müşir Mehmet Ali Paşa'nın kızı Leyla'dan olan Sare Okçu'nun doğumuna Mustafa Kemal de tanık olmuştur. Ali Fuat, Mustafa Kemal'le gazinoda içki içtikten sonra gece geç saatlerde, Hasan Enver Paşa'nın Kuzguncuk'taki köşküne gelirler. Mustafa Kemal, yeni doğan çocuğu görür görmez: "Aaaa, bu Sariko" der. Sariko, Selanik'te doğan Yahudi kızlarına verilen isimdir. Kulağına ilk ezanı da Adliye Nazırı Üryanizade Cemil Molla okumuştur.

Sare Hanım, dört yaşında Fransızca ve Rumca'yı öğrenir. Dadısı koyu Katolik Clara Vogel'den ise Allah sevgisini öğrenir.

Sare Hanım'a mütareke döneminin Kuzguncuk'unu şöyle anlatır:

Mütarekede bile Kuzguncuk halkı ne dövüştü, ne bir şey yaptı. Rumu, Ermenisi, kardeş kardeş oturduk. Kuzguncuk Boğaz'da en modern, en mükemmel, küçücük bir şehirdi.

Şevket Mocan'la evlenen Sare Hanım, 1933 yılında Konya Mevlana Müzesi'nde Pakistanlı bir şeyhle tanışır. Şeyhten etkilenen Sare Hanım ondan sonra, her sene Pakistan'a gider. Mevlevi tarikatına bağlı Sare Okçu, kendisini şöyle özetlemektedir:

Ben hümanistim, insanları severim. Din ulus ayırmam. Söylüyorum herkese bir saçım uzundur bir de huyum. Herkesle güzel geçinirim.

Sare Teyzesi Nâzım'ın Karıları İçin Ne Diyordu

Nâzım Hikmet, Sare Teyze'sine çok güvenirdi. O hâpishane ziyaretine gelmediğinde üzüldü. Teyzesi de onu çok severdi. Aydın Aydemir *Nâzım* adlı kitabında, Sare Hanım'ın büyük şairimizle ilişkisini şöyle anlatmaktadır:

Sare Teyze, “Nâzım, karıları için çok nefis aşk şiirleri yazmıştır. Karılarını tanımayanlar, bu şiirlere bakarak, onları dünya güzeli sanabilirler. Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.” demektedir. Geçelim. Ancak daha sonraları Sare Teyze “Nâzım'ın Karıları” için bu sözleri söylediği sözlerinden dolayı üzülmüş ve Nâzım'ın kendisini affetmesini istemiştir.

Sare Teyze, Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için kızı Ayşe Baştımar ile birlikte büyük bir mücadele vermiştir. Nâzım'ın çok sevdiği Sare Teyzesiyle zaman zaman tartıştığı da olmuştur. Hatta bir defasında kadınların boyanmasını, makyaj yapması konusunda Teyzesi ile atışmış ve onu üzümüştür.

Nâzım Hikmet henüz on bir yaşındayken, teyzesine bir şiir yazar:

*Benim teyzemin adı Sare
Kendisi mini mini bir fare
Girdiği kalpleri etmektedir pare pare
İnci dişli sırma saçlı güler yüzlü şen kız
Teyzemin gözleri sema gibi
Genç mi, iltiyar mı muamma gibi
Güleryüzlü ince dişli sırma saçlı şen kız.*

Nazım Hikmet

Sare Teyzesi, Yeğeni Nâzım'ın, diğer yeğeni Münevver'i boşamasından dolayı kırıngındır ama solcu olmamasına rağmen onu canı ciğeri gibi sever. Hatta eşi Şevket Mocan (Demokrat Parti Milletvekili) Nâzım'la kendisini görüştürmek istememesine rağmen, o bundan vazgeçmez. Nâzım'ı hapishanelerde ziyaret eder, onun için imza kampanyaları düzenler. "Sare Teyze" ile ilgili hikayelerimize ilerki sayfalarda devam edeceğiz.

Nâzım'ın Kuzguncuk Şiirleri: "Kuzguncuk'ta Oturmalı"

Nâzım, şair Oktay Rifat ile birlikte Kuzguncuk'ta defalarca birlikte olmuşlardır. Nâzım Hikmet, Kuzguncuk ile ilgili bir de şiir yazmıştır. Bu şiir, *Kuvayı Milliye* kitabındadır:

Kuzguncuk

Beykoz'da oturmalı

Beykoz'da çalışan adam.

Fakat Kuzguncuk şirin yerdir

Ve gayet nefis yapar gül reçelini

pansiyoncu Madam

ve kızı Raşel.

*Aynada bir kartpostal:
bir manzara Nis nehrinden.
İskemle, karyola, konsol..
Denize nazırdı pencereleri..
Güneşte tavana suların ıslıtısı vurur,
Karanlık şilepleri geçirdi geceleri,
İnsan olduğu yerde
eli böğründe bırakarak..
Selim'in odası havadardı.
Kırmızı yazmalar kururdu yandaki boş arsada.
Sağda Cevdet Paşa Yalısı.
Yalıda bir tavus kuşu
bir de Mebrure Hanımı vardı.
Mebrure Hanım
tafta entariler giyerdi.
Çok ihtiyardı
ve mavi gözleri kördü.
Tentene işlerdi Mebrure Hanım.
Uyanır bir beyaz güle başlar,
uyurken dağıtırdı gülünü..
Merhum Cevdet Paşa yalısında
Mebrure Hanımı unutmışlardı...*

*Beykoz'da oturmalı,
Beykoz'da çalışan adam.
Fakat Kuzguncuk şirin yerdir.
Ve kırmızı yazmalar kuruyan boş arsadan
dünyayı zapta gidecek olan
Pulsuz balıklar gibi çıplak çocukların
her akşam dinlerdi çığlıklarını Selim...*

Bu şiirin dışında şairin, Kuzguncuk'ta yazdığı iki şiir daha vardır.

Yalnız

*Hunımalı rılıları sevda sarar da
Her gecenin yanında bir sevinli kız
Dert gibi karanlık uzun yollarda
Yine ben yalnızım her gece yalnız.*

Nazım'ın teyzesi Sare Hanım

Mazide tattığım sergüzeştleri

*Ne kadar getirmek istesem geri
O eski günlerin şimdi her biri
Kalbine geçtiğim yol kadar ıssız.*

1335-1919-Yaz-Kuzguncuk

Ona

*Bir sonsuz hüçliğin koununda sevdam
Her gün biraz daha derinleşirken
Niçin yıkılmıyor başıma bu dam
Yenilmez acıyı fazla tattım ben*

*Gelmedim seninle bir dem elek
Bakmadım gözüne bir kere bile
Beynini kudurtan bu lummı ile
Düşersen günahkar emin ol ki sen!...*

1335-1919Sonbahar-Kuzguncuk

Can Yücel'le Anılar...

Can Yücel'in Kaleminden Kuzguncuk'un Meyhaneleri

Kuzguncuk'ta yaşamış ünlü sosyalistlerden birisi de Can Yücel'dir. Can Yücel, Kuzguncuk'a taşınmadan önce de sık sık Kuzguncuk'a gelirmiş. Tarih Vakfı'nın, üç ayda bir çıkardığı İstanbul Dergisi'nin 1992 yılına ait ilk sayısında, Can Yücel şunları yazmış:

Yıllar, yıllar önce, Kuzguncuk'a düşmüştü yolumuz, Kuzgun Acar'la. Kiliseleri, havraları, mor salkımlı eski Rum, Yahudi evlerini tavaf ettiydik. Sonra Yahudi maşatlığına çıkıp, Burhan Oğuz üstadın da kitabında sözünü ettiği o yatay taşlar üzerindeki, hayat-ağacı kabartmalarını seyrettik. İndik aşağı, Barba Yani'nin meyhanesine kapağı attık. Uzun, öyle ferah, duvarları aynalarla kaplı, mezeleriyle, ahengiyle, tam bir Rum mekanıydı. Aynı yer, şimdi marangozhane! Kuzgun'un keyfi yerindeydi, Kuzguncuk'u öve öve bitiremiyordu. Ben de bunun üstüne, "Kuzguna Kuzguncuk güzel gelirmiş", dedim, pek güldüydü. Bi de Fenni'nin (1745) "Sevâhıl-nâme" sinden bir beyit okuduk. Öyle öyle eğleştik ti:

*Sandılar dulit-i reze geldi arablar da yanık
Suttegân zümresine câ olalı Kuzguncuk*

Şair, aynı makalesinde Kuzguncuk'ta bulunan İcadiye Caddesi'nden de şöyle bahseder:

Ben yetişemedim o zamanlara, şimdi "İcadiye" denen cadde, dere yatağıymış, köprülerle geçilirmiş üstünden, iki yakasında meyhaneler, kahveler.

Akşam vapurunu; Rum, Yahudi hatunları süslenip, püslenip karşılamaya gelirlermiş. Kocalarını alıp ya eve piyasa yolundan gider veya lokantalardan birine girerlermiş.

Can Yücel Kuzguncuk'a İlk Geldiğinde Nasıl Garipsendi

Kuzguncuk'a taşındığında pek düzgün olmayan kılık kıyafeti, kirli sakalı ve sigara içmekten sararmış dişleriyle, biraz garipsendi. Cumhuriyet'in ilk Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in oğlu bu muydu? Saçı sakalı karışmış, bu adam mı? Türkiye'nin en önemli şairi!? Kuzguncuklu önce böyle düşündü ve mesafeli davrandı.

Zamanla, Yücel mütevazılığı ve semt halkıyla kurduğu içten diyaloguyla sevmeye başladı. Hemen hemen her Kuzguncuklu gibi o da içki içmeyi çok severdi. Yaz aylarında ise onu, Kuzguncukluların buluşma yeri olan mavi yalı da (doğal plaj) semt sakinleriyle birlikte yüzerken görmeye başladık. Bu kibirsiz adam, artık Kuzguncuklu olmuştu. Semtin sınıfını başarıyla tamamlamıştı. Kuzguncuklu basit, sade, gösterişsiz insanları bağrına basar. Burnu büyükleri ise kim olursa olsun sevmez ve değer vermez. Bunu da her zaman çeşitli vesilelerle ispatlamıştır.

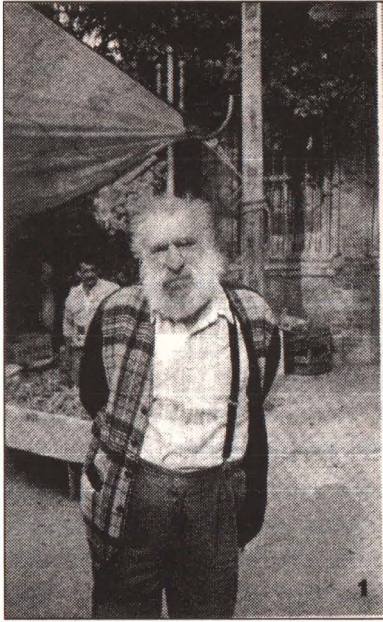
Can Yücel, Beni Evine Götürüyor

Çok sıcak bir yaz akşamı, Can Yücel, her zaman olduğu gibi çok sarhoştur. Bu vaziyette beni gördü ve seslendi:

-Cigaran var mı?

Sigara içmiyordum. Buna rağmen, arkadaşımın iki sigara alarak Can Baba'ya uzattım.

-Buyur, Can Baba.

Can Yücel Kuzguncuk'ta

Sigarayı zevkle yaktı ve derin bir nefes çektikten sonra koluma girerek, -Hadi yürü bize gidiyoruz, dedi.

Birlikte evine doğru yürümeye başladık. Normal zamanlarda bile zor anlaşılan konuşmasına, sarhoşluğu da eklenince hiç bir şey anlamıyordum. Can Baba, hararetli hararetli anlatıyor, anlatıyordu.

Nihayet evine ulaştık. Beni bırakmadı. Evine girdik. Odanın içerisinde bulunan musluğu açarak rakısına su doldurdu. Tabii, benimkine de. Sabah ezanına kadar içti ve konuştu. Ben ise sadece başımı sallayıp onun anlattıklarını onaylıyordum. Zira konuşmasını hiç anlamıyordum. İmdadıma eşi yetişti. Onu odasına, beni ise hürriyetime kavuşturuyordu. Evime kendimi zor attım.

Öğlene doğru uyandığımda, Kuzguncuk'un şirin kafesi Çınaraltı'na gittim. Can Baba ise ayılmış, gazeteleri hatmediyordu. Selamlaştık. Yanına oturdum. Konuşmaya başladık. Dün gece ile ilgili hiçbir şey hatırlamıyordum.

Kuzguncuk Sokaklarında Bornozla Dolayan Can Yücel

Can Yücel gerçekten de ilginç bir insandı. Evlerinin 50 metre kadar yukarısında olan hamamda (Dağhamamı), yıkanmayı çok seviyordu. Mahalle sakinlerinden Nilgün Alptekin, Can Yücel ve eşi Güler Yücel'i çizgili bir bornoz, hamam taşı ve sabunlarıyla birlikte hamama giden bu insanları gördüğünde, epey şaşırmıştı. Onların bu kadar rahat davranmalarına ise sonradan alışmıştı bile.

Can Yücel'in en iyi arkadaşlarından birisi de ünlü tarihçi Andrew Mango'ydu. Onunla çok iyi arkadaşlıklar. Ama ne zaman bir araya gelseler, kafayı çektikten sonra tartışmaya başlarlar ve soluğu ise karakolda alırlardı. Kuzguncuk'ta da yine bir araya gelirler. Çok içerler, sonrasında da yine kavgaya tutuşurlar. Kuzguncuk Karakolu'nun yolunu tutarlar. Her zamanki gibi yine barışırlar. Ta ki yeni kavgaya kadar.

Can Yücel hastalanıp, vefat ettiğinde çok üzüldük. Dost canlısı, renkli bir insanı kaybetmiştik. Onu yaşadığımız sürece unutmayacağız. Kuzguncuk'la ilgili yazdığı şiir ise kendisi gibi ölümsüzleşip, sonsuza doğru yol alacaktır:

Ben

Kuzguncuk'ta

Yeşil bir

Dal buldum

Ona tutundum.

Kuzguncuk'un Çocukları: Uğur Yücel ve Hülya Koçyiğit

Uğur Yücel, Mahalle Maçlarımızda Hakem Olurdu

Kuzguncuk'un ünlülerinden birisi de Uğur Yücel'dir. Onun yeri bir başkadır Kuzguncuk'ta. Semtin en sevilen ve en gurur duyulan kişilerindendir. Her zaman alçak gönüllü, insancıl ve semtini hiçbir zaman unutmayan, Kuzguncuklu olmaktan övünen önemli birisidir.

Küçükken (1970'li yıllar), üç fıstık diye adlandırdığımız bir futbol sahamız vardı. Şimdi burada çeşitli restoranlar bulunmaktadır. Burada yaptığımız kıran-kırana maçlarda hakem hep Uğur Yücel olurdu. Herkesin sevdiği ve saygı duyduğu Uğur Yücel, o zamanlardan beri sevgiye dayalı otoritesini sağlamıştı.

Lise dönemlerimizde (1980'li yıllar), Kuzguncuk'un meşhur mavi yalısında en büyük zevkimiz yüzmekti. Uğur Yücel de iyi yüzerdi. O dönem, Kenterler Tiyatrosu'nda ufak-tefek rollerde oynuyordu. Kendisiyle konuşmak bizler için büyük bir zevkti. Konuşmalarımızdan birisinde, bize şöyle demişti:

Tiyatroculuk çok özveri isteyen, sabır isteyen zor bir meslektir. Her sanat dalı gibi yaratıcılığa dayanan bir

Hülya Koçyiğit, dönemin ünlü futbolcularından Selim Soydan'la evlenirken. Kuzguncuk'ta büyüyen Hülya Koçyiğit, Selim Soydan'dan evlenme teklifini de Kuzguncuk'ta almıştı.

uğraşıdır. Yüz kişi tiyatroya ilgi duyar ancak onlardan yedi veya sekiz kişisi tiyatrocu olur, bunların içinden de belki birkaç kişi, para kazanabilir. Benim hayalim ise işte bu kişilerin arasına girmektir. Yani öncelikle iyi bir sanatçı olabilmek, sonra da biraz da olsa hayatını sürdürebilecek kadar para kazanmak.

En iyi arkadaşım Ertuğrul Alptekin ile birlikte Uğur Abi'nin konuşmasını ve planlarını dinliyorduk; bunların gerçekleşeceğine o kadar emindik ki. Çünkü Uğur Abi'ye çok inanıyor ve seviyorduk.

Uğur Yücel bunu başardı. Kuzguncuklular onunla gurur duydu. O ise Kuzguncukluluğunu hiçbir zaman unutmadı. Her zaman düzgün bir yaşamı oldu. Biliyordu ki tüm Kuzguncuk, onu seviyor ve izliyordu. Buranın çocuğu olmak, ona daima dikkatli olmasını öğretmişti. Belki de bu yüzden medyanın o "televole" kültürüne hiçbir zaman bulaşmadı.

Yine bu semtte yetişen aktris Hülya Koçyiğit de her zaman terbiyeli, düzgün ve ahlaklı yaşayışıyla, semtin insanlarını hiçbir zaman üzmedi.

Kuzguncuklular beklentileri mütevazı, kendisiyle barışık, hayal etmeyi seven, gösteriş yapmayan insanlardır. Hayatı severler. Kalpleri

Uğur Yücel gençliğinde Kuzguncuk'ta bir düğünde Komiser Kolombo taklidi yaparken. (Düğün Nedret Ebcim'in ağabeyi Necdet Ebcim'indir)

kocamandır. Duygusal ve kibirsiz dervişlerin yaşadığı bu semtte, Uğur Yücel de Kuzguncuk'a ters düşecek hiçbir şey yapmadı. Kuzguncuk sinemasında ilginç kişiler ve olaylar içinde yoğruldu. Türkü, Kürdü, Ermenisi, Rumu, Yahudisi, Lazı, Müslümanı, komünisti, dindarı, din-sizi ve daha birçok karakteriyle bu sinemanın aktörlerini seyretti. Bir arkadaşının da dediği gibi “Biz hayatı yaşadık, sen ise seyrettin”.

İşte o yüzden de büyük oyuncu oldu. Ama her şeyden önce büyük bir insan. Kültürlerin kaynaştığı yerde yaşadı. Son Bizanslıları tanıdı. Kuzguncuk, kültürlerin bileşimidir. Burada yaşayanlar, bu havadan mutlaka etkilenirler. O yüzden de bizler bütün ırklara ve dinlere hoşgörülle bakarız. Şaşaayı ve gösterişi sevmeyiz. Burada garip bir ahlak anlayışı vardır. Züppelikleri kaldırmayız. Hafiflikleri sevmeyiz. Kuzguncuk adeta bir karakterler resitalidir. Uğur Yücel'in başarılarından hep gurur duyduk; her başarısından dolayı gözlerimizden gizlemeye çalışsak da gizleyemediğimiz, göz yaşımız aktı. Bizimdi. Bizimleydi. Kendisi kendimizdi. Yücel'le onun da söylediği gibi gizli gizli gurur-

landık; kalbimizin içinde ona her zaman büyük bir yer açtık.

Uğur Yücel Gülerken Altına Nasıl Kaçtı

Bizim Uğur Yücel'le, onun da bizimle aşkı böyledir işte. Gelelim onun hikayelerine:

Henüz beş-altı yaşındayken, amcası Senatör Ayhan Bey, CHP'nin toplantılarına onu da getirir ve taklitler yaptırırdı. Birbirinden güzel taklitlerle yeteneğini ortaya koyar ve daha o günlerde parlak geleceği ile fikir verirdi. Milleti kahkahaya boğan küçük Uğur, yaptığı esprilerine kendisi de dayanamadı ve altına kaçırırverdi. Bahriyeli subay elbisesi, sıırıslıkla olmuştı. İşte bu da onun ilk iş kazasıydı.

Ağabeyimin düğününde, yaptığı Süleyman Demirel ve Komiser Kolombo (bir dönemin en meşhur polisiye dizisi kahramanı) taklitleri ile salondakilere büyük bir keyif yaşatmıştı. Kuzguncuk'la ilgili ne zaman bir sorun olsa, daima yardıma koşan Uğur Yücel'in bir gün tekrar doğduğu semtte taşınıp, dostlarıyla kaldığı yerden devam edeceğine inanıyoruz.

III

Kuzguncuk Hikâyeleri

Kuzguncuk'tan Portreler

Tahsin Kaptan

“Beybaba” lakaplı Tahsin Kaptan, Kuzguncuklular tarafından çok sevilir. Semtin eskilerinin, ondan bahsettiklerinde, gözlerinin dolduğuna hep şahit olmuşumdur.

Eser Tutel, Şirket-i Hayriye'yi anlattığı kitabında Tahsin Kaptan'dan şöyle bahsediyor:

Babacan tavırlarıyla herkesin sevgisini kazanan Tahsin Kaptan'a boşuna 'Beybaba' lakabı takılmamıştır. Herkesle dost, herkesle arkadaş bir kişiydi Tahsin Kaptan. Kıyıdaki 'Tahsin Kaptan çok yaşa!' diye bağırان çocukları da hiç üşenmeden düdük çalarak selamlardı. Bu yüzden de düdük telleri sık sık inceldiği yerden kopardı ama ne gam! Enspektör Sezai Kaptan; yahu, bu adama düdük teli yetiştiremiyoruz, derdi.⁴⁷

Necip Fazıl'ı Kızdıran Vapur Düdükleri

Tahsin Kaptan'ın hiç üşenmeden düdük çalmasını, o dönemde Çengelköy'de oturan şair Necip Fazıl, laubalice bulmuştu. Bununla da ilgili gazetesindeki köşesinde bir yazı yazar.

Tahsin Kaptan, bu yazıdan dolayı çok kırılır ve düdük çalmayı keser. Necip Fazıl, yaptığı yanlışın farkına varır. Başka bir makalesinde, yanlış anlaşıldığına dair bir yazı yazarak günah çıkarır. Fakat Tahsin Kaptan çok üzülmüştür; bir daha düdük çalmaz.' Yıllarca Sütluçe'nin süvariliğini yapmıştı Tahsin Kaptan. Seferi olmadığı zamanlarda bile vapurundan çıkmaz, kamarasında yatar kalkardı. Bu yüzden arkadaşları da ona, '63'ün nikahlısı' diye takılırlardı. Tahsin Kaptan, yıllarca Boğaz içinde çalışarak, şirketin en sevilen, en güvenilen kaptanlarından biri olarak saygı gördü.⁴⁸

Çengelköy'ün Zerzevatı, Beylerbeyi'nin Teşrifatı, Kuzguncuk'un Haşaratı

Şirket-i Hayriye'nin ilk vapurlarının hızı, az olduktan başka manevra yetenekleriyle sınırlıydı. Buna rağmen, özellikle posta seferlerinde, vapurlar karşılıklı iskelelere uğraya uğraya sefer yapmak durumundaydı. Bir iskeleden ötekine geçerek yolcu indiren, yolcu bindiren bu vapurlar (ki halk bunlara dilenci vapuru yada dilenci postası adını vermişti) sık sık tarife saatinin dışına kaymak zorunda kalırlardı. Bir ara öyle oldu ki, (kimbilir belki bunda yakılan kömürün kalitesinin olmasının da büyük payı olmalıydı) son iskeleyle vardığı saat, yeniden hareket edeceği saati bile aşmaya başladı.

Rötar yapan vapurlardan biri de Ömer Kaptan'ın vapuruydu. Yetkililer, Kaptan'ı davet ederek sürekli gecikmesinin nedenini sordular.

Ömer Kaptan, "Efendim, Çengelköy'ün sebzevatından (bize göre zerzevatı), Beylerbeyi'nin teşrifatından, Kuzguncuk'un da haşaratından" cevabını verdi. "Bunlar olmasa gecikmek ne demek, vaktinden önce bile köprüye varırım!"

Nedeni sorulunca da şöyle devam etti: "Çengelköy bilindiği gibi bağlık, bahçelik bir köy. Halk yetiştirdiği hıyarı, patlıcanı İstanbul'a hep vapurlarla indiriyor. Sepetlerin, küfelerin yüklenmesi epey vakit alıyor, böyle olunca da vapurun hareket saati gecikiyor."

"Peki , Beylerbeyi?"

"Beylerbeyi'de bilindiği gibi teşrifat meraklısı yaşlı beylerin,

beyzadelerin semti. İskele girişinde iki kişi karşılaştı, ‘siz buyurun!’, ‘Rica ederim önce siz buyurun!’, İstirham ederim. Siz varken bize mi düşer! Siz buyurun diye yol vermelerinden yolcuların vapura girmeleri hayli zaman alıyor!”

“Peki ya Kuzguncuk?”

“Efendim, malum üzere Kuzguncuk, kalabalık Musevi ailelerinin oturduğu bir köy. Anası, babası, kızı, oğlanı, konusu komşusu sürüsüne bereket. Öyle bir hücum ediyorlar ki vapura, bir türlü arkası gelmek bilmiyor. Şimdi anlatabildim mi sebzevattan, teşrifattan ve haşarattan niçin geciktiğini?”⁴⁹ (Not: Kadri Kahraman, *Şirket-i Hayriye* kitabının yazarı Eser Tuter’e iki konuda itiraz ediyor: “Boğaz hattında çalışan Ömer Kaptan değil Tahsin Kaptan’dı. Ayrıca Kuzguncuk’un haşeratı değil muzafferiyatı denirdi. Çünkü o dönemde kanalizasyon doğrudan deniz kenarına yani sahile akardı. Tahsin Kaptan da espri yaparak bu ifadeyi kullanmıştı. Bir de “Haşerat” değil “Hışrat” kelimesi kullanılırdı. Bu da Üsküdar İskelesi için denirdi. Üsküdar o zamanlarda serserisi ve ayak takımı çok olduğundan Tahsin Kaptan “Hışrat” ifadesini burası için kullanmıştı. bütün bunları Tahsin Kaptan bir sohbetimizde bizzat bana anlatmıştı.

İffet Evin, *Yaşadığımız Boğaziçi* adlı kitabında, Kuzguncuk İskelesi’nden, şöyle bahseder: Hemen hemen hepsi kızıl saçlı, bembeyaz tenli ve çilli Musevi bayanların hücumuna uğrardı.

Boyacı Kadri Ağabey

Kadri Ağabey, semtimizin duvar boyacısıdır. Beyefendi kişiliği, hoş sohbeti, kibarlığı ile tanınan Kadri Kahraman, seksenini aşmasına rağmen (1920 doğumlu), pek yaşını göstermez. Bal damlayan sohbetinin tadına doyum olmaz. Konuşmak bir insana ancak bu kadar yakışır. Doğma büyüme Kuzguncukludur. Her Kuzguncuklu gibi hikayeleri vardır. Hem de ne hikayeler...

Kadri Ağabey, Kuzguncuk İskelesi’nden her gün onlarca (68 vapurun iskeleye uğradığını daha önce söylemiştik) vapurun kalktığını söylediğinde, oldukça şaşırmıştım. Öyle ya, köyümüzün nüfusu artarken, vapur seferleri azalmıştı! Boyacı Kadri Ağabey, anlatmaya başlayınca

merakım giderildi. Semtimizde bulunan Surp Krikor Kilisesi'nden dolayı, İcadiye civarında oturan Ermeni asıllı vatandaşlar, işlerine gitmeden önce buraya uğrayıp, ibadet eder, mumlarını da yaktıktan sonra vapura binerler, işlerine öyle giderlermiş. İskelede bazen üç vapur yanyana dizilip yolcularını bekler, sırasıyla hareket edermiş! Yolcu sayısı 700-800 arası olması sebebiyle semtin esnafının kazançları o kadar iyiydi ki, ta ki; Üsküdar-Kısıklı-Kadıköy tramvay hattının açılmasına kadar. Böylece özellikle sabahları ve akşamları çok hareketli olan Kuzguncuk, bu özelliğini zamanla yitirir. Esnafın da parlak günleri sona erer, canlılık da azalır.

Kuzguncuk İskelesi Ali Fuat Cebesoy'un Emriyle Onarıldı

1930'larda bir deprem nedeniyle Kuzguncuk İskelesi'nin denize bakan balkonu çöker. İskele zarar görür.

Ali Fuat Cebesoy'u defalarca gören Kadri Ağabey, Cebesoy'un depremde zarar gören Kuzguncuk İskelesi'nin onarılmasını nasıl sağladığını şöyle anlatıyor:

Atatürk'ün motoru, Ali Fuat Paşa'yı Kuzguncuk iskelesine bırakır. Paşa, motordan indiğinde, tüm memurlar hazır ola geçmiş ve selama durmuşlardır. O dönemin Başmemuru Paşa'ya, "Bir maruzatım var, Paşa Hazretleri" diyerek söze girer ve devam eder: "Paşam, depremden dolayı iskelemizde çeşitli çatlaklar ve hasarlar olmuştur." Paşa Hazretleri de, "Hemen dilekçeyi yaz ve iskeleyi bir an evvel onarsınlar" tavsiyesinde bulunur. Bir müddet sonra da iskele onarılır.

Ancak yine Kadri Ağabey'in anlattığına göre, -iskelenin çıkış kısmında bulunan demir parmaklığın tavanı da bu depremde göbek yapmıştır, ancak onarılması unutulur. Uzun yıllar da bombe şeklinde, acı bir hatıra olarak kalır. Tamiri yıllar sonra yapılır.

Gururlu ve İnatçı Bir Marangoz: Kadri Ağabey

O zamanlar televizyon yoktur ama 35 liralık radyolar Kadri Abi'nin ilgisini çekmektedir. O kadar parayı herkes bulup radyo alamamaktadır. Kadri Ağabey, radyoyu ilk kez komşularında görmüş ve çok şaşırmış. O sesler nereden geliyor diye hayretler içerisinde radyoyu incelemiştir.

Kadri Ağabey'in, ilerde sık sık bahsedeceğimiz Kuzguncuk'un meşhurlarından Cemil Molla ile aralarında geçen, bir hadiseyi aktarmak istiyoruz. Ergenliğinde demir marangozluğu yapan Kadri Ağabey, Molla'nın oğlu Feyyaz Bey'in yanında çalışmaktadır. Cemil Molla bir iş için Kadri Ağabey'i yanına çağırır. Tıkanmış tuvaleti açmasını ister. Kadri Ağabey şaşırır:

-Neden tuvaleti açacakmışım?

Orta boylu, tıknaz Cemil Molla sinirlenir:

-Ne demek açamayacakmışsın?

-Ben mi yaptım bunu? Ben mi bu hale getirdim? Kim bu hale getirmişse, o düzeltsin.

Bunu anlatırken Kadri Abi, kasıla kasıla gülüyor, sanki o günleri yaşıyordu. Patronun babası olmasına rağmen, mecburiyeti olmayan işi yapmaktaki inatçılığından gurur duyduğu, her halinden belli oluyordu.

Bu olayı, oğlu Feyyaz Bey'e anlattığında o da çok gülmüş. Ama babası olmasına rağmen, Kadri Ağabey'e hak vermiş.

Cemil Molla'dan Sare Hanım'a: "Sana Kimse Aşk Olmaz"

Cemil Molla'nın köşkü, çok güzelmış. Hâlâ da öyledir... Ama şimdi köşkün önünden köprü yolu geçmektedir. Eskiden Cemil Molla Köşkü'nün bahçesi, yolun olduğu yere kadar uzanmış. Cennet gibi bu alanda bir de müstelemat bulunmuş. Bu müstelematta, Kadri Ağabey, altı ay kadar da kalmış. Cemil Molla'yı bir de Salâh Birsal'den dinleyelim:

Hangi birini yazalım? Eski yıllar bir bir haraba varıp kuytu-
luklara çekilmekte, insanlar karga ve kuzgun gibi sinerek yor-
ganını, yastığını, tenceresini kaçırmaktadır.

Sizin bundan haberiniz var mı? Kuzguncuk'tan Beylerbeyi'ne doğru ilerleyip de sağ kolda büyükten büyük beyaz bir köşke toslanıldı mı bu, Cemil Molla Köşkü'dür. Sultan Hamit çağında Diesel motoruyla aydınlanan iki-üç yapıdan biri de odur.

Molla bir cübbe, bir sarık, bir de Atkinson lavantasıdır. O zamanlar piyasada Eau de Colognc 411, Yardlay Lavander,

Fougère Royale lavantaları adama feleğini şaşırtırsa da Molla, şişesi üç altına Atkinson'dan başkasına bakmaz. Cübbesinin altına giydiği giysileri ise Beyoğlu'nda Miret Couterau'da diktirir. Topu da İngiliz kumaşındandır. Mestlerini ise, Mercan yokuşunda, Sultan Hamit'in Korpis derler bir kunduracısı vardır, ona ısmarlar.

Molla, sarığını da başından hiç eksik etmez. Ne ki ondaki sarık kimsede yoktur. Enfiye mendilleri bile markalıdır. Çoğu da armağan. Gecelikleri ise ipekten. Bir kusuru varsa, kösedir. Çenesinden sadece dört kıl sayılmıştır. Haa, bir de badik mi badiktir. Bereket, göbek-möbek yoktur. Eli, ayağı da ufaraktan ise de en güzel yeri elleridir. Tırnaklarına o çağda bile manikür yaptırır. Gözleri ise eladır.

Hazret, Şeyhülislam Esat Ahmet Efendi'nin (1813-1889) torunudur. Dede, Üryanizade diye bilinir ki Nakkaş'ta bir yalısı vardır. İlk eşinden (Bican Paşa'nın kızı) bir oğluyla iki kızı kalmıştır. Oğlu Sudurdan Mehmet Halit Bey olup, babasından bir buçuk yıl sonra ölmekle, onun Eyüp'teki türbesine gömülmüştür. Şair Süleyman Celalettin Efendi de, Şeyhülislamın Sara adındaki kızını tutmuştur. Onun büyüklüğüne de bakın ki, o da tam 25 yıl inmeli yattığı halde, bir gün bile vık dememiş bir şairdir.

İki de oğlu vardır ki biri Sait Molla ise, öbürü bizim burada lazaratoya aldığımız Cemil Molla'dır. Süleyman Celalettin Efendi'nin; Mevlidi Cenabı Ali, Devirname, Sakineme adında üç yapıtı vardır. Bunlardan ikincisini Abdurrahman Sami Paşa, şiirle karışık düz yazı ile, Sakiname'yi de Şeyh Osman Şems Efendi manzum olarak övmüştür. Hazretin babası da din bilginlerinden Ömer Efendizade Salih Efendi'dir.

Hazretin zekasına da diyecek yoktur. Bakışlarına cingöz sürmeleri çekmiştir. Sultan Hamit'in gözdesi oluşu da buradan kaynaklanır. Ama bu, 1908 yılında öbür Abdülhamitçilerle birlikte, Midilli Adası'na sürülmesini önleyemez. Ne ki, daha sonraları İtilafçılara katılacak ve 1919 yılında iki kez Adliye Nazırı koltuğuna oturacaktır. İsmail Fazıl Paşa ile bacanağı Hüseyin Hüsnü Paşa'nın canciğereidir.

Fransızca'nın da elenikasını bilir. İngilizce'de de çatpatı

vardır. Arap şairlerinin şiirlerini ise ezbere okur. Ramazanlarda köşkün ordaki Üryanizade mescitinde, teravileri de o kıldırır. İncelik, görgü de ondadır. Sare Hanıma (bu kadına dikkat edin, bundan böyle sık sık karşımıza çıkacak) adını bağışlayan da odur. Doğrusunu ararsanız, Molla'nın, Sare adında bir dalga motoru vardır. O başak sarısı yavruyu beşiğinde zırlı-mırlı görünce, onu anımsamış (o da sarışındır) ve kulağına bilinen adı üflemiştir.

Bilge kişilerden biri anlatmıştır, bütün kadınlar Molla'ya yanıktır. Kızı Halet Hanım'ın düğününde: "Güveyi ne bekliyorsunuz hanımlar, ben geldim" diye salona öyle bir giriş yapmıştır ki (o düğünü de sırası geldiğinde anlatacağız) kıyamet kopmuştur. Altın ve yakut yüzükleri parmaklarında, padişah nişanları da göğsündedir, onlar da çok alkış alır.

Lafımızı Sare Hanım üstünde tutacak olursak, Molla'nın ona büyük değer gösterdiğini de açıklamalıyız. Günlerde bir gün, Molla Beydir, Sare Hanım'ı mayo ile görür. O yıllar, Sare Hanım denizden çıkmıyordur. Boğaz'ı yüzerek geçiyor, bakır kırmızısı yanıyordur. Ona o günleri soracak olsanız şöyle anlatır:

-Biz çöpçü İskeleyi derdik, İtfaiye karakolunun ordan denize girer, Kuruçeşme'deki Galatasaray Adası(Kuruçeşme iskelesinin karşısındaki ada, eskiden Serkis Bey Adası diye bilinir. Serkis Bey, Sultan Abdülaziz Hanın baş mimarıdır. Yıldız Sarayı ile camisini, Aksaray'daki Valide Camisi'ni, Maçka'daki silahhaneyi yaptırmıştır. Ada, 2400 metre kare olup, sonraları Maliye'ye geçmiş, Şirketi Hayriye de onu kiralayarak kömür deposu yapmıştır. Galatasaray'ın, orayı denizsporlarına elverişli duruma getirmesi, daha sonradır.) Yüzerdik. Ben o kadar iyi yüzücü sayılmam. Yanımda Leyla ise 28 dakika da geçerdi.

Demek isteriz ki, Sare Hanımı mayo ile görünce Molla'da şafak atmıştır:

-Sana kimse aşık olmaz.

-Niye?

-Çırılçıplaksın. Nerene aşık olacaklar, her yanın meydanda. Çekil git burdan, görünmeyen yerin kalmamış.⁵⁰

Bu hikayeden sonra tekrar Kadri Kahraman'a dönüyoruz. O güzel soh-

betiyle hikayelerini, bize anlatmaya devam ediyor.

Meyhane Kapalı Olduğunda Bile İçki İçerlermiş

Kadri Kahraman'a göre, 1935'de Kuzguncuk'ta 17 tane kahve ve 7 tane meyhane bulunurmuş. Bir sohbetimizde Kahveci Necdet Bey, Rum Ortodoks Kilisesi'nin karşısında bir meyhane olduğundan bahsetmişti. Meyhanenin ismi de Stafo'nun Meyhanesi'ymiş. Eminönü'nden son vapur olan 24:15 vapuruyla Kuzguncuk'a geldiklerinde, bu meyhaneye uğrarlarmış. Meyhanenin kapalı olduğunu gördüklerinde, anahtarın yerini bildikleri için kapıyı açar, alemlerine burada da devam ederlermiş. Meyhanede bulunan mezelerle birlikte rakı içerlermiş. Ertesi gün de Meyhaneci Stafo'ya uğrar, borçlarının ne kadar olduğunu öğrenirlermiş. Eğer paraları yoksa veresiye yazdırırlarmış. İşte o zaman meyhaneci Stafo, yardımcısı Yani'ye: "Oğlum yaz bakalım Necdet Bey'in hesabına" dermiş. Kadri Ağabey'e göre postahanenin karşısındaki meyhane, büyük ve hoş bir yerdir.

Kurtuluş Savaşı'nda Kuzguncuk Anadolu'ya Silah Kaçırma Merkeziydi

Milli Mücadelede Boğaziçi kitabının yazarı İbrahim Yazıcı'ya göre, Müdafa-i Milliye Örgütü'nün Kuzguncuk Şubesi Memduh Bey tarafından kurulmuştur. Yüzbaşı Memduh Bey, o dönem Kuzguncuk itfaiye komutantıdır. Bu teşkilata daha sonraları, Hasan Paşa oğullarından Karakaş İbrahim Bey ve kardeşi Selanikli Refik Bey, Çamlıca'da oturan Hafız Nuri Bey ile eski milletvekili Arif Bey de katılır.

Milli Mücadele Örgütü'nün kurucularından Kenan Bey, yerli işbirlikçiler tarafından ihbar edilir ve yalısı basılır. Yalıda bulunan silah ve cephanelere İngilizler tarafından el konulur.

Bu örgütün İnebolu'ya sevkettiği silahlar takalara Kuzguncuk'tan yüklenmektedir. Kuzguncuk teşkilatının yurtseverlerinden Hami Bey ve Hasip Paşazade Ulvi Bey kurtuluş mücadelesinin önemli neferlerindendir. Ulvi Bey'in Anadolu'ya sevkettikleri arasında el bombası da bulunmaktadır.

Kuzguncuklular İşgal Gücü Askerini Vuruyor

Kadri Bey'e göre Kurtuluş Savaşı döneminde, işgal güçlerinin karargâhı şu anda BİM mağazasının olduğu yerde bulunmaktaydı. Kadri Bey bu karargâhta İngiliz, Yunan, İtalyan ve Fransız askerlerinin bulunduğunu anlatıyor. Bunu kendisi görmemiş, ancak babası ona anlatmış. Kuzguncuk milis kuvvetleri, burada bir işgal gücü askerini yaralamış, Kurtuluş Savaşı mücadelesinde "biz de varız" diyebilmiştir.

Kadri Kahraman'ın anlattığına göre, bu karargâhta görev yapan bir Yunan askeri, Katina isimli Kuzguncuklu bir Rum kızına aşık olur. Savaş bittikten sonra Yunan askeri ülkesine döner. Ama aklı Katina'dadır. Tam kırk yıl sonra, yeniden Kuzguncuk'a döner ve aşkını aramaya koyulur. Artık 60 yaşındadır. Kadri Ağabey'e rastlar. Rumca derdini anlatmaya çalışırsa da, Kadri Ağabey'in az Rumca'sı onu anlamaya yetmez. İmdada Berber Emin koşar. Mükemmel Rumcası ile konuşmaya başlarlar. Bir süre sonra yaşlı adam ağlar. Kadri Abi, neden ağladığını, Berber Emin'den öğrenmek istediğinde, gerçek ortaya çıkar. Yunan askeri yıllar sonra da olsa Katina'sını görmek ister ama göremez. Çünkü Katina'sı ölmüştür.

Alkoliklere İçki Vermeyen İsmet Baba Restoranı

Kuzguncuk'un en güzel restoranı olan İsmet Baba'da, en güzel mezeleri ve en taze balıkları yiyebilirsiniz. Tarihçesine geçmeden önce, bu lokantanın her şeyden önemlisi insani anlayışından bahsetmemiz gerekir. Restoranın kurucusu İsmet Bey ve oğulları Ruhi ile Seyfi Beyler ve damatları Abdullah Bey artık gelenek haline getirdiklerinden bazı eski müşterilerinden asla para almazlar. Alkolik veya içemeyecek durumda olanlara da içki vermezler. Bu müşterilerine içmemek koşuluyla çeşit çeşit mezelerinden ve balıklarından tattırırlar.

Alkoliklik derecesinde içki içen ağabeyim Fikret Ebcim de, meyhanenin içki verilmemesi gereken müşterileri arasındaydı. Onlar için ağabeyimin sağlığı her şeyden önemliydi. Yine bu meyhanede çeşitli sebeplerden dolayı hastalanmış veya rahatsızlanmış yerli ve yabancı müşterilere derhal gerekli müdahaleler yapılarak, tatsız olaylara meydan verilmezdi. Kuzguncuk'un, insancıl kimliğini yansıtan İsmet Baba

Restoranı'nın tarihini de en güzel Kadri Bey anlatır:

İsmet Baba önceleri, Abdullah isminde İranlı veya Kürt asıllı bir şahsın işlettiği güzel bir kahve idi. Bu kahveye kadınlar da gelirdi. Oturulur, dans edilir ve pasta yenirdi. Hatta buranın çok güzel bandosu da dans müzikleri çalar, insanlar nezih bir ortamda dans eder eğlenirlerdi.

Kadri Ağabey, çocuk olduğu için buraya giremez ama seyredermiş. Senelerce bu mekan çok da güzel iş yaparak sürmüştü. Buranın sahibi ölünce, 40'lı yıllarda Rum Meyhaneci Kıryako, burayı işletmeye başlamış. Fakat "varlık vergisi" sebebiyle iflas etmiş ve meyhaneyi kapatmak zorunda kalmış. İsmet Baba, işte o zamanlar bu meyhaneyi işletmeye başlamış. Önce çay bahçesi olarak çalışmış, daha sonra ise meyhane (1952 yılında) şeklini almış.

Palyaçonun Üstüne Düşen İp Cambazı

Kadri Kahraman'a göre, Kuzguncuk Postahanesi'nin karşısı boşmuş. Bu alana cambazlar geldiğinde, Kadri Ağabey'in sevinci bir başka olurmuş. Cambaz Sihri Ali Bey, ipten tüm maharetini gösterir, ahalinin yüreği ağzına gelirmiş. Ya ipten düşerse! Gösteri bittiğinde paralar toplanır, hasılat yüksekse moraller yerine gelirmiş. Cambaz Sihri Ali Bey'in yardımcısı palyaço ise, yaptığı muzipliklerle insanları eğlenceye boğarmış.

Cambaz Sihri Bey, bir gösterisinde ipten düşmüş, tam da palyaçonun üstüne. Palyaço orada yaşamını yitirmiş. Bu talihsiz olay, ip cambazını çok ama çok üzmüş. Mesleğini bırakmış. Fakat yapabileceği başka bir işi de yokmuş.

Mecburen mesleğe geri dönmüş. Tarabya'daki gösteride, ölümüne sebep olduğu arkadaşı palyaço aklına gelince gözleri kararmış ve ipten düşmüş. Bacakları kırılmış ve bir müddet sonra kesilmiş. İşte cambazların trajik hikayeleri böyleydi...

Kadri Ağabey Haydarpaşa'da Atatürk'e Nasıl El Salladı

Semtimizdeki bayramları, zaman zaman anlatacağız. Kadri Kahraman'ın gözünden bayramlar bir başka oluyor. Kuzguncuk'ta davullar vurulur, zurnalar çalınır, köyün bütün halkı, ırk ve din farkı gözetmeksizin

eğlenir. Özellikle de Cumhuriyet Bayramlarında...

Bir Cumhuriyet Bayramında, Kadri Kahraman ve arkadaşı Musa, “Çocuk Esirgeme Kurumu”nun rozet takma işine talip olur. Hem rozet takacak, hem de tramvay ve otobüslere bedava binip gezeceklerdir. Kumbarayı doldururlar. Bir tramvaydan inip bir diğerine binmektedirler. Bir de bakarlar ki, Haydarpasha İstasyonu’ndalar. Trenleri daha yakından görmek isterler.

Derken, Ankara treninin önündeki kalabalık dikkatlerini çeker. Trenin penceresinden, altın saçlı, çakmak çakmak mavi gözlü birisini görürler. Sanki bu gözler onları çekmektedir. Büyülenmiş bir şekilde trenin yanına yaklaştıklarında, bu sihirli gözleri tanır; Mustafa Kemal Atatürk’tür O. Ona iki-üç adım yaklaşırlar. Onu seyretmeye koyulurlar. Tren hareket ettiğinde el sallaya sallaya trenin arkasından koştururlar. O da onlara el sallar. Gülmektedir. Tren kaybolana kadar, hayran hayran bakarlar arkasından.

Kadri Bey, bu anısını anlatırken heyecanlanıyor ve kendini zor tutuyordu. Sanki o olayı yeniden yaşıyor gibiydi.

Kuzguncuk’ta Neden Taş Yok?

Kadri Bey, arkeolojiye çok meraklıdır. Hatta eski bir esere dokunduğunda, sanki o dönemde yaşıyormuş gibi hisseder kendisini.

Kuzguncuk’un kalıntılarını da bu şekilde incelemiş ve araştırmış. Bir gün merak eder: Kuzguncuk’ta kaya ve taş neden çok az? Nakkaştepe’nin en tepesinde bulunan ve halen çeşitli lokantaların mevcut olduğu mevki, ona göre, eskiden Hristiyan mezarlığıdır. Yanında bir de kilise varmış. Kilise’deki ayazmayla ilgili de hiçbir kalıntı kalmamıştı. Bunun nedeni Gazhane Deresi’nde taş işiyle uğraşan taşçıların. Ancak taşlar bitince, onların meslekleri de sona erer.

Gençliğinde, caddedeki kızlı-erkekli yapılan yürüyüşleri unutamıyor. Buna piyasa derlermiş. Gençler öyle bir kabuklu çekirdek yerlermiş ki, kabukları caddeyi beyaz renge boyarmış. Panayırlar ise meşhurdu. Kilisenin isim gününde bütün Rumlar, evlerinin önüne masaları çıkarır, cadde boydan boya süslenir, çıkardıkları masanın üzerlerinde birbirinden güzel mezelerin, yiyeceklerin tadı bir başka olurdu. Bu arada misafirler

gelir, sabahlara kadar yenilir, içilir, eğlenilirdi. Ertesi gün eğlencenin lezzeti, damaklarda kalırdı. Bu adeta şölene dönüşürdü. O zamanın bazı muzip Türkleri, Rumlar kiliseye gider gitmez, yiyeceklerin ve içeceklerin başına üşüşürler, yerler içerler, sarhoş olurlardı. Ayinden dönen Rumlar, masaların bomboş olduğunu gördüklerinde önce şaşırırlar, sonra ise gülüp geçerlerdi. Tekrar masaları donatırlar, yaşama kaldığı yerden devam ederlerdi. İşte Kuzguncuk'ta böyle bir hoşgörü, anlayış, eğlence, yaşam tarzı ve sevgi vardı.

Caddenin başından sonuna kadar süslenen, masalar açılan, kilise isim günlerinde; semtte yaşayan tüm insanlar tarafından kutlanır, neşe içinde zaman, bir su misali akıp giderdi. Ne zaman ki Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları oldu, bu renklilik de sona erdi. Gayrimüslimler varlıklarını önemli ölçüde kaybettiler (Bu olaylar ilerki sayfalarda anlatılacaktır). Temaşa-i Kuzguncuk'ta hoşgörü ister istemez azalmaya yüz tuttu.

Kadri Bey'in hikayeleri bitmez. Eskiye büyük özlemi vardır. Kıymetini bilemedik geçen yılların derken, şu örneği veriyor:

Nasıl ki balık, yakalanmadan önce hayatının kıymetini bilmez, ne zaman ki yakalanır, işte o zaman anlar hayatın kıymetini. Ama artık yapacak bir şey yoktur.

Eskisi gibi değilse de, yine mutlu. Ahmet adlı köpeği ve güzel bir kuşu var. Hayata bir de onlar bağlıyor onu. Kolay değil neredeyse kendi döneminden hiç arkadaşı kalmamış. Evlenmeyi düşünmemiş! Niçin? Onu sormadık. Belki bir gün onu da anlatır, kim bilir?

Papaz Kadri Ağabey de Kuzguncuk'u Anlatıyor

1920'de doğan Kadri Çekenel, 1934 yılında Kuzguncuk'a yerleşmiş. Kuzguncuk'un sevilen siması Kadri Bey, "Eskiden herkesin birbirini tanıdığı ve selam verdiği, ayrılık-gayrılık olmayan, herkesin birbirinin yardımına koştuğu, çok güzel bir semt" diye anlatır. Şimdi ise aynı apartmanda oturan insanların bile birbirlerini tanımamasını, hayretle karşılıyor ve bunun da çok acı olduğunu söylüyor.

Onun yaşadığı dönemlerde, Kuzguncuk'un yukarı mahallelerinde su yokmuş. Umumi çeşmelerden su alıp evine getirirmiş. İşe gidip geldiği dönemde, ulaşım faytonlarla ve Şirket-i Hayriye vapurlarıyla yapılmış.

Yokluk çekmiş, fakirlik çekmiş, sıkıntı çekmiş, ama mutluluğundan hiçbir şey kaybetmemiş. Kuzguncuk'ta farklı ırk ve dinlerden insanlar yaşadıkları için, Pandeli, İstelya, Koço, Yenaki, İshak, Barko gibi gayrimüslim arkadaşları olmuş.

Kadri Bey bir gün, Kuzguncuk'ta sarhoş olan bir arkadaşını eve getirirken babası onu görür. Onun da sarhoş olduğunu zanneder. Yanına gelip tokadı patlatır. Bu yanlış anlaşılma Kadri Bey'i çok üzer ve o gün eve gitmez. Geceyi en yakın arkadaşı Pandeli'nin evinde geçirir. Üç dört gün kadar evine uğramaz. Arkadaşı Pandeli ve ailesi ona çok iyi bakarlar. Daha sonra babası, Pandeli'nin evine gelir ve oğlundan özür diler. İşte Kuzguncuk'ta böyle arkadaşlıklar vardı. Beraber eğlenilir, beraber içilir, beraber balığa çıkılır ama hiç kimse birbirinin dini, dili, ırkı ile ilgilenmezdi.

1940'lı yıllarda Kadri Bey, 20 yaşındadır. Yahudi kız arkadaşlarıyla en büyük eğlencesi Salacak'ta dans etmektir. Burada en güzel aşklar yaşanırdı. Bunları anlatırken; “Keşke zaman tüneli olsa da, o günlere geri dönsem” diyor.

Kuzguncuk'ta yaşayan tüm gayrimüslimlerin ve müslümanların bayramları birlikte kutlanılır, beraberce eğlenilirdi. Kadri Bey, eski günleri hep yad ediyor ve hep o günleri arıyor.

Marangoz Osman Ağabey'in Anlattıkları

Kuzguncuk'un Dervishi Osman Ağabey

Semtin bir bilge kişisi de Osman Ağabey'dir. Dervişlere özgü derinliği, sakinliği ve efendiliğiyle Kuzguncuk'un sevilen başka bir şahsiyetidir. Çok hoş sohbet ve nüktedan birisi olan Osman Ağabey ile zaman zaman sohbet ederdik. Anlattıklarını zevkle dinlerdim. Son dönemlerde çeşitli rahatsızlıklar geçirdi. Kendisiyle kitabımızla ilgili konuşmak istiyorduk, fakat gözünden hastalığı bizim için büyük bir sorundu. Onu rahatsız etmek istemiyorduk. Her sabah marangoz Osman Ağabey'i ziyaret eden ve gözüne damla damlatan kadını dostu Faruk Alpay ile evini ziyaret ettik. Hem bir süreden beri göremediğimiz Osman Ağabey'i görecektik, hem de o tadına doyum olmaz sohbetini dinleyecektik.

Neyse uzatmayalım, evine gittik. Bu sohbete başlamadan önce Faruk Alpay'dan söz etmeden geçemeyeceğim. Posta Memuru Hüsnü Bey'in oğlu olan Faruk Alpay, doğma büyüme Kuzguncukludur. 28 yaşında gittiği gurbette (Finlandiya) tam 19 sene kalmış. Mükemmel bir hafızası vardır. Özellikle çocukluğunda ve gençliğinde yaşadığı Kuzguncuk'u tüm ayrıntılarına kadar hatırlar. Hatta benim doğumumu ve çocukluğumu da çok iyi anımsar. Elinden geldiği kadar herkese maddi-manevi yardımını olan bu çok dürüst, çok efendi ve

çok bilgili Faruk Alpay'ın benim üzerinde büyük bir etkisi bulunmuştur. Her zaman bir Ağabey gibiydi.

Marangoz Osman Ağabey'de, Kuzguncuk hikayeleri o kadar çoktu ki, nereden başlayacağımızı bilemiyorduk. Allahlı'tan Faruk Alpay, bazı hikayeler ile ilgili notlar hazırlamıştı.

Osman Ağabey, 1926 yılında İstanbul'da (Eminönü) doğmuştu. Sekiz yaşındayken, ailesi ile Kuzguncuk'a yerleşmişlerdi. Kuzguncuk'a geldiğinde hayaller aleminde gibiydi. İskeleyden çıkar çıkmaz, kanarya şakırtılarını duymuştu. Neredeyse bütün dükkanlarda kanarya bulunuyordu. Kendisinin ifadesine göre, burada bambaşka bir alem vardı:

İskelenin yanı (Üsküdar yönü), Mocan Yalısı'na kadar, tek tük yapılar hariç bomboştı. Yaz aylarında müslim veya gayrimüslimler, buraya pikniğe gelirlerdi. Vapurdan çıkanlar, yemek yemeden önce, o günün stresini ve yorgunluğunu atmak için denize girerlerdi. Daha sonra yemek içmek faslı başlardı. Karınlar doyduktan sonra da çeşitli oyunlar oynanırdı. En fazla oynanan oyun saklambaçtı. Bu eğlencelerde herkes tek bir vücuttu. Beraber eğlenilir, beraber gülünürdü. Aramızda hiçbir ayırım yapılmazdı. Lüks lambalarımız yoktu ama havagazlı lambalar ve mehtap bize yeterdi. Kısacası, Kuzguncuk'ta yaz akşamlarının sefası, bir başka olurdu. Sevgi ve muhabbetin olduğu Kuzguncuk'ta, ufak tefek hadiseler dışında, insanlar huzur içinde yaşırdı. Bir ara deniz kenarında, Kuzguncuk dışından gelen bir takım insanlar, aralarında tartıştıktan sonra kavga etmişlerdi. Bu kavganın sonunda da bir kişi ölmüştü. O zamanlar bu olay Kuzguncukluları çok üzmüş, tedirgin etmiş ve hayretler içerisinde bırakmıştı. Kuzguncuk'taki yaşam, şakaşamata içinde geçerdi: Sanki insanlar sadece eğlenmek için yaşarlardı.

Şeref Stadı'na Maça Gidiş

Gençliğimizde, maç seyretmeyi çok severdik. Bizim dönemimizde motorlu araçlar çok azdı. Bir gün, Kuzguncuklu gençler olarak iki fayton tutarak Üsküdar'a gidip, oradan da vapurla karşıya geçecektik. Arkadaşlarımın arasında amigo Bahattin, Celep Saim, Balıkçı Perez ve Pandeli vardı. Bir arabada Perez, bir arabada ise Amigo Bahattin. Yolda, senin

araba beni geçecek, benim araba seni geçecek derken, fayton yarışı başlamıştı. Paşalimanı'ndan sonra, tam Üsküdar'a varırken, benim bulduğum faytonun atı, birdenbire şahlandı. Bizler de, şimdi onları geçeceğiz derken at yere doğru kapaklandı. Zavallı at çatlamaştı. Hepimiz çok üzülmüştük. Faytoncu hem atından, hem de ekmeginden olmuştu. Ona yeni bir at alacak kadar paramız da yoktu. Faytonun sahibi, bize "hiç üzülmeysin bu at zaten yaşlı ve hastaydı" dedi. Biz aramızda para toplayıp ölü atı defnetmiştik. Ancak bu kadarını yapabilmıştık.

Deli Yılmaz

İsmi anımsayamadığım Rum arkadaşım, biraz zekası kıt "Deli Yılmaz"a: "Birden ona kadar say, sana on lira vereceğim" dedi. Arkadaşımız Telat da şarap parası çıksın diye, Deli Yılmaz'ı çalıştırmaya karar verdi. Yılmaz'ı yanına alarak koruya çıktılar. Sabahtan akşama kadar Telat, Yılmaz'a egzersiz yaparak birden ona kadar saymayı öğretir. İddiayı kazanıp Deli Yılmaz'la parayı paylaşmayı umuyordu. Akşamleyin Rum arkadaşımız vapurdan çıkar. Telat ve Deli Yılmaz, Çorbacının (O dönemler gayrimüslimlere böyle denirdi) yanına gelerek hazır olduklarını söylerler. Çorbacı ise, "hadi say bakalım" der. Deli Yılmaz kendinden çok emin bir şekilde ezberlediği sayıları saymaya başlar fakat bir türlü üçten sonrasını getiremez. Bir süre sonra da heyecandan, hepten sayıları birbirine karıştırır. Tekrar tekrar dener ama nafiye. Telat, bütün gün Deli Yılmaz'ı çalıştırmaya rağmen bir türlü birden ona kadar saydırtmayı başaramamıştı. Hem emeğine üzülmüyordu, hem de parayı kaybetmesine. Bu hayal kırıklığı bir müddet sonra kızgınlığa dönüştü ve Deli Yılmaz'ı pataklamaya başladı. Neyse ki, Yılmaz kaçarak fazla dayak yemeden paçayı kurtarmıştı.

Deli Ali Bey'in Güreş Tutması

Deli Ali Bey, Kuzguncuktan Üsküdar yönündeki, şimdi hatırlayamadığım yalılardan birisinde otururdu. Felsefe öğretmeni idi. Bir dönem, Kuzguncuk'taki Demokrat Parti Ocak Başkanlığını yapmıştı. 60 yaşından sonra da güreşe mcrak

sardı. Kendi yaşına uygun güreşecek birisini arıyordu. Kulaksız İsmail'in babası Yusuf, onunla güreşebileceğini söyledi. İki güreşçi, güreşebilecekleri yer için Yakacık'ı seçerler. Ali Bey, Yakacık'a gider ama ne gelen var, ne de giden. Kafası kızarak tekrar Kuzguncuk'a döner. Rakibini aradıktan sonra bulur ve ona "neden gelmedin" diye hesap sorar. Yusuf Bey de "Kusura bakma işim çıktı" gibi bahanelerle onu inandırır. Kuzguncuk'ta güreşmeye karar verirler. Dere içinde iki güreşçi meydana çıkar. Tabi ki, bütün Kuzguncuklular da orada. İki güreşçi mayıyla kalarak, peşref atmaya başlarlar. Ancak Ali Bey rakibine bir de bakıyor ki çok şişman. Göğüsler sarkmış bir vaziyette karında, göbek diz kapağına kadar inmiş. Rakibi adeta bir yağ tulumu. Güreşecek hali yok. Ali Bey, kızarak ben bunun nesiyle güreşeceğim diyerek alanı terk eder. Kısacası rakibini muhatap dahi kabul etmez. Kuzguncuklular da büyük bir şamatayı kaçırdıklarından dolayı üzgün üzgün, evlerinin yolunu tutarlar. Yusuf Bey, Ali Bey ile işi tatlıya bağlayarak, soğuk biralarını yudumlarlar.

Deli Abidin

Ortaokulda Deli Abidin ile birlikte okumuştuk. O daha sonraları öğretmen olmuştu. Abidin biraz fevri idi. Bir kış günü mektepten çıkarak, Fethi Paşa Korusu'ndan aşağı doğru iniyorduk. Hatırlayamadığım bir meseleden dolayı onunla tartıştık ve kavgaya tutuştuk. Herhalde on iki veya on üç yaşlarındaydık. Abidin'in üstünde Bahriyeli abisinin kaputu vardı. Kavganın, Abidin'in askerî kaputtaki düğmesi koptu. Düğme kopup yere düşünce Abidin bana, "Halin yamandır senin; askerî düğmem koptuğu için seni Diyan-ı Harbe verecekler" der.

Bu sözü söyler söylemez, kahkahayı basmıştım. Hemen akabinde, Abidin de gülmeye başladı. Orada birbirimize sarıldık. Biz Kuzguncuklular hep böyle bir havada yaşardık.

Kilise Çanları

Semtimizde yaşayan Ermeni ve Rum kardeşlerimiz, birbirleriyle şakalaşmayı çok severdi. Yine bir gün bir Rum arkadaşımız, kendi Ortodoks Kilisesi'nin çanı ince ve tiz

olduğundan Ermeni asıllı vatandaşımıza takılarak:

“Bizim kilise çanı çalarken size enayiler enayiler” diye seslenir.

Takılmanın altında kalmayan Ermeni vatandaşımız ise, kendi kilise çanları daha kalın ve gür çıktığından dolayı, “Bizim kilise çanı size ne der biliyor musun? Dangalaklar, dangalaklar” diye çalarak karşılık verir.

Manav Medina ve Madam Raşel

Celep Saim ile birlikte, çocukları korkutmak için, siyah çoraptan bir yılan yapmıştık. Yılanın başına da kırmızı boncuklar takmıştık. Eski askerlik şubesi önüne ince, görünmeyen bir iplik ile yılanı bıraktık. Bir çocuk geçerse onu korkutacaktık. Fakat bir türlü çocuk geçmiyordu. Avı beklerken, Manav Medina, gayet neşeli Yahudice şarkılar söyleyerek, yılanın bulunduğu yere doğru geliyordu. Ayrıca çok sarhoştı. Yılanı görmedi ama ayağı ipliğe takılmıştı. Bizim niyetimiz çocukları korkutmaktı, amacımız yaşlı bir adamı korkutmak değildi. Manav Medina bir iki adım attıktan sonra bir şeyler hissetti. Usul usul arkasına baktı. Yılanı görür görmez hafif hafif adım atarak uzaklaşmak istedi. Ama baktı ki, yılan peşinde. Bir adım, bir adım derken kırmızı gözlü yılanın peşini bırakmadığını görünce o şişman adamın korku ile epeyce havaya fırlamasını, hayretle izledik. Bağıra çağıra kaçmaya başladı. O arada Madam Raşel de oradan geçiyordu. Raşel çok mert, erkek gibi kadındı. Çok da uyanık bir insandı. Hemen olayı kavradı ve:

- Ulan “Ienge de bango” (hamam odunu) senin gibiler yüzünden Yahudinin adı, korkağa çıktı. Onun oyuncak bir yılan olduğunu görmüyor musun? dedi ve arkasından da bir sürü daha küfürü savurdu.

Madem Raşel dobra bir kadın olduğundan bir şey dese bile, kimse ona kızmazdı. Yıllar sonra onu yaşlanıp koltuk değneğinde gördüğümde hatırını sordum,

- Nasıl olsun be Osman. Ayakta geberip gidiyoruz işte, demişti.

Varyemez ve Deli Ali Bey

Bir sıcak yaz günü, Ayı Melih, Bahriyeli Hasan ve Celep Saim denize girmek istiyorlardı. Ama bu sefer sahilden değil de, sandalla açılıp uygun bir yerde yüzeceklerdi. Ancak sandalı nasıl bulacaklardı? Varyemez'in sandalı vardı fakat ondan isteseler bile sandalı alamazlardı. Ayı Melih, bir cinlik peşindeydi. Deli Ali Bey'in oturduğu yalının deniz kenarında, Varyemez'in sandalı bulunuyordu. Yalının elli santimlik duvarından atlayarak geçen haytalar, sandala ulaşırlar. Patırtıyı duyan Deli Ali Bey,

- Ne oluyor? Destursuz bahçeye girilir mi? diye gençleri azarladı.

Ayı Melih de:

- Ali Amca, biz Varyemez'den izin aldık ve sandalla gezeceğiz. Hatta kendisine sizden de izin almamız gerektiğini söylememize rağmen, bize: "boş verin çocuklar, o ne karıştırmış ki, girin bahçesine, sandalıma binin ve gezin dedi".

Ali Bey, dolduruluşa gelmişti. Dişlerini gıcırdatarak; "Benim için demek böyle söyledi. Ben ona gösteririm" der.

Varyemez'in, akşam vapuruyla gelmesini beklemeye koyulur. Sandalyeyi de İsmet Baba, restoranın önüne atar. Bütün Kuzguncuklular da şamatayı görmek için oradadırlar. Gelen vapurdan, Varyemez iner. Ali Bey'i görür görmez yanına gidip hatır sormak ister. Zavallı Varyemez'in hiçbir şeyden haberi yoktur. Varyemez:

- "Ali Bey nasılsınız" der demez

Ali Bey, bağıra çağıra tokadı patlatır. Varyemez büyük bir şaşkınlıkla: "N'oldu? Ne yaptım ben?" der ama nafiye. Hemen araya Kuzguncuklular girer, kavganın büyümesi engellenir. Ayı Melih de bu hengamede:

- Ali amca o bir hata yaptı. Onu affet. Sana bir bira ısmarlasın da bu olay kapansın.

Zavallı Varyemez, istediği kadar bira ısmarlayacağını söyler ve olayı tatlıya bağlamaya çalışır. Biralara içilir. Daha sonra ise gerçek öğrenilir. Herkes gırgır-şamata, güler geçer.

Deli Ali Bey, Bakkal Todori öldüğü zaman çok üzölmüştü.

İsmet Baba, restoranının önündeki Marko Paşa Meydanı'ndaki bayrağı yarıya indirip, yas ilan eder. Ancak yarım saat sonra gelen polisler onun ifadesini almak için karakola getirmişlerdi.

Kuzguncuk'ta bulunan ve şu anda Harmony Sanat Galerisi'nin yerinde, eskiden Tekin'in Kahvesi vardı. Ali Bey'i burada kızdırırlar. Ali Bey, boğa gibi her tarafa saldırırdı. Daha sonra ise nihayet sakinleşmişti. İşte o zaman Faruk Alpay, Ali Bey'in yanına gidip,

- Ali Bey amca, siz ne kadar sakin, olgun, munis birisisiniz dediğinde, yani ona ironi yapmıştı. Ali Bey ise:

- Evlat, serde dervişlik var, ondan olsa gerek, demişti.

Palavra Bahattin (Amigo)

Palavra Bahattin, adından da anlaşılacağı üzere çok atardı. Onun palavraları ve hikayeleri o kadar meşhurdur ki... Bir gün, benim de içinde bulunduğum arkadaşlarla birlikte, Bakkalköy'e gittik. Orada çok içki içtik ve sabahladık. Yanımızda da Palavra Bahattin vardı. Öğlene doğru uyandığımızda hepimiz çok susamıştık. Fakat çeşmenin başında, orada oturan kadınlar su dolduruyorlardı. Susuzluğumuz da çok had safhadaydı. Palavra Bahattin bu sorunu çözmek üzere hemen pratik bir yol buldu. Bildiği yarım yamalak Arapça kelimelerle, yalan yanlış, yüksek sesle, sözüm ona dua etmeye başladı. Kadınlar hemen su doldurmayı bıraktılar. Onlar da ellerini açarak duaya katıldılar! Biz de fırsattan istifade edip, kana kana su içtik.

Palavra Bahattin, koruma görevlisi olduğundan, bir ara Amerika'ya gidip iki ay kalmıştı. Kuzguncuk'a geldiğinde, başında muazzam bir kovboy şapkası vardı. Üstünde de omuzlardan sarkan dantelli kovboy ceketi ile, Buffalo Bill'i andırıyordu. Göğsünde de şerif yıldızı vardı. Palavra Bahattin, kahvede Amerika maceralarını anlatıyordu. Tabi her zaman ki gibi atarak. Hepimiz ona inanmasak da pür dikkat dinliyorduk. Amerika'da şeriflik yaptığını ve oranın azılı haydudu Kara Jack'i topuğundan vurduğunu anlatıyordu! Hatta eyaletin adını bile söylemişti. Zannedersen, Arizona idi. Anlattıklarına kendisi bile inanırdı.

Ermeni Cenazesi

17 yaşındaydım. Çok büyük bir kış olmuştu. Öyle bir kar yağmıştı ki, kar belimize kadar gelmişti. Hava da çok soğuktu. Bir Ermeni arkadaşımızın babası ölmüştü. Onu nasıl kaldıracaktık? Kiliseden tabut ayarlanmıştı. Ancak tören Kuzguncuk Kilisesi'nde değil de Selamsız Kilisesi'nde yapılacaktı. Cenazeyi taşımak için adam aranıyordu. Balıkçı Cino, Balıkçı Pandeli, Papaz Kadri ve birkaç arkadaşla birlikte, ben de cenazenin başındaydık. Cenazeyi alarak, hamam yokuşunun başına kadar geldik. Buradan zorlu bir yürüyüş yaparak, zirveye yaklaştık. Hristiyan tabutlarının altı düzdür. Her taraf da buz tutmuştu. Arkadaşlarımızdan birisi sendeleyince, tabut elimizden düştü ve aşağı doğru kaydı; nihayet büyük hamamın yanında durdu. Bizler gerisin geriye dönerek tabutun yanına geldik. Tekrar tabutu aldık. Bu sefer daha da dikkat ediyorduk. Hamamın yokuşunda da Ermeni aileleri oturuyordu. Bir Ermeni kadın bütün bu olup biteni görmüştü. Bize bakarak pencereden:

- Evini istiyor,

diyerek, Ermeni aksanı ile seslenmişti.

Yani merhum ölmek istemeyip evine gitmek istiyormuş! O kadar sıkıntıdan sonra, kendimizi gülmek için zor tutmuş-tuk.

İşgal Dönemi ve Kuzguncuk

Postahanenin olduğu yer meyhaneydi. Sahibi de Palabıyık Barbayani idi. Ancak giriş, şimdiki gibi önden değil de yandandı. 1919'da İstanbul işgal altındaydı. Kuzguncuk'ta da işgal gücünün bayrakları, evlerin balkonlarından sarkıyordu. O dönemde Yunanlılar caddeden caddeye Yunan bayrağı asıp, Kuzguncuklulara zorla selam verdirmeye çalışmışlardı.

Barbayani Meyhanesinde ise, Türk bayrağı duruyordu. İşgal güçleri askerleri ile sık sık tartışıyordu. Meyhaneci Barbayani, Yunan askerlerine Rumca: "Mustafa Kemal gelecek, göreceksiniz gününüzü" demişti. Bunu bana babam anlatmıştı. Barbayani çok cesaretli, vefakar ve mert bir insandı.

Kuleli Lisesi Öğrencileriyle Meydan Savaşı

Kuleli Lisesi Öğrencileri, izinli günlerinde Kuzguncuk caddelerinde gezerlerdi. Kuzguncuk'ta bir çok gayrimüslim yaşadığından dolayı daha serbest bir yerdi. Bazı yaz geceleri, cadde çok kalabalık olurdu; karşıdan karşıya geçemezsiniz. Kuleli Lisesi öğrencileri, Kuzguncuklu bir Yahudi kızına laf atınca kavga çıkar. Bazı öğrenciler de dayak yer. Bunun üzerine, Kuleli Askeri Okulu öğrencileri, kalabalık bir grupla Kuzguncuk'a gelirler. Palaskaları çekmişler, kavgaya hazırlanmışlardı. Kuzguncuklular, birbirlerini daima korurlardı. Burada hep böyle bir anlayış sürüp giderdi. Neyse uzatmayalım, askerî öğrencilerle, Kuzguncuklular arasında, adeta büyük bir meydan muharebesi çıkar. Ben de o zamanlar on yaşındaydım. Bu kavgada Kuzguncuklu ağabeylerimize taş toplamıştık. Yani adeta cephaneye taşıyorduk. Nüfus az olduğundan kalabalık değildik. Ayağına kuvvetli birisi koşarak, Üsküdar'daki kabadayılardan takviye kuvvet istedi. Takviye kuvvetin gelmesiyle de birlikte, üstünlük tamamen Kuzguncuklulara geçer. Çocuk olmama rağmen ağaçların altında bir çok yaralı askerî öğrenci gördüğümü hatırlıyorum. Diğer askerler ise kaçmışlardı. Yirmi yaşında askere gittiğimde yazıcı olmuştum. Nöbet listesini de ben yazardım. Bir gün parolayı Üsküdar - Kuzguncuk olarak belirledik. Paraf etmek için Yüzbaşı olan komutana gittiğimde komutanım bana, Kuzguncuklu olup olmadığını sordu. Kuzguncukluyum dediğimde, Kuleli Askeri öğrencisiyken Kuzguncuk'a çok geldiğini söyledi. Ben de boş bulunup, hiç dere boyuna gelip gelmediğini sorduğumda, "Sus nerden biliyorsun" diye beni azarladı. Meğerse komutanımızda o meşhur muharebede bulunmuştu...

Sabahat Ebcim'in Anlattıkları

Marangoz Osman Bey, 30'lu yılları böyle anlatıyordu. Şimdi gelelim 40'lı yıllara... Ailemin Kuzguncuk'a yerleşmesi...

Ailem, Beşiktaş'tan Kuzguncuk'a Geliyor

Çerkez asıllı babam, Karadeniz kökenli annemle Kars'ta tanışırlar. Babamın yedek subaylık vazifesiyle, Kars'a tayini çıkmıştı; annem ise demiryollarında çalışan Ağabeyini ziyaret etmek için onun yanına gitmişti. Ağabeyini çok seviyor, yanında kalmak istiyordu. İşte bu tesadüf annemi ve babamı karşılaştırır, sonrasında ise evlenirler. Babamın askerlik görevi biter bitmez, İstanbul'a taşınırlar. İstanbul'un en işlek semti Beşiktaş'ta, 1946 yılına kadar otururlar. Dalia sonra bu civil civil, hareketli, parkı, sineması olan bir yerden ayrılıp, Kuzguncuk'a yerleşirler. Kuzguncuk ise fazla bilinmeyen bir yerdi. Hatta annemi ve babama, Kuzguncuk'la ilgili nasıl bir yer olduğunu sorduklarında: "Üsküdar ve Beylerbeyi'nin ortasında" diye yanıtlarlarını.

Özellikle annemi, hareketli Beşiktaş'tan geldiğinden, sakın Kuzguncuk'a pek alışamamış. Bir süre Beşiktaş'ı aramış. Ancak sonraları öyle bir Kuzguncuk'a alıştı ki, kendisini sanki burada doğmuş gibi hissetmiş. İlk arkadaşları, De-

likoç Sokağı'nda çok güzel, balıçe içinde müstakil evi olan, Şevket Bey ve Şaziye Hanımı'dı. Gerçi 1943 yılından beri Babam, Kuzguncuk'a taşınan ağabeyini ziyaret etmek için, sık sık buraya gelirlerdi. Ancak taşınacakları, akıllarından bile geçmezdi. 1946 yılında Beşiktaş'taki evlerinde yangın çıktı ve ev oturulmayacak hale geldi, işte o zaman Kuzguncuk'a taşınmak zorunda kaldılar.

Vapuru fazla, otobüsü az, gayrimüslimi çok olan bu semtte manav yoktu; bir fırın, bir eczane, iki kasap dükkkanı bulunuyordu. Babam, Beykoz'da bulunan deri kındıra fabrikasında memurdu. Her sabah erkenden kalkıp işe gider, akşam ise altı-yedi sularında eve dönerdi. Bir müddet sonra tedirginliklerini üstünden atan ailem, yeni dostlarla birlikte semte alışmaya başladı.

Gayrimüslim nüfusum daha kalabalık. ilişkilerin çok sıcak olduğu bu ortamda çok güzel dostluklar kuruldu. Birlikte yenildi, içildi. Bayramlarda, kimin bayramı olduğu hiç farketmezdi. İşte böyle bir yerdir Kuzguncuk. Hiçbir insanın farklılığına bakılmaz. Herkes bir ailedir. Birlikte sevinilir, birlikte ağlanır. Şimdi, Sabahat Ebcim'in anlatma zamanı; benim de bu sözleri aktarma zamanını.

Dereboyu Mevkii ve İcadiye Caddesi

Dereboyu'nda, özellikle Museviler otururdu. Burada yaşayan Museviler, genellikle birbirleriye flört eder ve evlenirlerdi. Çok eskilerde, bu kısımda ve İcadiye Caddesi'nde, havagazı lambaları bulunurdu. Dereboyu'nun ceviz ağaçları çok meşhurdu. Aynı Nakkaş Tepe'nin çileği gibi. İcadiye Caddesi bilhassa yaz aylarında oldukça kalabalık ve hareketli olurdu. O yüzden de bu caddeye "piyasa" derlerdi. Semtın kızları ve erkekleri çok güzel şekilde giyinir kuşanır, bir aşağı bir yukarı yürürlerdi. Diğer yerlerden gelen insanlar da, "piyasa" denilen bu İcadiye Caddesi'nin renkli, güzel giyimli insanlarını, sinema seyrederek gibi seyredereklerdi. Yine o dönemde meşhur bir tekerleme söylenirdi: Beykoz'un cevizi, Çengelköy'ün hıyarı, Beylerbeyi'nin ise ayvası meşhurdu. Kuzguncuk'un ise piyasası meşhurdu.

Şekerçi Kirkon ve Andon Kardeşler

Kuzguncuk Vapur İskelesi'nin girişinde, şimdiki gazete bayisini, eskiden şekerleri ve dondurmalarıyla ünlü iki Ermeni

kardeş işletiyordu. Annemin anlattığına göre, Andon ağır kanlı ve sakın, kardeşi Kirkon ise çok hareketli, tez canlı birisiydi. Andon'dan bir şey almak isterseniz, çok ağır hareket ettiğinden oldukça sıkılırsınız, eğer vapur kalkış zamanına denk gelerseniz, yandınız! Andon'un ağır davranışlarından vapuru bile kaçırdınız. Ama o hiç istifini bozmaz, işini ağır ağır yapmaya devam ederdi. İcadiye'de doğan Andon, hayatı boyunca denizden ve vapurdan korktuğundan karşı yakanın yani Avrupa yakasının nasıl bir yer olduğunu hiçbir zaman öğrenemedi. Bu gülyüzlü ve tombul insanı nasıl unutabiliriz ki? Kardeşi Kirkon ise, Andon gibi değildi; asla vapurdan ve denizden korkmazdı.

Yine iskelenin girişinin sol köşesinde, halen Nakkaş Emlak olan dükkanın yerinde, PTT Emeklisi Halit Bey'in kahve dükkanı vardı. İki oğlu Sedat ile Semih kardeşler ise kitap, oyuncak, süs eşyası gibi ufak tefek şeyler satar ve geçirirlerdi. Çengelköy'de oturan bu aile efendilikleri ve kibarlıkları ile semtin takdir ettiği insanlardı.

Muhallebici Yorgo ve Koço Kardeşler

Kuzguncuk Çarşı Caddesi'nde, şu anda Mülkiyeliler Derneği'nin bulunduğu yerde, Bulgar Kardeşler Yogo ve Koço'nun muhallebi dükkanı vardı. Temiz dükkanında, su muhallebisinin tadı bir başkaydı. Hele müşteriye davranışlarının her zaman gülyüzlü olması, herkese hatır sormaları, bayanlara "hanımefendi", erkeklere "beyefendi" diye hitap etmeleri... Bu dürüst insanlar da semtin ayrı renkleri idi. Yorgo'nun ayakları o kadar büyüktü ki, eşim ona fabrikadan bile zor ayakkabı bulurdu. Gayrimüslimler, ticaret yapmayı sever ve başarılı da olurlar. Osmanlı Devleti'nden beri böyledir. İyi de esnaf olan gayrimüslimler, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına kadar, esnafliklarını başarıyla sürdürmüşlerdir. Türkler ise ticareti biraz da küçümsemekten dolayı esnaflığa pek sıcak bakmadılar. Kuzguncuk'un gayrimüslimleri de esnaflık yapar, genellikle kibarlıkları, dürüstlükleri, onların her zaman güvenilir ve alışveriş yapılabilir insanlar olmasını sağlamıştır. Yorgo ve Koço kardeşler, işte böyle insanlardı.

Zerzevatçı Osman ve Foti

Kuzguncuk'un sebze ve meyve ihtiyacını, Beylerbeyli Osman Efendi sağlardı. Osman Efendi'nin eşi Rum'du. O zamanlar her yerde birbirinden güzel bostanlarda yetişen domateslerin, salataların, çeşit çeşit meyvelerin tadını nasıl unutabiliriz? Her semtte neredeyse bir bostan bulunurken, şimdi ise buraların yerinde koca koca şekilsiz, çirkin kaba binaları görmek ne kadar üzücü? Nereden nereye geldiğimizi, ne kadar da güzel anlatıyor(!) Artık o tarihî bostanlarımız kalmamıştır. Tarihî eser kabul edilmesi gereken, bize taze ve doğal ürünler veren bostanlarımızdan geriye kalanları gördükçe, hep içim sızlar. Artık bostanlarımızı geri getirebilir miyiz? Hiç sanmıyorum. Ya o insanları geri getirebilir miyiz? Mesela zerzevatçı Osman Efendi? Kendisine mahsus şivesiyle, malını satan, eski terbiyeyle müşterilerine bay ve bayan diye hitap eden Osman Efendileri bulabilir miyiz? Veyahut Yorgo'yu, Pandeliyi, Raşel'i bulabilir miyiz? Pala bıyıklı, boylu boslu, Arnavut Foti Efendi de başka bir zerzevatçıydı. İstanbul terbiyesiyle herkesin kişiliğine göre ayrı ayrı dil döker, malını satardı. Beygirine malını yükler, Kuzguncuk'u karış karış ettikten sonra boşalmış küfcleriyle evinin yolunu tutardı.

Kuzguncuk'un İlk Marketi

Kuzguncuk'un ana caddesinde Mülkiyeliler Derneği'nin, Beylerbeyi yönündeki yerinin sağ tarafında, "Manav Aydın'ın dükkkanı" diye tarif ettiğimiz yerde büyük bir bakkal vardı (o döneme göre). Hatta buna küçük bir market de diyebiliriz. Kayınpeder Müsü Todori ve Damat Müsü Toma, "Buyurun efendim, nasılsınız efendim, iyi misiniz? Bir emriniz var mı?" diye müşterilerini karşılar, alışverişin sonunda kapıya kadar uğurlanır, "Selamette gidin, gene buyurun" sözleriyle dükkkanından çıkardınız.

Evro, semtin bakkallarındandı. Bakkallığın her türlü işini en iyi şekilde yapar, müşteriye memnun etmede onun üstüne yoktu. O dönemde halen Kürt kasabın bulunduğu yerde, Kasap Ahmet Efendi vardı. Ahmet Efendi, Evro için: "Onun Allah'ı var" diye veciz bir söz etmişti. Yani Evro, Hristiyan olabilirdi

Sabahat Ebcim

ama çok adil, dürüst bir kişi olduğunu anlatmak için, Kasap Ahmet bu cümleyi söylüyordu. Bu arada çok önceleri de yine bu dükkanın bulunduğu yerde, Rum İspiro'nun kasap dükkanı varmış. Meyhaneci Mösyü Coni ve damadı Mihal semtin başka renkli kişileriydi. Mösyü Coni, çocukları çok severdi. Hangi çocuğu görse önce sever, sonra dondurma, gazoz, çiklet ne olursa alır, onları sevindirmede şampiyonluğu kimseye kaptırmazdı. Coni'nin kızı Evdoksiya, evlenmiş ancak bir türlü çocuğu olmuyordu. Eşinden boşandı. Sonra ikinci eşi Mösyö Mihal ailenin imdadına yetişti. Bir kızları olmuştu. Mösyö Coni sevincinden ne yapacağını bilemiyordu. Bütün çocukları seviyordu. Ama şimdi kendisine dede diyecek torunu için, dünyalar onundu. Kızın ismi Katiniça oldu. Bütün aile çok ama çok mutluydular. Mahallede Türk'ü, Yahudi'si, Rum'u, Ermeni'si bu mutluluğu yaşadılar. Katiçina mahallenin el bebeği gül bebeği oldu.

Şakacı Hüsamettin Bey

Hüsamettin Bey; şakası, kahkahasıyla herkes tarafından sevilen, muzip bir insandı. Yaptığı şakalarla milleti kırıp

geçiren Hüsamettin Bey, hiçbir zaman cıvıklığa kaçmamış, semtin unutulmaz şakacılarındandı. Şakacı Hüsamettin Bey'in en iyi arkadaşı Recep Bey, kahveci Ahmet Bey'in kahvesine gidip kapısına: "Ahmet Bey öldü. Bugün kahve kapalıdır" diye yazıp kapıya yapıştırmışlardı. Mahalleli, yazıyı görür görmez hıçkırıklarla Ahmet Bey'in kapısına dayanırlar. Ahmet Bey kapıyı açınca, onu karşılarında gören mahalleliden birkaçının korkudan bayılmaları, bazılarının ise bağıra çağıra kaçıp, "ölü dirildi, ölü dirildi" demeleri, karşısında adamcağız şaşırıp kalır. Bir süre sonra gerçek ortaya çıkar. Ahmet Bey, "Ben onlara gösteririm" der. Mahallelinin kakhahaları arasında Hüsamettin Bey'i ve Recep Bey'i arasa da bulamaz. Akşama doğru şakacılar ortaya çıkarlar. Mağdur ise onlara "Böyle de şaka yapılır mı?" diye bağırır çağırır. Ama iş her zamanki gibi tatlıya bağlanırdı. Yine bu şakacılar, bir sıpayı kahveye sokmaya çalışırken, Ahmet Bey onlara: "Ne yapıyorsunuz?" dediğinde onlar ise gayet ciddi bir şekilde: "Eh ne yapalım o da müşteri" derler. Şaka şamata, hayat böyle geçip giderdi. Kimse kimseyi incitmezdi.

Cumhuriyet Bayramları Bir Başka Olurdu

Kuzguncuk'un en güzel günleri Cumhuriyet Bayramlarıydı. 28 Ekim'de her yer süslenir, sokaklar, dükkanlar bir başka olurdu. Herkeste bir sevinç bir faaliyet var ki, sormayın. 29 Ekim akşamına kadar eğlenceler, kutlamalar sürer. O dönemin en ünlü davul zurna ekibi "Kara Yılan" köyün insanlarını coşturur; Kuzguncuk'u yer yerinden oynatırdı. Herkes memnun. Ne bir kavga, ne bir kötü söz. Kuzguncuklular eğlenmesini bilen mutlu insanlardı.

Cabır Amca, Kunduracı Nesim, Nalbur Müsü (Mösyö) Avram

Caddenin başındaki kahve ocağının yerinde, ayakkabı tamircisi Cabır Amca ayrı bir simaydı. Siyah çerçeveli, kalın camlı gözlük takar, bir ayağı ise hafif aksardı. Şimdiki gibi öyle insanlar, değişik değişik ayakkabılar giymezdi. Alım gücü neredeyse sıfırdı. Biraz pabuçlar aşınsa, hemen Cabır Amca'ya götürülür ve tamir ettirilirdi. Tamir ettirildikten sonra o kadar sevinilirdi

ki, sanki yeni ayakkabı alınmış gibi olunurdu. Cabir Amca ayakkabıları, ucuza tamir ederdi. Buna rağmen herkes onunla çetin pazarlıklar yapardı. Cabir Amca'nın bir özelliği daha vardı; ne zaman çocuklar kabakulak olsa, ona gidilir. O ise yuvarlak bir kağıt keser, onun üstüne eski Kuran'dan ayetler yazar, bal sürer, çocuğun şiş olan tarafına yapıştırırdı. "Üç gün çıkarmayın bir şey olmaz" der, herkes de ona inanırdı. İyi de geldiği söylenilir. İşin enteresan tarafı, Musevi ve Hristiyan Kuzguncuklu vatandaşlar da Cabir Amca'ya tedavi (!) olmaya giderlerdi. Onun yanında ise Yahudi Nesim, başka bir tamirciydi. Parayı çok sever, hatır gönül dinlemezdi. Şimdi Kadri'in köfte dükkanı olan yerde, nalburcu Müsü (Mösyö) Avram vardı. Kalın kaşlı, sert bakışlı görünmesine rağmen, görüldüğü gibi olmayan herkese kolaylık yapıp, parayı taksit taksit alan bir esnaftı. Borcunu ödemeyenlerin yüzlerine asla vurmaz, halden anlardı. Çok sevilen Mösyö Avram'ın dükkanında, zaman zaman eşi de durur, Avram Bey'e yardımcı olurdu. Mösyö Avram'ın genç yaşta ölümü üzerine semt halkı çok üzülmüş, gözyaşlarını tutamamıştı.

Kuzguncuk'ta bulunan İlya'nın Bostanı çok meşhurdur. Bu bostanın meyveleri ve sebzelerinin ne kadar taze ve güzel olduğunu anlatmıştık. İşte bu bostanın o güzel meyve ve sebzelerini, Rum asıllı Aleko, atıyla satardı. Uzun boyu ve gür sesi ile bilinirdi.

İrklar ve Diller Mozaik Kuzguncuk

Semtimizde hep birlikte beraberce yaşayan çeşitli ırk ve dile mensup insanlarımızın evlilikleri de vardır. Belki de en ilginçlerinden birisi Viktoria Hanımdır. Viktoria'nın annesi Rum, babası Yahudi, eşi ise Türk'tü. Anne, baba, koca, karı bunların hiçbiri, birbirlerinin ne ırklarına, ne de dinlerine karışmamışlardır. Birlikte sorunsuz bir şekilde yaşamışlardı ve yaşamaktadırlar. Baba Perez Bey, balıkçıydı. Ağabey Sabatay ise berber. Viktoria semtin en güzel, en bıkın kızıydı. Güzelliğiyle bütün erkeklerin dikkatini çeker, sırnaşanlara da anında cevabını verir, hatta bazılarını bir güzel de pataklardı. Yani güzelliği kadar bileği de kuvvetliydi. Çok da güzel yüzer. Her yaz başı ve sonu onu deniz kenarında ya güneşlenirken, ya da yüzerken görebilirsiniz.

Gazete Dağıtıcısı Aris

Ermeni asıllı Aris Amca, Kuzguncuk'un gazete dağıtıcısıydı. Mesleğini çok severdi. Son derece dürüst bir insandı. Kulağı çok az duyardı. Uzun yıllar mesleğini, büyük bir ciddiyetle sürdürdü. Nüfus sayımlarında ve ihtilallerde sokağa çıkmazdı. İşte o dönemlerde en çok aranan ve beklenen kişi gazete dağıtıcısı Aris Amca'ydı. Gazete dağıtıcısı olduğu için sokağa çıkma yasaklarında tüm Kuzguncuk onu dört gözle beklerdi. Bağıra bağıra gazetesini satar, belki de en büyük kazancı bu dönemlerde yapardı.

Kuzguncuk'tan İnsan Manzaraları

Kuzguncuk Caddesi'nin, aşağısından yukarıya doğru en köşedeki sol tarafta bulunan kebab salonu, eskiden tuhafiyeci-ydi. Ermeni bir madam işletirdi. Üstü ise eviydi. Saçları olmadığından peruk takardı. İplik, düğme ve fermuar gibi ufak tefek şeyler satılır, ihtiyaçlar buradan karşılanırdı.

Biraz ilerde nalbur Abdullah'ın dükkanında yok yoktu. Dükkana girdiğinizde başınız döner, etrafa bakıp şaşırırdınız? Duvarlar, yerler, tavanlar salkım saçak bin bir çeşit mallarla dolu, ne ararsanız bulursunuz. Abdullah Efendi, onca dağınıklık içerisinde her şeyi çarçabuk bulurdu. Bunu hala anlayamayız. Bir ara eşi de kendisine yardımcı olmuştu. Buranın ismi ahali tarafından "sinekli bakkal" olarak bilinirdi. Şimdi, Aygaz Bayii olan yerde, bakkal bulunurdu. Ali Efendi ve kızı çalışır, parası eksik olana "Zıyanı yok sonra ödersin" diye kolaylık gösterirlerdi.

Hemen yanında, köşede şekerçi Mehmet Efendi'nin bakkalı bulunurdu. Caddenin sağ tarafındaki kuruyemişçi, eskiden Ermeni karı ve kocanın işlettiği kurukahveciydi. Anne ve baba yaşlanınca kızları ve damatları yıllarca burayı çalıştırdılar. Onların da bir kızları oldu. Fakat damat Melkon, kırklı yaşlarda öldü.

Kurukahvecinin hemten yanında simitçi Şaver'in fırınına, anlatmadan geçemeyeceğiz. En güzel simitler ve açmalar burada yenirdi. Hele yazın sinemadan çıkanlar, sıcak sıcak açmaları, büyük bir afiyet ile midelerine indirirlerdi.

Fırının yanındaki dükkanda da daha önce anlattığımız Osman Efendi'nin manavı vardı. Rum eşiyle birlikte çalışırlardı. Osman Efendi'nin nefes darlığından dolayı, daha çok eşi manavda dururdu. Yine hemen yanlarında Bakkal Marko, güzel iş yapardı. Bir de Kuzguncuk'un en meşhur sayılı kişisi Refail Fresko'dan bahsetmeden geçemeyeceğiz. Postahanenin yanındaki büyük binada bulaşık teli ve saç tokası üretir, çok iş bilir faal bir patrondur. İşlerin yoğunluğundan, Kuzguncuklu bayanlara da buradan iş çıkardı. Evlere çuval çuval mal gönderilir, iş bitince yine kendisi bu çuvalları aldırır, çalışanlarına iyi paralar öderdi. Böylece Kuzguncuk hanımları, hem iş yapıp, hem de cep harçlıklarını çıkartırlar, kısacası alan memnun, satan memnun olurdu. Caddeden yukarı doğru çıktığımızda, tam dördüncü köşenin bulunduğu yerde, sağır Samuel adlı bir Yahudi bakkal vardı. Kulağı az duyardı. Elinde sepetiyle, mahalle mahalle dolaşır, ancak çok az işittiğinden sesinizi duyurmanız çok güçtü. Ama buna da pratik bir çözüm bulundu! Sırtına küçük bir taş atılır, taş sırtına geldiğinde hemen anlar ve müşterisine doğru yönelirdi. Sonraları ise kulaklık aldı. Artık duyuyordu. Onu sınamak için "Mösyö Samuel" diye seslenmiştim. Samuel dönerek "buyurun" dedi. Hem şaşırmış, hem de çok sevinmiştim. Artık Samuel duyuyordu, Dere içine doğru, bir bakkal daha vardı. Sahibi Yahudiydi. Şişman, neşeli ve çok içen birisiydi. Çocukların yaptığı muzipliklere hiç sinirlenmez, hayatla dalga geçer gibi bir hali olan, kalender adamdan sonra, burayı yine Nesim adlı bir bakkal işletti. Karısının ismi ise Raşel'di. Çok iyi bakkallardı.

Üsküdar-Beykoz Otobüsleri

1940'larda İstanbul'da ulaşım, genellikle deniz yolu ve tramvaylarla sağlanırdı. Kuzguncuk - Üsküdar arasında, faytonlar çalışırdı. Üsküdar Beykoz hattında özel otobüsler seyrek de olsa hizmet eder, yolcularını taşırlardı. Üsküdar - Beykoz arası 17 kuruştur.

İcadiye Yazmahanesi

İcadiye Caddesi'nde sağlık ocağının yanında, bir yazmahane bulunurdu. Ahşap olan bu binada bir kişi yazmaları sırtlar,

deniz kenarına gelir, ipleri bağlar ve yazmaları deniz suyuna batırır, ıslatır daha sonra ise bunları asar, kurutur, toplardı. Son olarak sırtlar, yazmahaneye getirirdi. Bu işler yaz-kış demeden sürüp giderdi.

İhsan Paşa ve Mebruke Aksoley

Üsküdar'a doğru giderken, yolun sağ tarafında İhsan Paşa Yalısı vardı. Bu yalıda, İhsan Paşa ve eşi CHP Milletvekili Mebruke Aksoley otururdu. Kızguncuk'tan geçen vapurlar, İhsan Paşa'ya düdük çalar selam verirdi. O ise ayağa kalkarak karşılık verirdi. Eşi Mebruke Aksoley, yardımsever birisiydi. Kendi ismini taşıyan bir odayı, Zeynep Kamil Hastahanesi'ne bağışlamıştı.

Taksici Yüksel'in Anlattıkları

Doktor Minasyan, Ohannes Ve Kardeşi Hürant

Ermeni asıllı Minasyan, dahiliye doktoru olarak semtimize geldiğinde çok gençti. İyi doktor olmasının yanında, merhametliliği, babacanlığı ve yardımseverliğiyle seviliyor, sayılıyordu. Doktor Minasyan'ın iki tane muayenehanesi vardı. Birisi Kuzguncuk'ta, birisi de Taksim'deydi. Kuzguncuk'taki muayenehanesinde hastalarını muayene eder, fakirlerden asla para almazdı. Babasının vasiyeti sebebiyle, Taksim'deki vizitesi 50 lira olmasına rağmen, Kuzguncuk'taki muayenehanesinde hastalarından 5 lira alırdı. Cuma günleri ise, iki buçuk lira muayene ücreti alıyordu. Kesinlikle parası olmayandan veya o an için sıkışık durumdaki insanlardan para almazdı. Hatta bu hastaların ilaçlarını bile, bedava verirdi. Çok güzel muayene eden ve teşhisleri daima yerinde olan Doktor Minasyan ile ilgili bir anıyı da "Reis" lakaplı taksici Yüksel anlattı:

"Günlerden bir gün Doktor Minasyan telaşlı bir şekilde yanıma geldi.

- Hemen Beylerbeyi'nin üstü Küplüce'ye gidelim. Bir hastamız var.

Arabayı çalıştırdım ve kısa bir süre sonra, hastanın evine ulaştık. Adamın evi tam manasıyla dökülüyordu. Belli ki garibandı. Neyse uzatmayalım, Minasyan Bey hastayı adam akıllı muayene etti. Teşhisini de koydu. Cebinden çıkarttığı ilaçları ise adama verdi. Yanıma yaklaştı, gizlice elime kağıt paraları sıkıstırdı ve sessizce ekledi:

- Bu adam çok hasta ve fakir. Ben ona birçok ilaç verdim ancak hastalığı geçmezse aynı ilaçlara devam etsin. Verdiğim parayla bu ilaçları alabilir. İlaçları düzenli kullanırsa hiçbir şeyi kalmaz.

Doktor Minasyan, hastayı muayene ettiği gibi, bir de üstüne para vermişti. Kuzguncuk'a geldiğimizde ise, taksi parasını bana, istemememe rağmen, adeta zorla vermişti.

Bu iyi insan o kadar sevilirdi ki, vefat ettiğinde (henüz 53 yaşındaydı) Müslüman olmamasına rağmen, onun için sela bile okundu. Toprağı bol olsun, onu rahmetle anıyoruz. Kuzguncuk'un efsunlu havası, her dönemde farklı farklı kişileri etkilemiştir. Ermeni asıllı Minasyan'ın, ne kadar iyi bir insan olduğunu anlattık. Günümüzde de semtimiz, iyi doktorlara ama her şeyden önce iyi insanlara sahip olma özelliğini, devam ettirmektedir.

Kuzguncukluların kırılan, çekilen, doldurulan bütün dişleri, Hekim Yetiş Kayık'tan geçer. Diş hekimi Yetiş Kayık, yetmişli yıllarda öğrenci olarak, Bingöl'den İstanbul'a gelir. İstanbul'un çeşitli semtlerinde oturduktan sonra, Kuzguncuk'a yerleşir. Okulu bitirdikten sonra da Kuzguncuk'ta ilk muayenehanesini açar. Kısa bir süre sonra semtin çok sevilen ve sayılan bir kişisi olur. Hastalarıyla asla pazarlık yapmaz. Ne kadar para vererseniz o kadarını alır. Maddi durumu bozuk olanlardan, asla para almaz. İnanılmaz sabrı, hoşgörüsü ve mütevazılığı ile, semtte Doktor Minasyan'ın devamı gibidir. Belki Minasyanlar yoktur ama onun felsefesini sürdüren Yetiş Kayıklar vardır.

Diğer Ermeni asıllı doktorlarımız; Ohannes (dahiliye) ve kardeşi Hırant da (diş doktoru) köyümüzün takdir edilen diğer simalarıydı. Anneleri ve kız kardeşleri ile aynı evde yıllarca birlikte oturmuş, mutlu bir hayatları olmuştu. Ohannes; kilolu, uzun boylu, güler yüzlü, mütevazı, teşhisleri yerinde iyi bir dok-

tordu. Kardeşi Hırant ise; kısa boylu, zayıf, gözlüklüydü. O da ağabeyi gibi iyi bir doktor ve iyi bir insandı. Muayenehanesi dağınıktı ve çok temiz değildi. Buna rağmen Hırant, defalarca ellerini yıkar, kimsenin canını acıtmadan, diş çekerdi. Doktor Hırant, sonraları bir Türk kıızıyla evlenip, Müslümanlığı seçti. Doktor Hırant ile ilgili bir anıyı Sadık Ebcim şöyle anlattı: “Şevket Bagana, pırl pırl bir adamdı. Takım elbisesinin içinde yelek, tertemiz potinleriyle çok şık birisiydi. Bir gün dişi ağrır bir vaziyette, Doktor Hırant’ın muayenehanesine adımını atar. Doktor Hırant ise o ara başka bir hastası ile ilgileniyordu. Hastasına iğnesini vurmuş, dişinin uyuşmasını bekliyordu. Uyuştuktan sonra ise dişini çekecekti. Şevket Baba (Şevket Bagana) yanına gelerek, “N’olur beni önce tedavi et” dedi. Hırant ise önce hastanın dişini çekeceğini, ondan sonra kendisine bakabileceğini söyledi. Şevket Baba, ısrarla isteğini yineliyordu. Hatta, “Verelim birkaç kuruşuk, yerini bana versin” dedi. Doktor Hırant çok şaşırmıştı; belki hayatı boyunca ilk defa hasta sırası için teklif edilen rüşvetle karşı karşıyaydı. Tabi ki, Doktor Hırant bu teklifi kabul etmedi.

Doktor Robert

Kısa boylu, gözlüklü ve faal doktorlarımızdan birisi de Robert Bey’di. Dahiliyeciydi. Eşi ise iğneciye. Karı-koca, gönlü gani, paragöz olmayan, unutamadığımız insanlardı. İsrail’e yerleştiler. Ama Kuzguncuklularını unutamadılar. Her sene en az bir kez, köyü ziyaret ederler. Ömürleri çok olsun. Onları hep görmek, bizlere ayrı bir mutluluk verir.

Rum Berber Dimitro, Kırşazı ve Emin Amca:

Taşfırın’ın yanındaki berber Dimitro, hem erkek hem de kadın berberi olup, gündüz kadınların saçını, akşam ise erkeklerin saçını keserdi. Fırının yanındaki, şu anda lokanta olan bu yer, o zamanlar ufak bir dükkan ve Kuzguncuk’un tek berberiydi. Berber Kırşazı, halen İcadiye Caddesi’nde totoculuk ve ayakkabıcılık yapan Ayhan Tazeyurt’un dükkanının bulunduğu yerde, mesleğini icra ederdi. Koyu bir Fenerbahçeliydi. Hele Fenerbahçe, Galatasaray’ı yenerse, ondan mutlusu olamazdı.

Berber Emin, Kuzguncuk'un en önemli berberlerindendi. Son Halife Abdülmecit'i de tıraş etmişti. Çeşitli yerlerde dükkanı bulunmuştu. Bir dönem, İsmet Baba Restoranı'nın yanındaki (Üsküdar'a doğru) bina, eskiden ahşap iki-üç katlı bir yer olup, bu binanın alt katında Berber Emin Amca'nın dükkanı bulunurdu. Rumca'yı çok iyi bilir, aynı zamanda avcılığa da çok meraklıydı. Üç oğlu üç kızı olan Berber Emin'in karısı çok bakımlı güzel bir hanımdı. Berber Emin, içki içmeyi de çok severdi. En çok içtiği mekan "İsmet Baba Restoranı"nda resmi bulunmaktadır. (yazarın notu: Oğlu "Deli Yılmaz", koyu bir Fenerbahçe taraftarıydı. Spor muhabirliği yaptığım dönemde onu, idman sahasının içine kadar sokup, futbolcuları yakından görmesini sağlamıştım.) "Deli Yılmaz" 2003 yılında vefat etti.

Hatırlamak İstemediğimiz 6-7 Eylül 1955 Olayları

6 Eylül 1955 günü, DP'ye yakınlığı ile bilinen Ekspres Gazetesi'nin, "Atatürk'ün evi bombalandı" haberi olayları başlattı. Özellikle Beyoğlu'nda kışkırtılan bazı karanlık kişiler, gayrimüslimlere ait ev ve işyerlerine saldırdılar. Talihsiz olaylarda, 4 binin üzerinde dükkan, 73 kilise, 110 otel, 27 eczane, 20 fabrika, 2600 civarında ev, 52 Rum ve 8 Ermeni okulu bu olaylarda yakıldı, yıkıldı ve yağmalandı. Bazı yağmacılar, zengin de oldu. Bunlara 6 - 7 Eylül zenginleri dendi. Birçok gayrimüslim vatandaşımızın öldüğü ve yaralandığı talihsiz olaylar, tarihimizin tatsız hadiselerinden birisidir. Peki gayrimüslimleri çok olan Kuzguncuk'ta bu hadiseler nasıl yaşandı? Bu insanların bazı haddini bilmezler, saldırıda bulunmaya kalksalar da (bunların sayısı çok azdı) semtin uygar, olgun, aydınlık halkı tarafından derhal saldırganlara müdahale edilmiş, bu vatandaşlarımızın büyük zarar görmesi önlenmiştir. Ancak bazı tatsız olaylar Kuzguncuk'ta da yaşanmıştı. Kuzguncuk'taki Papazın evi ve Kilise yakılmak istenmişti. Özellikle semtin yukarı mahallesi Bağlarbaşı'ndan gelen, zıvanadan çıkmış bir grup, Kuzguncuk'a doğru ilerler. Amaçları gayrimüslim halkın mal ve can güvenliğine tecavüzdür. Fakat semtin başta ileri gelenleri olmak üzere, Kuzguncuk ahalisi dışarıdan gelip huzuru ve kardeşliği bozmak isteyenlere karşı büyük bir

mücadele verir. Kargaşacılar mahalle ve sokaklara sokulmamış engellenmiştir. Deniz astsubayı Hasan Aracı, cesur, bileği kuvvetli, babayiğit birisiydi. İyi de boksör olan Aracı, bu olayları bastırıp ve herhangi bir gayrimüslim vatandaşımızın zarar görmemesi için, çarşı içinde kalabalığın karşısına dikilir. Havaya iki el ateş açar. Kalabalık çekinir ve kaçar. Fakat olaylara sebebiyet veren başka bir grup da, Rum İlkokulu'nun önündedir. Astsubay Hasan, oraya da müdahale etmede gecikmez. Yine havaya ateş açarak, kalabalığı dağıtır. Tek tek gayrimüslimlerin evlerini kontrol eder. Allah'tan herhangi bir can kaybı ve yaralanma olmamıştır. Böylece kimsenin burnu bile kanamadan, hatırlamak bile istemediğimiz hadiseler sona erer. Bu kahraman subay, gayrimüslim vatandaşlarımız tarafından çok sevilip, sayılmıştır. Olaylar devam ederken, hamile olan Evdoksiya'nın herhangi bir zarar görmemesi için, mahalleli büyük çaba sarf etmiştir. Neyse ki, korkulan olmamış, sevgili kızı Katinica, dünyaya sağ-salim gelmiştir. Esnaf Pascal ise, olaylar karşısında şaşırıp: "Biz burada doğduk, ekmeğimizi, suyumuzu paylaştık. Neler oluyor? Kim bu insanlar?" diye hayıflanıyordu.

Göztepe'de oturan eski komşumuz Rika Salzburg ve ailesini ziyarete gitmiştim. Rika Hanım bana 6 - 7 Eylül olayları ile ilgili bir anısını anlatmıştı. Bu olayı onun ağzından aktarmak istiyorum.

"İcadiye tarafından eli sopalı altmış - yetmiş civarında bir grup, Kuzguncuk'a doğru yönelmişti. Evde büyük bir korku vardı. Ya bu insanlar bize zarar verirlerse? Evimiz şimdi elektrik malzemeleri satan Alkanlara ait işyerinin, karşısındaki apartmandı. Tabi o zamanlar Alkanlar Şirketi, burada bulunmuyordu. Yani İcadiye ve Fıstıkağacı'na çıkan yolun, neredeyse köşesindeki ev. İşte tam burada, üç adam zıvanadan çıkmış bu gürhunun karşısına dikilirler. Ahmet Ebcim, Osman Bey ve anımsayamadığım birisi vardı. (Not: Yaptığımız araştırmalardan sonra bu kişinin Rıza Mete'nin amcası Hızır Mete olduğunu öğrendik. Boylu poslu, kuvvetli ve cesaretli bir adam olan Hızır Mete, bu çapulcularla çok büyük bir mücadele içersinde bulunmuştu.) Bunlar, yukarıdan gelen bu insanlarla kavgaya tutuşurlar. Ahmet Bey, "Burası Müslüman mahalle,

gayrimüslim yoktur” diyerek, yağmacıları durdurmaya çalışır. Hatta o arbedede gözlüğü bile düşer. Üç yiğit insan, canları pahasına bu vicdansızları önlerler.”

Rahmetli eşim Ahmet Ebcim, bu hadiseyi bana anlatmamıştı. Tahmin ediyorum ki benim üzülmemi istememişti. Sonuçta tatsız, sevimsiz olaylardı.

Sonra ise ne oldu? Gayrimüslim vatandaşlarımızdan bir bölümü Yunanistan’a, bir kısmı İsrail’e, bazıları ise Amerika ve Fransa’ya yerleşmişlerdi.

Gittikleri yerde mutlu muydular? Kim doğduğu yerden istemeden ayrılıp, ne kadar mutlu olursa, işte o kadar mutluydular! Semtlerini ve dostlarını hiçbir zaman unutmadılar. Mektuplaştılar. Mektuplarında özlemleri vardı, anıları vardı, duyguları vardı. Bazıları ise turist olarak doğdukları yerleri ziyaret ettiklerinde, toprağı öptüler. Ağladılar, ağlattılar. Kalpleri kalplerindeydi. Birbirlerini hiç unutmadılar. Ama zaman acımasızdı. Artık geriye dönüş yoktu.”

Annem Sabahat Ebcim, kırklı yıllarda geldiği Kuzguncuk’u böyle anlatıyordu. Kuzguncuk hikayelerini anlatırken, kronolojik bir düzen izlemedik. Bundan sonra yazacaklarımızda, böyle bir yöntem izleyeceğiz. Eski ve yeniye anlatırken gel-gitler yaparak, Kuzguncuk’un ilginç ve renkli yaşamından, kesitler vereceğiz.

Eskisi ve Yenisiyle Kuzguncuk

Kıbrıs Barış Harekati

Köyümüzün gün görmüş, aydınlık yüzlü topluluğu, birlikte yaşamın erdemini kavramış; Yahudisi, Rumu, Ermenisi ile sonsuz olarak hayatı paylaşmıştır. Kıbrıs Barış Harekati'nda da bu olgun tavrını sürdürmüştür.

1974 yılında. Kıbrıs Barış Harekati'na katılan binlerce subaydan birisi de, amcamın oğlu Târik Ebcim'di. 50. Alay Keşif Komutanıydı. Kıbrıs'a çıkartma yaptıklarında büyük zayıat veriyorlardı. Komutanlar, Mehmetçikler yanında ya yaralanıyor ya da ölüyordu. Savaşın acımasız yüzüyle karşı karşıyaydı. Aylarca süren çatışmalardan sonra izin çıkıp, ailesine ve çok sevdiği Kuzguncuk'una kavuşuyordu.

Târik Ağabey, Barış Harekati'na katıldığında, ailesi büyük bir üzüntü içerisindeyken, onları ilk ziyaret eden ve onları teselli eden komşuları, Rum karı-kocalarıydı. Târik Ağabey, izinli olarak eve döndüğünde, ailesi ve arkadaşları çok sevinçliydi. Evde bir bayram havası vardı. Sağ-salim gelmişti. Annesi, en güzel yemekleri hazırlamış, eşi-dostu, komşusu kim varsa hepsi eve hücum etmişti. Kucaklayanlar, ağlayanlar... Herkes çok mutluydu. Babası, hoş geldin-beş gldinden sonra, daha üstünü bile

(askerî forma) çıkarmadan oğlundan, komşuları olan Rum karı-kocaları ziyaret etmesini istedi. Savaşın içinden ve uzun yoldan gelmesine rağmen, tereddüt bile etmeden komşularının zilini çalar. Kapıyı açan Madam Talya ve kocası Dimitri onu görür görmez, ağlayarak sarılırlar. Rum karı-koca çok duygulanırlar. Öyle ya belki birkaç densiz, onlara hiçbir suç olmasına rağmen, sadece Rum asıllı olmalarından dolayı düşmanca bir tavır takınmış olabilirdi? Çok samimi, içten davranışlardan sonra Tarık Ağabey, onlara: “Bizler burada hep birlikte kardeşçe yaşadık, yaşayacağız; aramıza da kimse giremez, biz aynı suyu içtik, aynı yemeği paylaştık. Birlikte güldük, birlikte ağladık. Sizler bu ülkenin, en az bizim kadar hakları olan vatandaşısınız. Size hiç kimse farklı davranamaz” der. Tarık Ağabeyin samimi konuşmaları o kadar hoşlarına gider ki, tekrar tekrar sarılıp öperler. Gözyaşları ise sel olur, birbirine karışır.

Tarik Ağabey, birkaç yıl sonra askerlikten istifa eder. Kıbrıs Barış Harekatı onu çok etkilemiştir. Ticarete atılır. Kısa sürede başarılı olur. Çalışkan, disiplinli ve dürüst kişiliğiyle sevilir, sayılır. Kardeşi Sadık Ebcim ile işlerini genişletirler. Birçok yerde elektronik eşya satan mağazalar açarlar. Ancak sonraları işleri bozulur. Ne yaparsa yapsın, işlerini bir türlü düzeltemez. Bunalıma girer. Sonunda da dayanamaz. Tuttuğu taksi ile köprüye giderek, oradan kendini aşağıya bırakır.

Belki de daha önce yaşadığı acı olaylar, onu ömrü boyunca hep etkilemişti. O mutluluğu paylaşır, acıyı ise içine atardı.

Onun ölümü, hepimizde derin izler bıraktı. Bu dürüst ve gururlu insan hiçbir zaman kalbimizden silinmeyecektir.

Dinlerin, ırkların, kavgasız, gürültüsüz yaşadığı bu köyü; neden bu kadar severiz? Neden onurlanırız? Belki de farklılığımız budur! O yüzden de Kuzguncukluyuz derken hep gurur duyarız. Semtin doğası, denizi, köşkları, yalıları pek bir güzeldir. Ama gururlu insanı hepsinden de güzeldir.

12 Eylül Öncesi Kuzguncuk

Yetmişli yıllardan, seksenli yılların sonuna kadar kardeşin, kardeşi vurduğu; insanların sağcı-solcu, Alevi-Sünni diye bölündüğü, unutmak istediğimiz kabus dolu günlerdi.

Hergün onlarca yurttaşımızın öldüğü ve yaralandığı olaylar sürerken Kuzguncuk'ta tek bir siyasi olay, hatta tartışma bile olmamıştır. Köyümüzün insanları asla provokasyona gelmemiş, bu dönemde de birlikte ve kavgasız, gürültüsüz yaşamayı başarmıştır. Burada, hangi görüşten olursanız olun, herkes birbirlerinin fikirlerine saygılıdır. Kimse kimseye görüşlerinden dolayı herhangi bir baskıda bulunmaz; siyaset konuşmayı sever, ancak asla kavgaya edilmazdi. Farklı görüşleri olanlar birbirleriyle tartışır fakat birbirlerinin onurlarını kırarak sözlerden uzak dururlardı. Buranın esprili, şakacı insanların yapısı buna müsait değildi.

Cumhuriyet Halk Parti'li Bilal Ağabey ve Demokrat Partili Hüseyin Ağabey'in tartışmaları bir başka olurdu. Bu iki samimi dost, partileri ve tuttukları takımlar konusunda (biris Galatasaraylı, birisi Beşiktaşlıydı) öyle bir tartışır ki, onları tanımayanlar ha şimdi, ha biraz sonra birbirlerine girecekler diye beklerler ama yanılırlardı. İki dostun üslupları böyleydi. Kızarlar, bağırırlar ama tartışmanın sonunda kol kola evlerine doğru güle - oynaya yürürlerdi. Her Kuzguncuklu gibi onlar da et ve tırnaktırlar.

1980 öncesinde CHP'nin aktif üyesi Sadık Ebcim, Kuzguncuk'un o dönemini şöyle anlatıyor:

Seçimlerde çok aktif olurduk. Neredeyse her sandıkta 4-5 kişi hazır ve nazırdık. Adalet Partili olmasına rağmen Gündüz Kaptanoğlu bizlere: "Çocuklar, Bizim Mercedeslerle yapmadığımızı, siz yaya olarak yapıyorsunuz." derdi. Seçim zamanında farklı partilerden olan Kuzguncukluları, hiçbir ayırım yapmadan sandığa getirir, hatta yardım ederdik. Bizim partiye oy atmayacağını bilmemize rağmen, vatandaşlık bilinci ve Kuzguncukluk ruhu, bizlerin en önemli özelliği.

Kuzguncuk küçük bir yer olması sebebiyle, buradaki insanlar adeta akraba gibidir. Siyaset veya herhangi bir şey, bu insanların arasını açamaz. En farklı görüştekiler bile, herhangi bir semttan gelebilecek tacizde, derhal bir araya gelirler ve birbirlerini korurlar. Bu yüzden, özellikle 12 Eylül öncesindeki olaylardan uzak kalmış, sakin hayatını sürdürmüştür.

Sinemalar Bir Başkaydı Kuzguncuk'un

Sinemalar, Kuzguncukluların en büyük eğlencesiydi. 1930'lu yıllarda

henüz 8-9 yaşlarında olan Kadri Abi, Kuzguncuk İskelesi'nin üstünde, bir bölümü sinema olan salonda, çeşitli filmler seyretti. İsmi, Şen Sineması olan bu salonda Ben Hur, On Emir gibi filmleri izledi. Bilet fiyatı 7.5 kuruştı. İlk üç boyutlu filmi burada seyreden Kadri Abi, bir tarafı mavi bir tarafı yeşil renkte olan gözlüğe (üç boyutlu film izleyebilmek için) tam 10 kuruş depozito ödemişti. Film bitiminde gözlüğü teslim eder, parasını da geri alırdı. Filmler sessizdi. Ancak sinema salonuna gelen Ermeni yaşlı madam, piyano çalarak, filmlere ayrı bir hava katardı.

Daha sonraları ise köyümüzün ikisi yazlık, birisi (cep sineması) kışlık, olmak üzere, üç sineması daha oldu. Kışlık sinema, Bostan Sokak'ta (Çarşamba pazarının kurulduğu yerde) 40-50 kişi alabilen, en güzel kovboy filmlerinin seyredildiği, küçük bir salondur. Haftada bir veya iki film oynardı. Yer kapabilmek için erkenden sıraya girerdik. İçeriye girebilirsek, bizden mutlusu yoktu. Sinemanın makinisti Bülent Abi, aynı zamanda, yazlık Altın Sineması'nın da makinistiydi. Kış aylarında ise Bülent Abi, kendi evinde bir perde kurar, en güzel filmleri oynatırdı. Evin içinde biz çocuklar özellikle kovboyların, Kızılderililerle olan mücadelelerini, adeta nefes almadan seyrederdik. Dağ Hamamı yanında yer alan yazlık Altın Sineması, genellikle yalnız bir gece, iki film birden hem de renkli olmak üzere filmler oynatır, antraktlarda ise bilet numaralarına göre çekilişler yapardı. Yeni evlenen çiftlere banyo tasları, kellere tarak gibi muzip hediyeler, semtin en büyük eğlencesiydi. "Nakkaş Emlak"ın sahibi Aydan Sayın, 8 yaşındayken Makinist Bülent onu sahneye çağırır. Ondan bir şarkı söylemesini ister. O da dönemin en sevilen şarkısı Samanyolu'nu söyleyiverir. Daha sonra Aydan, çekiliş için elini, kutuya daldırır. Numarayı çeker. Bir de ne görsün biletin numarası babasının numarası değil mi? Çıkan hediye ise su takımı idi.

Ayrıca film başlamadan en az iki saat önce, sinemada amatör sanatçılar saz çalar, şarkı söylerdi.

Sinemanın tam ortasında yer alan dut ağacından düşen dutları yemek ise, ayrı bir keyifti.

Diğer yazlık sinemanın ismi Nur idi. İcadiye Caddesi'nin neredeyse ortasında, halen elektrik malzemeleri satan deponun yerinde bulunurdu. Makinist ise Kulaksız İsmail Eşkenazi'di. Eşkenazi, o dönemleri şöyle anlatıyordu:

Sinemanın ilk işleteni (arsa Rum Ortodoks Kilisesinin malıdır) Bahattin Duran'dı. Yıl ise 1956. Burası bir dönem tramvay hurda yeri olarak da kullanılmıştı. 1960 yılında, Halil İbrahim Toptaş ve Saim Işiker yazlık sinamayı ortak olarak işletmişlerdi. 1965 yılından itibaren Kaptanoğlu Ailesi bu işe girdi. Ben de, sinemanın her kısmında çalıştım. Bilet sattım, gazoz sattım ve son olarak da sinemanın makinisti oldum. Nur Sineması'nın ön kısmında bulunan dükkan, Kuzguncuk Gençlik Kulübü'nün faaliyetlerini sürdürdüğü bir yerdi. Sinema, faaliyetlerine 1988 yılında son verdi.

Bu sinemayı da nasıl unutabiliriz? En güzel konserler, en güzel tiyatroları, milli dansözleri ve en güzel filmleri Kuzguncuklular burada seyredirdi. Hamiyet Yüceses, konser için köyümüze geldiğinde, hayat adeta durdu. Bilet fiyatları üç lira. O günkü koşullarda büyük para. Ama sinema tıklım tıklım. Yüceses sahneye çıktığında, semtin tüm sessizliği bozuldu. Güzel sesi, Kuzguncuk sokaklarında çınliyordu. Hele "Her yer karanlık" şarkısı başladığında, sinemanın ve Kuzguncuk'taki bütün evlerin ışıkları sönüyor, ahali ise kimbilir hangi hayalleri kuruyordu? Aşıklar ise el eleydi. Milli Dansöz Özcan Tekkül de Kuzguncuk Nur Sineması sahnesinin, başka bir unutulmazıydı. Babam, annemden izni koparır koparmaz, soluğu sinemada alır. Tam iki buçuk lira öder. Bir memur için belki büyük paraydı ama olsun, değeri. Ancak o dönemdeki dansözleri şimdikilerle karıştırmamak lazım. Ne o bayağı çıplaklık, ne de seyreden insanların baygın bakışları. O sahnedekeyken öyle bir sanat icra ediyordu ki. Terbiyenin ve ahlakın korunduğu yıllardı. Babam, zevkle Tekkül'ü seyredirken aklı da annemdeydi. Keşke o da seyretseydi diye düşünürken bir de ne görsün? Henüz inşaat halindeki, sinemanın yanındaki binada annem ve arkadaşları da Milli Dansöz Özcan Tekkül'ü seyretmiyorlar mı?

Barış Manço, Ersen ve bir dönemin en beğenilen topluluğu Beyaz Kelebekler de, bu sahnede yer alan diğer sanatçılardı. Barış Manço, Nur Sineması'nda sahne aldığı anda, özel istek üzerine Genç Osman şarkısını defalarca söylüyordu. Manço, askerden de yeni gelmişti. Hem asker resimlerini gösteriyor hem de şarkılarıyla halkı adeta coşturuyordu. Kuzguncuklular kendilerinden geçip, yerlerinde duramıyorlardı. Manav Aydın'ın oğlu Halil ise, Barış Manço'dan, Cem Karaca'ya ait "Namus Belası" adlı şarkısını söylemesini rica etmişti. Halil'in Barış Manço'ya ait

olduğunu zannettiği bu şarkı Cem Karaca'ya aitti. Barış Manço ve Cem Karaca arasında o dönemlerde müthiş bir rekabet vardı. Tabi ki, Barış Manço bu isteği yerine getirmede.

Deve Kuşu Kabare Oyuncuları, Zeki Alasya ve Metin Akpınar gibi dev oyuncular, Kuzguncuk Nur Sineması'nda oyunlarını sahneliyorlardı.

Adile Naşit ve Selim Naşit de Nur sinemasında tiyatro yapan diğer sanatçılarımızdandı. Gazanfer Özcan da ismini yanlış hatırlamıyorsa "Gülçiçek" adlı oyununu yine burada sergilemiştir. Nur Sineması'nda oynayan filmlerden hangisinden bahsedebiliriz? O kadar güzel filmler seyrettik ki. Doktor Jivago filmini, tam 3.5 saat yağmur altında seyrederken, sıırıslıkam olduk. Hatta bazılarımız, ertesi gün hastalandı. Ama Ömer Şerif'in oynadığı şahane filmi seyretmiştik ya. Bizden mutlusu yoktu.

Bugün sinemalarımız yok. Evimizde yüzlerce kanalı olan televizyonlarla, kimin elinin, kimin cebinde olduğu belli olmayan magazin programlarımız (!) var. Bol acılı, bol lahmacunlu arabesk sanatçılarımız, medar-ı iftiharlarımız? Birbirinin aynısı diziler ise, ayrı bir muamma. Biz Kuzguncuklular, çekirdekli, gazozlu, yan yana seyrettiğimiz o güzel filmleri ve sinemamızı hep arıyoruz. Zaman zaman rüyalarımıza da giriyor, bir hoş oluyoruz. Belki bir gün bu güzel sinemalarımıza kavuşacağız? "Umut fakirin ekmeği". Neden olmasın? Belki bir gün yeniden...

İsrail Devletinin Kurucularından Kuzguncuklu Davit Angel

Kuzguncuk'ta Yahudi asıllı vatandaşlarımızın yaşadıklarını, hatta semtimizin Museviler için önemli bir yer olduğunu daha önce yazmıştık.

Davit Angel, Kuzguncuk'ta doğdu. 1940'larda Siyasal Bilgiler'de okumak ister. Ancak o dönemde bu okula kabul edilmiş tek bir Yahudi bile yoktur. O da okuyamamıştır. Fakat okumayı çok istemektedir. Ne yapsın? Kudüs'e gitmeye karar verir.

Kudüs'te Siyasal Bilgiler'e kayıt yaptırır. Başarıyla okulu bitirir. 1948'de kurulan İsrail Devleti'nin kurucularından olur. Sosyal Demokrat Davit Angel, doğayı ve insanı seviyordu. Bir süre sonra Çevre Bakanlığı'nda üst düzey bir yönetici olur. Uzun yıllar önce Kuzguncuk'tan ayrılmasına rağmen, buraları ve dostlarını unutmaz. 2002 yılında çok sevdiği

Kuzguncuk'a akrabasının düğünü, nedeniyle tekrar gelir. Düğünün Kuzguncuk'ta olmasını da doğrudan kendisi istemişti.

Ünlü tarihçi Kevork Pamukçıyan

28 Şubat 1923'te doğan Pamukçıyan, tanınmış Ermeni asıllı tarihçilerimizdendir. Çeşitli dergilerde ve gazetelerde yazıları yayınlanmıştır. "Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi"ne de maddeler yazmıştır. En son, Toplumsal Tarih Vakfı'nın çıkardığı Tarih mecmuasında da yazılar yazmıştır. Kevork Pamukçıyan, 1926 yılından itibaren, o dönemde Kuzguncuk'a bağlı Arapzade Mahallesi'nde oturmaya başlamıştır. 1982 yılında Kuzguncuk'taki evi yandığında, kitaplarının da bir bölümü yok olmuştur. Tarihçi yazar, bu olayda çok üzölmüştü. Kevork Pamukçıyan, 1996 yılında vefat etti.

Zülfü Livaneli Kuzguncuk'ta !

Ağabeyim Hikmet Ebcim, amansız hastalığı ile (akciğer kanseri) boğuşuyordu. Umudunu ise hiç kaybetmemişti. Arkadaşı Zülfü Livaneli, ağabeyimi ziyaret ettiğinde, yanında eşi ve yazar Erdal Öz de bulunuyordu. Yazar arkadaş Erdal Öz ve Livanelileri karşısında gören Hikmet ağabeyimin sevinci, parlayan gözlerinden okunuyordu. Kardeşin kardeşini öldürdüğü, insanların sokağa çıkmaya korktuğu 1979 yılında, Zülfü Livaneli ve Erdal Öz evimizdeydi. Hoş-beş sohbetten sonra Zülfü Ağabey bana:

- Nedretciğim bana bir saz bulabilir misin? dedi.

Derhal sokağa fırladım. Harıl harıl saz arıyordum. Uzun uğraşlardan sonra nihayet bulabildim. Koşa koşa eve geldim. Sazı eline ald; tam bir saat ayar yaptı. Zülfü Livaneli, o gece bizlere mini bir konser verdi. Karlı Kayın Ormanı, Hoşgeldin Bebek, Haydar Haydar (Özellikle bu türkü ağabeyimin isteğiydi) gibi şarkıları bize hem çalıyor hem de söylüyordu. Yaşamımız boyunca unutamayacağımız bir gece geçirdik. Rüyadaydık sanki. Zülfü Ağabey, o hiç eksilmeyen gülüşü, mütevazılığıyla bize herhangi bir isteğimizin olup olmadığını soruyordu. Özellikle ağabeyimin mutluluğunu anlatamam. Tabi ki bizler de çok mutluyduk. Zülfü Ağabey sazı adeta konuştururken, kapımız çalındı. Kapıyı açtım. Bir de baktım ki

karşımda apartmanımızda oturan Avukat Kadri Ağabey. Kadri Ağabey bana:

- Nedret, evinizden çok güzel sesler geliyor! Sanki Zülfü Livaneli çalışıyor, söylüyor? demişti.

Kendisine, “Zaten Zülfü Livaneli çalışıyor” dediğimde bana inanmadı. Şaka yaptığımı zannetti. Kendisini eve davet ettim. Livaneli’yi karşısında görünce onun o şaşkın halini hiç unutamam.

Böylece, Kadri Ağabey de bize katılmıştı. Gecenin sonunda vedalaştık. Ağabeyimin mutluluğu, gözünden okunuyordu. Bir ay sonra ağabeyim vefat etti. Bir süre sonra Zülfü Livaneli çıkardığı plakta “Yiğidim Aslanım” bestesini ağabeyim için düzenlediğini öğrendiğimizde çok duygulanmıştık. Şair Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun, Moskova’da Nâzım’ın mezarını görüp yazdığı bu şiir, ağabeyimin de mezar taşının yazısı olacaktı.

Muhasebeci Fikret

Kuzguncuk’un esprili, şakacı ve içmeyi çok seven Fikret’ini tanımayan yok gibidir. Son derece hazırcevap, nükteci, milleti kırıp geçiren (ama nedense kendisi fazla gülmezdi) Muhasebeci Fikret’in hangi macerasını anlatsak? Anadolu Kavağı’nda, arkadaşları Çedor Metin, Marangoz Ali, Şoför Gültekin ile içtikten sonra, son otobüse binerler. Otobüs şoförüne yapılan birkaç espriden sonra, o da başlar kahkahaya. Bir süre sonra da otobüsün tüm yolcuları gülmeye başlar. Fikret, konuştukça konuşuyor, coştukça coşuyor, espri üzerine espri; millet ise gülmekten incekleri durakta inmeyip, adeta otobüsün durmasını bile istemiyorlardı. Ama otobüs nihayet Kuzguncuk’a gelmişti. Şoför, Muhasebeci Fikret’i evine kadar bırakmak istiyordu. Otobüs normal güzergahından çıkıp Muhasebeci Fikret’in arkadaşlarını, tek tek mahalle aralarına girerek evlerine bırakır. En son olarak da Fikret’i.

Kuzguncuklular koca otobüsün daracık sokaklarda nasıl da gittiğini şaşkınlıkla izliyorlardı. Muhasebeci Fikret, şoförün ve yolcuların alkışlarıyla otobüsten iniyor, mahalleli ise şaşkın şaşkın olan biteni seyrediyordu. O dönemde “talk-show”lar yoktu. Belki olsaydı en meşhuru olurdu diye düşünürüm.

Malum, Kuzguncuklular içmeyi çok severler. Ağzına bir damla içki koy-

mayan annem bile, sahilde masaları kuran, rakıları içip, hem denizi seyredip hem de gülen, konuşan bu insanları gördüğünde imrendiğini söyler.

Muhasebeci Fikret, bu ortamların en aranılan kişisidir. Önce sabah bir grupla içilir. Bir müddet sonra Fikret hariç herkes sarhoş olup evlerinin yolunu tutar. Öğleye doğru gelen diğer grupla da içilir, konuşulur, eğlenilir. Muhasebeci Fikret hem anlatır hem de içer. Hem de herkesten daha fazla! Ama nedense bir tek o sarhoş olmaz.

İkinci grup da pes edip, akşamcıların üçüncü gurubu geldiğinde, Muhasebeci Fikret yine oradadır. İçmeye de devam etmektedir. Tabi ki sarhoş da değildir. Bu grupla da içmeye devam eder. Son gelenler de bir süre sonra “çakır keyif” olmuşlardır. Herkes sessizce evinin yolunu tutar. Nihayet Muhasebeci Fikret de evine hiç sallanmadan ulaşır.

Neden bu kadar içerdi? Onu bilemiyoruz. Evlenene kadar ağzına içki sürmemiş, eşinden boşandıktan sonra da hep içmiş. Belki de istediklerini gerçekleştirememiş, hayata küskünlüğünü böyle avutmuş olabilir? Belki de başka bir neden?

Sık sık içkiyi bırakır ama başaramaz. Artık vücut da iflas etmiştir. Damarları patlayıp hastahaneye gittiğinde, bayan doktorun korku dolu yüzüyle karşılaşır. Kan fısکیye gibi akmaktadır. O ise, bayan doktoru girdiği şoktan kurtarmak için, çeşitli esprileri patlatmaya başlar. En sonunda da:

- Neden kanım kırmızı akıyor? Ben Fenerbahçeliyim. Kanımın sarı-lacivert akması lazım,

dediğinde, doktor önce afallar, daha sonra şakayı anladığında kahkahayı basar. Kan durdurulur ve dikiş atılır. Bunu da atlatmıştır. Doktorlar artık içki içmemesini öğütlerler. O ise onları sadece dinler. Kaldığı yerden devam eder.

Ama bir gün yine hastalandı. Onu hastahaneye getirdiğimde, şakaları-na devam ediyordu. Ancak bu sefer eski havasında değildi. Hastahaneye ulaştığımızda, yavaş yavaş bilincini kaybettiğini gördüm. Doktorlar nabzını ölçtüler. Bana en fazla yarım saatlik ömrü var dediklerinde inanamıyordum. Tam yarım saat sonra kalbi durdu. Ölüm bile şaka gibiy-

di. Takvim, 1 Nisan'ı gösteriyordu. Bize sanki 1 Nisan şakası yapmıştı!

Bu kitabın anlatıcısı ikinci oğlunu, dinleyicisi ve yazmaya çalışan ise ikinci ağabeyini kaybediyordu.

Kuzguncuk'ta Futbol

Kuzguncuk'un Futbol Takımları ve Futbolcuları:

Futbol Kuzguncuk'ta çok sevilir. Bildiğimiz ilk takım Kuzguncukspor'du. Semt'in en önemli takımı ise, yetmişli yıllardan itibaren Onbiryıldız'dı. Semtin bu fırtına takımı, girdiği bütün turnuvaları kazanan, ikinciliği başarısızlık sayan, müthiş bir ekipti. Kadrosunda her zaman profesyonel oyuncularını bulunduran bu takımın, liglere katılmasını her zaman üzüntüyle anarım. Onbiryıldız'dan birçok önemli futbolcular yetişmiştir. Bunlardan en önemlileri Atakan ve Turgay Aksu kardeşlerdi. Her ikisi de Birinci Lig'de top koşturmuşlardır.

Türkiye Liglerinin İlk Golünü Yiyen Kaleci

21 Şubat 1959 tarihinde Türkiye profesyonel liginin ilk golünü, 11. dakikada Beykoz kalecisi Sıtkı, İzmirspor'lu Özcan'dan yiyordu. Yıllarca o dönemki ismiyle "Milli Küme"de başarıyla futbol yaşamını sürdüren Sıtkı Taşer, Türkiye'nin en ünlü futbolcularıyla karşı karşıya oynamıştı.

Semtimize 1960'larda yerleşen Sıtkı Taşer, Kuzguncuk'un ilginç tipplerinden birisidir. Yıllarca Beykoz takımının kalesini başarıyla korudu.

Döneminin en iyi takımlarından birisi olan Beykoz'da birçok başarıya imza attı. Ordu Milli Takımı'nda da yer alan Sıtkı Taşer; ABD Ordu Milli Takımı'nı, 19-0 yendiğimiz maçın ilk yarısında oynayan kaleciydi. Futbolu bıraktıktan sonra, Kuzguncuk Vapur İskeleyi'nde memurluk yapmıştır. Herkese yardımcı olmasıyla tanınan Sıtkı Taşer'in Kuzguncuk'ta ayrı saygın bir yeri vardır.

Fenerbahçeli Ercan Aktuna ve Beşiktaşlı Ahmet Şahin

Ercan Aktuna ise Kuzguncuk'un yetiştirdiği en önemli futbolcularındandır. 1940'ta doğduğu Kuzguncuk'ta, arsalarda oynadığı futbolla, dikkati çekti. 1957 yılında İstanbulspor'da göze çarptı. 1965'de Fenerbahçe'ye transfer oldu. Libero ve stoper oynadı. Hava toplarında oldukça hakim, sağlam yapılı (uzun boyluydu) centilmen bir sporcuydu. Fenerbahçe forması altında 3 lig, 2 Türkiye Kupası şampiyonluğu tattı. Milli Takım ve Fenerbahçe'de kaptanlık yaptı. İstanbulspor'da 2, Fenerbahçe'de 27 kez olmak üzere, 29 kez A Milli formayı giydi. Fenerbahçe'de menajerlik, yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. Şu anda spor yazarlığı yapmaktadır.

1941'de doğan Ahmet Şahin, İstanbulspor'dan Beşiktaş'a geçtiğinde meşhur oldu. Beşiktaş'ta başarılı maçlar çıkardı. Hatta bir kez de milli oldu. Daha sonra ise Samsunspor'a transfer oldu. Beşiktaş takımının önemli oyuncularından olan Ahmet Şahin, Spayış döneminde (Beşiktaş takımının antrenörü) takımıyla birlikte, antrenman yapmak için Fethi Paşa Korusu'na (Mocan Korusu) gelmişlerdi. Beşiktaş'ı ve semtte yetişmiş Ahmet Şahin'i görmek için Kuzguncuklular, koruya akın etmişlerdi. Bu dönemleri 9-10 yaşlarında olan Rıza Mete dün gibi hatırlıyordu.

Erkan Aktuna

Ercan Aktuna'nın kardeşi Erkan Aktuna da (doğum tarihi 09.03.1945) Kuzguncuk'un yetiştirdiği futbolculardandı. 1963 yılında Fenerbahçe Genç Takımı'nda, kaleci olarak göreve başladı. Bir sene sonra amatör Unkapanı Takımı'nda, santrfor olarak futbola devam etti ve o sene gol kralı oldu. 1968 yılında, antrenörlüğünü Lefter Küçükandonyanis'in yap-

tığı Boluspor'da oynadı. 1970-71 sezonunda, Fenerbahçe A Takımında yer aldı. 1971-72 sezonunda da Karşıyaka'da oynadıktan sonra futbolu bıraktı.

Atakan ve Turgay Aksu Kardeşler

Aksu kardeşler, başarılarla geçen futbol yaşamlarında, Kuzguncukluların gururu olmuşlardı. Atakan Aksu, 1973 yılından itibaren Beşiktaş takımında, henüz 19 yaşındayken oynamaya başlamıştı. Ancak bu takımda beklenen başarıyı gösteremedi. Daha sonra İkinci Lig'de yer alan Samsunspor'da oynamaya başladı. Samsunspor'da çok başarılı oldu. Attığı gollerle, gol kralı oldu ve takımının Birinci Lig'e çıkmasında en büyük pay sahibiydi. Hatta o dönem Atakan Aksu, İkinci Lig'in en başarılı futbolcusu seçildi. 1975-1976 sezonunda, Samsunspor'daki başarılı futbolundan dolayı, Birinci Lig takımlarının dikkatini çekti. 1976-1977 sezonunda, Birinci Lig'de yer alan, Zonguldakspor'a transfer oldu. Zonguldakspor'da da iyi bir sezon geçiren Aksu, sezon sonunda tekrar Beşiktaş'a döndü. Beşiktaş takımında, bir süre daha futbol oynadıktan sonra son olarak Adanaspor'a transfer oldu.

Aksu kardeşlerin küçüğü Turgay, futbola Galatasaray genç takımında başladı. Başarılı futboluyla dikkatleri çekti. Birinci Lig'de mücadele eden Kocaelispor'a transfer oldu. Bu takımda başarıdan başarıya koştu. Mücadeleci, inatçı ve hırslı futbolu ile, tüm gözleri üzerinde topladı. Yine Kocaelispor takımında oynarken, orta sahadan attığı gol ile, döneminin tanınmış futbolcuları arasına girdi. Stankoviç döneminde, Fenerbahçe'ye transfer oldu ve bir sezon Fenerbahçe formasını giydi. Ancak Fenerbahçe'de fazla şans bulamadı.

İsmail Akın

1960 yılında Kuzguncuk'ta doğan ve efendi kişiliğiyle tanınan İsmail Akın, futbola Altınyıldız takımında başladı. Malkaraspor ve Dikilitaş Amatör Ligi takımlarında oynadıktan sonra, 1983 yılında Karagümrük takımında profesyonelliğe ilk adımını attı. 1983-84 sezonunda Birinci Lig'de mücadele eden, Karagümrük takımının kadrosunda yer aldı. Sezon öncesi hazırlık maçında (Karagümrük-Beşiktaş) çok başarılı oldu.

Takımı, 2-1 yenildi; Karagömrük'ün tek golü İsmail'e aitti. Yine profesyonel olarak İkinci Lig'de yer alan İstanbulspor ve Beykoz takımlarında oynadıktan sonra tekrar Karagömrük'te futbol yaşamını devam ettirip, en sonunda da Üçüncü Lig'e çıkan Dikilitaş takımında, 1992 yılında futbolu bıraktı.

Semtin Diğer Futbolcuları ve Sporcuları

Rizespor ve Samsunspor takımlarında oynayan Barbaros ve İskenderunspor'un başarılı file bekçisi Orhan da Kuzguncukluydular. İznikspor'da uzun yıllar başarıyla futbol oynayan Cesur da semtin unutulmaz futbolcusuydu.

Edirnespor'da oynarken şanssız bir şekilde ayağı kırılan Rahmi, Vefa'da oynayan Ertan ile Beykoz'un acar futbolcusu Cemil de semtin yetiştirdiği diğer futbolculardı. Yine Birinci Lig'de Kırıkkalespor takımında, bir sezon futbol oynayan Fehmi (Daha önce de 2. Lig'de yer alan Çorumsport'da iki yıl futbol oynamıştı), semtin önemli bir futbolcusuydu.

Kuzguncuk'tan sadece futbolcular çıkmamıştır. Uzun yıllar Birinci Lig'de Beşiktaş forması giyen basketbolcu Hakan ve 2003 yılında, tarihinde ilk defa Avrupa ikincisi olan Voleybol Milli takımımızın en iyi oyuncularından birisi olan Aysun da semtte doğmuş ve yetişmiş yeteneklerdendi.

1968 yılında Kuzguncuk'a yerleşen milli atlet Mustafa Erdoğan, Uluslararası Balkan Yarı Maratonu'nda 4. olmuş, Avrasya Maratonu'nda da 7.'lik derecesini elde etmiş başarılı bir sporcumuzdur.

Kuzguncuk'un Mevsimleri

Yazı Başka, Kışı Başka, Baharı Başka...

Kuzguncuk büyüüne kapıldınız mı, artık buraları terk edemezsiniz. Bu yüzden de Kuzguncuk'tan çeşitli sebeplerden dolayı ayrılanlar, bir süre sonra tekrar semte geri dönmenin yollarını ararlar. Dostluk, samimiyet ve hoşgörünün burada fazlasıyla yaşandığını görürsünüz. Her iklim burada başka yaşanır. Yazın o kavurucu sıcaklığında, Eminönü'nden veya Üsküdar'dan Kuzguncuk'a adımınızı attığınızda, hemen rahata kavuşursunuz. Yazın kavurucu sıcaklığında Kuzguncuk Caddesi'nden yukarı doğru yürüdüğünüzde, o güzelim asırlık ağaçlarının altında adeta cenneti yaşarsınız. Ağaçlar, caddeye güzel bir serinlik verir. Haziran ayından başlayan, Temmuz ayının ortalarına kadar süren ıhlamur kokusu; semtin doğal, güzel kokulu parfümü gibidir. Hele bir de caddenin kenarında bulunan ufak çay ocaklarından çay içmenin zevki, bir başka olur. Canınız deniz kenarında oturmak isterse, püfür püfür esen rüzgarla birlikte, o güzelim masmavi denizi ve vapurları seyredebilirsiniz. Üsküdar'a doğru yürürken el ele tutuşmuş aşıkları, güneşten yararlanan, saçlarına ak düşmüş ama yürekleri hep genç kalmış insanları bulursunuz karşınızda. Bu sahillerde yüzmenin, midye çıkarmanın tadı bir başka olur. Kışı da bir

başkadır Kuzguncuk'un. Lapa lapa kar yağıyorsa, Fethi Paşa Korusu'nda yürürken, kendinizi başka bir alemde zannedebilirsiniz. Sonbahar hüznüdür. Ancak semt, size bu duyguyu yaşatmaz. Özellikle caddedeki çok güzel ağaçların döktüğü yapraklar, ayrı bir yaşama zevkini size tattırır. Dünya Gazetesi Yazarı Dr. Uğur Tandoğan ise sonbaharı şöyle betimliyor:

Bazı yerleri bilemem ama bu yıl İstanbul'un sonbaharı, yine hatırlanacak bir sonbahar oldu. Kuzguncuk'un caddeleri, sokakları, bahçeleri manzaraları unutulacak cinsten değil. Bir ilahî ressam; eline fırçasını, boyasını almış her yerini boyuyor. Her yan renkli yapraklarla dolu. İlkbaharda isyan ederek yeşeren ağaçlar, şimdi sarı ve turuncu tonlara boyanarak yapraklarını döküyorlar. Eğer Kuzguncuk'un bu yeşili, bu ağaçları olmasaydı, sonbaharı bu kadar güzel yaşayamazdık. Eğer, Kuzguncuk'un ağaçları olmasaydı, diğer mevsimleri de bu denli güzel yaşayamazdık.

İlkbaharı anlatmaya kelimelerimiz yetersiz kalır. O kadar güzel olur ki, Kuzguncuk...

Deniz kenarı bir alem olur, koru bir alem. Nakkaştepe'den caddeye doğru yürümek ise ayrı bir alemdir. Çiçekler açmış, hava ısınmış, kısacası doğa şahlanmış. Sahilde bambaşka bir hale dönüşür. Denizin rengi, kokusu... Hele Fethi Paşa Korusu... Doğanın fışkırmasını, renklerini ve kokusunu görüp de etkilenmemek olanaksızdır. Koruda bulunan Belediye'ye ait kafeden, çıtır çıtır mahlepli simitle birlikte, demli çayın birlikteliğini anlatamayız, ancak yaşamalısınız.

Büyülü Kuzguncuk'un birbirinden güzel manzaraları vardır. Nakkaştepe'den, korudan, şairin dediği gibi "Sana şöyle bir tepeden baktım ey güzel İstanbul" dizeleri sanki burası için yazılmıştır. Her mevsimde, gece-gündüz fark etmez özellikle Boğaz'ı, denizi ve vapurları seyrederek tüm sorunlarınızdan kurtulabilirsiniz. Hele bir de keyifliyseniz. Her şeyi güzeldir Kuzguncuk'un. Ama insanı hepsinden de güzeldir.

Kuzguncuklu Gayrimüslimler

Daha önce de anlattığımız gibi semtimizde, Yahudisi, Rumu, Ermenisi, Arnavutu, Bulgarı birlikte yaşamın erdemini kavramış, güzel insanlar birarada yaşamıştı. Ya şimdi? Semt'te yine farklı dinlerden ve ırklardan insanlar, birlikte beraberce yaşıyorlar. Ancak eskisi gibi gayrimüslimler kalabalık değiller. Semti ve ülkeyi çeşitli sebeplerden terk eden veya terk etmek zorunda kalan insanlarımızdan dolayı, artık o güzelim mozaik fazlaca bozulmuştur. Kuzguncuk'ta 15 kadar Yahudi, 10 kadar Rum, iki-üç Ermeni vatandaşlarımız kalmıştır.

Kuzguncuk'ta yaşayan gayrimüslim vatandaşlarımızla ilişkilerimiz hep çok sıcak olmuştur. Semtimizde halen oturan veya çeşitli sebeplerden dolayı Kuzguncuk'tan ayrılmak zorunda kalan vatandaşlarımızı bulup, konuştuk. Bunları da sizlere aktarmaya çalışacağız.

Bayan Fortini ve Bay Yani

Kuzguncuk'un sahil kısmındaki caddeden yukarıya doğru yürüyüp, o güzelim asırlık ağaçların altından geçerek, Sağlık Ocağının bulunduğu yere ulaşırsınız. Sağlık Ocağının hemen arkasında iki katlı ahşap bina,

hemen gözünüze çarpar. Bahçesinde çeşitli renklerde çiçeklerin olduğu elişi süslemelerle, buranın renkli havası hemen sizi etkiler. Hemen anlırsınız, burada zevkli ruh yapısına sahip insanların oturduğunu.

Evin sahipleri Fortini Hanım ve Yani Bey'dir. Fortini Özkoç, 1945 yılında Kuzguncuk'ta dünyaya gelen, altı çocuklu ailenin beşinci evladıydı. Dedesinin dedesi bile Kuzguncuklu olan Fortini Hanım, 17 yaşında Yani Özkoç ile evlenir. Yani Bey, Çengelköylüdür. İşleri sebebiyle Kuzguncuk'tan ayrılırlar. Uzun yıllar Tophane ve çeşitli semtlerde yaşarlar. Tek kızlarını da evlendirdikten sonra, özellikle Fortini Hanım'ın isteğiyle, tekrar Kuzguncuk'a taşınmaya karar verirler. Fortini Hanım'ın annesinin evi, harap olmuştur. Ancak ev tamir edilir. Tam 30 sene sonra Kuzguncuk'a geri dönen Bayan Fortini, çok sevinçlidir. Yani Bey ise bu durumdan hoşnut değildir. Aralarında ciddi tartışmalar başlar, hatta bir ara ayrılmaya kadar iş varır. Bir süre sonra Yani Ağabey de Kuzguncuk'a alışır. Kuzguncuk'un sevilen bir kişisi de olur. Artık o da mutludur. Kuzguncuk'tan bir yere ayrılamam derken, kendi bile şaşıyor bu işe!

Bayan Fortini, her zamanki misafirsevenliği ve sıcaklığıyla bana çocukluğunu, gençliğini, Kuzguncuk'u anlatmaya çalıştı. O kadar güzel de anlattı ki ...

Bayan Fortini Eski Kuzguncuk'u Anlatıyor

Dereboyunda doğmuş. Doğduğu yeri anlatırken, "Burada yaşayan insanların sadece bir Müslüman ailesi dışında, hepsi Musevi'ydi" dedi. Eskinin güzelliğini anlatırken, "şimdi de çok güzel" demeyi unutmuyor. "Kuzguncuk hep güzeldir" diyerek konuşmayı sürdürüyor.

Çocukluğundan aklında kalan anılarından birisi, mahallede yaşayan Yahudi karı-kocaların aşk ve sevgi dolu ilişkileriymiş. Her akşam bayanlar, vapurla işten gelen eşlerini karşılamak üzere, evlerinde süslenirler, saçlarını tararlar, en güzel kokularını sürerler ve iskeleye inerlermiş. Eşleri vapurdan çıkar çıkmaz kol kola girilir, ya sahilde beraberlerinde getirdikleri sefertaslarını açıp, Allah ne verdiyse yerler veya "Şaver'in Fırını" diye isimlendirilen alanda (o zamanlar orada kadın-erkekli bir kahve varmış), yemeklerini yer sohbet ederlermiş. Daha sonra ise yine kol kola, evlerinin yolunu tutarlarmış. Kuzguncuk'un eskiden daha modern,

daha serbest bir yer olduğunu öğreniyoruz. Yaz aylarında bay ve bayanların evlerinden mayo ile çıkıp, denize girdikleri, buranın adeta bir ada gibi rahat, kimsenin kimseye kötü gözle bakmadığını anlattı. Ahlaklı insanların yaşadığı Kuzguncuk'un, neden hep aranan ve oturulmak istenen yer olduğu konusunda, böylece fikir sahibi oluyorduk. Kalabalık Yahudi nüfusundan dolayı, bugün Kuzguncuk Caddesi'nde bulunan at yarışlarının oynandığı bayiinin yanındaki dükkanda, Musevi kasabı cemaatin et ihtiyacını karşılamış. Hatta bir dönem bu kasapta, Yahudi bir bayan bile çalışmıştı. Hemen yanında da sütçü Yorga'nın yeri bulunurmuş.

Fortini Hanım'ın unutamadığı ve çok güzel günler geçirdiği yerlerden birisi de yine caddenin yukarısında, Dereboyunun biraz üstünde bulunan, Luka'nın Bostanı'ydı. Bu bostanın çileği ve marulu meşhurdu. Dereboyunda, isminden de anlaşılacağı üzere bir dere bulunmaktaydı. Dere özellikle kışın yoğun şekilde akardı. Derede yaşayan kurbağaların, vırak vırak sesleri özellikle geceleri adeta bir ninni gibi gelirdi. Luka'nın bahçesinin yukarısındaki bir ev dışında, hiçbir evin olmadığını, yine burada güzel ceviz ağaçlarının olduğunu, çok tatlı olduklarını da bize aktaran Fortini Hanım'ı en çok hayıflandıran, bu yaşamın bozulup, gürültü canavarları otomobillerin rahatsızlık veren sesleriydi.

Çocukluğunda motorlu arabaların tek-tük olduğunu, bütün ihtiyaçların at arabaları ve faytonlarla karşılandığı bir dönemde büyümüş. Eskinin sakinliğini hep arıyor. Ama yine de İstanbul'un en sessiz ve sakin yerinin, Kuzguncuk olduğunu da eklemeyi unutmuyor.

At arabaları, semtin meyve ve sebze ihtiyacını karşılar, fiyatlar ise makul olurdu. Bu işleri genellikle Arnavutlar yapardı. Ayşe kadın, salatalık, domates vb. gibi sebzeler meyveler hep tazeydi.

Bunları anlatırken, büyük bir keyif alıyordu ama semtin her şeye rağmen çok bozulmadığı kanısındaydı. Dört sene önce ayağı kırılmış (2001 yılında). Yan komşusu ona tam iki ay boyunca yemek yapıp, getirmiş. Kurban Bayramı'nda da Musevi olmasına rağmen, Müslüman komşusu ona "komşuluk hakkı" etini göndermekte tereddüt bile etmiş. Ayrı dinlerden olabiliyordu ama dostluklar, beraberlikler, kardeşlikler bunu hiç etkilememiştir. Komşular onları, onlar da komşularını ziyaret ederler.

Burada yüzyılın yalnızlığı yoktur. İnsanlar arası ilişkiler durmaksızın devam etmektedir. Birkaç gün ortalıkta gözükme, hemen komşuları camı tıklayıp:

- Hu komşu! Neredesin? Ne yapıyorsun? Hasta mısın? diye merak edip sorarlarmış.

Bu merak onları hiç rahatsız etmezmiş. Buna alışamayanlar ise, dudak büküyorlardı.

Fortini Hanım, Kuzguncuk'ta hep çok sevildi. On yedi yaşında ayrıldı, otuz sene sonra, kırk yedi yaşında döndü. Dostları, komşuları hiçbir zaman azalmadı, bilakis arttı. Dışarıya çıktığında neredeyse yüz kişiye selam verip alıyor.

Dedesi Leon, balıkçıydı. Kuzguncuk'ta doğmuş, büyümüştü. Babası Yasef ise ayakkabı tamircisiydi. Dükkanı da Kuzguncuk Caddesi'nin tam ortasında yer alan "Harmony Sanat Galerisi"nin hemen yanındaki binaydı. Ablaları, halaları ve amcaları da burada doğup büyümüşler. Ancak daha sonraları İsrail'e yerleşmişler. Babası "Varlık Vergisi" sebebiyle dükkanını kapatmak zorunda kalmış. 1955 yılındaki 6-7 Eylül olaylarında on bir yaşında olan Fortini Özkoç'a göre,

Kuzguncuk'ta ufak tefek de olsa tatsızlıklar oldu. Bunlar kendilerini bilmeyen birkaç densizin işiydi.

Ama Kuzguncuklu, büyük bir çoğunlukla komşularına sahip çıkmıştı. Komşuları Hasan Muslu bu olaylarda annesine, yukarıdaki mahalleden bağırarak:

- Madam, madam! Çabuk Türk bayrağı çıkar ve evine as. Sana bir saldırı olmasın. Ben şimdi senin yanına geliyorum.

O kargaşada annesi, bayrağı bulur ve asar.

Fortini Hanım, küçük yaşta olmasına rağmen, özellikle Bağlarbaşı tarafından gelen grubu şöyle anımsıyor:

Simsiyah saçlı, esmer ve bııklı tipleri olan, asla daha önce görmediğimiz bir kalabalıktı. İçlerinde hiçbir Kuzguncuklu göze çarpmıyordu.

Bu olayları konuşmak istemediği her halinden belli oluyordu. Hemen başka anılara daldık.

İskelenin yanında yer alan “İsmet Baba Meyhanesi”nin olduğu yerde, çok güzel eğlenceler olurmuş. O mekanda ettiği dansları unutamıyor. Sünnetler ve düğünler ise Sinagog’ta olur, burada da çok eğlenirlermiş.

Yüzmeyi çok iyi bilmemesine rağmen, yaz aylarında Boğaz’ın o serin sularında kulaç atmanın heyecanı, bir başka olurdu. Evinden sahile kadar mayoyla inip, arkadaşları ile birlikte denize girdiklerinde, diğer arkadaşları gibi fazla açılmayıp kıyıda yüzermiş. Arkadaşlarının Ortaköy’e defalarca gidip geldiklerini ama kendisinin bir türlü cesaret edemediğini söylüyor. Yine arkadaşlarının, sahile yanaşan “Şehir Hatları” vapurunun kaptan köşkü kısmından, denize balıklama atlamalarını hayranlıkla seyredermiş.

Fortini Hanım’ın eşi Yani bey, Kuzguncuklu olmamasına rağmen, Çengelköy’de oturduğundan, sık sık Kuzguncuk’tan geçermiş. Şarabı ve içmeyi seven Yani Ağabey, Kuzguncuk İskelesi’nin yanında yer alan bir şarap fabrikasından söz etti. Hatta bu şarapların isminin de, çok iyi hatırlamamasına rağmen, Sevim olduğunu söyledi.

Bayramlar Kuzguncuk’ta hep birlikte kutlanırdı. Kimin bayramı varsa, onlar tebrik edilir. Herkes kendi bayramı gibi kutlardı. Fortini Hanım’ın anlattığına göre, Musevilerde 24 saat olan orucun, Müslümanlarda 30 gün olarak tutulduğunu bilen semtin bütün gayrimüslimlerinin onlara saygısızlık olmasın diye, ortalık yerde yiyip içmediğini anlatıyordu. Kısacası herkesin herkese saygılı olduğu bir yermiş Kuzguncuk.

En iyi arkadaşı Viki (Viktorya hanım) ile güzel anıları olmuş. Kuzguncuk’ta bulunan Yahudi mezarlığının ölüm merasimlerinde Viki, ona caddenin neredeyse başında olan evinden ısıklık çalarmış. Fortini Abla bu ısıklık duyar duymaz, bidon ve kaplarını alıp çeşmelerden suyu doldurur, Viki’yi beklermiş. Viki gelir gelmez bidonlarla mezarlığa çıkıp, cemaate su satıp harçlıklarını çıkardıktan sonra, soluğu kısa boylu Yahudi şekercide alırlarmış. Bir kuruş, on kuruş neyse leblebileri, şekerleri alıp afiyetle yerlermiş. Beni şaşırtan en az 300 metre olan uzaklığa rağmen Viki’nin ısılığını, arkadaşı Fortini tarafından duyulmasıydı? Fortini Özkoç’a göre o dönemlerde, nüfus bu kadar çok değildi. Apartmanlar da bu kadar fazla değildi. Motorlu araçlar da neredeyse hiç yoktu. Mahalleye ilk elektrik, Dercboyunda elektrik direğine gelmişti. Ne kadar sevin-

mişlerdi! Direğin önünde geceleyin yanan ışıkla birlikte, kukalı saklam-baç ve diğer oyunları zevkle oynuyorlardı. Ancak bu oyunlar gece saat 12:00'ye kadar sürüyordu. Mahallenin kadınları rahatsız olmaya başlayınca onlara:

-Yeter artık! Evinize gidin. Anneniz, babanız sizi merak etmiyor mu? diye bağırırlarmış.

Elektrik onlar için bulunmaz bir nimetmiş. O heyecanı, o zevki, o eğlenceyi bana anlatırken, kıs kıs da gülüyordu. Neden güldüğünü sorduğumda, şöyle yanıtladı:

- Şimdiki çocukların her türlü imkanları var, özellikle de bilgisayar. Ama yine de mutlu değiller. Haklıydı. Onların zamanında insanın, insanla birlikteliği vardı. Şimdiki insanın, makineyle olan ilişkisi gibi değildi. Belki de bu yüzden insanlar mutlu olamıyorlar.

En iyi arkadaşları Rika, Beti, Conarti, Yuda, Avram, Muazzez, Viktorya, Haşim, İsa, Recep ve İşaye idi. "Holipop", misket gibi oyunlar oyunlarından bazılarıydı.

Yani Özkoç, semtte çok seviliyor. Benim de onunla güzel bir anım vardır. Ramazan ayında, bize güveçte tavuk yapmıştı. Çok da güzel bir yemektir; domatesi, soğanı, biberi ile arkadaşım ayakkabıcı Ayhan'ın dükkanında, güzel bir ziyafet çektik. Farklı dinlerden olmamızı, asla mesele yapmadık. Bir arada birlikte yedik, içtik, eğlendik ve devam da ediyoruz.

Göztepe'de Oturan Eski Kuzguncuklular

Eski Kuzguncukluları ve hikayelerini anlatmaya devam ediyoruz. Bu seferki durağımız Göztepe. Göztepe'de, Kuzguncuk'tan gitme dostlarımızla, karşılaştık. Onlarla da sohbet ettik. Donna Özsarfati, yedi kuşak Kuzguncuklu. Yıllardan beri Göztepe'de yaşamasına rağmen, "Nerelisiniz?" diye sorulduğunda "Kuzguncukluyum" derken, gurur duyuyordu. Kuzguncuk'ta doğan Donna Özsarfati, semtin okulu Marko Paşa'yı bitirir. Sınıfta, kendisi ile beş Musevi öğrenci daha bulunmuş. Okulu bitirir bitirmez, doğruca iş hayatına atılır. Babası daha önce anlat-tığımız, Kuzguncuk esnafından Bakkal "Sağır Samuel". Ticarete yakın bir ailenin kızı olarak "Sevim Bebe"de tezgahtar olarak işe başlar. Küçük

yaşta başlayan çalışma hayatından dolayı, semtte çok zaman geçiremez. Fakat Kuzguncuk'un modern yaşamını, kadınlı-erkekli kahvelerde, meyhanelerde birlikte oturulduğu, kimsenin kimseyi rahatsız etmediği dönemi çok iyi hatırlıyor. İsmet Baba meyhanesinde annesiyle birlikte yedikleri mezelerin, böreklerin, patateslerin tadı hala damağında. Annesi soğuk birasını yudumlarırken, o da buz gibi gazozunu içiyormuş.

Üç katlı evleri, Musevi bayramlarında dolar, taşarmış. Bayram boyunca akrabalar, dostlar, arkadaşlar Allah ne veriyse yer, içerlermiş. Özellikle ilk günler anne ve babası, fakirlere yemek verirlermiş. Her milletin, her dinin mensuplarına açık olan kapılarında, insanlığının en güzel anılarını yaşamışlar. Yüzmeyi Kuzguncuk'ta en son park olarak bilinen, "Kum deposu"nda, ağabeyi Kamil'den öğrenmiş. Ağabeyi ile denize atlarlar, "Mocan" Yalısı'ndan çıkarlarmış. Donna Özsarfati, "Burada aldığım zevki, hiçbir yerde alamadım" derken eski günlerini yad ediyor.

Gençliğinde, kızlı-erkekli Kuzguncuk caddesinde "piyasa" yaptıklarında, eğer semt dışından birisi veya birileri onlara laf atarlarsa, mahallenin delikanlıları hemen, "Biz Kuzguncuk'un kızlarına yan baktırmayız, laf attırmayız" derler, başka mahallenin gençleriyle kavgaya tutuşurlarmış. Ancak bu kavgalar yumruk yumruğa olurmuş. Silah icat olmuş ama mertlik bozulmamış.

İşe gidip gelmeler için kullandığı şehir hatları vapurunda, her semtin insanları birbirleriyle otururlarmış. Bu alışkanlık Kuzguncuk için de geçerliymiş. Kuzguncuklular birlikte iskeleden vapurlara biner, kimse kimsenin yerine oturmaktan yıllarca yolculuk edilirmiş.

Donna Özsarfati, Kuzguncuk'ta evlenmiş. Çocukları olmuş. Bir süre sonra ise Göztepe'ye taşınmışlar. Ama Donna Hanım ve eşi Albert Bey semti hiç bırakmamışlar. Her hafta en az bir veya iki kez Kuzguncuk'a ve dostlarına uğramadan edemiyorlar.

"Çocuklarımızı evlendirdikten sonra semte taşınacağız" demişlerdi. Çocukları evlendi. Onlar ne yapıyorlar dersiniz? Harıl harıl ev arıyorlar.

Göztepe'de yaşayan bir aile de Rika Salburzg ailesi. Rika Hanım, 1945'de doğmuş. 1948'de ise ailesi, sadece yaz aylarında kalırsız diye Kuzguncuk'a taşınmışlar. Kuzguncuk sessiz, sakın adeta sayfiye gibi bir

yermiş. Taşınış o taşınış. Kuzguncuk'u çok sevmişler. İcadiye Caddesi'nin iki yol ayrımındaki, aşağıdan yukarıya doğru yürüdüğümüzde, sağ koldaki köşe eve varmadan, üç katlı bir ev görürüz. İşte bu evde yaşamaya başlamışlar. Evin karşısında ise Askerlik Şubesi bulunurmuş. Şimdi ise burada büyük bir apartman bulunuyor.

1951 yılında kardeşi de doğar. 1969'da kardeşi, İsrail'e okumak için gider, ancak oraya yerleşir ve evlenir. Ama akıllı Kuzguncuk'ta kalır. 2001 yılında Yahudi cemaatine ait gazetede (Şalom gazetesi) kendisiyle yapılan bir söyleşide, "Ben Kuzguncukluyum. Türkiye çok güzel bir ülke. Sakın bu ülkeyi terk etmeyin, Ne Mutlu Türküm Diyene..." diyecek kadar özlem doluydu.

Rika Hanım'ın hatırladığı, Yorgancı Zühtü Efendi, Bisikletçi ve Tesisatçı Hamdi Bey, Kunduracı Salamon Katolon, Sebzeci İzak, Bakkal Evro, Kahveci Haim Agavat, Muhallebici David, belli başlı esnaflarmış. Hristiyan Ortodoks Rumların, yıllarca denize haç atıp da çıkardıklarına tanık olmuş. Eğer denize atılan demir haç çıkarılırsa, o sene büyük felaketler olmaz, eğer haç çıkarılmamışsa; savaşların, depremlerin, şiddetli kışların geçeceğine inanılırmış. Ortodoks-Hristiyan vatandaşlarımızın geleneklerini görmüş ve yaşamıştı. Çok soğuk bir kış günü, neredeyse dizlere kadar gelen, kar kalınlığına aldırmadan, Rumlar geleneklerini yerine getirmeyi istiyorlardı.

Kuzguncuk'tan Türkü, Rumu, Yahudisi, Ermenisi yola koyularak, "Mocan Yalısı"na ulaşmışlardı. Zayıf, sakallı Rum papazının oğlu ile birlikte, birkaç Rum da dondurucu soğukta sadece mayo ile kalmışlardı. Mocan Yalısı'ndan denize atılan haçı çıkarmak için, buz gibi soğuğa aldırmadan suya atlamışlardı. Büyük mücadelenin sonunda papazın oğlu, büyük bir zaferle, haçla suyun yüzeyine çıkmıştı. Diğerleri ise hem çok üşümüşler hem de haçı çıkarmayı başaramamışlar. Ama olsun. Haç çıkarılmıştı ya? Demek ki, felaketli bir yıl geçirmeyeceklerdi. Neyse, papazın oğlu denizden çıkar çıkmaz, donan vücudu ve dudakları mosmormuş. Hemen bormoza sarılmış. Yürüyerek Musevi Kahveci Haim'in yerine ulaşmışlar. Yarışmacılar derhal sobanın yanına oturmuşlar; hemen sıcak çaylar içilmiş. Bir süre sonra yarışmacılar ısınmıştı. Rika Salburzg, dedesi ile beş-altı yaşındayken tanık olduğu bu anı ömrü boyunca unutamıştı.

Dedesi de, kendileriyle yaşadığından, nereye gitseler birlikte olurmuş. Dedesi Rika'yı o kadar seviyordu ki...

Sinagoga, kahveye hatta meyhaneye hep dedesi ile gitmişler. Şimdiki Kuzguncuk Postahanesi'nin yerinde, bir Rum meyhanesi bulunurmuş. Meyhanenin içinde ise bardo masası. Erkeklerin de kadınların da gittiği bu meyhane özellikle Cumartesi-Pazar günleri tıklım tıklım olurmuş. Meyhanenin hemen üstünde ise Rum kilisesinin lokali mevcutmuş. (Halen de öyledir). 1954 veya 1955 senelerinde Rika Hanım, dedesiyle meyhanedeyken, büyük bir gürültü ile tavanın köşe tarafının çöktüğünü görmüşler. Tepeden birçok kızlı-erkekli gençler, aşağıya doğru düşüyor-muş. Rum lokalinde yapılan eğlence çok kalabalık olduğundan, bu yükü taşıyamamıştı. Allah'tan hiç kimsenin burnu bile kanamadan bu olay atlatılmıştı. Rum lokalinin işleticisi Katina'nın, dedesi Cohanni'nin yüzü bembeyazmış. Korku atlatıldıktan sonra kimseye bir şey olmadığı anlaşılınca, eğlence meyhanede devam etmiş. Kuzguncuk'un neşeli, güler yüzlü, hoşgörölü, hayatı hep güzel yerden yakalamış bilge insanları için, yaşam durduğu yerden devam etmişti.

Meyhanenin yanında, (İcadiye Caddesi üzerinde) o dönemin en iyi bakkalı da Kambur Koca'nın dükkanı ve hemen yanında, elektrik dükkanı (şimdi eczane) olan yerde, Kavuncu Yani bulunurmuş. Kuzguncuk'un mozağinin farklı parçaları olan insanları tanımış ve bunları hiçbir zaman ayırmamış Rika Salburzg. Dereboyunun neredeyse tamamının Yahudi olduğunu söylüyordu. Sadece bir Rum aile ile birlikte, üç çocukları olan bir Türk aile de, istisna olarak yaşıyorlarmış. Türk ailesinin annesi Behice Hanım'ın, iki kız bir de erkek çocuğu varmış. Kızlardan Eda, Rika Hanım'ın iyi arkadaşıymış. Erkek çocuk Hurşit ise evlere temizliğe gidermiş. Dereboyunda özellikle yaz aylarında, insanlar kapı önlerinde otururlar, tavra oynarlar, sohbet ederler, çocuklar da akşamlara kadar, hiçbir motorlu aracın geçmediği, derenin aktığı, toprak alanda akşamlara kadar oyunlar oynarlarmış. Kukalı saklambacı ise mahallenin çocukları, gençleri, yaşlıları birlikte gülc, oynaya oynadıklarını, hayatının en güzel günleri olarak hatırlıyor.

Hülya Koçyiğit'le aynı okulda okumuş. Her Kuzguncuklu gibi sinemaya gitmeyi hep sevmiş. Kışın Üsküdar'da bulunan "Lale"ve "Bizim" sinemalarına, haftada en az iki defa gidermiş. Yazın ise, İbrahim Altın'er'e ait

“Altiner” Sineması’nın da ayrı bir yeri varmış. Sinemanın yanındaki Dağ Hamamı’nın da sahibi olan İbrahim Bey, birbirinden güzel filmler getirirmiş. Tabi, o zaman sinemalar öyle lüks değillermiş. Mesela, sinema duvarına bir beyaz perde gerilir ancak rüzgarlı günlerde rüzgarla birlikte perde de oynarmış. Bu arada sinemanın yanındaki hamamdan yükselen dumanlar, kokular ile birlikte, birbirinden güzel renksiz filmler izlenirmiş. Bahattin Bey’in yazlık Nur Sineması, Behiye Aksoy, Hamiyet Yüceses, tiyatrolar ve filmleriyle Rika Hanım’ın unutamadığı başka bir mekandı. Tiyatro ile burada tanışır. Nejat Uygur ise aklında kalan tiyatrocuymdu. Özellikle Türk filmlerine ağırlık veren Nur Sineması’nda, birçok da filmler seyreder. Roj Koper’in oynadığı “Avare”, “Ah”, daha birçok Hint filmi, yine o kuşağın unutulmaz yabancı filmleri, renksizdi. Belki filmler renksizdi ama yaşam çok renkliymiş.

İsmet Baba Restoranı’nın yanında bir çay bahçesi olduğunu anlatan Rika Hanım, Cumartesi-Pazar günlerinde dönemin en ünlü Türk sanat müziği sanatçıların plaklarının çalındığı; çayların, köpüklü kahvelerin, gazozların içildiği, deniz havasının alındığı, vapurların, denizin ve batan güneşin seyredildiği bu yerin sahibi İsmet Baba’ydı. İsmet Baba’yı arabayla meyve ve sebze satarken hatırlıyordu.

Evlerinin karşısında, Kuzguncuk İcadiye Caddesi’nde Alkanlar’a ait Philips şirketinin bulunduğu yerde, daha önce Askerlik Şubesi bulunurmuş.

Fortine Hanım’ın anlattığına göre, Ramazan aylarının davulcusu; Yahudi asıllı, Musevi bekçi Baruh’muş. Bekçi Baruh uzun boyu, endamlı fiziği ile, Müslümanları sahura kaldırmak için boynuna astığı davuluyla tüm semti ayağa kaldırıyormuş. Bir elinde tokmağı, bir elinde Türk Bayrağıyla, sokak-sokak dolaşır, yanındaki mahallenin çocukları da, bahşişleri ve şekerleri kapabilmenin telaşındaymışlar. Ramazan aylarında Kuzguncuk’ta yaşayan “Gayrimüslimler”, Müslümanların oruçlarına duydukları saygıdan dolayı, bir ay boyunca sokakta ne bir şey yiyip nede bir şey içerlermiş. Sevginin, dostluğun, kardeşliğin, anlayışın yoğun olarak yaşandığı Kuzguncuk’ta, böyle bir ortam bulunmaktaymış.

Bekçi Baruh döneminde; evinizin kapılarının, pencerelerinin açık olması, önemli değildi. Baruh vardı ya. Bu çok güvenilen ve sevilen adam,

tam üç kez evlenmiş. İki eşini kaybettikten sonra üçüncü kez evlenen Baruh, torununun nişanında dans ederken, kalp krizi geçirir ve hayata gözlerini yumar. Öldüğünde doksan yaşındaymış.

Rika Salburz, bunları anlatırken zaman zaman gözleri yaşıyor ama bunu belli etmemeye çalışıyordu. Bir zamanlar erkeklerin başını döndüren güzelliği, uğrunda kavgalar edilen bu hanımefendi, simsiyah gözleri ve gür saçlarıyla hala güzelliğini koruyordu. Eylül ayları, Museviler için kutsal günlerdi. Museviler de aynı Müslümanlar gibi sahur kalker gibi uyanırlar ve ibadetlerini yaparlarmış. Saat gece üçte, Fortini'nin babası Yosef, haham yardımcısı olarak tüm cemaatin evlerine seslenip, Yahudileri yataklarından kaldırmış. Kuzguncuk'ta bulunan iki sinagog da dolup taşmış. Rika Hanım bayramların, birlikte beraberce kutlandığı Kuzguncuk'ta, Rumların yaptığı paskalya çöreklerinin tadını unutamıyor.

İcadiye Caddesi'ni aşağıdan yukarıya doğru yürürken, yolun sağ tarafında bulunan, halen gemilere erzak sağlayan köşeli dükkanın yerinde, eczacı İsmet Pirinçioğlu ve kardeşinin sahip olduğu bir eczane bulunmuş. İki kız kardeş şimdiki gibi hazır ilaçlar satmadığını söyleyen Rika Hanım, yapma ilaçların, terazilerin, mermer havanların, çeşit çeşit ilaçların hammaddelerini barındıran kavanozların olduğu eczane dükkanında, reçeteyi verdiğinizde size: "bir veya iki saat sonra geliniz, ilaçlarınız hazır olacak" denilirmiş. İlaçlar kullanıldığında, hastaların süratle düzeldiğini anlatan Rika Hanım, bu bayanların, soğuk görüntülerinin aksine, çok iyi insanlar olduğunu anlatıyordu. İki kız kardeş mesleklerini bıraktıklarında, eczane dolaplarını, yine semtte modern bir eczane açan semtin sevilen isimlerinden Ali Bey'e, satmışlardı. Halen bu dolaplar hizmete devam etmektedir.

"Şaver'in fırını" diye adlandırılan, İcadiye Caddesi'nde bulunan bu yerde, Kuzguncuklular yaptıkları güveçleri, börekleri, palamut balıklarını burada pişirirlerdi. Çünkü kimsenin evinde fırın yoktu, hatta bırakın fırını, elektrik bile o zamanlar birçok evde yoktu. Rika Hanım, babasının hazırladığı palamut tepsisini fırına getirir. Fırıncı ona bir kağıt verir. Kağıtta bir numara vardır. Bir de tepsinin içine aynı kağıttan bir tane daha. O kağıtta da aynı numara bulunur. Amaç, tepsilerin karışmamasıydı. Ancak yüksek ateşten dolayı güveçlerin ve tepsilerin içindeki kağıtlar

yanar. Böylece tepsiler, güveçler karışır. Rika Hanım tepsiyi eve getirir, fakat babası;

- Bu bizim tepsi değil?

der demez, aşağıya koşar, kendi tepsisini bulmak için kan ter içinde kalırdı. Tepsi tepsi palamutları yerlerdi. Şimdi evlerinde her türlü araç ve gereç mevcut. Ama nedense o eski zevki bir türlü alamıyor.

Kuzguncuk'u çok sevdikleri halde terk etmek zorunda kalan, Salburzg ailesinin nedenleri belliydi. Büyüyen çocuklarını, Yahudi kızlarla evlendirmek istemişlerdi. Kuzguncuk'ta ise artık Yahudi nüfus azalmaya, hatta yok olmaya başlamıştı. İşte bu yüzden, nispeten Musevi nüfusun daha yoğun olduğu Göztepe'ye taşınmışlar. Uzun bir süre buraya alışmamışlar. Günlerce, hatta aylarca ağlamış. Hep Kuzguncuk'u ve insanlarını aramış. Bir gün Kuzguncuk'a geri döneceğim tesellisi ile buraya katlanmaya çalışmış. Kuzguncuk'a döneceğim derken gözleri pırıl pırıl parlıyordu.

Kuzguncuk'un Köşkleri

Amacımız Kuzguncuk'taki, bütün köşkleri ve yalıları anlatmak değildir. Fakat bu köşklerde, bu yalılarda yaşanan o kadar olaylar vardır ki, anlatmadan geçemeyeceğiz. Salâh Birsal'in, "Sergüzeşt-i Nano bey ve Elmas Boğaziçi" kitabı yararlandığım en önemli eser olmuştur. Sık sık bu kitaptan alıntılar yapacağız. İşte onlardan birisi:

Ey okur, Babanakkaş Sokağı'ndan aşağıya Beylerbeyi Caddesi'ne inerken, sağda üç köşk görürsen, bil ki bunlardan birinde İsmail Fazıl Paşa oturur. Sonradan Çarmıklılar'a geçecek olan bu köşkleri Müşir Mehmet Ali Paşa'nın eşi Ayşe Sıdika Hanım yaptırmıştır. Ne var, biz size ilkin Mehmet Ali Paşa'nın (Sare Hanım'ın dedesi) kim olduğunu anlatalım ki hem öykümüz şenlensin, hem de dost, düşman herkesin içi kabarsın. Paşa 1834 yılında Magdeburg şehrinde, dünyaya Alman olarak ayak basmıştır. (Not: Müşir Mehmet Ali Paşa'ya da Karl Detroids, Alman-Hırvat melezi olarak dünyaya geldiği biliniyorsa da, Prusyalı ve Macar olduğuna dair rivayetler de vardır. Yine Mehmet Ali Paşa'nın daha sonra da anlatacağımız gibi, Osmanlı ülkesine girişinde çeşitli iddialar bulunmaktadır.

İddialardan birisi, turistik amaçlı İstanbul'a gelen okul gemisinden denize atladığı ve Kız Kulesi bekçisi tarafından kurtarıldığı. İkinci iddia ise, Mehmet Emin Ali Paşa tarafından bir seyahatte tanınarak, Prusya Ordusunda subayken, Osmanlı hizmetine davet edilmesi). 11 yaşında Ali Paşa onu Almanya'dan Türkiye'ye getirmiş ve Müslüman yapmıştır. Daha sonraları Harbiye'ye verilmiş ve de öğrenimini bütünümleri için Fransa ile Almanya'ya yollanmıştır. Paşa; Kırım, Bosna ve Karadağ savaşlarına katılmış, 1868 yılında da Yahya Komutanlığına konmuştur. 1877 Moskov Savaşında ise Sultan Abdülhamit onu serdarlığa yükseltir. Berlin Kongresi sırasında da, Almancasından yararlanmak için, onu Karatodori ve Sadullah Paşaların yanına delege olarak katar. Alman Başbakanı Bismarck, onun Almanlığından haberdardır. Karatodori Paşayı da hesaba alarak şöyle konuşuyordu: - Türkler Kongreye bir buçuk gavur yolladı. Ne ki Mehmet Ali Paşa burnundan kıl aldırılmıyordu. Hele fesini başından hiç mi hiç çıkarmıyordu. Bir gece bir şölende, daha sofraya oturmamadan Bismarck, bir punduna getirip ona der ki: - Sanırım, siz Karl Detroids'iniz (Paşanın gerçek adı budur). - Öyle bir söylenti var ama gerçekte bir ilgisi yok. Benim bildiğim Karl Detroid çoktan öldü. Öyle birine hiçbir yerde rastlayamazsınız. Sofrada Bismarck yeniden Paşaya sataşmaya yeltenir: - Paşam siz çok güzel konuşuyormuşsunuz. Güzel öyküler anlatmışsınız. Bunlardan bizi de yararlandırmak istemez misiniz? - Berlin Kongresinde Türkler özel bir anlaşma ile Kıbrıs'ı İngilizlere bırakmak zorunda kalmıştır. Paşa ona dokundurur: - Vallahi çok yedik, çok içtik. Üstelik Kıbrıs Şarabı da midemize oturdu. Öykü anlatacak neşe bırakmadı. Berlin Kongresi dönüşünde Padişah'ı bu kez de (soluklanmasına bile meydan vermeden) Arnavutluk pátirtisini, bastırmaya yollar. Arnavutlar Berlin kararlarından hoşlanmadıkları için ayaklanmışlardır. Eyvahlar bize ki, isyancılar bir baskın verip Mehmet Ali Paşa'nın ömür defterini mühürlerler. Ölüm haberi İstanbul'a gelince Sultan Hamit, Müşirin bütün kızlarını saraya toplar. İlk kızı Hayriye hanımdır en önde yürümektedir. İkinci kızı Leyla Hanımdır ki Sare Okçu'nun annesidir. Üçüncü kızı Zekiye Hanımdır ki İsmail Fazıl Paşanın çşidir. Dördüncü ve en küçük kızı Adeviye'dir ki en arkada yürümektedir. Ve de

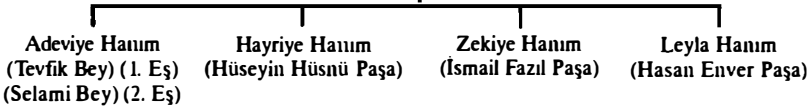
ertesi gün sarayda ortalığı kırıp geçirme hazırlıkları içerisinde. Çünkü padişah, onları o gece konuk edecek, annelerinden ayrı düşürecektir. Ne ki anne, yani Ayşe Sıdika Hanım da ertesi sabahtan tezi yok, çedik pabuçlarıyla gelip Yıldız'a dayanacaktır. Avcıların, balcıların anlatması odur ki Ayşe Sıdika Hanım, Hafız Paşa'nın kızıdır ve insanı oruç bozduran pençe bir kadındır. Sarayın kapısı önünde posta okumaya başlar:

- Kocamı aldı, versin çocuklarımı.

Çocuklar verilir. Maşallah onlara ki, Osmanlı Padişahı Şevketli Sultan Hamit Han Hazretleri'nin, kendilerini her zaman koruması altında tutacağı sözü üstlerinde kalır.⁵¹

Müşir Mehmet Ali Paşa'nın soy çizelgesi şöyledir:⁵²

Müşir Mehmet Ali Paşa (Karl Detroids)
(Ayşe Sıdika Hanım)

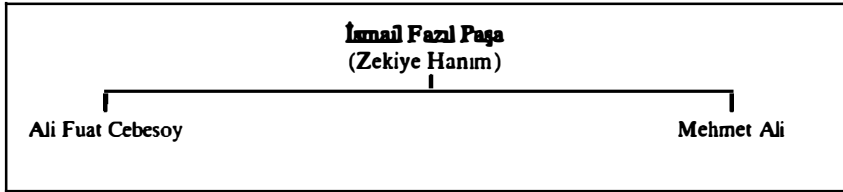

Dönelim yine köşklere.

Ayşe Sıdika Hanım, 1895 yılında onların bulunduğu arsayı satın almış ve bir köşk kondurarak Mısır Hidivi Mehmet Ali Paşa'ya karşı Nizip'te savaş veren Çerkes Hafız Hüseyin Hüsnü Paşa (*) (ki Salamankolar diye bilinir) ile evli olan kızı Hayriye'ye vermiştir. Oralar, eskilerde Rum mezarlığıdır. Evin temeli kazılırken bir tabut bile çıkar. Gelirler Ayşe Sıdika Hanıma: "Ölü çıktı" diye haber salarlar. O da yüreğini hiç oynatmadan şu karşılığı oturtur:

-Ben ölüden korkmam, diriden korkarım.

İki yıl sonra ikinci köşk de kondurulur. O da Zekiye Hanım'ın olur. Adeviye Hanım'ın evi ise (üçüncü ve sonuncu köşk) daha sonraki yıllarda yapılır.⁵³

Zekiye Hanım ve İsmail Fazıl Paşa soy çizelgesi şöyledir:

Çerkez kökenli Hüseyin Hüsnü Paşa, tarihte “31 Mart Vakası” olarak bilinen gerici ayaklanmasını bastıran, Üçüncü Ordu birliklerinden kurulan “Hareket Ordusu”nun komutanıdır. Bu Ordu’nun kolağası Mustafa Kemal’dir. Hüseyin Hüsnü Paşa, İkinci Abdülhamit döneminde, Karaman’a sürülmüştür. İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra da Selanik’e 3. Ordu’ya tayin edilmiştir. Hüsnü Paşa, Cumhuriyet’ten önce Teceddüt Fıkrası’nı kurup, genel başkanlığını yapmıştır. Daha sonra tutuklanıp hapsedilmiştir. Bir süre sonra da beraat etmiştir. Anadolu’ya geçip Kurtuluş Savaşı’na Mustafa Kemal Paşa’nın yanında katılmıştır. 1926 yılında da vefat etmiştir. Hüsnü Paşa’nın üç çocuğu olmuştur. İlk çocuğu Tahsin Bey’in oğlu TİP’in Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar’dır.⁵⁴

Cemil Molla’nın içki, kumar alemleri ve Tamburi Cemil Bey

... Molla içki ve kumara da değer gösterir. Ama rakı içerken işi kararda tutmasını bildiği gibi, kumarda büyük paralar yitirmemenin yollarını da çakar. Akşam olunca Beyler, Paşalar Molla’nın evine damlar. Hacı Ali Bey (Kamil Bey onun babası) büyük Cebbareler diye bilinir. Baharat tecimenidir. Babanakkaş yokuşunda oturur ama bütün Çamlıca onlarıdır. Vaniköy’de yalısı bulunan İsmail Cebbare onun oğludur. Hah işte anlayın, kumar gecelerinde erkenden bastıran Hacı Ali Bey olur. Tunus giyer. Kukuletalı. Kumara büyük yararlılıkları dokunanlardan biri de Manizade’dir. Trabzon eşrafındandır. Sünnet sakallı, pancar yanaklıdır. Emine Sultan’ın kocası Damat Şerif Paşa, Hüseyin Hüsnü Paşa da elden geldiğince kumara arka verirler. Birinci Dünya Savaşı günleridir bunlar. İsmail Fazıl Paşa (Enver Paşa ile arası olmadığından) savaşın ilk yılında emekliye ayrılmıştır. Ne ki, daha sonraları Osmanlı Meclisi’nde Yozgat Milletvekili olarak bulunacak, sonunda da

Ankara'ya giderek, Atatürk'ün yamacına (bir ara Nafia Vekilliği de yapacak) sığınacaktır. Hüsnü Paşa'nın Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki yeri ise büyük mü büyüktür. Herkese yardım elini uzatıyordur. Kuzguncuk'un bütün gençlerin yaveridir. O zamanın modasına uygun olarak belinde kılıç değil meç taşır. Çokluk da beyaz kolalı gömlek giyer. Kravat siyah setenden. Üstünde Bağdat maşlahı. Önü simle süslü. Bağlanıyor. Ayağında siyah ipek çorap, rugan balo iskarpini. Boyuna ayak ayak üstüne atar. Onda da dünyanın en bedennur eli ve ayağı. Kumarcılar Hüseyin Hüsnü Paşa'nın evinde toplandığı vakit (yaz aylarından açıyoruz) masa bahçeye kurulur. Köşkün bahçesinde cascade'lar yani çağlayanlar vardır. Biralar orada soğutulur. Kumarcılar bir yandan pokeri döndürürken, bir yandan da biraları devirirler. Birbirlerine de hep "Mirim" derler. Politikanın adı bile geçmez.

İşittim, şöyle anlatılır ki bir kez bacanaklara piyano çalan bir paşa gelmiştir. Tuşları öyle bir konuşturuyordur ki olsa bu kadar olur. Bizimkiler bir piyano bulmak gereğini duyarlar. Sare Hanım'ın annesi Leyla Hanım'ın bir piyanosu vardır. Mahalle bekçisi Ömer Ağa onu kıyıdaki yalıdan yukarıdaki köşke (inanmayacaksınız) tek başına sırtlanarak çıkartır. Leyla Hanım çırpınıyordu. "Piyanom yere düşüp bin parça olacak". Yazalım da okuyun, Ömer Ağa işinin ustasıdır. Sopasını yere vurduğu gibi sesi taa Üsküdar'dan işitilir. Üstelik zifir bir İtti-hatçı.

Konuk Paşa o akşam dominantı çargah, tonikası acem-aşırın perdelerine çokca vurmuştur. Unutmadan, alaturkayı da alafranga gibi çalıyordu. İmdi, neşesini bulmak isteyen gerektir ki başını pencereden uzatıp yokuşun aşağısına bir bakış fırlatsın. Bu kez de altın adını köşke taşıyan Tamburi Cemil Bey'dir. Dikkat ederseniz yanında Hanende Nasip Hanım. Düz entari Beyaz başörtü. Sesi Davudi. Yandım Memo şarkısını özel bir tınlıkta söyler. Söylerken de elinde tefi. Herkes Hafız Burhan'ı beğenir ama Nasip Hanım'ın yeri üst köşedir. Cemil Bey'in ölümü (1916 Temmuzunda) çengelinde kimi zaman da Arap Sıdika Hanım bulunur. Onun sesi de yanık ve karık. Cemil Beyin pek sevdiği mansur ahengi ile okur.

... Cemil bey tambur çalmıyorsa kemençe çalıyordu.

Kemençe çalmıyorsa lafta çalıyordur. Lafta çalmıyorsa klarnet çalıyordur. Klarnet çalmıyorsa zurna çalıyordur. Zurna çalmıyorsa ut çalıyordur. Ut çalmıyorsa rüba çalıyordur. Rüba çalmıyorsa Kafkasya'da geçer akçe, acibüşşekil tar çalıyordur. Tar çalmıyorsa yaylı tanbur çalıyordur. Yalnız Vasil'in bulunduğu yerde kemençeye dokunmaz. Ona saygısızlık sayar... Cemil bey, Meşrutiyetten önce de Kuzguncuktaki köşte çok görülmüştür. O sıralar Hariciye'de şebenderlik kaleminde görevlidir. Kaleme ara sıra uğrar. Muhasebeci Tevfik Bey aylığını her ay düzenli olarak evine gönderir. Çağrılı olarak gittiği yerlerde de Fahri Kopuz kendisine eşlik ediyordur. Fahri Kopuz, İsmail Fazıl Paşa'nın evindeki bir toplantıyı da şöyle anlatır:

- O akşam, her nedense üstat rakıyı beğenmedi. Paşa derhal küçük oğlu Mehmet Ali Bey'i (Ali Fuat Cebesoy'un kardeşi) çarşıya göndererek, Kuzguncuk'un sayısı kabarık meyhanelerinden dört çeşit rakı getirtirdi. Üstada olan aşırı sevgisi, beni hayran bırakmıştır.

... Cemil bey uzun mu uzundur. Ve de kupkurudur. Çok geniş bir alnı ve Bektaşî bıyıkları vardır. Yakalıkları kolalı. Ceketin yakası ise adam akıllı geniş. Ayağında da çizgili pantol.

"Uslan artık ey gönül ihtiyar olmaktadır" şarkısını geçtiği vakit bütün evin kirisleri oynar. İsmail Fazıl Paşa ağlar. Baldızı Leyla Kadriye ağlar. Üç yaşındaki Sare ağlar. Cemil Bey de kimi zaman Küçük Sare'yi, çizgili pantolon üstüne oturtur, ona:

- Sen afeti devran olacaksın, ne canlar yakacaksın şarkısını çalar. ⁵⁵

Kuzguncukta Yaşamış Florina'lı Nâzım

Mehmet Nâzım Özgünay, 1883 yılında Florina'da doğdu. İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi (1906). Emniyeti Umumiye 4. Şube'de, daha sonra Neşriyat Şubesi Müdürlüğünde bulundu. Polis Dergisi'ni çıkardı. Şiirlerinden çok, davranışlarıyla tanındı. Gazetelerin ilan sütunlarında kendini öven yazılar yayınladı. "Şiir Kralı" olduğunu ilan etti. Döneminin ünlü yazarları için yaptığı yayınlarla ilgi çekmeye ve kendini kanıtlamaya çalıştı. 1939 yılında İstanbul'da öldü. Salâh Bîrsel yazdığı kitapta ondan

şöyle bahseder:

Bizim yeniden Babanakkaş Yokuşu'na dönmemizde hayır vardır. Orada Florina'lı Nâzım'a bir merhaba sarkıtmanız da, yazımızın taze ve canlı olması gereğidir. O da Hüseyin Hüsnü Paşa Köşkü'nün bir parçasıdır. Sabah akşam ordadır. Zaten Hacı Ali Bey'in evi de yine Babanakkaş'ta, bacanak paşaların üst yakasında, bostana karşıdır. Florina'lı da Hacı Bey'in Emine adındaki evlatlığını alarak, eve iç güvey olarak girmiştir. Ne ki Emine Hanım, kızı Mediha'yı doğururken, dünyayı kalabalıklaştırmaya hakkı olmadığını düşünerek, kızını bırakmış kendisi ahrete göç etmiştir.

Florinalı'ya da bir göz atacak olursanız, onu da redingotla posta edersiniz. Başında, kulaklarını bastıran kepçe gibi bir fes. Ensede Rıza Tevfik gibi upuzun saçlar. Ama yüzde ne sakal ne bıyık. Çene tam bir usturadır ki ağız açıldıkça uzamaktadır. Boy sırik ama her zaman öne doğru eğik. El ayak, azmanlar azmanı.

Florinalı iyi adamdı. Manzumeleri de benzerlerinden üstündü. Ama şöhretin afet olduğunu düşünmeyerek, üne kavuşmak emeli ile parasını, vaktini, kendini ve soluğunu telef ederdi. Manzumelerini hangi nedenlerle ise, yayınlamayan gazetelere para vererek ilan sütunlarında yayınlattırdı. Öğütlerimize kulak vermezdi. Son yıllarda kendine “Şiir Kralı” ünvanına yöneltmişti. Bütün edebiyatçıların bu ünvanı kabul etmesi için yazı ve sözle uğraşırdı.⁵⁶

IV
Şairler ve Yazarlar Senti
Kuzguncuk

Şiirlerde Kuzguncuk

*Beylerbeyi eğerce mahalli kibar olur
Kuzguncuk'ın kibarı fakat namdar olur*

Böyle bir şiirle başlayarak devam etmek istiyoruz:

Kuzguncuk'un havasından mıdır, suyundan mıdır? Bilinmez ama büyük şairleri, yazarları konuk etmiş ve onlara ilham kaynağı olmuş bir yerdir. Kimler yaşamadı ki, bu güzel semtte. Nâzım Hikmet, Can Yücel, Ömer Kayalıoğlu, Oktay Rifat, Nahit Övünç ve Sevim Burak gibi... Ömer Kayalıoğlu bir süre Kuzguncuk'ta yaşamıştır. Halen Kuzguncuk'ta bulunan bazı dükkanlarda onun şiirini, çerçevelenmiş olarak görebiliriz. Kuzguncuk'u anlatan bu çok güzel şiir ise şöyledir:

Kuzguncuk Destanı

*Ey Kuzguncuk bunca lulukumuz var
Sana bir merhaba demeye geldim.
Düdük çalsın, selamlasın vapurlar
Gezneye, görmeye, yemeğe geldim.
Yine anılarını eskiye kayd
Biraz dertleşelim seninle haydi*

*Sende ger ekleřti hayalim, d řř m
 Yıllar yılı old m başımın tacı.
  evreni sevdanla d ř mlemiřim:
 Nakkaştepe, Koru, Fıstıkaĝacı.
 Oynamaya k   k arsalar meydan,
 Denize daldardık Cemil Molla'dan
 Dosttan ileriydi, kardeřti sanki
 İcadiye Caddesinde voltalar.
 Her yařtan, her cinsten bir ok insan ki
 Dolar boşalırdı ge  vakte kadar
 Kuzguncuk semt deĝil bir aileydi,
 B y  m  yaptılar, nazar mı deĝdi?
 Yerin b y k y reĝimde hasılı
 Sende kaldım sılandıan da ziyade
 İkametim k t ĝ nde yazılı:
 K k yedi numara,  ryanizade.
 Bulamazsam hoş g r başka kelime
 Sitem desem yakışır mı dilime.
 Hoca, papaz, haham konu komřuydu
 Camii, kilise, havrası da yan yana.
 Vicdan katındaki hořg r  b yd .
 Ki y ce duygular veren insana.
 Saygılarla   z mlenir her konu
 Dinler, diller, ırklar koalisyonu.
 Seyyar sebzecimiz R m Foti vardı,
 Mahalle bek imiz Barul , Yalıud .
 S t t m z işinin ehli Bulgard .
 Doktorsa Ermeni Minasyan idi.
 Uzun boylu Rus da tamircimizdi,
 Başı a ık, sakalları temizdi.
 KULEL  vapurdan t ren ge iři
 Yankılanır yokuşlarda "řa! řa! řa!"
 Yalıdan, bu coşkun saygıya karşı
  ıkar el sallardı Aksoley Paşa.
 G zler yaşarırdı, g n ller titrer
 Saygıyla sevginin birleřtiĝi yer.
 Tabancayla kovalardı Korıdan,
 Bir l r n komşumuz şevket Mocan'd .
 Yalı vardı ki dillere destan*

Meclise de girdi, sonra harcandı.
 Yine eksilmedi hiç sevgilerim
 Ruluma Tanrıdan rahmet dilerim.
 Neden terk eyledi bilemem anıma
 Kuzguncuk denince yüreği çarpar.
 Birkaç sözle merhem oldu yarama
 Ayhan Hünalp diye şairimiz var.
 Şöhreti buradan yayıldı, taştı.
 Enginlere, doruklara ulaştı.
 Amigo laf atar, söverdi bazı.
 Aldırınmazdı kimse, hatta gülerdik.
 Futbol meneceri Berber Kır yazı
 Dalia nicesini toprağa verdik.
 Eskiler de yavaş yavaş azaldı,
 Sağolsun bir Tahir Amcamız kaldı.
 Bir de Göbek Ali aklıma geldi,
 Hızlı hızlı çıkar yokuş yukarı.
 Bir aralık perhiz yaptı, inceldi
 Şalvara dönüştü pantolonları.
 Vazgeçilmez bir tutkusu var hele
 Erbap işi hazırlanmış nargile.
 Gazetecimiz de bakmaz kusura
 "Sağır" dense tanımaya yeterdi.
 Erkenden evleri dolaşır, sonra
 İskelede arz-ı endam ederdi.
 Müşteriye sonsuz saygısı vardı,
 Hasta olsa karısını koşardı.
 Nur olsun, var olsun, hafif elleri
 İğnesinin ucundaydı dermanın.
 Bütün Kuzguncuk'a yıllardan beri
 Şifa dağıtıyor Cemile Hanım.
 Kış, yaz şemsiyesiz çıkmaz dışarı
 Dolanır, tırmanır dik yokuşları.
 Eli kolu dolu döner büyükler
 Çocuklar bekler, yardıma hazır
 İskele, cümlelerin buluştuğu yer
 Gidişte telaş var, dönüşte huzur.
 Bitişikte İsmet Baba uğraklı
 Yorgun dönenlere bir duble laaktı.

*Vapurlarda çiklet satma sefası,
 Deli Avram koşar gibi yürürdü.
 Futbol arşivydi sivri kafası
 Eliyle fotoğraf çekmede (!) lüürdü.
 Daha kimler, neler var anlatacak
 Affedin, soluğımı bu kadar ancak.
 Özlesem de uğramazdım aylarca
 Anılar yumağı sende olmasa.
 Birkaç yalı, birkaç tuğlalı baca
 Birkaç kalven, meyhanen de olmasa.
 Defterden silmedik anıma kararttık
 Sen eski Kuzguncuk değilsin artık.
 Etkin olmasan da halkın çoğunda
 KAYAOĞLU, bir vefalı oğulsun.
 Okurların insafına sığın da
 Avın bari, üzüntüler dağılsın.
 El öpmeden, danışmadan ıstana
 Ne giriştin bu belalı destana.*

Şair Gülsüm Cengiz Yeniden Kuzguncuk'a Taşınıyor

Yaşayan şair ve yazarlarımız Gülsüm Cengiz, (Türkiye Yazarlar Sendikası Sekreteri), Cengiz Bektaş ve semtin doğma büyüme yazarı, Mehmet Ünver de Kuzguncuk'ta yaşamaktadırlar. Ünver'e geçmeden önce, Gülsüm Cengiz'den bahsetmek istiyorum. Köy Enstitülü eğitmen, yazar, Mehmet Başaran'ı evinde ziyaret etmiştim. Gülsüm Hanım'ı orada tanımıştım. Samimiyetimiz ilerledikten sonra, onun çocukluğunda Kuzguncuk'ta yaşadığını öğrendim. Tekrar Kuzguncuk'a taşınmak istiyordu. Bir süre sonra da amacına ulaştı. Artık onunla daha fazla görüşebiliyorduk. Gülsüm Cengiz, "Akdeniz'in Rengi Mavi" isimli kitabında, Şair Can Yücel'in 70. yaş günü sebebiyle yazdığı bir şiiri vardır. Şiir şöyledir:

Kuzguncuk'ta Bir Akşam

*Yaşam bir oyundur çoğunlukta
 düşsel atların sırtında
 dağlara çıkılan,
 denizlere yelken açıp
 çiçeklerden düş kurlan:*

*oyun balıçesi
Kuzguncuk'ta bir bostan.*

*Geçmişimi arıyorum
çocukluk günlerini
-gülün aya ağlayan nar-
Bostandaki iyi kalpli balıçıvanı,
dallara asılı kalmış güllüşlerini...
Arıyorum,
okul yolundaki papatyaları
-hoşratça yolunan-
çam ağacındaki kuş yuvasını
-kedilerin dağıttığı-*

*Yıkık bir salmedir yaşam
annesiz çocuk için,
bostanda uyumayı oyun sayıp
yaşadıklarında
her sevinecek şeyler bulan.
Alı, kuşlar gidip
İlk yağmurlar indiğinde
hiç açıkta yattınız mı,
eviniz oldu mu bir bostan?*

*Geçmişimi arıyorum
çocukluk düşlerini.
Bir çocuk sürüyor talita atını
biri koşuyor, dizleri kan içinde
başında tavuk tüyleri, elinde yayı.
Balıçıvanın sesi geliyor
dar sokaklardan,
parke taşlarının üstünde
at arabasının tıkırtısı.*

*Kuzguncuk'ta bir akşam
gülümsüyor Can Yücel'in gözleri,
kaşları salkın salkın erguvan
şiir ustası
kayga yoldaşı*

*Güler'le gülen insan:
"Ben inatçı bir komünistim,
bir partiye girdim mi
tam girerim."*

*Kuzguncuk'ta bir akşam
soyunup üstümdeki hüznü
yürütüyorum bugünü
rüzgarlarla yanyana.
Kulağında denizlerin şarkısı
serçelerin sıcaklığı
yambaşında.
Kızıl bir yıldız taşıyorum avuçlarımda.*

*Kuzguncuk'ta bir akşam
yeniden doğuruyor kendini yaşamı
çoğaltıp düşlerini
aktıyorum yarına...*

Mehmet Ünver ve eserleri

Mehmet Ünver ve eserlerine gelirsek: "Bir Kuzgun Yaz", ve "Pus" adlı romanlarıyla, Kuzguncuk'un altmışlı yıllardan başlayarak, yetmişli yıllara kadar uzanan, o dönemin koşullarını, hayatını ve hikayelerini anlatan kitaplardır. Mehmet Ünver çocukluğunu ve gençliğini anlatırken, o dönemlerdeki Kuzguncuk'u gözler önüne seriyordu. Semtin bir diğer önemli yazarı da eğitimci Hasan Basri Yazıcı'dır. O, Türkiye gibi aydınlık ve güzeldir. İçinin güzelliği yüzüne yansımıştır. Hasan Yazıcı'yı hiçbir zaman somurtkan, neşesiz göremezsiniz. Her zaman enerji dolu ve sevecendir. Kimseyi kimseden ayırmaz. Onun için bütün insanlar eşittir. Mükemmel kişiliğini, bitmez tükenmez okuma aşkı ve araştırma kabiliyetiyle birleştirerek, sanki kendisini anlatan kitabını yazmıştır. "Hayatı güzel ve anlamlı yaşamak" isimli kitabı, yaşamın anlamını ve felsefesini, o kadar güzel anlatmıştır ki etkilenmemek olanaksızdır. Semtin kadın yazarı Sema Ok da Kuzguncuk'ta oturmaktadır. Yazarın "Köle Pazarından Saraya Cariyeler" ve "Harımağaları" isimli iki kitabı bulunmaktadır. Semtin diğer kadın yazarı Sayra Öz de, çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yazdıktan sonra,

“İstanbul Ansiklopedisi”nde idari müdür olarak görev yapmıştır. Son olarak da bir biyografi olan “Çağdaş Bilge Seniye Fenmen” kitabını yazmıştır. Nâzım Hikmet ve Can Yücel’le ilgili sizlere daha önce bilgi vermeye çalıştık. Bu semtte yaşayan, beyefendi kişiliğiyle tanınan, Rıza Suat’tan bahsetmeden geçemeyeceğiz.

Rıza Suat Anlatıyor

Rıza Suat 1945 yılında İzmir’de doğdu. Orta öğrenimini Darüşşafaka’da, lise eğitimini Robert Kolej’inde yaptı. 1970 yılında, Boğaziçi Üniversitesi İş İdaresi Bölümü’nü bitirdi. Çeşitli özel kuruluşlarda çalıştı. Bir süre de Yapı Kredi Bankası’nın Zürih temsilciliğini yaptı.

Halen Kuzguncuk’ta yaşayan Rıza Suat, 1951 yılında henüz altı yaşındayken ailesiyle birlikte Kuzguncuk’a taşınmış. Çocukluğundan aklında kalanlarını şöyle özetliyor:

Kuzguncuk Caddesi’nde aşağıdan yukarıya doğru yürüdüğümüz zaman (aşağı yukarı 100-150 m.) yolun sağ tarafında yer alan “hamal kahvesi” (Ekmek Teknesi dizisinin çekildiği mekan) diye adlandırılan yerde kadınlar oturur, sohbet ederler, lakerda satarlardı. Özellikle geceleri, Kuzguncuk çok hareketli olurdu. O dönemde, çok güzel Yahudi ve Rum kızları vardı. Caddede insanlar bir aşağı bir yukarı turlardı. Araba ise hemen hemen hiç yoktu, o dönemler. Cadde kenarında ufak ufak masalar kurulur, mezelerle birlikte içkiler içilirdi. Fakat ben, kimsenin sapıttığını görmedim. Ellili yılların ortasından itibaren dışarıdan bir çok insan Kuzguncuk’a taşınmaya başladı. Daha sonra da kavgalar, gürültüler başladı. Eskiden Kuzguncukspor diğer semtlere maç yapmaya gittiğinde, hem yenilir hem de dayak yerd. Sonraları ise hem yenip, hem de dövmeye başladı. İşte Kuzguncuk’ta bana göre değişimi en güzel bu anlatıyordu. Demirspor, Yıldırımspor, Akınspor ve ismini hatırlayamadığım bir takımla birlikte dört takım vardı. Kuzguncukspor, bütün takımlardan oyuncu alan milli takım gibiydi. Maçları genellikle Fethi Paşa Korusu’nda (Yakartepe) oynardık. Bir gün, rakip mahalleleyle maç yapıyorduk. Karşı takımın en iyi oyuncusu Rum asıllı Panayot’tu. Onu yıldırma için verilen taktiğe göre sert oynuyordum. Panayot, benim bu sert futboluma asla karşılık

vermez, hatta yaşça ondan küçük olduğumdan dolayı, bana karşı çok daha dikkatli oynardı. Biz, böyle centilmen anlayışı olan insanlarla futbol oynardık. Ben, on beş-on altı yaşlarında iken değişim başlamıştı. Şu anda “Ayakkabıcı Ayhan”ın yerinde Lokantacı Toma’nın güzel ve lezzetli yemekleri vardı. Çilek kompostosunun tadını hala unutamıyorum. İşte bu dönemlerde zannedersem 16 yaşlarındaydım, en iyi arkadaşımı alıp Kuzguncuk’a gelmiştim. Arkadaşımla, Kuzguncuk Yenigün Sokak’ta gezerken çok güzel bir Yahudi kızla karşılaştık. Arkadaşım, çok güzel Yahudi kıza laf attı. Utandım ve yüzüm kızardı. Arkadaşıma söylenmeye başladım. Tam o anda yanımdan geçen arkadaşım Victoria’nın annesi (evlenmeden önce ismi Efstratia, evlendikten sonra da eşi Musevilğinden dolayı ismi Sara olmuştı) bize dönerek:

-Oğlum, on beş-on altı yaşında laf atacaksın; büyüdüğünde zaten atamazsın ki. Bırak da arkadaşında sen de, bu yaşların güzelliğini çıkartın.

Kuzguncuk’ta Hoşgörü ve Tolerans

Hoşgörünün, toleransın en güzel örneğini bize öğretmişti. Onu her zaman çok sevdim. Çok güler yüzlü, iyi niyetli bir insandı. Kuzguncuk’ta unutamadığım bir insan da Müştak Ağabey’di. Müştak Ağabey bir gün gırgır olsun diye Haham kılığına girmiş. (Not: Bu anıyı, Rıza Suat’a daha önce Kuzguncuk’ta oturan Madam Clara anlatmıştır.) Millette, Yahudisi, Rumu, Ermenisi, Türkü sıkıntıdan patlıyormuş. Müştak Ağabey sanki bir Yahudi cenazesi varmış gibi, tabutla birlikte kalabalığın önünde, Yahudi mezarlığına yürümeye başlarlar. Musevi adetlerini o kadar güzel yapmaktaydı ki, gerçek haham başı, Müştak Bey’i gördüğünde önce şaşırmış sonra ise makaraları koyvermiş. Daha sonra da Müştak Bey’in ustaca cenaze merasimi yerine getirmesini hayranlıkla izler. Kısa boylu gerçek haham da, esprili ve şakacı birisiydi. Eğer Yahudilerden ölen zenginse, cenaze gayet ağır ilerler, eğer ölen kişi fakirse, her şeyi hızlı hızlı yapar ve cenaze işlerini de çarçabuk bitirirdi. Kuzguncuk’un ilginç tiplerinden birisi de Balıkçı Stelya’ydı. Çok keyifli birisiydi. Günlerden bir gün, müş-

teri midyenin kabuklu olup olmadığını sorar. O da hemen cevabı yapıştırır: (Not: Bu anıyı da, Rıza Suat’a Reis Yüksel anlatmış.)

Benimki (Hristiyan olduğu için) kabuklu ama bu yanımdaki (Reis Yüksel’i göstererek) kabuksuz.

Kuzguncuk’un muziplikleri hiç bitmez. Yine bir gün kahveye çay içmeye gelenlerin çayların içine, şeker şeklinde taş atılır. Millet çayı karıştırır karıştırır ama şeker bir türlü erimez, gerçek bir süre sonra anlaşılır. Balıkçı Peres ile Kavas (Koruma görevlisi) Sabahattin’in tavra maçları bir başka olurdu. Bütün Kuzguncuk işini gücünü bırakır, onların birbirlerine yaptıkları esprileri, şakaları gülerek izlerlerdi. Buranın insanı gülmeyi ve fıkra anlatmayı çok sever. Hayatı hep bu yönden kavrarlar. Belki de o yüzden hiçbir şeyi sıkıntı etmezler.

Rıza Suat, semt ve insanıyla ilgili çok güzel şiirler yazmıştır. 1991 yılında “Dostum” adlı şiir kitabında yazdığı dokunaklı şiirlerle, dikkatleri üzerinde toplamıştır. Kitabından seçtiğimiz bazı şiirleri sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Bana Bir Resim Yap

*Bana bir resim yap,
Yapan anca
Kuzguncuk’u çiz
İki vadi arasında.
Vadi sağ tepesinden
Çamlar sarksın
Pencereden sarkan
Kadınlar gibi.
Vadi sol tepesi
Oldukça açık kalsın.
İncir dut erik
Ağaçları serpilsin,
Zikzaklı yokuşları
Sağına soluna.
Güzel, güzel,
Rum, Yaludi
Eyleri sırala,
Özenli planın*

Kenarlarına.
 Cumbaları, renkleri
 Uyumlu olsun.
 Bugünkü gibi
 Ne zevksiz
 Betonarme zenginliği,
 Ne de olsun
 Gecekondu fakirliği.
 İnsanlar çiz,
 Başı bozuk, bakımsız
 Az gelişmiş olmasın.
 Göbeğiyle çevresine,
 Sataşarak yürüten,
 Kasvetli karanlık
 Tipler olmasın.
 Bir akşam üstü
 Canlandır
 Uzun yaz günlerinden;
 Üstünde beyaz
 Mintan,
 Kollar sıvanmış,
 Etkin ses tonu,
 Sıcak mimikleriyle
 Balıkçısın,
 Hafif renkli elbiseler
 İçinde
 Çekici kızlarım,
 Seviyeli delikanlılarım,
 Ailelerin doldurduğu
 Kalvehaneleri
 Çiz.
 Öyle çiz ki,
 Hammeli kokusu,
 Mutluluk kahkahaları
 Duyulsun.
 Bini aşkın nüfusuna
 Dört doktor, bir diş hekimi
 Belirtelim
 Yapan Amca.

Ayrıca
Beş berber salonu,
Üç fırın
Olduğunu
Umutmayalım.
İçkili, içkisiz
Dört lokantasını
Koyalım.
Bu yaşam
Standardı
Avrupa
Ayarındaydı.
Yaşlısına
Gencine,
Güler yüz takındır.
Diyalogların
Güzelliğini canlandır,
Delilerini de

Koy tabloya.
Gülelim gene
Galip, Avram, Duduka,
Kedi Jack ve Amigo'ya.
Bir kaç mikrobu da
Belirtelim.
Resim dönmesin
Ütopya'ya.
Rum, Türk, Yahudi
Kuzguncuk bir alemdi
Düşlemesi zor.
Andıkça içimde
Bir kor
Yakar benliğimi.

Bana bir resim yap,
Yapan Amca,
Eski haliyle
Kuzguncuk olsun.
O medeni yaşamı

*Ve onu sađlayanlar
Canlansın.
Bakıkça içimiz
Huzur dolsun.*

Şairin Bahsettiği Duduka ve Amigo Kimdi?

Annem (Sabahat Ebcim), şairin söz ettiği Duduka ve Amigo'dan şöyle bahseder:

Bizim evin karşısında otururdu. Ona Duduka dēilirse çok kızardı. Kardeşi ondan küçük olduğu halde, ona abla derdi. Her sabah bana seslenir, “çocuklar okula gitti mi?” diye sorardı. Kimseye bir zararı yoktu. Amigo'nun zekası kıttı. Kız kardeşi de kendisi gibiydi. Hatta bir gün Sinagog'a gidip Haham'a: “Bizi evlendir”. Haham bu duruma şaşırmasına rağmen onların durumlarını anladıktan sonra Amigo ve kızkardeşini ikna eder. Amigo, Kuzguncuk İskelesi'nden vapurdan çıkan insanların öte berilerini, taa yukarı dereboyuna kadar 5 kuruşa getirirdi. Her Cumartesi günü de (Musevilerin kutsal günü) yıkanır, en güzel elbiselerini giyer, Kendisine “Hayrola Amigo! Nereye böyle?” denildiğinde, “Matmazel'e gidiyorum.” derdi. Amigo, zekası kıt olmasına rağmen, hiç kimseye muhtaç olmadan, alnının akıyla en ağır işleri yaptı, şereflice de yaşadı. Keşke günümüzdeki sözüm ona kendilerini akıllı sananlar da onun gibi olabilselerdi.

Moiz'in Ester'i

*Kasap Moiz'in Ester'i
Görüntünce köşeden,
Mahallenin piçleri
“Haydi takla at” derdi.*

*Köşedeki evin
Kaldırımında,
Piçler bakarken
Ester'e,
Sırt üstü atardı
Kendini yere.*

*Dökülürken etekleri
Çıplak bedeninden,
Piçlerin gözleri
Aynı noktayı deler,
Meraklı bakışlar
Giderek
Yakından izler.
Övgüler
Alkışlar
“Ester!
Numaram tekrar göster. “
Diğererek bağrışır.*

*Ester ayaklanır
İçten gülücüklerle,
Bilgisiz
Donsuzluğun öneminden.*

*Anılamazdı çektiğini
Kuzguncuk piçlerinden.*

“Mişon

*Kuzguncuk
İcadiye Caddesi'nde
Çınarlar
Merakla
Bakışılar.*

*Rakı şişesinde
Kezzabı
Ağızına götürürken
Mişon
Ümitsizce
Çırpındılar.*

*Caddede
İnip çıkanlar*

Yadırgamadı,
 Gönlünce davranan
 Mişon'ın
 Çınarlardan
 Birinin
 Altında
 Yatmasını.

O yatış ki
 Sessiz,
 O yatış ki
 Sonsuz.
 O yaşam ki
 Rebeka öldü öleli,
 Tatsız, tuzsuz,
 O yatışla
 Bitmişti.

Mişon
 Hacivat'ın
 Yahudicesiydi.
 Kara saçlı,
 Kara öbek öbek kaşlı,
 Kısa boylu,
 Zayıf eğik,
 Fıldır fıldır
 Gözleri vardı.

Hıysuzdu.
 Ezilirdi,
 Kendince ezilmez.
 Horlanırdı,
 Kendince gururlu.
 Komuşulur,
 Zorlukla komuşurdu.

Rebeka tıknaz,
 Kısa boyluydu.

*Yıvarlak bedenini
Yıvarlak kafası
Tamamlardı.
Aşağı sarkan
Kaşları,
Malızın halini
Doğrulardı.
Mişon'ı çekmek
Kolay mıydı.
Evleri
Bostan Sokağı'ndaydı.
Sokak başında
Arsa bitiminde.
İki katlı,
Kargir beyaz ev.*

*O ev
Koruyabilseydi
Kendisini,
Anlatabilirdi
Rebeka'nın
Çilesini.
Çilesini
Ve Mişon'a
Olan sevgisini.*

*Ama
O çınar
Hâlâ yaşıyor.
Mişon'ın
Son gününü
Bugün gibi
Hatırlıyor.*

*"Rahat yaslandı
Gövdeme.
Dünyaya meydan
Okudu.
Gelen geçen*

*Baktı geçti.
Mişon kezzabı
Gülerek içti.*

*Önce luzlı,
Sonra yavaş yavaş
Soludu.
Gözleri gevşedi,
Dudakları kurudu.
Kardeşlerim de
Anlanmıştı
Bu hazine
Sonu.
Çırttık dallarımızı,
Uyarmak için
Gelen geçeni,
Yel yaptık
Bağırarak gibi.
Yaprak döktük
Ağlamak gibi.
Biz anladık
İnsanlar anlamadı.
Onlar için
Bir Mişon,
Mişon için,
Bir dünya
Kaydı,
Gitti.*

Mişon'un Fındıkları

Marangoz Osman Ağabey Mişon'la ilgili bir anısını şöyle anlatmıştı:

Mişon, özellikle yaz aylarında caddede oturur fındık ayıklardı. Yanında da bir teneke ile bir kap bulunurdu. Fındığın kabuğunu tenekeye, fındığı ise kaba koyardı. Osman Ağabey bir gün bir bakmış ki, zaman zaman dolu fındıkları da kabukların

tarafına atıyor. Hemen müdahale etmiş.

-Mişon! neden dolu fındıkları da kabuklar tarafına koyuyorsun?

-O fındıkların içi boştur. Ben elimle onun boş olduğunu anlayabiliyorum. Eğer, o boş fındıklar müşteriye giderse ayıp olur. Bana verdikleri parayı helal etmezler.

Marangoz Osman, bu fakir insanın bu kadar namuslu olmasına hayran kalmıştı.

Odise*

*Adım
Odise,
Boyum bir doksan,
Yaşım yalnız
Doksan.
Ancak belinden
Kırk beş derece
Açıyla uzanıyorum,
Ayağımı sürüdüğüm
Şu günlerde.
Bu ülkede doğdum.
"Çok yaşa padişahım"
Dediğini hatırlıyorum.
Rum mezarlığı bekçiliğini
Yapıyorum.
Hemen hiç
Gelen yok
Kuzguncuk sırtlarına
Yalnızlık ve
Derin sessizlik içinde,
Gözüm gibi
Bakıyorum
Mezar taşlarına,
Elbet bu iş
Kurtarıyor,*

* Şair'in Odise olarak söz ettiği kişinin asıl ismi Odesseas'dı. Odesseas Kuzguncuk'ta bekçilik ve ayakkabı boyacılığı yapardı

*Elimde taşıyarak
 Boya sandığını,
 Her gün arşınlarını
 Kuzguncuk yamaçlarını,
 Hâlâ tek tiik var,
 Eskiği anınsatan
 İnsanlar.
 Hani biraz güileryüz,
 Biraz iyi niyet, ahlak,
 Ağzından çıkanı,
 Kulağı duyınak,
 Kapılarında
 Soluklanırım,
 Onları görünce
 Eskiği hatırlarım.*

*Bin dokuz yüz
 Yirmi ile otuz,
 Pekişen gençlik yıllarımı,
 En güzel anılarımı,
 İçine sığdırdığımı,*

*Despina'yla on yıllık
 Aşkımı,
 Noktaladığımı süre.
 Rum, Yaludi
 Türk, Ermeni
 Bir aradaydık,
 Milliyetimizden önce
 Topunumuz Osmanlıydık.
 Düşünümde beraber oynadık.
 Aynı şarkıları söyledik.
 Deniz sahili severken
 Ayı beraber, indirdik.*

*Cihan harbi ve
 Bin dokuz yüz elli,
 Kuzguncuk hâlâ
 Koruyordu kendini.*

*Dört bostan,
Sol yamaç boş,
Yollarda meyve ağaçları,
Kıyıda toplayalım diye
İhsan etmiş Allalı
Balıkları.
Bu aralar,
Türklerin sayısı arttı.
Hatta ilk camii
Bin dokuz yüz elli
Yılında,*

*Ermeni kilisesi
Yanına yapıldı.
İlk ucuz kalıramanlar,
Ve saldırganlarını
Yavaş yavaş görüldüğü
Zamanlar,
Süre gelen uyum
Bozuluyordu.
Ancak mutlu yaşamı
Gene de sürüyordu.*

*Hoşgörüyle izlenen
Fırtınalı aşklar,
Akşamları
Cadde ve kalvehanelere taşan,
Kadınlı erkekli
Gruplar,
Düşündüründen hamalına
Seviyeli yaklaşımlar,
İnce yardımı seven
Komşuluklar,
Kuzguncuk'ı
Nazlı nazlı
Okşuyordu.
Bizlere
Yaşamı zevki sağlıyordu.*

Bin dokuzyüz altmışa doğru,
 Yeni gelenler ile
 Gidenler
 Belirgin oldu.
 Kuzguncuk değişti,
 Başka insanlar doldu.
 Ancak bazıları
 Birlikte yaşamayı
 Biliyordu.
 Ama çoğunluğu
 Güzellikleri
 Bozuyordu.

Önce Yalıudiler
 Hızla azaldı.
 Arkadan
 Rımlar kaçtı.
 Ayrı kökenden,
 Ama seviyeleri eş düzeyde
 O saygın kişiler,
 Yeni potada
 Kayıp olup
 Eridiler.
 Belli lüzünden
 Kaçıp, gittiler.
 Efendi Türkler de,
 Olan biteni,
 Sessiz bir kaygı ile
 İzlediler.
 Onların da çoğu
 Kuzguncuk'tan
 Ellerini ayaklarını
 Çektiler.

Öyküyü
 Burada
 Noktalayalım.
 Kuzguncuk'u
 Bitiylevici

*Güzellikleri ile
Hatırlayalım.*

*O eski
Kuzguncuklulardan
Hâlâ kalanlar,
Ağır ağır çıkarken
Merdiveni,
İzlerler beni.
İçlerinde
Buruk am,
Hatırlarlar
Doktor Josefi,
Minasyan'ı,
Ve Postacı Muzaffer'i.
O insanların
Saygınlığı,
Ve Kuzguncuk anıları ile
Feralılık kaplar
İçlerini.*

(ODİSE'nin anlattığı varsayılmıştır. Eşinin adı gibi hususlar gerçek değildir.)

Odessa'nın Torunu Kuzguncuk'a Geliyor

Kuzguncuk ve hikayeleri kitabını hazırlarken, kapımın zili çaldı. Kapıyı açtığımda, bembeyaz saçlı ve uzun boylu bir erkek karşımda duruyordu. Beyaz saçlı adam bana:

-Affedersiniz, Nedret Bey burada mı oturuyor? dedi. Bozuk bir Türkçe'si vardı ama anlaşılıyordu.

-Benim efendim; dediğimde, gözleri parladı ve gülümsedi; arkasından da ekledi:

-Beni tanıdın mı? Ben Odise'nin torunu küçük Odise.

Şaşmıştım. Hemen toparlandım. Ona sarıldım. Tam 22 yıl sonra doğduğu semte birkaç gün de olsa geliyordu.

Odise'nin yanında onun ve benim en iyi arkadaşlarımızdan olan Ümit

Tüyel de vardı. Üçümüz apartmanımızın terasına çıkmıştık. Daha sonra bu gruba Ümit'in sevgili eşi Sema ve kilisenin görevlisi arkadaşımız Sarandis de katılmıştı. Eskilerden başladık, şimdilere kadar gelmiştik. Zaman su gibi akıp gidiyordu. Bir süre sonra, sokağa çıktık. Torun Odise ile Kuzguncuk'u geziyorduk. Eskilerle konuşup Odise'yi onlara tanıtıyorduk. Öyle ya aradan tam 22 yıl geçmişti. Birçok kişi onu tanıyamıyordu. Ama sonraları, yani Odise'nin torunu olduğunu öğrendikten sonra herkes ona olağanüstü ilgi gösteriyordu. Yaz ayları Kuzguncuk'ta çok güzel olur. Sokaklar cıvıl cıvıldır. Gezdiğimiz her sokak, Odise için bir anıydı. Sadece üç gün için geldiği (mesleki seminer) yurdunu bırakıp tekrar Yunanistan'a dönecekti. Sonunda gözlerimiz yaşararak onunla vedalaştık. Seneye yine gelecekti. Odise'ye, bir yıl nasıl geçecek diye sorduğumuzda, bize:

- 22 yıl nasıl geçti! Bir yıl mı geçmeyecek?
dedi.

Kambur Nurol

*Gülmediğine
Hiç rastlamadım.
Uykuda da
Güler miydi?*

*Acı bir olay
Anlattığını,
Anımsarım.
Gene
Gülme
Üzerindeydi.*

*Şaşırmıştım.
Sırtında
Kamburu
Bir metrelik
Boyıyla,
Nasıl da
İvinser
Bakardı
Yaşama.*

Biri
Anlatmıştı.
Kambur
İki arkadaşıyla
Tünelde
Nara atıp,
Bağırıp çağırmışlar.
Sanırım
İçkiyi de
Biraz fazla
Kaçırılmışlar.
Zaman
Köprü yapımı
Sırası.
Sivil polisler
Çıkagelmiş.
Oldukça
Hırpalanmışlar.
Diğer ikisi
Suskun.
Kapanmışlar
Çenelerini.
Kambur
Hergün,
Büyük zevkle
Anlatıyor
Başlarından
Geçeni.
Dıydım ki
Bir akşam
İçkili
Eve giderken,
Düşmüş.
Sanırım
Kalkamamış.
Görülmemiş,
Dommuş,
Ölmüş.

*Ertesi gün
Onu bulanlar,
Yüzünde
Gülümsevişin
Sonsuza dek
Kaldığın
Görmüş.*

*Yaşadı,
Olumsuzlukları
Görmezden
Gelerek.*

*Ayrıldı
Bu dünyadan,
Anlayışla,
Sevgiyle
Gülerek.*

Kambur veya cüce Erol (Şair ondan Nurol diye sözediyor) diye bilinen karakterimiz, şairin dediği gibi hep güler yüzlüydü. Şakacı arkadaşları tarafından, omuzlara alınacak derecede seviliyordu. Yaşarken ona hep espri yapıldı; o da hep karşılık verdi. Ancak bu espriler hiçbir zaman onun kamburluğu ve cüceliği ile ilgili değildi. Kuzguncuklular asla insanların özürlerinden dolayı alay etmezler. Bunları yapanlara da iyi gözle bakmazlar. Şimdiki karakter özörlöleri gördükten sonra, onun aslında ne kadar da özörsüz olduğunu şimdi daha iyi anlıyoruz.

Nazım'ın Teyzesi Sare Hanım

Sare Hanım

Sare Hanım, Kuzguncuk'un renklilerinden belki de en renklisidir. Kitabımızda Sare Hanım'la ilgili bir kaç konuya değindik. Özellikle de Nâzım Hikmet bahsi söz konusu olduğunda, kendisinden bahsettik. Onun anıları ve hikayeleri çok fazladır. Eğer biz onun bütün hikayelerini anlatmaya kalksaydık, ayrı bir kitap hazırlamamız gerekirdi. İşte bu yüzden bölüm bölüm ve özet halinde Sare Hanım'a gidip gelmeler yaparak, kendisinden söz edeceğiz. Salâh Birsel'in "Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi" kitabından fazlasıyla yararlandığımızı defalarca sizlere söyledik.

Sare Hanım ve o dönemde yaşanmış olayları, Salâh Birsel kitabında çok güzel bir şekilde anlatmıştır. Biz de bu anlatımı yine olduğu gibi size aktarıyoruz.

*Hikaye-i Sare Hanım
yalut
küçük matmazel
Hayda be maşallah!*

Sare Hanım'ın yaşamı başlıyor

1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında, Kuzguncuk Vapur İskelesi'nden Beylerbeyi'ne giden caddede yürümüşseniz, orda sonradan 38 numarayı üstlenecek olan yalının, yapılmakta olduğunu görmüşsünüzdür.

O sizin gezintiye çıktığınız gün, orda sübek kadar yüzü, Boğaz'ın karşısında hüt dağı kesilmiş bir frenk de, didon sakalını sıvazlayarak dinelmekte bulunmuşsa, bilin ki o da yalının mimarı Mösyö Baruh'tan başkası değildir.

Sare Hanım, şimdiler bu yalıda oturur (Not: Sare Hanım 2001 yılında ölmüştür) ama gözlerini, ilk yukarıdaki Hüseyin Hüsnü Paşa Köşkü'nde açmıştır. Asker bir ailenin kızıdır. Dedesi Mehmet Ali Paşa şehitse, büyükbabası Mustafa Celalettin Paşa da şehittir. Babası ise Volos Kumandanı diye bilinen, Ferik Enver Paşa'dır. Büyükannesi Ayşe Sıdika Hanım'ın Ağabeyi Sadettin Paşa da yaverler yaveridir. Bir teyzesinin kocası Hüseyin Hüsnü Paşa, bir teyzesinin kocası İsmail Fazıl Paşa'dır. Bu sonuncusunun iki oğlu da askerdir. Mehmet Ali adında olanı (ona Rabrab Ali Bey de derler) Küçük Zabit Mektebi'nde Von Rabe'nin çevirmenliğini yapmışsa, öbürü Ali Fuat Cebesoy adıyla Türk Kurtuluşunu gerçekleştirenler katında yer almıştır. Bir başka Mehmet Ali (Sare Hanım'ın ağabeyi) ise Çanakkale şehididir.

(Not: Nâzım Hikmet 19 yaşındayken Arıburnu'nda ölmüş dayısı Mehmet Ali Paşa'yla ilgili şiirler yazmıştır. Bu şiirler ise şöyledir:

Şehit Dayıma

İntikamın alın diye

Şehit dayım inleme

Rahat otur

Bana bakıp beni öyle titretme

İntikamın alınacak sen ey

Oğuzların ahıfadı

Benim Dayım

Dayım! dayım! o idi büyük kahraman

*Benim ulu Tîrk göğsümü
İşte o idi kabartan
Bana büyük kahramanlık eserleri gösteren
Bana âli fedakârlık dersleri hep veren
Vatan için fedayî can etmenin
Usulünü öğreten
Millet için ölmenin büyüklüğünü telkin eden*

Harbiye Nazırı Enver Paşa onun için şöyle diyecektir:

-Eğer her Türk, Mehmet Ali kadar yiğit olsaydı, bütün dünyayı fethederdik.

Kısacası bu ailenin reconu rabrablıktır.

Bir ikinci reconu ise özgürlüktür.

İçlerinden biri (Ekrem Dayı) Abdülhamit'in Selanik'e, Alaitini Köşkü'ne götürüldüğü gecenin ferasında, Hüseyin Hüsni Paşa'nın damına çıkıp, horoz gibi ötmüştür. Çünkü kimse Abdülhamit'i zırnık kadar sevmez. Ekrem Bey de tenorluğunu çok önceden haber vermiştir:

-Abdülhamit tahttan insin, ben dama çıkar horoz gibi öterim

Hayda be, küçük Sare cin mi cindir. Mavi göz, Sarı saç. Fistolü entari. Keçecizade İzzet Paşa (ki ömür mumu 1926 yılında sönecektir ama o ünlü kitap kurdu Muallim M. Cevdet haberini 3 yıl sonra alacaktır) kendisine "Küçük Matmazel" der. Bir gün enişteyle gidilen Çırpıcı Çayırı'ndaki bir yarışta Keçecizade yere mendil sermiş, küçük yavruyu oturtarak eline bir dürbün vermiştir. O gün Paşa, Küçük Matmazel'e uzaktan babasını da gösterir. Duruşu, yürüyüşü, Sare Hanım'ın bütün çevresindekiler gibi aslan oğlu aslandır. Tanrı övmüş de yaratmıştır. Küçük Matmazel fırlar babasının yanına koşar:

-Ben senin kızınım.

Volos Kumandanı'nda ne tas ne tıs.

Minik kız, yüreği yüzbin parça, gelir eniştesine sığınır. Diyeceğim, Sare Hanım, eniştesi İsmail Fazıl Paşa'nın kanadı altında büyümüştür. Daha sonraları İbrahim Efendi adında, Darülfünun hocalarından biri eve gidip gelmeye başlar. Sare 7 yaşında. Öğretmen 20. Hoca efendi ona nasıl ders versin? O,

dünyanın en yaramaz en haşarı çocuğu. Üstelik de okumakta gözü yok. Öğretmenin ondan çekmediği kalmaz. Ama işte İbrahim Efendi ayrılıp gidiyor. Matmazelimiz düşüncelerde kalır. Hocasına anı olarak ne versin?

-Saçımı keser veririm.

Son gündür. İbrahim Efendi:

-Hay şeytan, seni yaramaz seni! Canımı çıkardın.

Sare bu serzenişleri ışıtmaz bile. Cebinden çıkardığı kesik saçını ona uzatır. İbrahim Efendi bu saç, cüzdanında tam kırk yıl taşımıştı. Kırk yıl sonra (artık torunlara morunlara karışmıştır) onu Sare Hanıma gösterir:

-Bak saçın hala bende.

İttihat ve Terakki, Almanca'yı günün modası durumuna getirince Sare'ye bir Alman mürebbiye de tutarlar. Fransızca'yı ise yine evde öğrenir. Kendisinden 27 yaş büyük ablası Celile hanım (Nâzım Hikmet'in annesi) Fransızca'yı anadili gibi biliyordur. Gabrielle yengesi (Mustafa ağabeysinin eşi) ise Fransız olduğu için o da Türkçe'den çok Fransızca konuşuyordur. Yani evin içinde Fransızca trafiği yoğun mu yoğundur.

Sare bir ara Taşmektep'te okursa da Mütarekede Kuzguncuk'taki Musevi Alyans Okulu'nda görünür.

-Sara Salamon.

-Sara Avramacı.

-Sara Mizrahi.

-Sara Pitto.

Birsürü Musevi Sara'dan sonra da bir de Türk:

-Sare Hanım

-Burda.

O yıllarda piyano dersi de alıyor ve piyanoda Fascination'u koşturuyordur:

Je te crois comme un bonheur suprême, tu seras

toujours mon amant

Je te rapporterai simplement et tu n'as rien fait

chercher à me plaire(*)

*Sana yüce bir mutluluk gibi bağlandım. Benim her zaman sevgilim olacaksın. bunu sana açıkça söylüyorum. sense benim hoşuma gitmek için hiçbir şey yapmadın.

Bu fascination'un üstünden gözlerinizi ayırmayın.

Biraz sonra başlayacak olan Şevket Bey serüveninde, ona da rol vereceğiz. Ama biz, ondan önce Şevket Bey kimdir, Kazanova satrancında yeri nedir? Küçük Mazmazel'in ardından (Ya Sare'de artık 14 yaşındadır) kimler koşar onları anlatalım.

İlkin şunu açıklayalım ki Kuzguncuk, biraz da Don Juanlar şehridir. Şevket Bey de sıırsıklam bir Don Juan; mahallenin bütün kızları onun ardından koşar. O ise, ay parçası Nezihe Hanım'ın yörüngesine çökmüştür. Mütareke yıllarıdır bu. Şevket Bey Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya'da çarpışmış, büyükten büyük yararlılıklar göstermiştir. İstanbul'a dönünce de ayağının tozunu silmeden, bir soluk dinlenmeden Mısır Cephesi'ne postalanır. Orada ise İngilizlere tutsak düşer.

Aman yazıklar ona, savaşta yara almamış, İngiliz tutsak kampında almıştır. Bir Türk arkadaşıyla kavga edince, gözü işlemez duruma düşer. Kampta bulunan bir Ermeni patlak gözü iyileştirmek için elinden geleni yaparsa da, bir sonuca varamaz. Ne ki gözün pörtlemişliği, Don Juan'ımızın güzelliğine gölge düşürmeyecektir.

Özün özü, Şevket Bey 1919 yılında bir yandan Kuzguncuk'un hazinemandesı. Nezihe Hanım'ın karşısında, kalafatlanmış bıyıklarla pala sürtüyor, bir yandan da savaş sakatı pozları atıyor. Kılık: yarı asker, yarı sivil. Kamçısı sık sık çizmesinin üstünde şaklıyor. Kuzeni 1900 Rauf ise onun aklını çelmeye, Sare'nin yalımını parlatmaya çalışıyordu:

-Sen ne yapacaksın Nezihe Hanım'ı? Burada ince ay gibi bir kız var: Sare gel ona gidelim.

Sare ha?

Peki bu Sare ne yapar?

Bir kez Rauf çapkınını, bir daha evlerinin önünden geçmemesi için hortumla sulamıştır.

Başka?

Başka başka, hıı Avukat Mehmet Ali Cincoz'un kardeşi Şerif Cincoz'u da evden kovmuştur:

-Gelme bizim eve, kısmetini kapatacaksın.

Ah, bunları ben anlatmayacağım, gelsin kim isterse anlatsın, kısmetinin kapanmasından korkan bu kız 14 yaşındadır. Annesi Leyla Hanım ona hâlâ bahriye giysileri giydiriyordu. Ayaklarında ise Volkhoover potinleri. Peki ya süs? annesinin karşılığı külünk gibi iner:

-Kocaya varırsan alırsın.

Bağlarbaşı Sineması'nda Hakimi Cihân oynuyor. Eddie Cantor Ali Baba ve Kırk Haramiler de bütün Kuzguncukluları gülmekten yerlere yatırıyor. Peki annesi, bu kız sinemaya da mı gitmiyor?

-Evlenince kocası götürür.

Aylar, yeller gibi esip, burunlarımızdan alevler fışkırtarak geçip gider. Bir gün, nasılsa sinemaya izin çıkmıştır.

Küçük Matmazelin üstünde yine zibidi bir entari. Baldırı nah böyle açık. Annesi, kızının daha uzun çorap çağına ulaşmadığı kanısındadır, başında düttürü bir maşlah. Hay aksi şeytan! Kazanova Şevket de tam gişenin dibine demir atmamış mı? Küçük Matmazel yeldirmesinin yakasını kaldırır, boyunu kısar, öylece geçer. Gel gelelim Şevket Bey, tut kap kalabalığı arasın-da bile bu zırh ve piştov ve tüfek ve palyoş ve yatagan ve gad-dare ile donanmış yaratığı görmüştür. 1900 Rauf'a sorar:

-Bu ne?

-O işte, o güzel kız.

O günlerin birinde Sare Hanım Şevket Bey'e har har canavar gibi harlayan, boğaz vapurunda da rastlamıştır. Çarşaf; yüzünde de peçe. Bir punduna getirip peçesini kaldırır, bütün dolunayını Don Juan'ımıza gösterir. Bu kez 1900 Rauf'a Küçük Matmazel'in güzelliğinden açan Şevket. O günden sonra da Don Juan'lar Don Juan'ı fenerini yakıp Küçük Matmazel'i izlemeğe başlar. Neziha Hanım gündemden düşmüştür.

Şimdi geldik yine bu yana. Şevket Bey (hadi soyadının da Mocan olduğunu açıklayalım) İngiliz Sait Paşa'nın torunudur. Paşa ise Kuzguncuk'taki o ünlü pembe yalının sahibi Damat

Fethi Ahmet Paşa'nın damadı. Fethi Ahmet Paşa'nın iki kızından, Güzide Hanım'ı (öbürü Yegane Hanım) tutuyordur. Sait Paşa (ona Eğinli Sait Paşa da derler) Edinburgh Üniversitesinde mühendislik ve matematik öğrenimi yapmış, Üstüne üstlük Woolwich Topçu Okulunda okumuştur. Heybeli Bahriye Mektebi Müdürlüğü'nde, Mağbey Müşirliği'nde Bahriye Nazırlığı'nda bulunmuş, daha sonra da gözden düşerek, Konya Valiliği'yle sürgün edilmiştir. İngiliz yaşantısına gelenek ve göreneklerine karşı aşırı bir tutkunluğu vardır. İngilizlere toprağın tuzu gözüyle bakar. En çok hoşuna giden de kendisinin bir İngiliz centilmenine benzetilmesidir.

İngiliz Sait Paşa her gece yatmadan önce üç elma yer.

İlk çocuğu bir kızdır: Ayşegül Mediha. Onun arkasından Memduh, onun arkasından Sait gelir. Onlardan sonra yine bir kız: Sayide. En sonuncusu da Yegane. Paşa'nın zekasına en yakın duran da büyük kızdır. İyi piyano paralar. Pembe Yalı ondan çok Beethoven dinlemiştir. Ama bütün aile piyano tıngırdatıyordu.

Şimdi dinleyin: o zamanlar o ünlü Von Der ile Goltz Paşa'nın Remzi Paşa adında, Çerkez bir yaveri vardır. Kimi kimsesi yoktur ki tam bir çöpsüz üzümdür. Deli Remzi Paşa adıyla ün salmıştır. Ayşegül Hanım'ı bu adama verirlerse iyi mi? Yalnız Çerkez, İngiliz Sait Paşa'nın kızını alıyorum diye, süvari giysileri içinde dimdik dolaşiyor, afurlar ve tafurlar satıyordu. Düğün gecesi damadı sırmalar, ipekler, ıstufalar, dirbaşlar, sündüzler içinde yüzen saray gibi bir odaya alındılar. Kimseye gösteremezler. Remzi Paşa öyle öfkeye biner ki içeriye girerken ayaklarındaki lastikleri bile çıkarmaz. Vakti saati geldiğinde de dayatır:

-Ben koltuğa girmem.

-Aman paşam, zaman Paşam.

-Yok, girmem.

Yatsıdan sonra Ayşegül'ü karşısına aldığı vakitte, Paşa içinin daraldığını duyar gibi olur. Çünkü laf aramızda, gelin hanımın öyle güzellikle, müzellikle pek alışverişi yoktur. Yalnız saçlarını çözdüğü vakit, kocasının akli az buçuk kamaşır. Bu arada Paşanın bakışları, gelinin gözleriyle göğsüne rastlayınca odada

bir sıcaklık doğu verir. Paşanın keyfi, getirilen kahveyi yudum-larken iyisinden bütümlenir ve bilgiçliğini göstermek yolunda dünyanın bir öküzün boynuzları üzerinde durduğu incisini larpadək gelinin önüne atıverir.

Yoo, işte bu olmaz.

Ayşegül Hanım nikahlısının kendisine burun kıvrımını umarlaşmamıştır ama dünya ile ilgili bir safsatanın baş köşeye oturtulmasına ses çıkarmayacak insanlardan değildir.

Alır kalemi eline. Anlatır, anlatır, anlatır. Son sözcüklerin belini büktüğü vakit bir de ne görsün? Gün açılmamış mı? Doğrusu, yalnız Çerkez de gökyüzünün zarpadək aydınlanıver-mesine pek bozulmuşmuş. Ne var, onu gerçekten anabadula eden dünyanın güneş çevresinde dönmesi olmuş.

Demek isteriz ki, Ayşe Hanım'ın bilmediği şey yoktur.

Kim öldü, kim kaldı, kim evlendi, kim rüşvet aldı, kim içini çekti? Bunların topu onun bilgi alanı içindedir. Çerkez Hasan'ın Serasker Avni Paşa'yı vurmak düşüncesiyle, Mithat Paşa'nın Tavşantaşı'ndaki konağın odasına dalıp da: "Serasker davranma!" demesini öyle bir anlatır ki, dinleyen herkes, olayın geçtiği anda Ayşegül Hanım'ın da orada bulunduğunu sanır. (Not: Sultan Abdülaziz'in 1876 yılında tahtan indirilmesi ile sonuçlanan darbe girişiminde, kimi tarihçilere göre, Abdülaziz cinayete kurban gitmişti; kimi tarihçilere göre ise de intihar etmişti. 1850 yılında Silivri'de doğan Çerkez Hasan'ın kızkardeşi Neş'erek Hanım, Sultan Abdülaziz ile evlenmişti, Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın Abdülaziz'e yaptığı suikastte (bazı tarihçilere göre) Padişah eşlerinden Neş'erek Hanım'ın üstünden çarşafı çekilerek çıplak bırakılmıştı. Çerkez Hasan, Sultan Abdülaziz ve kızkardeşine yapılan muamele karşısında 16 Haziran 1876 tarihinde, Hüseyin Avni Paşa'yı öldürmek amacı ile yola çıktı. Önce, Serasker'in Kuzguncuk'taki konağı-na (daha önce söz ettiğimiz Paşalimanı'nda bulunan ama son-raları yıkılan yalı) uğrar. Ama Paşa'nın Meclis-i Vükela'da (Bakanlar Kurulu'nun resmi nitelik taşımayan binası) bulun-ması sebebi ile, buraya giderek basar. Türkiye'de, darbe geleneğini başlatan ve adının ırz ve namus skandalına da karışan, defalarca (üç kez) görevinden alınıp tekrar göreve

getirilen Serasker Hüseyin Avni'yi önce vurup, sonra da kama darbeleri ile öldürür. Bu arada, kendisine mani olmak isteyen dört kişiyi daha öldürür. Tutuklandıktan sonra, 17 Haziran 1876 yılında idam edilir. Ancak İkinci Abdülhamid döneminde kahraman ilan edilip Edirnekapi'daki mezarı yaptırılıp, mezar taşına da, "Genç yaşta velinimetini uğrunda fedâ-yı can eden Çerkez Hasan" yazılmıştır.) Sonunda gürbüz bilge avcısı hanım, kocasına Şevket ve Hadi adında iki oğul verir ki bizim Küçük Matmazelin şimdi işi bu ilk oğulla, Kazanova Şevket'ledir.

Bre hay maşallah, Mütareke'nin bir yerinde, bir harıltı bir gırırtı Sare Hanım yalısı üstünde bir gazino açılır. Diyarbakırlı Abdullah Çavuş'un işi. Tombalacı Rusları tutmuş, bir de saz takımı celbetmiştir. Rakılar fıçılarla devriliyordur. Don Juan'ın küçük bir kayığı var: ecel beşiği. Kürekte Deli Rıza. Şevket Bey her akşam onunla süzülüp geliyor gazinoya. Sare Hanım'ın yalısı önünden geçerken de bir sürü beyaz Viktoria gülü (pembe yalının bahçesinden koparılmıştır) atıyordur rıhtıma. Ama dedik ya, Sare Hanım rabrablardan. Sıkı duruyor. İçi titriyor ama renk vermiyor. Annesi de o canım gülleri (hiç yapılmı bu) tutup tutup denize fırlatıyor.

Bir gün çat kapı.

İranlı bir kız. Şevket'in mektubunu getirmiştir Küçük Matmazel'e. Abdülhak Hamit'in sevgililerine yazdıkları kaç para? Sare bir papatyadır. Şevket gece uykuda bile onu yakasında taşıyor. Ay, ay, ay kızcağızımızın yüreği kopacak.

Sır sahibi ister saklasın, ister açığa vursun biz şunu fısılayalım ki Sare mektuba hemen o gün karşılık yapıştırır. Onun yazdıkları da çok Alfred de Musset'tir. Fascinatino'dan da kimi dizeler sığdırılmıştır. Aman Allah Kazanova Cenabları vartaya uğrar ki bu kadar olur:

Bu ne kız, bu ne kız!

Artık Şevket'i kimsenin durdurması beklenmemelidir.

Hayhayla oturur, vayvayla kalkıyordur.

Annesine varıp Sare'yi istediğini söyler. Gelgelelim ki Ayşegül Hanım o bestelerde değildir:

-Hiç açma, ben onların dostuyum. Sare daha bacak kadar

çocuk. Aklından çıkar onu.

Şevket iki büklüm, süklüm püklüm savuşur gider.

Bu kez babasının kapısını çalar. Ama o da karısının çabasını gütmektedir.

-Hadi oğlum, git işine.

Son umut Abdullah Çavuş. Kazanova onu bir yandan okşayıp bir yandan sırrına ortak edince Diyarbakırlı'nın yüreği göğsüne sığmaz olur:

Hay bu dertlere nereden çattım? Paşa oğludur. Darda kıstırdı, güler yüzlülüğü de, derdi de iyi bastırdı. Yürü çaresiz Abdullah yürü diye söylene söylene doğru Leyla Hanım'ın huzuruna tenhada varır. Nedir, o da kepenklerini çoktan indirmiştir:

-Abdullah Çavuş, deli diyorlar adama. Gerçek deli. Kız okula gidecek, koleje. Ben vermeyem kızı o deli dumana.

Şevket Bey bakar ki bu işi bir düzenle karşılamaktan başka çare yoktur. Hemen kendi kafasına el atar:

-Ya, öyle mi, ben sana bir oyun edeyim de bakalım kızı verir misin, vermez misin?

Artık mektuplardan biri geliyor, biri gidiyordur.

Aralıkta bir sakatlık olur.

Mektupları taşıyan kız yakalanır.

Bu kez hacı hoca tavandan tabana örtülü yaşlı bir hanım bulur, Kazanova Cenabları. Sare, denetim altında ise de, yaşlı, iki kurumuş kadından kimseden işkillenmez. Günlerden bir gün, Şevket'tir bir dileğini kıstırır bir pusulaya:

-Bir kez konuş benimle.

İtfaiye karakolunun karşısında bir bostan vardır.

İki yaralı kuş orada buluşur.

Karşılıklı iki iskemleye oturmuşlardır.

Bir kız, bir erkek.

Şevket'in başında sıfır numara fes. Bileğinde altın saat. Tırnaklar boyalı. Eller minik minik.

Bir kız bir erkek. Kızda aşk maşk yok. Şimdi şu anda

yürekceği de gevşemiş ve sölpülmüş. Öylece oturuyor.

Şevket kozunu öne sürüyor: kendisini kaçıracaktır.

Haa? Evet, olabilir. Ama bununda koşulları vardır. Sare onları sıralıyor:

-Uzun ökçe alacak mısın bana?

-Vallahi, billahi.

-Beni okutacak mısın?

-Vallahi, billahi.

Gönlüm istemeyerek söylüyorum, sonunda akşam bastırır. Sare eve döner. Bostanda Don Juan'la buluştuğu haberi de kapının altından süzülüp içeriye girer. Leyla Hanım deliye dönmüştür. İşin eskisini de olup gittisini de sezmesi, bilip çıkarması zor olmamıştır. Hemen oracıkta başına bir ağrı saplanıp Nono Bey'e koşar. Nono Bey o yıllarda 27-28 yaşlarında çiçeği ve öfkesi burnunda bir delikanlıdır. Hemen kuşanır ve dünyayı Sare'nin başına tenk etmek için yalıda görünür. Leyla Hanım yolda "Tanrı yolunda cihada" diye cıgıllıklar da atmıştır.

Biz bu olayları dakikası dakikasına anlatmıyoruz. Ama bütün bu söylediklerimiz bir bir olmuştur.

-Sen ne zaman büyüdün de cihan pehlivanı kesildin? diyerek Nono Bey, Sare'nin üstüne varmış ve belinden çıkardığı kayışla onu dövmeye başlamıştır.

Ey benim gözyaşlarım, yine nerelere saklandınız? Gelin gelin de Nono Bey falakacı başısının kalbini yumuşatıp, Küçük Matmazel'i elinden kurtaralım. Ne ki Nono Bey, önüne, ardına, yanına, yöresine durmadan akın tazeliyordur. Hızını alıncaya değin küçük sevdalının kemikleri birbirine geçer. Bostandaki buluşmada Sare: "Düşüneyim, sonra karşılık veririm" demiştir. Bu ölüm kalım savaşından sonra haberi uçurur:

-Beni öldürüyorlar. Kaçırsın beni. Yarın kaçırsın.

Kazanova, aferin o da sıkı durdu, der ki:

-Yalının önünden geçeceğim. Yakamda kırmızı gül görürsen Camii Sokağı'na gel.

-Şevket geçer. Göğsünde kırmızı gül, oldu. Küçük Matmazel evden çıkar. Daha önce, annesinin çekmecesini (annesini

sevmiyordur artık) kırar. Altın bilezikler, tahviller. Hiçbirine dokunmaz, yalnız nüfus kağıdını alır. Kendisinin bir jarse çarşafı vardır, onu içine giyer. Üstüne de yün maşlahını çeker. Yalnız Gabrielle yengesinin uzun çorapları ile yüksek ökçeli iskarpinlerini de yürütmüştür. Yengesinin büyük kızı Leyla sır ortağıdır. Ona olduğu gibi açılır:

-Ben, Le Beau Monsieur'ye kaçıyorum. Sen burada annemi oyala.

Camii Sokağı'ndaki bir evde Çerkez bir kadınla, Deli Rıza Küçük Matmazel'i bekliyordur. Kadın onu görünce şaşşallaşır:

-Ayol bu çok minik.

Kıyıda bir Rum kayıkçı alestadadır.

Sare'yi getirip kayığa bindirirler.

Pembe Yalının önünden geçiyorlardır ki Ayşegül Hanım akrabadan Tevfik Bey'e şöyle laflar doğrar:

-Bu Deli Şevket, kız kaçıracaktı. Başımın etini yiyor.

-Kaçtı bile bak kayığa.

-Aaaa, kız gitti.

Kızı, Sultan Reşat'ın ikinci haznedarı Keresteci İbrahim Bey'in, Fındıklı'daki evine getirirler. Le Beau Monsieur gidip geliyordur. Ama kızı ona göstermiyorlardır. İki genç ancak, tık tık, tık tık, sopa ile haberleşiyorlardır. Kızın babasına haber salınır.

-Ben kızı Leyla Hanım'a bıraktım karışmam. Karşılığı gelir. Sare'nin ise içi dışı, günü gündüzü pişmanlık gözyaşları içinde yüzüyordur.

-Ben ne halt ettim?

Kazanova bakar ki kırk kirpinin derisi, dikenlerin irisi ile sarıp sarmalamanın sonu yoktur, yeniden kendi gücüne sığınır. Eve imamı çağırır. Mahalle bekçisi de gelir. O gün kurban bayramıdır. Dışarda da davullar gümbür mü gümbür. Sare saçlarını açıp sallandırmıştır ki nikahı kıyılır.

Bunlar burada dertlerini savıp, saatlerini mutlulukla geçire dursunlar. O gece rabrablar (teyzeler çokluktur) pembe yalısı basar. Remzi Paşa karşılarında:

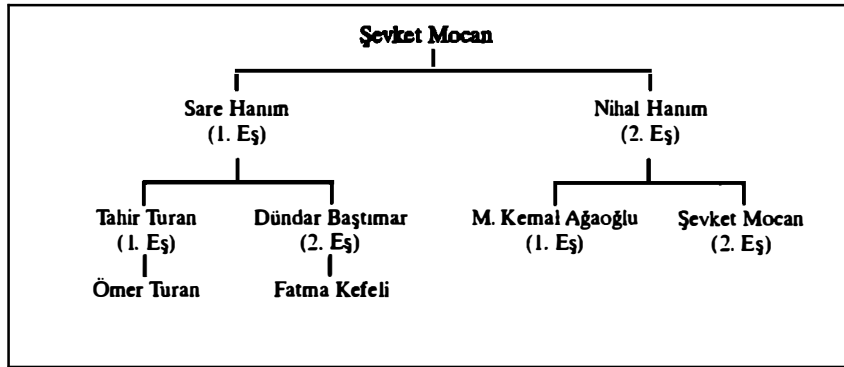
-Ayıptır efendiler, bu Çerkez usulü. Böyledir bu. Kız kaçar. Biz sağlam bir aileyiz. Kızın nikah olduğunu da duyduk. Artık bundan sonra yapılacak bir şey yok.

El sıkışılır. Şerbetler, kahveler içilir. Rabrablar öfkelerden teker meker aşağıya iner. Kuzguncuk aşıkları da, yeniden düğün dernek kurulup çalgılar çengillerle evlenirler.”⁵⁷

Peki, Şevket Mocan'ın hikayesi burada bitiyor mu? Tabi ki hayır. Onunla ilgili daha çok anlatacaklarımız var.

Şevket Mocan, Demokrat Parti 9. Dönem Tekirdağ Milletvekilidir. Avukat olduğundan, Demokrat Parti dönemindeki hukuk ile ilgili yasalar da onun parmağı vardır. Anayasanın meşhur 141-142. maddelerinin mimarı, bizzat kendisidir. Anti-komünist Mocan, komünizmden nefret eder ve bu akımı çok tehlikeli bulur. Bütün yaşamında da komünizmle mücadele eder. Ama hayatın cilvesine bakın ki, ilk eşi Sare Hanım'ın yeğeni Nâzım Hikmet komünist bir şairdir! Mocan, hiçbir zaman sevmediği Nâzım Hikmet için T. B. M. M. Başkanlığı'na, Şair'in yurtdışına gitmesi sebebiyle soru önergesi verir. Nâzım Hikmet'in vatandaşlıktan çıkarılıp çıkarılmayacağını sorar. 25 Temmuz 1951 yılında ise Nâzım Hikmet vatandaşlıktan çıkarılır. Şevket Mocan'ın kızının ikinci eşi ise, “komünist” Dünder Baştımar'dır. Bununla ilgili hikayeyi daha önce anlatmıştık. Neyse, bunları geçelim. Celal Bayar ve Adnan Menderes, Mocan'ın en iyi arkadaşlarıdır. Hatta Bayar ve Menderes, Mocan'ın Kuzguncuk'taki yalısını sık sık ziyaret ederlerdi. Trakya'da fakir fukarayı koruduğundan dolayı da çok sevilen Tekirdağ Milletvekili Mocan, burada el üstünde tutulmuş. Deli ve Kör lakabıyla anılan Şevket Bey'in Trakya'da bir dönem büyük bir çiftliği bulunuyordu. Çilingöz Koyu'nda bulunan çiftliğinde, 7 Haziran 1944 tarihinde sahile 6 tane Alman cesedi vurur. Galiçya'da çarpışmış Şevket Mocan, savaşın acımasızlığını en iyi bilenlerdendi. Mocan'ın babası Hüseyin Remzi Paşa, Münih'te yani Almanya'da öldüğünde babası için devlet töreni yapılmış ve toprağa gömülmüştür. Almanları da bu yüzden çok seven Mocan, sahile vuran bu altı Alman cesedi için, arsasında mezar yaptırmıştır. Bu yüzden Nazi rejimine yakın diye suçlanır. 6 Eylül 1987 Nokta Dergisi'nde, Demokrat Parti Milletvekillerinden Mükerrer Sarol, gazetecinin: “Nazi rejimine bir yakınlığınız var mıydı?” sorusuna, Mükerrer Sarol şöyle yanıtlamıştı: “O

dönem meclisin yarısı Nazi rejimine yakındı zaten. Egemen güçlerin büyük bir kısmı Nazi rejimini savunuyorlardı. Gaz odaları, toplama kampları... biz bunları gözümüzle görmedik. Mocan'ın mizacı da zaten bu otoriter rejimi sevmeye uygundu. Yine Nokta Dergisi'nin aynı sayısında, muhabirler bu sefer de Şevket Mocan'ın ayrıldığı eşi Sare Okçu'ya, kocasının nazizm ile ilgisi olup olmadığını soruyorlardı. Sare Okçu ise, "Aman Yarabbi!... Hitler gibi bir sürpüntüyle, onun askerleriyle, Şevket Mocan'ın ne ilgisi olabilir. Mevlana'nın başı üstüne yemin ederim ki Şevket, öyle bir adam değildir" diyecek, büyük kızı Ayşe Baştımar da "Galiçya'da Almanlar'la çarpıştığı için Almanlar'a yakınlık duyardı. O yıllarda Karadeniz'den ceset çıkması çok doğaldı. Babam da sahile vuran cesetlere mezar yapmış" diyecekti. Şevket Mocan yanında, daima silah bulundururdu. Bir kadın meselesinden yazar Vâlâ Nurettin'i, Şevket Mocan, topuğundan vurmuştu. Ancak hastahaneden deli raporu aldığı için hapse girmemişti. Şevket Mocan 1961 yılında, 64 yaşındayken vefat etmiştir. Şevket Mocan'ın soy kütüğü ise şöyledir:⁵⁸

Nono Bey

Gelelim Nono Bey'e

Bu bölümde Nono Bey'in kimliği ile ilgili sizlere açıklayıcı bilgiler vereceğiz. Aynı zamanda o dönemdeki Kuzguncuk'ta yaşayan karakterleri de görmüş olacağız. Uzatmadan yine Salâh Birs el'in kitabına dönelim.

Sergüzeşt-i Nono bey

Ham, gam, hem.

Gözün kapa gel, özün aç gel, bu anlatacaklarımız Nono Bey'in tılsımlı öyküsüdür.

Ama biz Nono Bey'in kim olduğunu kütledek açığa vurmayalım da birkez daha Babanakkaş Yokuşu'nun ipini çekelim. Bakalım gizli menekşe açarsa, bu kez de nasıl açar? İ s m a i l Paşa Köşkü'nü solda bırakıp, sağa döner dönmez, sağ kolda Marko Paşa Konağı ile burun buruna gelinir. Burası dört katlı kunt bir yapıdır ki duvarları 70-80 cm. kalınlığındadır.

Tarihin tadı, bunları anlatırsak çıkar. Marko Paşa Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane müdürüdür. Herkes içindeki ve dışındaki ayıba çare bulmak için ona koşar. Paşa ise, dertliyi uzun uzun dinledikten sonra:

-Anladık, anladık ama ne?

sözleriyle bezirganlık bilimi gösterir. Çokları bu tepeden inmeden sonra, şaşkın şapalak, oradan s.vışırda da kimi piyasa finoları, Paşa'ya asıldıkça asılırlar. İşte o zaman, zihni bozulan Paşa da, bu yapışkanların elinden kurtulmak için Başkatip Muhtar Efendi'yi, Doktor Celal Muhvar ile Akil Muhtar'ın babası çağırır. Ona kimsenin duymayacağı bir biçimde şunları gırgırlar:

-Canım Efendi, yaz buna bir sudan kalafat.

Paşa Rummyozdur. Gerçek adı da Apostol Marko. Sirtında açık yakalı bir general ceketi vardır ki Gary Cooper Kahraman Çavuş filminde, o ceketi kullanmıştır. Pampin Efendi'nin başında da Aziziye fes. Belde kılıç, elde şemsiye. Çok zeki, çok tilki. Çalınıp çalınmadığını anlamak için, boyuna paracıklarını sayar. Geçmişte kalan yıllarına kimsenin el sürmeyeceğini bildiğinden de, onların toplamacasına yanaşmaz. Ölümü 1889 yılında Kıbrıslı Mehmet Paşa'nın ilk sadrazamlığındadır. Konakta kuşpalazı salgını belirmiş, eşini ve yedi çocuğunu silip süpürmüştür. Kendi ömrü ve alinyazısının yitmesi de bu yelpir yelpir uçuşan acılar yüzündendir.

Mirasçılar, konağı satmak isterlerse de satamazlar. Bir söylenti çıkmıştır, konak uğursuz diye. Sözde alan ölüyordur. Daha uzundur bu öykü, söz uzamasın diye kısa tutuyoruz. Derken ortaya Selami Bey atılır. Hazret, Sare Hanım'ın teyzesi Adeviye Hanım'ın ikinci kocasıdır. Birincisinin aklı ürkekse, bununkisi de titrektir. Yanınıza 95 evet almadan karşısına çıkamazsınız. Selami Bey, Marko Paşa'nın koskoca konağını bin liraya, tapulu olarak alır. Ama kendine değil, Süleyman Şefik Paşa'ya. Paşa, 1919 yılında Harbiye Nazırlığında bulunmuş ve Kuvayi Milliyecilerin Anadolu'da ezelenmesine büyük hayınlıklar göstermiş biridir. Millicilere karşı Halife ordusunu İzmit'te örgütleyen de odur. Ne var, bu işi Yavuz zırhlısından yapmaya çalışmış, karaya çıkmayı göze alamamıştır. Sözün özü şudur ki: Paşa, su katılmamış yüzelliliklerdendir.

Buraya bir ara söz de atalım ki Süleyman Şefik Paşa'nın şöhret ve şarla başını nerelere vurduğunun resmi de çekilsin. Hazret, Konya Valisi Derviş Ali Kemali Paşa'nın oğludur.

Nazırlığı sırasında Sadrazam Ferit Paşa, onun tavını kabartmak düşüncesiyle, kendisine yaver-i ekrem ünvanının verilmesi için elinden geleni esirgemez. O sıralar yaver-i ekrem'lik Ahmet İzzet Paşa'nın üstündedir. Bir de var ki bu ünvan bir kişiden başkasına verilmiyordur. Padişah, bu durumu öne sürerek, Sadrazam'ın önerisini geri çevirirse de Ferit Paşa kimi oldu bittilerle (bu arada yaver-i ekrem'lik sınırı da bir padişah buyruğu ile genişletilmiştir) Süleyman Şefik Paşa'nın onu elde etmesini sağlar.

İşlerin yürütülmesi sırasında, Sadrazam'ın şavulladığı bir söz vardır ki onu da beyazcamda yansıtmamız pek şırgırlı olacaktır:

-Bu Arnavut Eşkiyası (Ahmet İzzet Paşa) gece gündüz fesatlıklarla düşüp kalktığı halde, yaver-i ekrem ünvanını aldıktan kelli, bu adam (Süleyman Şefik Paşa) bunca çaba gösterdiği ve kendisi bir vali oğlu olduğu halde neden almasın?

Süleyman Şefik Paşa, Babanakkaş'taki konağa, ilkin ilk karısı Hatçe Hanım'ı taşır. İkinci karısı Vedat Hanım'ın orada afi kesmesi ise daha sonradır. Yaverler yaveri, Vedat Hanım'ı Halep'te iken almıştır. O zamanlar adı Rahlo'dur ki bu, Raşel'in Arapçasıdır. İş de rakkaseliştir. Paşa, Rahlo'yu görür görmez gevşer, bir iki gün içinde de ona nikahı basar. Rakkase de sevdalı kocasına Rabia, Belkıs (o ünlü Benli Belkıs), Sahamettin ve Perizat adında dört çocuk yapar. Aile zamanla Babanakkaş'taki konağı kiraya vererek, yine Yokuştaki küçük bir eve taşınır. Daha sonra da Arnavutköy'leri Bebek'leri dolaşırlar. Sonunda yine Kuzguncuk'a dönüp bu kez postu bir yaliya sererler.

Yaver Paşa yüzelliliklere karışınca, Arabistan'a gitmiş, İbnissuud'a sığınmıştır. Onu daha önceleri güneydoğuda iken tanımıştır. Selami Bey'le canciğerliği de oralardan (Selami Bey'in Kut'ül Amare'de mutasarrıflığı vardır) başlar. İbnissuud, Paşa'ya büyük yakınlıklar göstermiş, Paşa da bundan yüz bularak, ailesini Cidde'ye aldırmıştır. Ne ki, ilk karısı kendini bu sıcak göçün dışında tutacaktır. İşe bakın ki, Rahlo ile kızları da bir süre sonra gerisin geri gelirler. Paşa, Cidde'de onların yüzlerini gözlerini kapamak istemiş, onlar da Türk Konsolosluğu'na başvurarak İstanbul yolunu tutmuşlardır.

Yüzelliliklerin bağışlanmasından sonra Paşa, İstanbul'a koşar. Bu kez (artık yüzellilikten de düşmüştür) ilk karısının evine yerleşir. Ölümü de onun yamacında olur.

Üçler, yediler, kırklar bize çıtlatmışlardır ki Marko Paşa Konağı'nın, (*) bu handı şimdiler ilkokuldur, üstünde de Beylikçiyan'ın evi vardır. Evin bir kesiminde, (çünkü o da bir lenduhadır) Mazlum Paşa oturur. O da çağın vükelası. Yani Boğaziçi dediğin vükela tarlası. Beylikçiyan'ın iki de kızı var. Vartenik ve Satenik. Bir gün Hüsnü Paşa, Yokuşun yukarısında oturan Damat Şerif Paşa'ya giderken, Beylikçiyan'ın evinin önünde, kızlarına raslar. "Matmazeller" diyerek onları selamlar. Matmazeller de Hüsnü Paşa'yı içeri çekerek kahve pişirirler. Kahveler içilirken, Mazlum Paşa da ortaya çıkar. Daha başka bir şey de yapar. Laf arasında şöyle bir söz uzatır:

Burada boş bir kesim var. Onu niçin tutmuyorsunuz?

1894 yılıdır. Yokuşun başındaki köşkün yerinde daha yeller esiyordur. Mazlum Paşa'nın uyarısı, hemen söz kesmesine yeter. Ertesi günden tezi yok, hemen eve taşınır.

Nono Bey de o yıl orada dünyaya gelir. 10 Temmuz 1894 günü açıkladık çünkü Nono Bey'in serüvenlerini sergileme saati de hamamlarda yıkanmakta olan İstanbullularla tellaklar, sokaklara peştemalla çıplak olarak fırlamışlardır.

Artık sanırım Nono Beyin kim olduğu da anlaşılmıştır. Bunu açıkladık çünkü Nono Bey'in serüvenlerini sergileme saati de yaklaşmaktadır. Ne ki, Hüsnü Paşa'yı Beylikçiyan'ın konağında bırakıp, biz yine Yokuşu tırmanalım. Üstte Vali Reşit Paşa'nın eşi Zümrüt Hanım'ın evi. Daha üstte, Birinci Dünya Savaşı zenginlerinden, Sadık Bey'in Çinili Köşkü. Hazret "Değirmenci Sadık Bey" diye ünlenmiştir. Paşalimanı'nda un değirmeni vardır. Pembe Yalı'nın, ordaki Çukur Yalıların bir bölümü de onundur. Sadık Bey bodur mu bodur. Ama yine de yüz işportası yerli yerinde. Kadıngözlülüğü, paragözlülüğü ile yanbaş durur. Boyuna Beyoğlu'na fırlayıp sarhoş kaşığı karılarla cehennem finnarına heyamolalar çeker. Gelgelelim, eşi Emine Muzaffer Hanımın bir dediğini iki etmez. Ona Sultan Hamit'in Başkatibi Kara Tahsin Paşa'nın bütün cevherlerini almıştır ki konu komşunun ciğerlerini ağızlarına getirmiştir.

Hani, karısı da gönül insanıdır. Kimsenin kürkünü yıkmaz. Yani Darümuallimat'ı bitirmiştir. Bu yüzden cevherlerini de yanından hiç ayırmaz. Misarfirliğe bile gitse onları, bir kutunun içinde, beraberinde götürür. Leman Hanım adında Bir sıkıfıkısı vardır ki, o da yanında olur hep. Gittikleri evlerde, soyunup döküneceğiz, diye bir odaya girerler. Emine Muzaffer orada cevherlerini takıp takıştırdıktan sonra insan yüzüne çıkar. Dönüşte de aynı odada, cevherler yerli yerine yerleştirilir.

Ey Okur, - şingir mıngırlar nerde kaldı dersen, var var, burada da iki pay kaymaklı bir öykü var. Çünkü Emine Muzaffer, Cemil Molla'nın kızı Halet Hanım'ın düğününe gidecek, gidecek ama nasıl? Mayışık ve mıymırk entarilerini giyecekse hiç gitmesin daha iyi. Ne yapacağız, öykümüzü bırakıp, Emine Muzaffer Hanım'ı mı donatacağız? Cemil Molla'nın küçük kızı Mehire Hanım'a bin teşekkür ki savaş zengininin hanımını yerden kaldırmış, Terzi Efiyeni'ye götürmüştür. O da, orada ilkin eskiden öğretmenlik yaptığını fıslamış, sonra da Efiyeni'nin kambur zambur ellerine baktığını görünce:

-Bu eller bilim yolunda çürüdü.

açıklamasını yapıştırmak zorunda kalmıştır. Sözün kestirmesi ölçüler alınmış, modeller seçilmiştir. Muallime Hanım çıkarken Terzi'ye şu tembihi de geçer:

-Bana bak Madama, öyle bir elbise dikeceksin ki düğün, geline değil bana bakacak.

Gerçekten Efiyeni, sanatını öyle bir döktürür ki giysiyi görenler: "İşte dünyanın sonu budur. " derler.

Emine Muzaffer'in saçları simsiyahtır. Leman Hanım der ki:

-Hiç düğüne siyah saçla gidilir mi?

-Ya ne yapacağım;

-Sarıya boyayacaksın.

Muallime Hanım önde, Leman zittiriği arkada, Beyoğlu'ndaki Bonmarşe'nin yolu tutulur. Kırmızı mukavva kutuda, çifte şişede, biri açık renk, öbürü koyu ve gudubet kokulu bir boya, avuç dolusu paralar dökülerek, alınır. Mahmutpaşa Yokuşu'nda dükkanı bulunan Tekgöz Agob'un

çeyreğe sattığı boya da budur ama, burası Mahmutpaşa değil Perapaşa'dır.

İlacın tanımı da içinde. İki kadın eve gelirler. Bir hamam yaparlar. Leman Hanım'ın çamaşırdan ağarmış elleri bir yandan, Emine Muzaffer'in bilim yolunda eprimiş elleri bir yandan, iki şişenin içindeki suyu Muallime Eskinin başına boşaltırlar. Bir saat durduktan sonra yine kurna başına gelirler. O ne, aaa, sularla birlikte bizim imrenik hanımın saçları da akıp gitmiyor mu? Başta tek tel kalmaz: kel.

Vah onlara, vahlar onlara, Emine Muzaffer şimdi ne yapacak? Arada düğün de var. Mehire Hanım yeniden imdat vaveylalarına yetişir:

-Ben çaresine bakarım.

Giderler yine Beyoğlu'na. Bu kez işleri Berber Merkom'ladır. Parayı gösterip bir peruka alırlar. Düğün günü de Muallime Hanım'ın başına güzelce geçirirler. Emine Muzaffer de onun üstüne bütün cevherlerini, tacını macını kondurur. Düğüne gelen bütün yahni yanak karılar başını diki-zleliyorsa, tırandaz mı tırandaz entariyi topa tutuyorlardır. Hoş, bütün bunlar, eşyaların doğal düzeni içinde Halet Hanım'ın fırınlanmış çalımını gölgeleyecek güçte değildir. O, yeryüzüne inmiş, çıkmış kadınların en görkemlisi. Billie Dow gibi güzeller güzeli. Molla'nın bütün zekasını da hıp diye almış Yanlız dişleri Osmanlı Hazinesi gibi bombozuk. Seksen yaşındaki bir kadının ağzı sanki.

Gelin üzerine bu bilgiyi verdik ya, şimdi düğünümüze bakalım. Halet Hanım'ı bugün İsmail Paşa'nın oğluyla evlendiriyorlar. Damat oldukça curcunalı. Çenesinin üstünde bir ben var ki bütün hoppala beylerin iliğini kurutur. Halet Hanım'ı yere baktıracamız ama söyleyelim, daha önce Hasip Paşa'nın (ki onun yalısı da Beylerbeyi'nde olup son yıllarda yanacaktır) yeğeni ile evli durmuştur. Gönül uyuşmazlığı yüzünden ayrılmışlardır. Bu kez Dişçi Sami Günzberg, Halet Hanım'ı yeni güveye hazırlamak için, ağzındaki bütün ağır silahlarını ortaya döker: kocasının karşısına çırpıplak çıkar. Aman Allahım, o ne kaş, o ne göz, one boy, o ne pos. Damadın gözleri kamaşır ki sabahın geldiğini sanır. Halet Hanım:

-Bunlar benim.

der ve durur. Sonra ağzından takma dişlerini çıkarıp konsol-un üzerine bırakır:

-Bunlar benim değil, sonradan başıma kakma.

Doğru konuşup doğru yatan anlaticılar anlamışlardır ki, düğüne Saray bandosu gelmiş ve şadımanlık türetmiştir. Cemil Molla kızına bir de ev donatmıştır. Gran-mastorla yakışır. Eşyalar tüm Lui Kenz. Tavanların işlemesi bile Hereke halısı.

Bunlar bir kez yazılıyordur, bir daha yazılmaz. Onları Salâh Birsêl'den başka yazacak da yoktur. Bütün yazarlar çekti gitti. Bir o varsa, bir de Tuzsuz Deli Mithat'la Sarhoş Rasim ve Paşazade Sermet vardır.

Cemil Molla'nın Adnan ile Feyyaz adında iki de oğlu sayılmıştır. Ramazanlarda Molla hastalanırsa Uryanizade mescitinde kılınan teravinin imamlığı Adnan'a geçer. Camiinin kadınlar bölümünü tahta bir kafes ayırıyordur. Kuzguncuk hatunlarının topu da ordadır. O çağda ne nadar güzel kadın varsa, artık kitabımızın sonuna da yaklaştığımızı göre açığa vuralım, Kuzguncuk'tadır. Bağdat bilezikleri, Bağdat maşlahları. Bütün kadınlar takıp takıştırır, namaza öyle gelirler. Görenler söylemiştir ki Adnan Bey'in tavrı padişah tavidir. Babası Atkinson sürünürse, O Fougère Royale'e yatar. Çapkın mı çapkındır. Namaz kılarken, olacak iş değil, gözü yukardadır. Kadınlar da kıkır kıkır üzerinedir:

-Vay çapkın bize bakıyor.

Cemil Molla'nın küçük oğlu Feyyaz da tahta perdenin öbür yakasında. Erkekler kesiminde. Kadınlar arasında kim var dersiniz? Bizim Sare Hanım. O da öyle bir yerde ki, Feyyaz'ın bütün söyledikleri kulağında. Feyyaz kendi ailesinin kibarlığını şakkişefe ediyordur. Sare Hanım mı altta kalacak? O da anasının, babasının soyluluğunu sürer öne.

Birden ne olsun beğenirsiniz? Tahta perde gümbür mümbür yerde değil mi? Bir çılgık, bir kargaşa. Haydaaa... Adnan Bey yukarı fırlar. Yaralananlar var mı, yok mu anlayacaktır. Bu arada kendi yöntemini işletmeyi de savsaklamaz. Geçici de olsa birtakım mutluluklar devşirir.

Ham, gam, hem.

Tahta perdeyi yıkan Feyyaz'ın ta kendisidir. Bu iş için ağbeyinden bir mecidiye almıştır. Birkaç gün sonra, serüvenin içyüzünü Küçük Matmazcl'e açıklamaktan çekinmez:

-Senin baban paşaymış, müşirmiş bana ne? Ben ağbeyimden alacağım paraya bakıyordum.

Bu öykünün tılsımı denenmiştir.

Adnan Bey kumraldır. Karanfil bıyıklıdır. Boy ibresi ortayı gösterir. Karaköy'de Tünel'in orda, Lacivert Han'da avukattır.

Ey tarih, o handa bir yaşayan yok mu?

Gelsin de Adnan Bey'in: "Sen benim havuzu gördün mü?" kandırmacası karşısında merakı kalkıp Lacivert Hanım merdivenlerini tırmanan soydan, soptan hanımefendiler de (dünyanın değişmez yasası budur) o günleri çıkırıp söylesinler.

Onlar bunu yapmazsa, hiç değilse Linda çıtıptısı, Nakkaştepe'deki köşkü (Molla'nın ordaki dört köşkünden biridir bu) dile getirsin.

Kadınlardan birinin sırtında parça samur, öbüründe kubur samur, varsa, üçüncüsünde sırt samur aleyk alıp aleyk veriyordur.

Nah sana guguk, bu işleri gerçekte örgütleyen Linda kuyruk-luyıldızdır. Beyaz Rus'tur. Kuzguncuk vapur iskelesinin orda bir yalıda oturur. Kocasının işi Ankara ile olduğundan, çokluk evde kaynanasıyladır. Karlos adında bir köpeği de vardır ki, önceden hesaba almak gerekir. Linda sorar:

-Bu akşam örgütü harekete geçirelim mi?

-Geçirelim.

Feyyaz:

-Bak Linda, bu akşam kimseye söz vermeyeceksin. Benimle kuzu kuzu oturacaksın. Ya da hiç gelme.

Akşam, selam kavisleriyle bastırır.

İki örgütçü Nakkaştepe'deki köşkte buluşup midelerini ateşlemeye başlarlar. Biraz sonra tak tak kapı. O da kim? Kim olacak taze tutulmuş hamsi gibi kıpır kıpır Nono Bey. İyi bildiniz, Nono Bey yavaş yavaş sahneye çıkmaktadır. Elinde bir şişe şarap, dört de elma ile antresini yapar. Tak tak, Bu kez

Kuzguncuk'un pırpırı delikanlılarından Mukbil. Onun da elinde bir binlik, dört elma. Takatak tak. Kuzguncuk'ta bir Kıbrıslı var. Bu kez de o. Tak tak. Kapının her açılışında elinde bir şişe ve bir kilo elma ile bir Mısır Sultanı dalıyordur. Linda tüm Kuzguncuk'u oraya çağırmıştır.

Feyyaz, Nono Bey, Mukbil üçlüsü bu ipi açık balodan hoşlanmamışlardır. Linda görgüsüzü atlar atlamaz kendisini foseptik çukurunun içinde bulmuştur. Boğazına değin pisliğe saplanır. Bu durum üç ahabap çavuşun üstündeki yürek yarıklığını artırır. Ama Linda'yı bu durumda evine gönderemezler. Onu köşkün altında soğuk suya tutarlar. Hem yıkıyorlar, hem de kızgınlıklarından, gereken yerlere şaplaklar iniriyorlardır. Bilmem öykünün burasında zemheri akşamlarından birinde olduğumuzu da söylemeli miyiz? Çıtıpıtı Hatun yaliya gelir ki, Şafii köpeğinin titremesi kaç para?

Salâh Bey bir lisan-ı Arabi müntesibi olmadığından buraya açık bir Türkçe ile şunu da kısıralım ki vaktin birinde, işte tam o vakit örgütçüler, Adnan Beyin köşkünü çatır çatır yakarlar. Boş bir şişenin ağzına yerleştirdikleri mumu söndürmeden bırakmışlardır. Mum da devrilince zebani kılıkli ateş bütün köşkü kül etmiştir.

Yuf kaytarıcıların başına ki Feyyaz okumamıştır. Cemil Molla'nın bütün çabaları tantuna gitmiştir. Ama Feyyaz'ın on Parmağında on marifet vardır. Bir kez, Hüseyin Hüsnü Paşa'nın evine bir kalorifer döşemiştir ki bağlantıları ters yaptığından, ocak yanınca, çatapat-pat çat, evi gürültüler boğmuştur. Hayriye Hanım da, (Kulağı biraz ağır işitir.) şöyle demiştir:

-Nedir, bu zamansız öten ağustos böcekleri?

Ham, gam, hem.

Saat çaldı. Nono Bey sahnedeki erini almak için, babahindi gibi guluklanıp merdivenleri çıkıyor.

Biz de yazımızın başına dönelim ki saçılarımıza toplam çeke-
lim.

Masanın üstündeki fotoğrafının iki ayağı arasında bir kesik kelle ile bir anahtar yatmaktadır. Kesik kelle deli çıplak Rudolphe Valantino'dur. Ne ki, bir saçlı Ferhat Bey'in, bir Evlenti Kuzguncukü'nin (o da an azayı edebiyat Beşir Fuat

Bey'dir ki onun da sergüzeşti başka bir kitabımızda bol kantaşı ve bol gözyaşı ile anlatılacaktır), bir Zaloğlu Rüstem'in suratı da az-çok budur.

Anahtar ise, murat köşkünün kapısını açmak içindir. Yalnız, Nono Bey'in daha önce ateşin üstüne basması ve üç "Aman yandım, seninim senin hu" süresince ateş üstünde yürümesi gerekir. Yani burada gam, hem vardır, hem yoktur. Aşk belasının yaptığı iyiliği başa kakmayan on parmağı hem vardır, hem yoktur. Anahtarın altında ise Nono Beyin künyesi yazılıdır.

Künyedir ki:

Nono Beyin adı Muhsin'dir.

Babası Hüseyin Hüsnü Paşa ise, anası Hayriye Hanım'dır ve ikisinin de adı öbür bölümlerde ve de bu bölümde bir sürü kalabalık arasında geçmiştir.

Aman bu kalabalıklar da çok çabuk yitiyor. Bizim bu anlatığımız insanları, zamanları cebinize indirmeyecek, sokakları katlayıp kaldırmayacak olursanız, bir daha onları hiçbir yerde bulamazsınız.

Ey okur, burada bize düşen şey bir de Sare Hanım, Nono Bey'in pasaportunu ne biçim verdi, onu sizlere göstermektedir:

-Hüseyin Hüsnü Paşa eniştem çok yakışıklı adam. Endamına baksanıza, selvi gibi. Teyzem de çok güzel. Şu iri lacivert gözlere bakın. Nono Bey mahallenin en şehlevemt Don Juan'ı. Ona aşık olamayan kadın yok. Ama onun gözleri çöplüklerde. Sonunda Hayriye Hanım derler bir akrabasıyla evlendi. Hayriye Hanım ona bir yemekler, bir yemekler yaptı. Nono Bey kalbinden hastalanıp Sigorta hastanesine yattı. Ben ağlıyorum. Burada, Kuzguncuk'ta bir Fazıl var. Tunalı Fazıl. Onunla hastaneye gittim. Nono Bey kulağını hemşirenin göğsüne uydurmuş kaşınıyor. Hastaneden çıkarken Fazıl dedi ki: "Bu adamın öleceği filan yok, bu, kız sıkıştırıyor.

Bundan sonraki tümceyi lütfen okumayın, Nono Bey o hastalıktan sonra daha 10 yıl yaşadı desek, iyi mi?

Beyimiz, Fransa'da, Nancy'de tarım okulunu birincilikle bitirmiştir. Ama eniştesi Rahmi Bey'in (ablası Nimet Hanım'ın kocası) İzmir dolaylarındaki çiftliğine tarım uzmanı olarak

gelince, bu gibi işlerin adamı olmadığı meydana çıkar. Bütün gün vaktini İzmir'de Kordon'da, Şehir Kulübü'nde geçiriyor. Ressam İhap Hulusi'nin onu kıştırıp Kulüp rakısı etiketi için yüzünün planını çıkartmasında (şişenin üstündeki öbür resim de Sait Çelebi'dir) burada olur.

Nono Beyin şeker pembesi bir bahtsızlığı da çalışmaya hiç yanaşmamasıdır. Annesinden para alır, ablasından para alır. Ama marangozlukta üstüne yoktur. Bir de flavta çalar ki, onun çalışına bizim anlatmamız kısa düşer. Sesi de Tino Rossi. Un peu d'amour'u her söyleyişinde kızların şekeri artar.

Cemil Molla'nın bir muşu var. Bu, Nono Bey'in elinde salapuryaya dönüşür. Adı da Hammal aşağı, Hammal yukarı. Gündüzleri İstanbul'a yük götürür, yük getirir. Yazın, ayışıklı gecelerde de, deniz safasına çıkılır. Bütün Kuzguncuk salapuryaya üşüşür. Kaptanlık Nono Bey'de. Adnan Bey de çokluk muşun kışında namaza durur. Hammal'ın bir mazot motoru vardır, çatır da pat pat, Boğaz'ı fışkırısla, haykırıslar delik deşik eder. Ayışığı çeşitlemesine Amerika karaları (zenciler) Musa'lar da katılır. Bunlar 150 kişilik bir Amerikalı Müslüman topluluğudur ki Mütareke yıllarında Osmanlı Padişahının, dolayısıyla de Halifenin kanadı altında sığınmak için taa öbür dünyadan İstanbul'a gelmişler, Sultan Vahdettin bunlara yüz vermeyince de Yenicamii basamaklarında sersefil olmuşlardır.

Musa'ların Kuzguncuk'ta görünmeleri onlara acıma musluklarını açan Cemil Molla yüzü suyunaadır. Molla, onlara boş duran köşklerinden birini de vermiş, tarım yapmaları için de bağ-bahçe göstermiştir. Karaların aralarında Musa adında altı yaşında bir çocuk da vardır ki ilk öğrenimini Kuzguncuk'ta yapacak ve göçmenlerin Musa'lar diye anılmasına yol açacaktır. Rıza ve Mehmet de onun gibi çocuk yaşta gelenlerdir. Bunlar kan akımının hızlandığı yaşlara erişince Molla Bey (1930'dan sonraki yıllardayız artık, öykümüzün adı da Zenci Şarkıları'na dönüşmüştür) Handan adındaki Habeş cariyesini Rıza'ya verir. O da Handan'ı ve kendisine yaptığı çocuğu sırtlanarak Amerika yolunu tutar. Ne ki, yavrucağız yolda ölür.

Daha sonraları, Musa da Amerika yolcusu olur. Bir süre sonra yine gelip, buradan Perihan adında bir Türk kızı alacaktır. Aynı şeyi Rıza, Amerika'da karısı kanserden bitince yapar.

Ey Türk, yaşamının bir vaktinde New York'a gitmişsen Musa seni limanda Türk Bayraklarıyla karşılaşmıştır. Çünkü Musa yıllardan beri Türkleri New York limanında bekler. Onun orada olmadığı zaman bile uzakta, yalnız Türklerin görebildiği bir ışık yanar, bu Musa'nın yüreğindeki ışıktır. 9

Pembe Yalı (Mocan'ın Yalısı)

Kuzguncuk'un en güzel yalılarından biri belki de Boğaz'ın en güzel yalılarından olan Pembe Yalı (Mocan Yalısı)'yı size anlatmıştık. Fethi Paşa yalısına Pembe Yalı veya Mocan Yalısı denilmesinin sebeplerine gelirsek kısaca özetlememiz gerekir: Müşir Fethi Paşa'nın torunu Şevket Mocan yalıyı onararak pembe rengine boyatmıştır. İşte bu sebepten yalı, bir süre Pembe Yalı diye anılmıştır. Sonraları ise ailelerin soyadını alıp Mocan Yalısı olarak bilinmiştir. Şimdi ise yine Salâh Birsal'ın "Sergüzeşt-i Nono Bey ve elmas Boğaziçi" kitabında, "Pembe Yalı"'yı ve yalının içindeki hikayeleri son olarak "Fethi Ahmet Paşa" korusunu ve hikayelerini üstadın mükemmel anlatımı ile sizlere aktarmak istiyoruz... Pembe Yalı'yı anlatırken, Kuzguncuk'ta bulunan ancak şimdi ki sahipleri değişen diğer yalıları da öğrenmiş olacağız...

Bu bölüm onu anlatır ki Ofelya Beyhan Paşalimanı Caddesi'nde ne yaptı, Fethi Ahmet Paşa'nın çeşmibülbülleri denizin dibini nasıl boyladı ve Pembe Yalı nasıl yandı onu bildirir.

Bizim bütün bu bon-bon fişeklerine toplam çekmek için Kuzguncuk'taki İtfaiye Karakolu'ndan yola çıkarak Pembe

Yalı'ya kadar uzanan yolu bir kez daha arşınlamamız ve kıyıyı taramamız gerekir. İşte şurada babahindi gibi guluklanan 40 odalı yapı Behice Sultan'ın kayınpederi Behçet Bey'in yalıdır. Behçet Bey İstipdat Çağı'nın son yıllarında, yalının arkasına, caddeye doğru, lenduha bir tahta perde çektiirmiştir ki Babanakkas'taki köşklerin bütün manzarasını guguğa getirmiştir. Ne ki, Tırınk Galata ile Kırmızı Horoz mağazalarının reklamlarını (yazıların yanı sıra koskoca bir horoz resmi de vardır) taşıyan pano Meşrutiyet'te alayı vala ile yıktırılacaktır.

Söz sultanı kişiler anlatmışlardır ki yalı bir süre sonra da yanacak ve onun yerine Madenci Hafız Bey-Zehra Bilir'in kayınpederi yapıeni bir yalı konduracaktır. Ne ki, o da daha sonraları Mehmet İnce'nin olacaktır. Geldik mi şimdi de Asanlı Yalı'ya. Onu da Diyarbakırlı Aptullah Çavuş yaptırmıştır. Yalının adından ve kapının iki yanında oturtulan minik mi minik iki aslan heykelciğinden başka aslanla bir ilgisi yoktur. Yapı dört katlı olup hiçbir özellik taşımaz. Aptullah Çavuş böyle birtakım anlamsız yapıları Kuzguncuk'a serpiştirmekten çekinmemiştir. Asanlı Yalı'nın arkasında, Beylerbeyi Caddesi'ndeki o somurtuk evi de o yaptırmıştır. İskelenin üst yakasındaki 5 numaralı (şimdiler 64 numara) Şen Apartmanı da onun anısını yaşatır. Bu bina Kuzguncuk'un ilk apartmanıdır. Bizim Ayhan Hünalp'in teyzesi orada, üçüncü katta, iskeleye bakan dairede, 1935'ten başlayarak tam 18 yıl oturmuştur. Ayhan'ın babası Nurettin Bey de (görüyorsunuz ya, gerçeğin en hurda kırıntılarını bile savsaklamıyoruz) 1955-1959 yıllarında, Paşalimanı Caddesi'nde, Pembe Yalı'nın arkasındaki sette, yedi yalıdan Üsküdar'a giderken en uçtakinde tam dört yıl yaşamıştır. 1960 yılında dünyamıza bir "Hoşça kal" çektiği vakit de (bu kez İcadiye Caddesi çıkışlı Çınar Sokak'ta oturmaktadır) ölüsüne tüm Kuzguncuk koşmuştur. Gerçi o, en az 20. 000 saat ünlülerle şakafeke etmiş biri değildir, ama yıllarca elinde zembil, çarşıda, iskele önünde görünmüş, kıyıdaki sıralarda Boğaz'dan geçen vapurları seyretmiş, onların göklerden apansız inen dev yapıları bir albatros kuşu gibi, kanatlarını indirmiş, pençelerini de gövdesinin altına çekmiş olarak süzülüp gittiğini izlemiştir. Akşamları da işten dönen Kuzguncukluların vapurdan çıkışlarına karışmıştır. Bu da, bun-

larda Kuzguncuklulara insanları payidar kılmak için (onlar her Kuzguncuklunun ölüsüne aynı saygı ve sevgiyi gösterir) yeter de, artar da...

Bilmem söyledik mi, Sare Hanım'ın Yalısı da Aslanlı Yalı'dan sonradır. Daha üstte, bitişik düzende, üç yalıya da rastlanır ki bunlar eskiden Aleksanyan Yalıları diye anılır. En baştaki sonradan Eczacı Rauf Şahin'e geçmiş, ondan da Emekli Albay Halim Çağlar almıştır. Ortadaki ise, bugünkü günde bir Hafız Hanım'ın elindedir. Üçüncüsü ise Hahambaşı Ancelo'nun yalısı ile Agavni Muratyan'ın yalısı gelir. Aynalı Yalı dedikleri Karakaşlar'ın yalısı ise daha üsttedir.

İskelenin öbür yakasında ise Vefa Lisesi Kimya Öğretmeni Sıfırcı Tahsin (1950 yıllarından söz ediyoruz) lengerendazdır. Hoca'nın, Gencay adındaki kız geceleri piyanoda Schumann çalarsa, gündüzleri resim yapar. Bu yalının üstünde ise Emekli General İhsan Aksoley ile eşi milletvekillerinden Mebrure Aksoley oturur. Onların berisinde de şimdiler Şevket Mocan'ın kızının oturduğu Pembe Yalı vardır.

Bu yalının ilk bilinen sahibi Damat Fethi Ahmet Paşa'dır ki onun da Mihrimah Sultan'ın torunlarından birinin kocası bir Şeyhülislamdan aldığı söylenir."

1843 yılında ikinci kez Tophane Muşiri olan ve bu görevde 56 yaşına kadar (ölünceye kadar) kalan Ahmet Fethi Paşa eski silahları toplatmış, temizletmiş ilk Türk Silah Müzesi'ni yani askeri müzenin temelini atmıştır. (Yazarın Notu: Günümüzde İstanbul'da bulunan Harbiye Askeri Müzesi'nde Ahmet Fethi Paşa Salonu bulunmaktadır.)

Paşa, Avrupa'da çeşitli elçiliklerde görev yaptığından, yalısını seçme Avrupa eşyalarıyla doldurmuştur. Hatta Sultan Mecit'te Dolmabahçe Sarayı'nın döşeme ve süsleme işlerini Damad-ı Şehriyariye (Ahmet Fethi Paşa) bırakmıştır. Adının da Bezirgan Paşa'ya çıkması da o yıllarda başlar.

"Paşa'nın ölümünde, bir başka Damad-ı Şehriyari yani Mehmet Ali Paşa da (o da Atiye Sultan'ın küçüğü Adile Sultan'ın kocasıdır) şunu diyecektir:

-Hamdolsun, şu bezirgan Paşadan kurtulduk.

Anlattıklarımızı aralamak gerekirse, III. Selim çağında

Mehmet Dede adında bir mevlevinin, Beykoz'da açtığı bir cam yapım evinde, (Hazret, işi İtalya'da öğrenmiştir) gönül menekşelerini açtıran camlar ve billurlar kestiğini söylemeliyiz. Adları Beykoz'dur ki bardak, sahan, şişe ve billur kase kılığında görülürler. Süt rengi ya da boyalı çiçekli bardaklar da vardır.

Damat Ahmet Fethi Paşa'nın çok değerli çeşmibülbülleri vardı. Paşa bunları çok severdi. Bunlara kıyamazdı. Paşa öldüğünde, Kuzguncuk'taki o muhteşem yalısında bir bağırış kopmuştur. Ahların vahların arasında yalıdaki Çerkez kalfalar: "Ah, efendimiz bunları ne kadar severdi, o gitti bundan sonra bunları göreceğiz göz kimde kaldı?" diyerek çeşmibülbülleri kocaman sepetlere doldurarak, olduğu gibi denize atmışlardır. Geriye bir çeşmibülbül bile kalmamıştır.

"Pembe Yalı'nın Üsküdar'a dönük Harem dairesi, 1920 yılından sonra (5 odalı uşak dairesiyle birlikte) yandığı için, şimdiler yalnız selamlık bölümü vardı. O da iki kat üzerine 16 oda ve iki büyük hayattan oluşur. Üst kat sofası, hiçbir sütuna dayandırılmamıştır. Bu, insana büyük bir gönül ferahlığı verir. Üst katlar, yalının deniz yüzünde iki başta ve ortada çıkıntı yapar. Çıkımlar dörder büyük konsol üzerine oturtulmuştur. Kuzguncuk yönündeki çıkma ise kocaman payandalara beslenmiştir. Bunların altındaki kapıdan da selsebillerle süslü bir taşlığa girilir. Heykel ve nilüferlerle dolu bahçenin deniz yakası ise yüksel bir duvarla kapatılmıştır. Burada, eskiden havuz üzerinde direkler üstüne konurmuş bir oda da sayılmıştır. Harem dairesi yangınında, alevlerin selamlığı da sarmaması için, aklı işler itfaiyeciler onu yıkmışlardır. Eskiden, Kuzguncuk kesiminde kocaman bir mutfak da vardır. Yüz bin eyvah ki, o da aynı yangında kül olmuş, geriye sadece dev gibi bir baca kalmıştır.

Haluk Şehsuvaroğlu da yalı için şunları söyler:

-Binanın kapıları, pencereleri, çağının mimari özelliklerine uygun bir biçimdedir. Ve çoğu oldukları gibi korunmuştur. Tavan ve duvarlarında ayrıca göze çarpan bir özellik görülmektedir. Yalının Fethi Paşa'dan evvelki sahibinin, İsmet Bey olduğu kestirilmektedir. Yalı, Paşa'ya geçtikten sonra, aslı bozulmadan esaslı bir onarım görmüştür. Son zamanlarda, 1959-1960 arasında, Paşanın torunlarından Şevket Mocan, boy-

aları baştanbaşa dökülmüş yalısı beyaza boyatmış ve aslı, hiç mi hiç bozulmadan restore ettirmiş, içini de çağının eşyası ile döşettirmiştir.

Fethi Paşanın kızı Güzide Hanım, kocası Eğinli Sait Paşa ile Pembe Yalı'nın selamlık kesiminde oturmuşsa, öbür kesiminde de kızkardeşi Yegane Hanım oturmuştur. Yegane Hanım, Sırkatibi Mustafa Paşalardan Bekir Beyle evlenmiş (Mustafa Paşanın oğlu Hüsnü Paşada Atiye Sultan'ın kızı Seniye Sultan'ı tutuyordur) ve dünyaya, Ferhunda adında bir dünya güzeli getirmiştir. Kızda lacivert gözler ki nah bu kadar. Adanavî bir Ömer Paşa, gençliğinde bu Ferhunde'yi bir kez Göksu'da; yaşmaklar, feracerler içinde görmüş (o gün bütün Mekteb-i Harbiyeliler ordadır) ama izini sürememiştir. Adanalı pašamız şair ruhludur, şiir yazar, mızıkâ meşkeder. Göksu'da çakan lacivert şimşekler onu Ferhunde'ye zilzurna aşık etmiştir. Sonradan annesine tüm İstanbul'u taratmış ama kalbini dağıtan kızı bulduramamıştır.

Dünya bir masaldır ey okur! Mahmut Celalettin Paşa da (Yegane Hanım'ın ağbeyi) Mekteb-i Harbiyeyi yeni bitirmiş Yüzbaşı Ömer Beyi görüyor, ona büyük bir değer gösteriyor. Aklından yeğeni Ferhunde'yi, ona vermeyi bile geçiriyor. Her masal gibi öykünün sonunda da Ferhunde'yi Ömer Bey'e verirler. Ama gerdeğe girinceye değin genç subayın, Göksu'da vurulduğu sevgilisine kavuşacağından haberi olmamıştır.

Yazımızın bu noktasında, Mahmut Celalettin Paşa'nın oğlu Sakıp Bey'in (öbür oğlu Celalettin Bey'dir ki serüvenleri Boğaziçi Şingir Mingır'da anlatılmıştır) kızı Emine Hanım'ın, 1905 yılında Pembe Yalı'ya gelin geldiğini de açıklamalıyız. Emine Hanım'ı İngiliz Sait Paşa'nın küçük oğlu kurmay subay Sait Bey'e almışlardır. Gelin Hanım bir süre sonra, Müfide adında bir kız getirir dünyaya. Ama evde, Güldeste adındaki bir Çerkez halayık da Sait Bey'e, Şehime adında bir kız doğurmuştur. Bir gerilim ki anlatılmaz. Şimşekleri Emine Hanım kayınvalidesini üzüm üzüm üzmüş, dibekleri dövmüştür. Güzide Hanım'ın ölümü de onun yüzünden olur. Bunun üzerine yalidakiler Sait Bey'e dayatırlar:

-Bu kadını boşayacaksın!

Aman etmeyin, eylemeyin. Sait Bey utangaçtır, musiki düşünüdür, opera aryaları besteler, bu işin adamı değildir.

-Boşayacaksın, hem de talak-ı selase ile.

Sait Bey sıkıla sıkıla şişer ama karısını da boşar.

Ey okur! Bunları biz sana anlatıyoruz, sakın kimseye söyleme. Sonraları Emine Hanım çok perişen olmuştur. O milyonlar değerindeki mücevherleri öldüm pahasına satmıştır.

Pembe Yalı, birçok yerli filmlerin, içinde çekildiği bir yalıdır. Ayhan Hüenalp, setin üstündeki evlerinden, oyuncuların (bunların içinde Cahide Sonku da vardır) giysi değiştirmelerine değin filmlerin en hurda ayrıntılarını izlemiştir.

Bunlar yaz aylarıdır. O yıllar Türk sinemacılığı yedi ay kış uykusuna yatarsa, mayıs - eylül arasında, dünyanın alamayacağı kadar çok film çevirir.

Ayhan, kimi yaz geceleri de Boğaz'ın karşı kıyısında, Ortaköy çıkışında, Lido Gazinosu cazından gelen şarkılara kulak verir. Hani Ayhan ve akranları, 1955'lerde La Paloma'ları, Jalousie'leri dinleyerek büyümüşlerdir. Kuzguncuk delikanlıları, kimi gecelerde de kıyıda kayalıklara oturup, Arnavutköy'ü, Bebek'i dikiz geçerler. Palamutları kovalayan orkinosların, korkunç hisırtısından ürpererek yerlerinden fırlayıp kaçtıkları da çok olur.

İmdi de Kuzguncuk vapur iskelesine yanaşalım.

Akşamın saat altısıdır.

Denizden çıkan her şeyi öperek yiyen Ayhan'ı, burada da bulacağız. Ne var, Kuzguncuk'un tüm jön'leri, girl'leri de burda. İskelenin sağ köşesinde (sol köşe kahvedir) pastacı Alyanak Mıgırdıç Usta, onlara dünyanın en güzel pastalarını pişirmiştir. Delikanlılar da tezgahın, yada dükkanın önünde sevgililerine daha bir sokulmak, onların soluklarını daha bir yakından içlerine çekmek olanağı elde ederler.

Ayaküstü mutluluklara elverişli bir yer de Paşalimanı Caddesi ile İcadiye Caddesi'nin birleştiği, köşedeki Bulgar kökenli sütçü Yorgi Şumbas'ın dükkanıdır. Doğrusu, burada yenilen dondurmanın (külâhı beş kuruşa) tadı bir burda vardır, bir de İzmir'de Hisar Camisinin ordaki Mennan'da.

O yıllar İnci Çayırılı da yukarı sokaklarda oturur.

Kuzguncuk'lular geceleri, onun evinin balkonundan verdiği konserlerle, ciğerlerini şişirerek başka ülkelere uçmaya çabalarlar. Dedik ya, yaz gecelerindeyiz. Köşebucak tehlike içindedir. Karadeniz uşaklarının doluştuğu takalardan yükselen yanık ve oynak türküler, herkeslerin uykusunu böler.

Haydaa, gerçek curcuna Paşalimanı Caddesi'nde kopar.

Bütün gençler, hiç değilse bir kez de orada görünebilmek için Bereketli Sokak'tan (ki İcadiye Caddesi'nin orda durup aşağıdan yukarı baktığınızda evlerin pendants gibi sallandığını görürsünüz) dünyanın bütün altını saklayan Babanakkış Yokuşu'ndan; Yenigün, Bican Efendi, Tenekeci Musa ve İcadiye Hamamı sokaklarından koşup gelmişlerdir. Kadife pantolonlu Debra Yıldız, Ofelya Beyhan, nana Nükhet, Anita Ekberg Ayten, boylarını hep orada dolaştırırlar.

O parke taşlarda, ayak tepen onlardır. Biz işi görüp de anlatanların ufaklığını yapıyoruz. Adam... gençlik bir vardır, bir yoktur. Kış geldi mi bızdıklar uçurtmalarını, sapanlarını sandıklara kaldırır, delikanlılar, tezgahlar kızlar evlerine kapanır. Kuzguncuk köpüren dalgalara, yırtıcı bir kuşu andıran rüzgarlara, ansızdan indiren yağmurlara kulak vermeye başlar.

İşte o zaman Manav Aleksandr, sokaklarda rakısını susuz olarak yudumlayan Çımacı Hulki (bunlar Ayhan Hünalp'ın gözlemleridir), ömrü boyunca küçüklere redingotlara Hayat satan Emekli Memur Yaşar Bay, Bakkal Vitali, Tütüncü Recep, atıyla sebze dolaştıran Foti, kilise zangoçu Todorı biraz daha yaşlandıklarını çakarlar. Bunların içinde belki, Musevi Olduğu halde Kürt'ten ayırdedilmeyen, Wilhelm bıyıklı bekçi Baruh gelip geçse de yaşanmak nedir bilmez.

Ama o da yılları yaşamışsa bir kez yaşamıştır.

O yıllarda (1940'lara doğru inelim) üç katlı bir yalının aylık kirası 17 liradır. Yalılar da Kuzguncuk'luları Üsküdar'a 25 kuruşa taşıyordur”.

Çılgın kelebekler

“Maşallah, maşallah, Fethi Ahmet Paşa Korusu da vip vip öteye başladı.

Oraya Arapzade Korusu da derler. (Not: Arapzade ailesinin tarihini yazan sayın Turak Aktürk'e göre, Arapzade

Abdurrahman Efendi oğlu olup, Ağustos 1720 yılında doğmuştur. Müderris olarak vazifeye başlamış ve Şehlülislamığa kadar yükselerek bu vazifede iken, 1785'te vefat etmiştir.) İçinde bir köşk de vardır ki onu İngiliz Sait Paşa, Konya valiliğinden döndüğünde yaptırmış ve Sultan Hamit'in buyruğuna uyarak, başını korudan dışarı uzatmamıştır.

Şimdi yeniden Fethi Ahmet Paşa korusuna dönelim. Bu kez da orada Cemil Meriç'e, Victor Hugo'yu çevirteceğiz. İlk de, Üsküdar'la Kuzguncuk arasındaki, Nacak Sokak'tan yukarı vuralım. Pembe Yalı'dan 300 - 400 metre ötedeki sokak, gerçekte bir nal biçimindedir. Dönüp dolaşıp, sokağın öbür ucundan yine Paşalimanı Caddesi'ne çıkar. Hemen orada, köşede de iki kız bir erkek oturmaktadır ki Vanlı oldukları söylenir. Ev üç katlı ve bilabahçe'dir. Yokuşu (Nacak Sokağı) tırmanıp sağa sapmadan önce, karşınızdaki bahçeye dalacak olursanız bir köşkle burun buruna gelirsiniz ki Cemil Meriç, 1950 -1960 arasında tam on yıl orada oturmuştur. İstanbul Edebiyat Fakültesi profesörlerinden Berke Vardar ile İstanbul Şehir Tiyatrosu Müdürlüğü'nde bir süre olaylar rüzgarına göğüs germiş İzzet Tanju Bey onun öğrencileridir ki bir kez, 1953 yılında (Oktay Akbal, İskender Fikret, Salâh Bırsel ve de İskender Fikret'in Alpha-Romeo'su, Cemil Meriç'i yoklamaya geldiklerinde, yani balıkla rakı içtiklerinde), onlar da orada bulunmuşlardır.

Köşk, Gümrük Sıddık Bey'indir ki o da onu, Eski Üsküdar mutasarrıfından almıştır. Nadire adını taşıyan kızını da Şevket Mocan'ın kardeşi Hadi Bey tutuyordur. Sıddık Bey'in öbür iki kızından biri de eski İzmir Valisi Kemal Bey'le evliyse, ikincisi de İstanbul Vali Yardımcısı Tahiroğlu'na varmıştır. Korunun bir köşesinde de albay emeklisi Vanlı Şefik Bey'in (ki boşluk dünyasına doksanda uçmuştur) köşkü vardır. Sıddık Bey'in bir başka köşkü ise yine Yokuşun bittiği yerdedir. Nemize gerek, köşklerin en baratalısı emekli albayındır. Bahçe de Fethi Ahmet Paşa Korusu'nun bir uzantısı ya da kendisidir. Koru, yukarıda İcadiye Mahallesi'ndeki Yakartepe'ye değin uzanır. Şevket Mocan, 1946 yazında orada bir açık hava balosu vermiştir. Baloya Suzan Yakar, Müzeyyen Senar da gelmiş, tepe de, o geceden başlayarak Yakartepe diye anılmıştır.

Biz yeniden, ayıp kaçıyor ama Fethi Ahmet Paşa Korusuna dönelim. Koruda bir de büyükten büyük bir yapma çağlayan vardı ki iki yanında, korunun aşağılarını yukarıya bağlayan merdivenler lök durmuştur. Cemil Meriç, sabahları gözlerini açar açmaz, kapağı o gizemli ve görkemli bahçeye atmaktadır. Bugün de burada Hugo'nun Hernani'sini çeviriyordu.

Koruda hemen her ağaç vardır. Çınarlar, köknarlar, ıhlamurlar, ayvalar, armutlar, elmalar, dutlar her köşe bucağı kaplamıştır. Hele boyları gökyüzünü tutan çamlar, buraya büyümlü bir görünüm katıyordur. Haziran'da ise ıhlamurlar, o bayıltıcı kokularını bütün korunun içinde dolaştırırlar.

Ağaçlar arasında erguvanlar, gri-yeşil lavanta çiçekleri, sarı ve dört yapraklı çiğdem çiçekleri, çılgın turuncu tuvaletli nergisler, leylaklar, mor salkımlar, civanperçemleri, beşparmaklar, gazelboynuzları, geyikgöbekleri ve de peygamberçiçekleri her yanı ışık ve renge boyarlar. Leylak ve kartopu duvarları, köşkerlerin sınırlarını belli ediyordur. Korunun sarhoş-kaşığı bitkilerinden biri de kalikantoslardır. Üç-dört metreye yükselen kalikantoslar, yazın taflana benzer yapraklar üretir. Kışın yapraklarını döker ama bu kez de kupkuru dallar üstünde kavruk çiçekler belirir. Bunların da öyle bir kokusu vardır ki koruya lavanta serpiştirilmiş duygusunu verir. Çançiçekleri ise Cemil Meriç'in kızı Ümit'in balerinleridir. Onlara, köşke çıkan merdivenlerde Kuğu Gölü'nü oynatır. Koruda mandilyalar, düğün çiçekleri de her köşeden yem çıkarmaya bakar.

Bunlara bizim usumuz kısa düşer. Koruda bülbüller, isketeler, filuryalar, ishakkuşları da ibadullahtır. Gün açılırken konsere geçerler ki burada ilk kez konuk olanları hemen uyandırır. Ateşböcekleri de çoktur. Küçükler (Ümit'in Mahmut Ali adında bir erkek kardeşi de vardır) yaz gecelerinde, Maestro Cemil Meriç'in yönetiminde, ateşböceği-ışıkböceği avına da çıkarlar. Gündüz de, küçüklerin ilgisini gıcıklayan, çılgın kelebekler olur. Kırmızı (siyah, beyaz, turuncu) siyahtırlar çokluk. Bir de küçük mavi bir kelebek vardır ki her zaman yüzünü göstermez. Korunun gerçek sahibi bu kuşlar, bu böceklerse, bir sahibi de sarı - siyah kareli Skoç kumaşına düşkün kaplumbağalardır.

Cemil Meriç, klasiklerini çevirirken, Ümit'le Mahmut Ali de

boş durmaz. Boyuna kendi kendilerine oyun sergilerler. Kimi zaman komşu köşklere meraklı seyirciler de sükun eder. Bir defasında Anne Fevziye Hanım'ın pembe organza entarisi de oyunda rol almıştır. Ümit, (o vakitler sekiz yaşındadır) kimi zaman da Tarzan'ın eşi Jane'ye imrenik çalımlar savurur. Onu canlandırmak için, çam ağaçlarına sarmalanmış sarmaşıklara tutunarak; hemen ordaki, içinde 25-30 cm. su bulunan havuza, yumuşak iniş yapar.

Eğer şimdi şimdi Kuru'yu gezmeye kalkar da: "Sana vermek isterdim benim olsa kâinat / Ne bedbaht insanım ben, bir şeyim yok ki, heyhat." sözlerini işitirseniz bilin ki vakit ikindiye gelmiştir. Hernani'nin bu sözlerinden sonra, Dona Sol da: "Benim aslanımsınız, heybetli ve cıvanmert... Sizi seviyorum." diyerek Hernani'nin boynuna atılacak ve üçüncü perde, dördüncü sahnenin sona ermek üzere olduğunu haber verecektir. 60

Kuzguncuklu Sevim Burak

29 Haziran 1931 tarihinde İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'nin orta kısmını bitirdikten sonra çalışmaya başladı. Terzilik ve kitabevinde tezgahtarlık gibi... Olgunluk Enstitüsü'nün ilk mezunlarından olan Burak, bir süre modellik yaptı. Türkiye'nin milli mankenlerinden sayıldı. Çeşitli devlet adamlarına ve yabancı büyükelçilere düzenlenen defilelerde yer aldı. Bir süre de kendi açtığı modaevini yönetti. Sevim Burak ilk evliliğini, 18 yaşında keman sanatçısı Orhan Borar'la yaptı. Bu evliliğinden oğlu Karaca Borar dünyaya geldi. İkinci evliliğini ise Ressam Ömer Uluç'la yaptı ve bundan da bir kız çocuğu oldu. Eşi ile birlikte Nijerya'da yaşadı. Ancak Ömer Uluç'la da evliliklerine son verdiler.

Yeni İstanbul Gazetesi'nde, ilk hikayesi yayınlandı. Hikayeleri bir müddet sonra Yenilik, Türk Dili dergilerinde devam etti. Ulus ve Milliyet gazetelerinde de hikayeleri yayınlandı. Yayınlanan kitapları ise: Yanık Saraylar (Türkiye Basımevi, İst. 1965), Afrika Dansı (Adam Yayınları, İst. 1982), Palyaço Ruşen (Nisan Yayınları, İst. 1993)'dir. Sevim Burak'ın Ford Mach 1 (YKY, İst. 2003) isimli bir romanı da bulunmaktadır. Ayrıca Sahibinin Sesi (Adam Yayınları, İst. 1982) ve Everest My Lord (Adam

Yayınları, İst. 1984) gibi oyunları da bulunmaktadır. Sevim Burak'ın Mach 1'den Mektuplar isimli bir anı kitabı vardır. Bu kitap da 2003 yılında, On Yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Şimdi, tekrar Salah Birsal'e dönmek gerekir.

Paylot

Şimdi de değişik bir dikkat isterim. Bu kez bir sokağa, bir köye değil, bir fotoğrafının ense köküne yumuşak iniş yapacağız. Resim, Yanık Saraylar'ın öykülerini yazmış Sevim Burak'ın çocuk yaştaki kendisi ile çocuk yaşta olmayan, babası Seyfi Kaptan'ı göstermektedir. Sevim'in sırtında Orozdibak'tan alınmış bir pelerin, başında da çok ticani bir bere. Pelerinin altından eteklikle bluz fışkırmaktadır ki bu pelerinin, omuzlara şöyle gelişi güzel bırakıldığını açığa vurmaktadır. Sevim'in ayakları da yara bere içinde. Üstelik de bisiklet yağına belenmiş. Babasının durumu incelenecek olursa, Paylot'un (Sevim badi badi yaşlarından beri babasına Paylot demektedir ki pilot yerindedir) son derece zom olduğu anlaşılabilir. Seyfi Kaptan'ı tanıyanlar, zaten burnunun hindi gibi uzamış olmasından bunu çakmışlardır. Paylot, sanki çok çocuk delisiymiş gibisine, sağ koluyla Sevim'i kuşatmıştır. Kuzguncuk'ta en çok göze çarpan şey, arka sırtlara yayılan Yahudi maşatlığıdır. Dünyanın en büyük maşatlığı burasıdır. Şu bilinmeli ki Yahudi tayfası Kuzguncuk'a, Kudüs'e bağlı bir toprak gözüyle bakar ve buranın mezarlığını kutsal sayar. Ne kadar taş, ne kadar çok ölü! İmdi, küçük Paris'le burun buruna gelmek isteyenlere gerekir ki koşar adımla evlerinden avanta etsinler ve İcadiye Caddesi'ndeki Yani, İspiro ve Kırıko'nun gazinolarından birine dalsınlar. Yani'de kırma saçlı Lya de Putti ile Mis Avrupa'nın resimleri, duvarlarda mostraya çıkartılmıştır ki bu sonuncusu dobişik, kabak gibi bir şeydir. Yalnız boynundaki inci gerdanlık, pili bitmiş karının gradosunu yükseltiyordur. Unutmadan, burası yeşil çuhali bılardo masalarıyla ünlüdür. Oyun sevmeyenleri bile tamaha düşürür. Şevket Bagana (ki biraz sonra onunda defteri dürülecektir) buranın gediklilerinden. Ama sadece bılardo oynamaya gelir. Ömrü boyunca rakının damlasını ağzına almamıştır.

Kiryako'nun gazinosu ise, insana iç sevinci verirse kadife perdeleriyle verir. Tavandan yere değin inen bu perdeler, içerde pilot olanları dışarının gözlerinden korur. Buranın koltukları da bordo kadifedir ve de kapitonedir. Paylot da bu gazinolardan hiç çıkmaz. En çok da Yani'de görünür. Sevim'in büyük babası, Deryalar aslanı, Mehmet Kaptan da Yani'cidir. Yükünü alıp eve giderken de hep ceketini çıkartır. Kolun içinden yıldızları dikizler. Kaptanın söze sığmaz bir huyu da her şeyi üçlemesidir. Üstüne bir bardak su dökülse, hemen üçler rakı için de aynı şeyi yapar ama kadehlerin içindeki rakıyı eksik tutar. Kaptanın annesi Döndön Fatma da (Bu adı ona Sevim takmıştır) oğlunun akıl işportasını kullanır. O da üçlemese ölür. Bir kez Sevim'le Babanakkas Yokuşunu çıkarken Sevim, elindeki lahanayı düşürmüş, yaşlı kadın da bunu kendisine üçletince lahana aşağıdaki domuz ahırlarına (bunlar Türkiye'nin ilk domuzhaneleridir) değin yuvarlanmış ve hurda haş olmuştur. Sevim'lerin evi, tepede Delikoç Sokağı'ndadır. Mehmet Kaptan, geceleri eve dönerken İcadiye Caddesi'ni, yukarıdaki sokağa ulaştıran yokuşu izler. Küçüklerse patikadan, kestirmeden ilerler. Dosdoğru da bostanın içine. Çünkü burada geçmiş yıllarda bir bostan vardır. Bir de dere. Kurumuş ama adı kalmıştır. Dere ağzının ötesi ise silme Yahudi evleri. Yani yoksul Museviler mahallesi. Yokuş uzun mu uzundur. Ama dik olmadığı için sarhoşlar onu yeğler. Yukarıdaki yuvarlak tepeye vardıkları vakit de uzun bir dünya yolculuğundan dönmüş gibi olurlar. Yol, Rum ve Yahudi evleriyle pıtıraktır. Her evin önünde de mermerden dinlenme taşları vardır. Mehmet Kaptan her gece evine dönerken, bunlardan (Sevim Burak: "O evler molla taşları gibiydi" diyecektir) yararlanmayı hiç aksatmaz. En çok da Katina'nın evi önünde oturur. Katina'nın ensesi çok güzeldir. Erkekleri çileden çıkarıyorsa, ensesiyle çıkarıyordur. Şöyle işittim: Bir gün Katina, Delikoç Sokağı'ndan geçerken Mehmet Kaptan, kendisini pencereden görmüş ve hemen oğluna:

-Hadi şunun ensesine bir şaplak, Seyfi Kaptan zilzurna. Babasının çokca etkisinde kaldığı için de hemen sokağa fırlar. Katina'nın yanına seyirterek ensesine, Tanrı'ya sığınıp, dört dörtlük bir miralay oturtur. Sonra da ne olduğunu şaşırان

Katina'ya:

- Bizde böyle, biz denizci usulü şaplak atarız.

Mehmet Kaptan'ın, Katina'nın orda mola vermesi, biraz da bir yudum rakı çekmek içindir. Çünkü meyhaneden çıktuktan sonra, gecenin topuk-çakıl havasını sürdürmek için, yokuşun başındaki evden son cephanelerini de kaldırmıştır. Burası Haham'ın evidir. Dört katlı ve tahtadan. Haham'ın İcadiye'de bir bakkal dükkanı da vardır. Orayı erkenden kapadığından, gecenin son sarhoşlarını nevalessiz bırakmamak için evinde şarap ve rakı bulundurur. Dünya iyisi, şeker şerbet bir adamdır. Müşteri geldiği vakit, en üst katta bile olsa, aşağı inmekten çekinmez. Mehmet Kaptan bilir ki buradan antifrizini almayacak olursa, evde içkisiz kalacaktır. Çünkü karısı kavga çıkmasın diye evde gençlik suyu adına hiçbir şey bulundurmaz. Kaptanı, elinde rakı şişesiyle gördüğü vakit de şöyle seslenir:

-Yine nereden buldun, bu saatte bunu?

Ama o da biliyordur ki bu Haham'ın işidir. Paylot'un, kimi geceler saat onbirlerde rakı alması için Sevim'i, taa aşağılara Hahamın evine koşturduğu da olur. Diyeceğim, babaya da, büyükbabaya da içki yetiştirmenin olanağı yoktur. Bunlar güzekir getirilerek edinilmiş bilgilerdir. Cüce Faik Paşa'nın çoktan yıkılmış köşkü de o yokuştadır. Paşa'nın oğlu, Kız Muallim Mektebi Fransızca öğretmenini Bilal Beyle, kız kardeşi Şehande Hanım (O da Kandilli Lisesi'nde müzik öğretmenidir) da aynı evi paylaşırlar. Oniki tane köpek, oniki tane kedi, Şehande Hanım'ın arkasından gider. Ama Şehande Hanım çok çağşaklı piyano çalar. Faik Paşa'nın Leyla adında bir kızı da vardır ki o da Sevim'in amcasına varmıştır. Sevim Burak, Bilal Bey'i "Ah Ya'Rab Yehova" öyküsünde bıçak sırtında yürütmüştür. Bilal Bey'in Hanımı Zembul adında, bir Romanya Yahudisidir. Müslüman olup Sümbül adının arkasına geçmişse de, herkes onu kendi adıyla çağırıyordur. Öyküdeki adı da Zembul Allahanatı'dır. Bilal'in oğlu Feridun da öyküde, İsrail dilinde "güzel gözlü" anlamına gelen Verdu adına bürünmüştür. Zembul'la, Şevket Bagana arasında çok sıkıfıkılıklardan söz edilir. Zembul, onun karısıyla da pek sıkı-fıkıdır. Sevim bunu belli kılmak için, öykünün bir iki günde kuşku uyandıracak şipşak-resimler tıktırmıştır. Bunlardan biri Zembul

Allahanati'nin, Şevket Bey ile karısının kendisine yardım ettiğini kocasına itiraf etmesi, kocasının bu yardımla Şevket Bey'in ne umduğunu sorması üzerine de kemküne kaçmasıdır. İkincisi de Şevket Bey'in kapı önünde Ester'in eline (öykü burada tam bir suspens'in kucağına düşmektedir) bir şeyler tutuşturmasıdır. Ne ki, mahalledeki gerilimi biraz da Bilal Bey fışkırtıyordur. Onun da birçok Yahudi kızıdan, çocuğu olduğu söylenmiştir. Bilal Bey, sonlar dünyasına 22 Nisan 1931 günü göç eder. Karısının ölümü de onunkinden 76 gün sonradır. Mezar taşına da şu yazılmıştır:

Çabuk soldun ey gonce-i gül.

Ey aslan bacanak, İcadiye Caddesi'nden başını kaldırıp Delikoç sokağına bakacak olursan, tepede sadece üç ev görürsün. En baştaki Kazım Karabekir'in eşi Seniha Hanım'dır ki, o da Mehmet Kaptan'ın kızkardeşidir. Üstünde bir arsa. Ondan sonra da Paylot'ların evi. Üçüncü ev ise Şevket Bagana'nındır ve de Paylot'lardan bir bahçe duvarıyla ayrılır. Git git bitmez bir bahçe. Ev ise sadece iki kat. Ama bodrum katında hamam ve çamaşırlık var. Şevket Bey'in karısı Şaziye Hanım İmros Adası şarapçılarından birinin kızı. Şevket Bey onu besleme olarak aldığı anda, oniki yaşında var yokmuş; bizden söylemesi. Yanya ağzına kaçak Türkçe konuşur. Saçları kol iriliğinde. Evet Güneş Efendi, yine doğ bakalım. Şevket Bey'in iki de kardeşi var. Biri Mazlum Bagana ki onun Kuzguncuk muhtarlığı da vardır. Kuzguncuk'a havagazı fenerleri döşettiren de odur. Hazret'in, Kamıran adında bir de kızı bilinir ki küçüklüğünde Sare Okçu ile birlikte Abdülhak Hamit'in Eşber'i oynamıştır. Sumru'yu (Sare Okçu) bir tülbentle astıkları vakit, o da er rolünde sahneye dalmış ve oyuna pek uymasa da Sumru'nun ipini keserek, bütün salonun alkışını devşirmiştir. Söylenir ki o zaman Klara Fogel de sahneye atlamış ve:

-Yavruma ne oldu, rengi soldu.

diye Sare'ye doğru koşmuştur. Koşarken de yerle göğün enliliginde, Kaf der Kaf çılgınlıklar fırlatmıştır. Merak üzere olmayın, Şevket Bey'in öbür kardeşi de Tayyar Bagana'dır. Sevim, onu kulaklarında hep gri fare renkli kulaklıklar görmüştür. Kırmızı ve titrek bıyıkları da, her an yüz metre koşusuna başlama tabancası bekliyor gibidir. Bizim bu tıkır-

Sevim Burak'ın Kuzguncuk'taki evi.

mıkırladığımız yıllarda, üç kardeşin de pimpiriği çıkmıştır. Şaziye Hanım, onlara bakmaktan iki kaşının arası açılmaz olmuştur. Ama onlar bir türlü kıkırdıyamamışlardır. Üçü de yüze merdiven dayamıştır. Yani üçü de Kırım Savaşı anısıdır. Ne diyorum o yaşlarda bile Şevket Bey'in; Ester, pırlanta, Raşel adında üç kapatması vardır. Şaziye Hanım biraz dırlanacak olsa, göz kırpmaya meydan vermeden bağırır: -Bu ev sana kalacak. Ayıkların, kılıçların, sedef kakmalı masam sana kalacak. Şaziye Hanım Nemse Böreğinde ustadır. Sofrada Şevket Bey'in zoruyla şarkı da söyler: Dizlerine kapansam Kana-kana ağlasam... Sevim Burak, o günlerin Sevim Burak'ını şöyle anlatır:

-Ben Kuzguncuk'ta yaratılan bir duygular öncüsüyüm. Büyük yalnızlıkların öyküsü. Yaşlılarla arkadaşlık etmez, yalnızlık getirir çocuklara. Çocuk arkadaşım olmadı benim hiç. Arkadaşlarımın, topu da muşmulaydı. Babaannem, Büyükbabam tümü tılsımlıydı. Hepsinin delilikleri vardı. Onların deliliklerinin çok güzel olduğu kanısındayım. Şevket

Bey'e dönelim: O da gerçek bir edebiyat düşkünüdür. Genç kızlara, boyuna Nedim'in şiirlerini okur. Sonra da onlara gıygıylı bir yaşam dersi verir.

- Tiğ-i sertiz-i, zekamız kırk yararken bir kılı, biz de mecnun-sak eğer, kimdir cihanın âkili**? (*)Bedensel iştâş, bedenin “gel-gel” diye çılgılık atması. (**) Kılıçtan ince zekalı zekâmız kılı kırk yararken, bize kaçık derlerse akıllı olan kimdir. En son da karısına seslenir:

-Haydi Nemse Böreği, haydi Şaziyeeee!

Sevim, bu birbirlerini hiç anlamamış, hiç sevmemiş karı-kocayı da “Sedef Kakmalı Ev” öyküsüne, sıfır gümrükle sokmuştur. Şevket Bey, Ziya Bey olmuş, Şaziye de Nurperi'nin arkasına gizlenmiştir. ⁶¹

Hikâyede anlatılan kahramanları yakından tanıyan Sadık Ebcim şunları söylüyordu:

Şevket Bagana, Şadiye Hanım'la (Şaziye Hanım) evlendiğinde, 80 yaşındaydı. Şadiye Hanım'ın ise yaşı, en fazla otuzbeşti. Aralarında karı-koca ilişkisinin olması pek olası değildir. Besleme olarak da eve alınması doğru değildir. Şevket Bey de çok kibar birisi olduğundan, eşine daima Şadiye Hanım diye hitap ederdi.

Asıl ismi Şadiye Bagana olan fakat Sevim Burak'ın yazdığı hikayede Şaziye Hanım diye isimlendirilen, yaşamış kahramanımızla ilgili Karaca Borar (Sevim Burak'ın oğlu) bir şiir yazmıştır.

Şadiye Teyze

Şadiye Teyze.

Dünyası:

Yeni rakı, Bakkal Hüsnü, Minmoş.

Felçli kocanın verdiği:

Eziklik, burukluk, acı.

Bıraktığı:

Aynalı dolap, gülmüş bostan, saat.

Yıllar sonra hepsinin birleşip toplandığı

Dereboyu'ndaki tek odalı ev.

Şadiye Bagana:

Mavi el çantası, içindeki rakı, peşindeki Minnoş'ı

Kuzguncuk:

Dereboyu, Madam Ester, Madam Sümbül.

Şadiye Hanım

Karışık yüz, merhametli kalp,

Rakı, Minnoş.

Bakkal Hüsnü'nün kabaran veresiye defteri

Geciken üç aylık emekli maaşları,

Yılların,

Felçli kocanın,

Madam Ester'in

Madam Sümbül'in

Yıllık hatıraları, bir anda

Şadiye Teyze'nin üstüne yıkıldı.

O da rakı şişesine daha sıkı sarıldı.

V

Günümüzde Kuzguncuk

Kuzguncuk'ta Siyaset

Kuzguncuk, neredeyse yarım asırdan beri, Türk Sinemasına mekan olarak hizmet etmiştir. 1950'lerde, "Mocan Yalısı"nda çekilen filmler, Kuzguncuklular'ın hep ilgisini çekmiştir. Mesela Zeki Müren'in başrol oynadığı "Bahçıvan" filmi Mocan Yalısı'nda çekilmişti. Türk Sineması'nın Kralı Ayhan Işık ve Kraliçesi Türkan Şoray, Cüneyt Arkın gibi tanınmış oyuncular, Kuzguncuk'ta boy göstermiştir. 70'li yıllardan itibaren kan kaybeden Türk Sineması, özellikle 80'li yıllardan sonra büyük bir krize girdi. Bu dönemde, televizyon için yapılan diziler revaçtaydı. Kuzguncuk'ta çekilen ve uzun yıllar da süren "Perihan Abla" dizisi tüm Türkiye'de Kuzguncuk'u en iyi şekilde tanıttı. Bu dizi çok da tutuldu. Daha sonraları, bir çok dizi daha Kuzguncuk'ta çekildi. Bunların arasından en ilgi görenleri, "Ekmek Teknesi", "Hayat Bilgisi" gibi dizilerdi.

Kuzguncuk'ta bir çok filmin ve dizilerin çekilmesinin sebebi, semtin sakinliği, doğallığı önemli bir rol oynamıştır. Ama en önemlisi, Kuzguncuk'ta yaşayan insanların, sanatçılara karşı takındığı hoş görülme davranışları ve onları asla rahatsız etmeden izlemeleri, semti adeta yerli bir Hollywood gibi olmasının en büyük etkeniydi. Bu arada

Kuzguncuk'tan Hülya Koçyiğit ve Altan Bozkurt gibi önemli sinema oyuncularını yetiştirmiştir. Ünlü tiyatro oyuncusu Metin Çekmez'de uzun yıllardan beri Kuzguncuk'ta oturmuştur.

Kuzguncuk'taki Sivil Örgütler

Kuzguncuk'ta her dönem sivil örgütler bulunurdu. İcadiye Caddesi'nde bulunan Salon Kiraathanesi'nin yanında, şimdi ressam Zeki Aslan'a ait atölye de bir dönem halk evi olarak kullanılmıştır. Semtte birçok dernek kurulmuştur. Bunları da size anlatmak istiyoruz.

Kuzguncuk Kültür ve Öğrenci Derneği

Kuzguncuk Kültür Derneği, semtimizin en önemli derneklerinden birisi olmuş, çok değerli kişiler yetiştirmiş, bir sivil kuruluştur. 1962 yılında kurulan dernek, çeşitli sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif faaliyetlerde bulunmuştur. Bu zaman zarfı içerisinde yaptığı faaliyetlerle, semtteki insanları birbirlerine kaynaştırmıştır.

Derneğin ilk kurucuları, o dönemin gençlerinden Vahdet, Akil ve sonraları Türk Sinemasında önemli roller üstlenmiş Altan Bozkurt'tu. Derneğin ilk başkanı da İlğaz Yücel'di. Bir dönem de maliye müfettişi Zeki Kuruca başkanlık yapmıştı. Bu kişiler, dernekte yaptıkları çok güzel faaliyetlerden sonra, kendilerini örnek alacak bir sonraki kuşağa, yönetimi devretmişlerdi. Bu devrettikleri kişilerden birisi de Sadık Ebcim'di. Sadık Ebcim, o dönemleri şöyle anlatıyordu:

Bizler, derneğin ikinci aşamasında yer alan gençleriydik. Yaşlarımız 17-18 arasıydı. Bizlerden birkaç yaş büyük ağabeylerimiz, Kuzguncuk Kültür Derneği'ni başarılı bir şekilde yönettikten sonra, kongre yapılarak bizlere devrediyorlardı. Tavukçu Mehmet, Gültekin, Yusuf aklıma gelen ilk isimlerdi. Derneğin yönetimini ele aldıktan sonra faaliyetlerimizi artırarak devam ettirdik. Biz, 70-80 kişi birlikte hareket ederdik. Hiçbir kişisel ve çıkar beklentimiz olmazdı. Sadece Kuzguncuk için birşeyler yapmaya çalışırdık. gerçekten dostluğa, saygıya dayanan ilişkilerimiz vardı. Dernek üyeleri genellikle CHP sempatisini veya üyesi olmasına rağmen, siyaset hiç konuşmazdık. Çünkü derneğimiz, Kuzguncukluların derneği idi.

Belki bu yüzden ülkemizin yaşadığı çeşitli sıkıntılı dönemlerde, Kuzguncuk'taki dostluk ve arkadaşlık hiç bozulmadan devam etmiştir. Kuzguncuk Kültür Derneği olarak, bir çok faaliyetlerimiz vardı. Dernek üyelerinden bazı arkadaşlarımız, üniversitede okurlardı. Bazıları ise üniversiteyi bitirmişti. O dönemde ortaokul ve lise düzeyinde dersleri zayıf olan öğrencilere, derslerine katkı sağlamak amacıyla matematik, fizik, İngilizce gibi dersleri bu arkadaşlarımız ücretsiz olarak verirdi. Derneğimizin çok güzel bir kütüphanesi vardı. Bu kütüphane sayesinde biz de dahil bir çok Kuzguncuklu, kendisini çok iyi geliştirmişti. Dernekte, zaman zaman satranç turnuvaları düzenlenirdi. Amacımız Kuzguncukluları, özellikle de gençleri birbirlerine tanıştırmak ve kaynaştırmaktı. Yaz aylarında Şile, Poyrazköy gibi yerlere, otobüs seferleri düzenliyorduk. Bu gezileri, hemen hemen her hafta yapardık. Tabi ki çok düşük fiyatlarla. Çok keyifli, eğlenceli gezilerdi. En ufak bir tatsızlık olmazdı. Derneğimizin bir faaliyeti de tiyatroydu. Çeşitli tiyatro oyunları oynadık. Orhan Kemal'in 72. Koğuş, Cevat Fehmi Başkut'un Göç oyunu, aklımda kalan oyunlarımızdı. Bu oyunlarda derneğimizin üyeleri Oğuz, Yavuz, Hikmet, Tavukçu Ahmet, Fikret, Yusuf, Ayhan, Mustafa, Mehmet ve bunun gibi arkadaşlarımız oyuncularımızdı. Çeşitli okullarda ve Üsküdar Şehir Tiyatrosu'nda gösterilerde bulunduk. 70'li yıllarda Bağlarbaşı Neşe Gazinosu'nda danslı eğlenceler düzenleyip, Kuzguncukluları birbirlerine yakınlaştırdık. Kafkas asıllı arkadaşımız Yusuf, bir dönem dernek başkanlığını yapmıştı. Çok güzel Kafkas oyunları oynardı. Derneğin faal üyelerinden Gültekin Ökten de Kuzguncuklu çocuklardan bir koro oluşturmuştu. Bu çocuklar da konser vererek Türk Sanat Müziği söylemişlerdi. Kuzguncuklular Kültür Derneği'nde çeşitli felsefi tartışmalar yapardık. Bu tartışmalar kesinlikle fikir tartışmalarıydı. Herhangi bir ideolojik tartışmamız olmazdı. Biraz evvel de anlattığım gibi dernekte farklı görüşlere sahip insanlar bulunurdu. Ancak herkes birbirinin fikirlerine saygılıydı. Bu yüzden, aramızda tartışma veya kavga olmazdı. 1967'de kurulan Kuzguncuk Halka Hizmet Derneği, çok faydalı çalışmalar yapmasına rağmen, hizmetin bölünmesi iyi olmamıştır. Zaten Kuzguncukluya bölünmek yakışmaz. Kuzguncuk Kültür Derneği, 1980 öncesi siyasal çatışmalardan dolayı etkilenmiştir.

Maalesef bazı arkadaşlarımız ve kardeşlerimiz, derneği siyasi bir hale getirmişti. Bu da derneği olumsuz şekilde etkilemiştir. Bizim gençliğimizde, birlikte beraberce bir bütün içerisinde hareket eden dernek üyelerinin bu özelliği, son dönemde bozulmuştu. Ben aktif bir CHP'li olmama rağmen, hatta inancım için ölümü bile göze alan birisi olarak, dernekteki siyasallaşmaya karşı oldum. Çünkü Kuzguncuk; farklı dil, din, ırk, ideolojiye ait insanların yaşadığı ama beraberce kavgasız, gürültüsüz bir yaşam sürdüğü semtti. Bu yüzden derneğin siyasallaşması hiç iyi olmamıştır.

Sadık Ebcim, Kültür Derneği'ni böyle anlatıyordu. 1975'lerden itibaren derneğe sık sık giderdim. Burada kitap okuma alışkanlığımı pekiştirdim. Dernekte tanıdığım örnek insanlar, yaşamımda çok önemli rol aldı. Tabi ki bir çok kişi için de böyle olmuştur. 1980 askerî darbesi ile kapatılan tüm derneklerin içerisinde, Kuzguncuk Kültür Derneği de bulunuyordu. Böyle bir derneğin kapanması, çok üzücü bir durumdu. Ancak sonraları kurulan ve size anlatmaya çalışacağımız Kuzguncuklular Derneği bu acıyı hafifletmeyi başarmıştır.

Kuzguncuk Halka Hizmet Derneği

İcadiye Caddesi'nde, Ayapandalcıon Kilisesi'nin karşısında yer alan, (şimdiki marangoz atölyesi) iki katlı binanın ön yüzü caddeyi görür, arka tarafından da binaya girerdiniz. Daha önce de anlattığımız gibi, burada küçük bir cep sineması bulunurdu. Bu dernek 1967 yılında kurulmuştu.

Kuzguncuk Halka Hizmet Derneği üyelerinden Abdullah Topaloğlu, o günleri şöyle anlatıyor:

Derneğimizin ufak bir sineması vardı. Sinemanın olmadığı günlerde, burada pinpon oynanırdı. Derneğimiz, özellikle Ramazan aylarında fakirlere kumanya dağıtırdı. Nejdett Altan (Kahveci Nejdett) derneğin başkanıydı. Yine derneğin yönetim kurulu üyeleri arasında Cengiz Kaptanoğlu, Savaş Taşkent, Sabahattin Öz, Rıza Mete gibi isimler bulunuyordu. Kuzguncuk'taki Çarşamba Pazarını oluşturan, bizim bu derneğimizdir. Ben ve Rıza Mete bu işte çok uğraştık. Bizim dönemimizde çok güzel arkadaşlıklar vardı. Bu arkadaşlıklar, derneğin sayesinde de pekişiyordu.

1953 senesinde Kuzguncuk'ta doğan Rıza Mete, derneğin en genç üyelerinden birisiydi. Rıza Mete o dönemleri anlatırken,

Büyük ideallerimizin olduğu, dostluğun, sevgi ve saygının fazlasıyla yaşandığı dönemlerdi. Nejat Altan'ın başkanlığındaki derneğimizin sekreteri, gazeteci Hilmi Türkay'ın babası Tarık Ağabey'di. O dönemde derneğin üyelerinden birisi de Uğur Yücel'in dayısı Güngör Ağabey'di. Kuzguncuk'ta konserler düzenlerdik. Türkiye'nin en ünlü sanatçılarını, yazlık Nur Sineması'na getirmiştik. Gönül Yazar da bu sinemada bir konser vermişti. Konserlerden elde edilen gelirlerle, Derneğin masrafları karşılanır, geri kalan para ile fakirlere özellikle de ramazan aylarında yardımlarda bulunulurdu. Biz böyle bir bilinçle yetiştirilmiştik. Yaz aylarında motor gezileri tertip ederdik. Bu geziler, adalara veya Poyrazköy'e olurdu. Kuzguncuklular hem piknik yapıp, hem yüzüp hem de eğlenirlerdi. Aramızda çok güzel bir diyalog vardı. Yine yaz aylarında Yeniköy-Kuzguncuk arası yüzme yarışları oldukça katılımlı, zevkli, eğlenceli organizasyonlarımızdı. Dernek binasının içinde sinema ve tiyatro faaliyetlerinde bulunurduk. Bu faaliyetlerimizin dışında, dernek içinde pin-pon turnuvaları düzenlerdik. Binanın içinde büyüklerimiz tarafından dersleri zayıf olan öğrencilere, kurs verilen bölümlerimiz de vardı. Bir de çok güzel kütüphanemiz bulunmaktaydı. Bizim dönemimizin dernekçiliği, fedakarlığa dayanırdı. Eğer çevremize ve insanlara faydalı bir şeyler yapabilmişsek, bizden mutlusu yoktu. Büyük bir disiplin içinde faaliyetlerimizi sürdürdük. Bundan da gerçekten çok büyük zevk aldık. Ne zaman ki bu güzel gayelerimizin içine siyaset girdi, işte o zaman bu faaliyetler önce azaldı, sonra da sona erdi. Her ne kadar da Türkiye'nin özellikle 70'li yıllardan itibaren yaşadığı, kardeşin kardeşi öldürdüğü bir dönemde, Kuzguncuk'ta tek bir kimsenin bile burnu bile kanamamış olsa da, bu durum semtte yaşayan insanların olgunluğundan, birbirine çok bağlı olmasından ve birbirlerini sevmesinden kaynaklanıyordu. Ancak ne kadar bu olayların dışında kalmaya çalışsak da asıl amaçtan uzaklaştığımızı gördük. Bir süre sonra 1980 darbesinden önce derneğimiz, faaliyetlerine son vermiştir.

Kuzguncuklular Derneği

80 öncesi yaşanan anarşi-terör olayları, askeri darbe ile sonuçlanmıştı. Darbe sonrası ise, yozlaşan insan ilişkileri kısa yoldan ve zahmetsizce para kazanma anlayışı, köşe dönme felsefesi, insanları toplumcu düşüncelerden fazlasıyla uzaklaştırmıştı. Metropolleşme ile insanların geçim kaygısı içerisinde olması, iş koşullarının ağırlaşması, insanın-insanla arasındaki ilişkiyi zayıflatmıştı. Toplumcu anlayış ve mücadele, büyük bir yara almıştı. İşte, bu dönüşüm ve yozlaşmaya karşı “Kuzguncuklular Derneği”, parlayan bir güneş gibi doğmuştu.

1997 yılının başında, “Karanlık” Fuat, Cahit Özen ve Blagoy Vazlef, sivil örgütlenmenin öncüleri olarak ortaya çıktılar. Daha sonra da görüşlerini diğer Kuzguncuklular ile paylaşmaya başladılar. Kuzguncuk’un sevilen siması “Terzi Cevat” a fikirlerini açıkladılar; ondan da büyük destek gördüler. Kuzguncuklular, öncelikle Mimar Cengiz Bektaş’ın “Çocuk Kütüphanesi”nde buluşmaya başladılar. Dernek kurma düşüncesine bazı Kuzguncuklular sıcak bakmadı. Hatta kendilerinin dernek kurulması konusunda ikna edilmesi (!) gibi isteklerde bile bulundular. Bu görüşü ortaya koyanlar, genellikle semte sonradan yerleşmiş Kuzguncuklular’dı. Semtin toplumsal anlayış ve mücadelesini kavramalarını kendilerinden bekleyemezdik. Çeşitli tartışmalardan sonra, Kuzguncuklular, dernek kurma fikrinde uzlaştılar. Maddi güçlükler ortadaydı. 1997 yılında, “Terzi Cevat”ın dükkanında ilk adım atıldı. 12 dernek kurucusu, her türlü bürokratik engelleri aşarak, ilk çalışmalarına Cevat Bey’in dükkanında başladı. Yapılan ilk kongrede tek aday Cevat Sayın, tüm oyları alarak ilk başkan olarak seçildi. Derneğin, gelire ihtiyacı vardı. Kuzguncuklular geceleri, kermesler, tiyatrolar derken, bağışlarla da birlikte, maddi sorun çözülmeye başladı. Hemen İcadiye Caddesi’nde bir dükkan tutuldu. Tüm bu zorluklar ve parasal imkansızlıklara rağmen “Kuzguncuk Kültür Derneği”nin devamı niteliğindeki ‘Kuzguncuklular Derneği’ semt için çalışmalara başladı. İlk başarısı, yıllardan beri Kuzguncuk’un bazı mahallelerini çok olumsuz etkileyen (özelikle kış aylarında) trafo sorununun çözülmesiydi. Trafosuzluktan bazı mahallelerde elektrikler sık sık kesilir; televizyon, buzdolabı, çamaşır makinası ve

bilgisayar gibi elektronik aletler bozulur, kullanılmaz hale gelirdi. Kış aylarında elektrikler kesildiğinde, doğalgaz yanmaz, bir çok kişi (özelikle çocuklar ve yaşlılar) bu olumsuzluklardan dolayı hastalanırlardı. Kuzguncuklular Derneği, bu sorunu aylarca tartıştı. En sonunda imzalar toplandı ve gerekli yerlere müracaatlar yapıldı. Başta dernek üyeleri ile Kuzguncuk'un diğer sakinlerinin (Kuzguncuk sakinlerinden Meral Kılınç Hanımefendi ve Recep Bal'ın katkıları unutulmazdı) gayretleri ile trafo, semtte kuruldu. Aylarca süren çalışmaların sonunda, Kuzguncukluların bu sorunu çözülmüştü. Kuzguncuklular Derneği bu başarılı çalışmalarını, bostanın korunması konusunda da göstermiştir. Size daha önce bu mücadeleyi anlatmıştık.

Kuzguncuklular Derneği Toplumsal Hayatın Odağı Oluyor

Toplumcu, çevreci anlayışın hakim olduğu Kuzguncuklular Derneği, her dönemde idealist insanların toplanma yeri olmuştur. Dernek; çeşitli sosyal, eğitsel, kültürel etkinlikler de düzenlemiştir. Gitar, saz, org kursları düzenlendi. Bu kursların düzenlenmesinde, iki dönem dernek başkanlığını yapan Aydan Sayın'ın büyük bir katkısı vardı. Neredeyse tek başına bu yükü başarıyla kaldırmıştır. Ortaokul düzeyindeki öğrenciler için ücretsiz İngilizce dersi verildi. Dernek, Kuzguncuklular için, Beyoğlu, Taksim, Şişli gibi yerlerde bulunan tiyatrolara çok makul bir parayla, semtten tutulan otobüslerle, sıcak ve eğlenceli bir atmosfer içerisinde turlar düzenledi. “Kelebekler Özgürdür” ve halen kapalı gişe oynayan “Lüküs Hayat”, Yalçın Menteş'in tek kişilik oyunu, “Yüz Ünlü Türk” seyredilen bazı oyunlardı. Kuzguncuklular Derneği, semtin çeşitli trafik sorunlarını, ilgili yerlere bizzat giderek ve dilekçeler yazarak çözümlemiştir. Semt, yıllar sonra ışıklı lambalarına bu şekilde kavuşmuştu.

Olası depreme karşı, hazırlık çalışmaları altında çeşitli toplantılar ve seminerler düzenleyen Kuzguncuklular Derneği, bazı yıllarda açık havada, Kuzguncuk basketbol sahası'nda insanları bilgilendirdi. Konuşmacılar, slaytlar eşliğinde, Kuzguncuklular'a faydalı olmaya çalıştılar. Mülkiyeliler Derneği'nde, yine Kuzguncuklular Derneği geniş katılımlı, kapsamlı ve eğitici toplantılar organize ettiler. Deprem çalış-

malarına Kuzguncuk sakinlerinden Carolyn Finkel de, bir jeneratör bağışlayarak önemli bir katkıda bulunmuştur. Çevre konusunda çok hassas olan dernek, çeşitli kullanılmayan alanları Üsküdar Belediyesi ile birlikte ortaklaşa yeşillendirmiş ve ağaçlandırmıştır. Yine Belediye ile birlikte semtte, basketbol ve voleybol sahası (Kuzguncuk sakinlerinden Yeşim Karaçizmeli ve Nükte Bouvard'ın önemli katkılarıyla) kazandırmıştır.

Kuzguncuklular Derneği bu çalışmaları yaparken, Türkiye'nin en önemli sivil kuruluşları arasına giriyordu. 30 Mayıs 2003 tarihinde, İstanbul Belediye Başkanı Ali Müfit Görtuna, derneği bizzat yerinde ziyaret edip, Kuzguncuk'un çeşitli sıkıntı ve dertlerini dinlemişti.

Kuzguncuklular Derneği, yozlaşmaya, bireyselleşmeye karşı durmuş, büyük bir özveriyle faaliyetlerini sürdürmüş, hiçbir çıkar grubuna ve siyasete alet olmamıştır. Bunun onurunu yaşayan ve kurucularından olduğum Kuzguncuklular Derneği ile ne kadar övünsek yeridir, diye düşünüyorum. Halen, hiçbir çıkar, beklenti, maddi kazanç düşüncesi olmadan çalışmalarına devam eden dernek, bizleri hayatın anlamı ve güzelliği konusunda, her zaman motive etmiştir. Bizleri hayata bağlamıştır. Kuzguncukluların çok farklı insanlar olduklarını, bu dernek konusunda da bir kez daha göstermiştir.

İstanbul Mülkiyeliler Birliği

Kuzguncuk'ta bulunan Mülkiyeliler Birliği, başka bir sivil örgüttür. Ancak bu sivil kuruluş, Kuzguncuklular tarafından kurulmamıştır. Ülke çapındaki Mülkiyeliler Birliği'nin, İstanbul şubesidir. Dört katlı binanın birinci katında konferans salonu bulunmaktadır. Çeşitli siyasetçilerin, tarihçilerin, edebiyatçıların ve bunun gibi ülkemizin yetiştirdiği önemli kişilerin konferansları, burada yapılmıştır. İlber Ortaylı, Erhan Bener, Doğan Koloğlu, Uğur Yücel, Ruşen Çakır ve Recep Yazıcıoğlu gibi kıymetli insanların konferans verdikleri bu toplantılar, Kuzguncuk için bulunmaz bir fırsattı. Bunu gerçekleştiren, başta şube başkanı Önel Akalın ve diğer Mülkiyeli üyelere, Kuzguncuklular ne kadar teşekkür etse azdır. Bu toplantılar sayesinde Kuzguncuklular çok önemli kişileri dinleme şansına kavuşmuşlardır. Binanın 3. ve 4. katlarında ise, herkesin yararlanabileceği restoran ve kafe bulunmaktadır. Meriç Hanım'ın yöne-

timindeki restoran ve kafede, birbirinden lezzetli yiyecekler ve içecekler bulunmaktadır. Mükemmel manzarası ve uygun fiyatları ile de Kuzguncuklular tarafından rağbet gören bir yerdir.

Tekstil Sanatları Derneği

1995 yılından beri Kuzguncuk'ta faaliyet gösteren ve patchwork (kırkyama) ile ilgilenen bu dernek, sık sık yaptığı sergiler, kermesler, konferanslar ve kurslarla ilgilenen bir dernektir. Bu derneğin açtığı sergilere dünyanın farklı ülkelerinden çeşitli katılımcılar gelmektedir. Perihan Abla Sokak'ta bulunan bu dernek, tanıttığımız son sivil kuruluştur.

Kaptanoğlu Ailesi

Ellili yıllarda Kuzguncuk'a taşınan Karadeniz kökenli (Rize-Çayeli) Kaptanoğulları, Türkiye denizcilik tarihinde önemli roller oynamış bir ailedir. Baba Hacı İsmail Kaptanoğlu, denizcilik dünyasının önemli kişilerindendi.

İsmail Kaptanoğlu, Kuzguncuk'u çok sevmiştir. Semte de yerleştikten sonra, asla burasını terk etmedi. Baba İsmail Kaptanoğlu'nun dört çocuğu olmuştur. Üç erkek ve bir kız. Engin, Gündüz, Cengiz ve Eser Kaptanoğlu. Erkek kardeşler çok başarılı işadamları oldular. En küçük kardeş Cengiz Kaptanoğlu ise (Deniz Ticaret Odası) yönetim kurulu başkanlığı uzun yıllar sürdükten sonra, 2002 senesinde Ak Parti'den 22. Dönem İstanbul Milletvekili seçildi. Aynı zamanda Beşiktaş Spor Kulübü'nün de Asbaşkanlığı yapmıştır.

Kuzguncuk'ta yetişen Kaptanoğlu kardeşler, her zaman semtte faydalı çalışmalar yapmışlardır. Bir çok Kuzguncukluyu işyerlerine istihdam etmişlerdir ve etmeyi de sürdürmektedirler. Kuzguncuk'taki her türlü kültürel ve sosyal faaliyetler içerisinde, hep ön planda olmuşlardır. Kuzguncuk İlkokulu'nun onarılması, tamir edilmesi, caminin ihtiyaçlarının karşılanmasında, onların önemli katkıları görürüz. Daima fakir fukaranın yanında olmuşlardır. Kuzguncuklu da ne zaman başı sıkışsa, önce onları aramıştır.

Kaptanoğulları, daha önce anlattığımız yazlık Nur Sineması'nın faaliyetlerinde, ön planda görebiliriz. "Kuzguncuk Halka Hizmet

Derneği”nin çalışmalarında da yer almışlardır.

Kaptanoğulları çok sevdikleri Kuzguncuk için bunları yaparken, hiçbir zaman “Biz bunu yaptık, biz şöyle yaptık, biz böyle yaptık” dememişlerdir. Çünkü, Kuzguncuk’un o büyüğü havasında yetişmişlerdir. Yine onlara göre, böyle şeyler anlatmak da ayıptı. Çünkü onlar Kuzguncuk felsefesini ve ruhunu benimsemişlerdi.

Şimdiki Kuzguncuk

Gelelim Şimdiki Kuzguncuk'a

Genellikle eskileri anlattık. Günümüzün tabiriyle “nostalji” yaptık. Nedense, eskileri anlatırken, hep “Eskiden daha iyiydi daha güzeldi” diye hayıflarınız. Biz de bunu fazlasıyla yaptık. Kuzguncuk, hep renkli insanlarla renkli hayatlar yaşamış, Boğaz'ın incisi bir semttir. Her şeyin paylaşıldığı Kuzguncuk'ta güzel dostluklar, sohbetler ve renkli hayat şimdi sona mı ermiştir? Hayır. Kuzguncuk, eskisi kadar olmasa da renkli karakterini, renkli insanlarıyla sürdürmeyi başarıyor. Günümüzü de anlatmadan geçemeyeceğiz.

Şimdi de Güzeldir Kuzguncuk

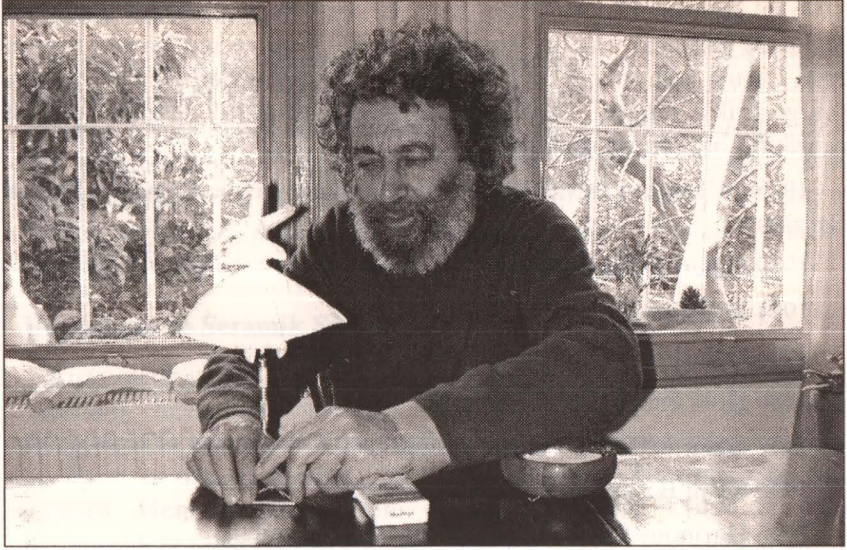
Kuzguncuk, eskisi gibi farklı din ve ırklardan kurulu mozağini, çeşitli sebeplerden dolayı fazlasıyla kaybetmesine rağmen, kültürel mirasını aynen devam ettirmektedir. Semtte halen birçok mimar, ressam, heykeltıraş, şair, yazar gibi değerli insanlar yaşamaktadır. Belki, eskisi gibi olmakla birlikte dostluklar, aynen sürmektedir. Dolayısıyla da insanlar ve hikayeleri devam etmektedir. Buranın suyundan mı? Havasından mı?

Nedendir bilinmez, renklilik burada hiç sona ermez.

Örneğin Ressam Yusuf Katipoğlu, Mimar Cengiz Bektaş, Profesör ve Dünya Gazetesi yazarı Uğur Tandoğan da semte sonradan yerleşmiş, başka aydınlarımızdır. Tandoğan, Kuzguncuk'a sonradan yerleşmesine rağmen semtteki her toplumsal mücadelede, onu hep önde gördük. Daima gülen yüzü, insancılığı ve mütevazılığı ile çevresine hep pozitif enerji yaymıştır. Başarılı çalışmalarıyla ülkemizin önemli bir ihtiyacını karşılayan "Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı"nın yönetim kurulu başkanı Orhan Silier ve eşi İstanbul Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Ayşe Erzan da (Prof. Ayşe Erzan L'Oreal ve Unesco tarafından Avrupa'nın en başarılı Bilim Kadını seçilmiştir) Kuzguncuk'ta oturmaktadır. Washington Post gazetesinin Ortadoğu yazarı Andry Finkel ve Osmanlı tarihçisi Eşi Carolyn Finkel, semtin başka simalarıdır. Vatan Gazetesi yazarı Metin Münir'de uzun yıllardan beri Kuzguncuk'ta yaşamaktadır. İsviçreli yazar Hanna Rutishauser, uluslararası profesyonel fotoğrafçı Monica Fritz, Kuzguncuk'un "Batılı" hemşehrileridir. Ayrıca yine fotoğraf sanatçısı Ali Öz de Kuzguncuk ta oturmaktadır. Almanya'da yaşayan ressam Zeki Aslan, bir gün Kuzguncuk'a gelir ve semti çok sever. Kuzguncuk'taki sıcaklık ve dostluk, onu oldukça etkiler. Kısa bir süre sonra da Kuzguncuk'ta ev satın alır. Evinin altını da atölye olarak kullanmaya başlar. Artık o da Kuzguncuk'ludur. Büyük şairleri konuk etmiş Kuzguncuk'ta, halen Yaşar Miraç ve Egemen Berköz de yaşamaktadır. Başka bir Kuzguncuk'ta yaşayan sanatçı da Gülsün Orhon'dur. O da "yerleştirme" sanatı ile ilgilenmektedir. Orkestra şefi Serdar Yalçın da Kuzguncuk'ta oturmaktadır. Tiyatro dizilerinin aranan oyuncusu Mihriban Er ve Türk Halk Müziği sanatçısı Şükriye Tutkun da Kuzguncuk ta yaşamaktadır.

Tiyatro yazarı, akademisyen Güngör Dilmen de yaşayan bir başka değerli Kuzguncuklu'dur. Dilmen'den söz ederken, onunla yaşadığım bir olayı anlatmadan geçemeyeceğim.

Mimar Cengiz Bektaş, Perihan Abla Sokağı'nın köşesinde yıkılan bir binanın arsasını, Çocuk Parkı yapmayı planlıyordu. Hatta bu planını bana da anlatmıştı. Arkadaşlarıma da bu konuyu bahsettim. Kuzguncuklular olarak "çocuk bahçesini" yapmaya başladık. Elimizde kazma kürek, sıkı

Güngör Dilmen

bir şekilde çalışıyorduk. Takım elbiseli, kravatlı, kısaya yakın orta boylu birisi, bize ne yaptığımızı sordu. Biz de ona, olan biteni anlattık. Ceketini çıkardı, kravatını çözdü, bizimle birlikte kazma kürek çalışmaya başladı. Onun Güngör Dilmen olduğunu, sonradan öğrendik. Güngör Dilmen, bir dönemin Kuzguncuk'unu anlatan "Kuzguncuk Türküsü" (Mitos Boyut Yayınları) isimli tiyatro oyunu yazmıştır. Bu oyun İzmit Şehir Tiyatroları'nda halen oynamaktadır.

Ressam Trabzonlu Yusuf Katipoğlu

Kuzguncuk'ta birçok önemli ressam bulunmaktadır. Bu kadar ressamın bulunduğu yerde de Galeri-Atölye ve Harmony Sanat Galerisi faaliyetlerini sürdürmektedir.

Karadeniz uşağı Yusuf Kâtipoğlu'nu tanıyıp da sevmemek olur mu? Uluslararası tanınmış ressamlarımızdandır. 1941'de Trabzon'da doğdu. D.G.S.A. Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi'nden, 1968'de mezun oldu. Resim çalışmalarını eğitim kurumlarındaki görevi ile birlikte yürüttü.

1975'te Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'ni kurdu. 1978 yılına kadar da galerinin yöneticiliğini yaptı. İsviçreli eşi ve kendisi gibi ressam olan Ursula Soltermann ile 1981 yılında eğitim görevlerinden istifa edip, Kuzguncuk'a yerleşti. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli sergiler açtı. Bu sergilerin bazıları ise şunlardır:

-1975-79 Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde Kişisel ve Karma Sergiler

- 1979 Galeri Jodok-İsviçre
- 1981 Belediye Taksim Sanat Galerisi
- 1984 Galeri Von Der Klostermaur, St. Gallen-İsviçre
- 1986 Hobi Sanat Galerisi-İstanbul
- 1987 Galerie "Tenne", Zurih-İsviçre
- 1990 Siyah Beyaz Sanat Galerisi-Ankara
- 1996 Harmony Sanat Galerisi-Kuzguncuk-İstanbul
- 1998 Gelsenkirchen Trabzon Derneği-Almanya
- 1999 Datça Belediye Sanat Galerisi
- 2000 Galeri Project a. lyc. e Freiburg-Almanya

Yaşamı ve insanları hep sevdi; asla "Fildişi Kulesi"nden, insanlara tepeden bakmadı. Kendisine "Entel, dantel, farklı" gibi isimler koyan "o" değildir. Sanatçımız semtin çok sevilen karakteridir. Onun ressamlığını, sanatçılığını burada anlatmak bize düşmez. Bırakalım onu, resim eleştirmenleri değerlendirsın...

Bizi ilgilendiren, onun insanlığı, samimiliği, dürüstlüğü ve dostluğudur. Herkes ile arkadaşır. Yüzyıllardan beri Kuzguncuk'ta yaşıyor-muş gibi bir saygınlığa sahiptir. Sementin insanlarıyla sıcak ilişkiler kurması, onun Kuzguncuklu sayılmasında önemli rol oynamıştır. Hoşgörölülüğü ve mütevazılığı onun diğer güzel özelliklerinden birisidir. Kuzguncuklu Yusuf Katipoğlu'nun eşi Ursula Hanım da kişiliği ile semtin sevilen diğer bir kişisidir. O da, iyi ressamlarımızdandır. Karı-koca ve iki çocukları ile semtin, 80'den sonra yerleşen bu güzel insanlarını tanıdıkça, birlikte yaşadıkça, öyle mutluyuz ki...

Ressam Rafet Ekiz

Kuzguncuk'ta bir dönem yaşamış önemli ressam da Rafet Ekiz'di. 1950'de doğan Ekiz, 1974 yılında İ.A.E.E resim bölümünden mezun olduktan sonra, çeşitli yarışmalarda ödüller almıştı. Ressam Rafez Ekiz, 1977 yılından itibaren başlayarak, Türkiye'de ve yabancı ülkelerde çeşitli karma sergiler ve kişisel sergiler açmıştı. Sanatçı'nın eserleri, yurtiçi ve yurtdışı seçkin koleksiyonlarda bulunmaktadır. Rafet Ekiz, 2003 yılında geçirdiği bir trafik kazasıyla yaşamı son bulmuştur.

Heykeltıraş ve Seramik Sanatçıları

Kuzguncuk'un sanatçılara ilham kaynağı olduğunu anlatmıştık. Tanınmış heykeltıraş Kuzgun Acar da (1928-1976) bir dönem Kuzguncuk'ta yaşamıştır. Yine heykeltıraş ve seramik sanatçısı Ünal Cimit de Kuzguncuk'a yerleşmiş, 23.11.1993 tarihinde Kuzguncuk'ta vefat etmiştir. Hem meslektaşı hem de eşi olan Naile Cimit de halen Kuzguncuk'ta çalışmalarını sürdürmektedir.

Mimar Cengiz Bektaş

Kuzguncuk'a 70'lerde taşındı. Semti çok sevdi. Burası için her zaman birşeyler yaptı. Sokakta Karagöz ve kukla oynattı. Bercekli Sokak'ta, basamakları oturma yeri olarak kullanılan tiyatroyu, gerçekleştirdi. Oturduğu evin sokağında; duvarlarını, semtin çocukları ile birlikte resimledi. Kuzguncuk'ta, tamamen semt sakinlerinin çalışmaları neticesinde güzel bir çocuk parkı oluşturuldu. Bunda Bektaş'ın payı büyüktü.

Yaz okulları çalışmaları ve Kuzguncuk İlkokulu'nun onarımı konusunda önemli yardımları olmuştur. Çocuklar için kendi binasında (ancak şimdi olmayan) güzel bir kütüphane oluşturdu. Çocuklar ev ödevlerinde, buradan oldukça yararlanırlardı. Cengiz Bektaş'ın, Kuzguncuk'la ilgili iki kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplarda Kuzguncuk, kendini ve yaptıklarıyla ilgili çalışmalarını anlatmıştır. Kitapların isimleri ise, "Hoşgörünün Öteki Adı: Kuzguncuk" ve "Ev alma Komşu Al"dır...

Kuzguncuklu Milletvekilleri, Senatörü ve Muhtarlık Seçimleri

Kuzguncuk'ta yaşamış olduğunu tespit ettiğimiz, ilk milletvekili Şevket

Mocan'dı. Mocan'ı size daha önce anlatmıştık. Mebruke Aksoley'de CHP Milletvekili idi. 2002 yılında yapılan Milletvekili seçimlerinde Cengiz Kaptanoğlu (Ak Parti 22. Dönem İstanbul Milletvekili) ve Muharrem Eskiyan (CHP Kayseri 22. Dönem Milletvekili) parlamenter seçilmişlerdir. Cengiz Kaptanoğlu'nu da size anlatmıştık. Muharrem Eskiyan, son yıllarda Kuzguncuk'ta oturmaktadır. Kuzguncuk doğumlu Senatör Ayhan Peker, semtte çok sevilmiş birisi olmuştur. Senatör Ayhan Peker'i kısaca anlamak istiyoruz.

Senatör Ayhan Peker

1973 seçimlerinde altıncı sıradan Senatör olarak seçilen Ayhan Peker, Kuzguncukludur. Aktör Uğur Yücel'in de dayısıdır. Ayhan Peker, beyefendi kişiliği ve dürüstlüğü ile Kuzguncuk'ta çok sevilirdi. Onu yakından tanıyan Sadık Ebcim:

Muhafazakar bir yapıya sahip olmasına rağmen, Ayhan Peker seksen öncesi "ilerici-devrimci" anlayışın hakim olduğu dönemde CHP'de çok saygı görürdü. Hatta bir parti meclisi toplantısında, siyasi görüşlerinden dolayı hapse atılan gençler için af kararı çıkmasında önemli bir payı olmuştu. CHP'li diğer üyelere göre, daha merkez konumda bulunan Ayhan Bcy, gençlerin affedilmesi konusundaki çıkışını kimse beklemedi. Parti af kararı alacaktı. Ancak Ayhan Peker gibi daha muhafazakâr bir partinin bile bu karara varması affı çabuklaştırmıştı. Ayhan Peker, bir konuşmasında Jan Jak Roso'nun meşhur eseri "Toplumsal Anlaşması" kitabından alıntılar yaparak, sözlerine: "Yönetenler kötü idare gösterirlerse, yönetilenler isyan ederler" diye konuşmuştu. Gençlerin, tecrübesizliklerinden hatalar yapabileceklerini, onları en verimli dönemlerinde hapiste tutmanın kimseye bir faydası olmayacağını söylerdi. Ayhan Peker, Kuzguncukluların her işleriyle ilgilenirdi. Özellikle avukatlık işleri ve Belediye ile ilgili işlerini bizzat çözmeye çalışırdı. Döneminin en tanınmış politikacıları Necdet Uğur, Erdem Tarhan gibi isimleri Kuzguncuk'a çeşitli defalar getirmişti... Trafik kazasında en verimli yaşında kaybettiğimiz Ayhan Peker, Kuzguncuk'un unutulmaz bir değeri olarak hiçbir zaman unutulmayacaktır.

Kuzguncuk'un Muhtarları Ve Seçimleri

Kuzguncuk'un tespit edebildiğimiz ilk muhtarı Mahmut Bey'di. Muhtarlık mührü ise ihtiyar heyetinden Ziya Bey'de bulunurdu. Daha sonraları Tayyar Bagana, Vahit Bey ve Sadri Bey de muhtarlık görevini yürütmüşlerdir.

1961 yılında muhtar seçilen İsmail Yıldırım, tam 38 sene bu görevi sürdürmüştür. Bu 38 yıllık muhtarlık döneminde yapılan tüm seçimleri neredeyse açık aralarla kazanmıştı. Bir dönem (1971 tarihli seçimlerinde) en önemli rakiplerinden birisi, muhtar adayı Cevat Sayın'dı. Seksen önce-si siyaset ortamının çok ateşli ve gergin olduğu bir dönemde Cevat Sayın, genellikle sol görüşe sahip olanların rüzgarını arkasına alarak İsmail Yıldırım'ın karşısına çıkmıştı. Ama yine kazanan Yıldırım'dı. Bu seçim-lerde İsmail Yıldırım 1800 civarında oy almıştı. Diğer aday Cevat Sayın ise 1200 civarı oy almıştı. Cevat Sayın bunun dışında iki defa daha aday olmasına rağmen, seçimleri kazanamamıştı.

1999 yılında yapılan Milletvekilliği ve Yerel Belediye seçimlerinde büyük sürprizler olmuştu. Bülent Ecevit liderliğindeki Demokratik Sol Parti ve Devlet Bahçeli liderliğindeki Milliyetçi Hareket Partisi, beklen-medik şekilde oy patlaması yapmışlardı. Kuzguncuk muhtar seçimlerinde de büyük bir sürpriz vardı. Muhtarlık seçimlerinde İsmail Yıldırım, Faik Kaptan, Salih Acar ve Meral Kılıç adaylardı. Sandıklar açıldıktan itibaren Yıldırım, Kaptan, Acar başa baş yarışıyorlardı. Meral Kılıç bu grubun çok dışında kalmıştı. Son sandığa gelindiğinde İsmail Yıldırım ve Faik Kaptan arasında büyük bir mücadele vardı. Oylar neredeyse eşitti. Salih Acar, bu iki adayın gerisinde kalmıştı. Son sandıkta yalnızca yedi oy farkla Faik Kaptan muhtar seçiliyordu. 18 Nisan 1999'da yapılan bu seçimde Faik Kaptan 946 oy alırken, İsmail Yıldırım ise 939 oyda kalmıştı. 28 Mart 2004 tarihinde yapılan yerel seçimlerde de Kuzguncuk muhtarlığı için dört aday yarışmıştı. Oldukça renkli ve hareketli geçen seçim kampa-nyalarının sonucunda, seçimlerin yine Faik Kaptan 1430 oy alarak kazan-mıştı. Diğer adaylardan Nurettin Yenen 813 oy, Mustafa Erdoğan 547 oy, Döndü Aksu ise 266 oy almıştı. 4800 seçmenin 3056'sı oy kullanmıştı.

Kuzguncuk'un Renkli Kişilikleri

Kahveci Necdet Altan Beyefendi

1922 yılında doğan Necdet Bey, 1935'te ailesiyle Kuzguncuk'a yerleşir. Kuzguncuk'tan Kabataş Ortaokulu'na giderken vapur kullanmayıp, sırf biraz daha az para vermek için, arkadaşlarıyla sandal tutarlarmış. Vapur fiyatı 3 kuruş! Sandal ise, 4 kişi 100 para! Artan para ile sütlaç yerlirmiş! Kuzguncuk İskelesi'nin yanındaki yalıda kiracı olarak oturduklarında, ayda 13 lira ödüyorlardı. Rumu, Ermenisi ve Yahudisiyle yaşadığı Kuzguncuk'tan, bir daha hiç ayrılmamış. Yaşamında hep babasını örnek almış; ve onun öğütlerini. Babası ona üç şeyi niyetlirmiş: “konuşmaya başlamadan önce en az üç defa yutkun ki, daha sonra pişman olacağın bir söz söyleme. Borç alma. Asla yalan söyleme...”

Okulda devamsızlıktan kaldığından dolayı, bir süre sonra askere gitmiş. Hiç izin kullanmadan tam 42 ay askerlik yapmış. Askerlikten geldikten sonra da bir yıl memurluk yapmış. Sonraları kahve işleten Necdet Bey'in işyeri tam bir kıraathaneydi. Kahvenin bir kütüphanesi bulunmaktaydı. Kahvede insanlar hem oyun oynarlar hem sohbet ederlerdi. Necdet Bey'in kahvesinde hiç kimse terbiye sınırlarının ötesine geçemezmiş.

Geçenler ise uyarılır, hatta bir daha kolay kolay iskambil kağıdı verilmezmiş. Müşterilerinden birisini kahvenin ahengini bozuyor diye uyarılmış. Sonraları tanınmış bir işadama olan bu şahıs, Necdet Bey'in oğlunu işe almış. Necdet Bey'e de: "Siz, beni neredeyse kahveden bile çıkaracaktınız" der demez, gülmeye başlarlar. Necdet Bey, mesleğinden asla taviz vermezmiş. Yardımcısı Rum asıllı Toma da daha müşteri içeri girer girmez ocakçısına: "Az şekerli bir kahve veya koyu bir çay" diye seslenirmiş. Müşterilerinin ne içtiğini bilecek kadar mesleklerine bağlıymışlar. Necdet Bey işte böyle bir ortamda kahvecilik yapmış.

Tam bir İstanbul beyefendisi olan Necdet Altan beyefendiyi hiçbir zaman kravatsız göremezsiniz. Her zaman nazik, kibar ve zarif birisidir. Bu arada yakışıklılığını da hiç kaybetmemiştir. Gençliği:ındaki kilosunu ve boyunu aynen korumaktadır.

Tatyos Bey

1926 Yılında doğan Tatyos Bey, 1946 yılında Kuzguncuk'a yerleşti. Burada evlendi ve iki çocuğu da burada doğdu. Perşembe pazarında ticaretle uğraşan Tatyos Bey, 1955 yılında kuru temizleme işine girdi. Yaşı ilerlemesine rağmen, eskisi gibi olmamakla birlikte, halen mesleğini sürdürüyor. Yaptığımız görüşmede Tatyos Bey, şu anda pastane olarak hizmet veren binanın yerinde Demirbank olduğunu (Kuzguncuk Çarşı Caddesi) yine Kuzguncuk'ta bulunan iki fırının sahiplerinin isimlerinin Hasan Efendi (Aşağı fırın) ve Eyüp Efendi (Yukarı fırın) olduğunu hatırlıyordu. Zerzevatçı Barbo, Kasap Halil' in olduğu yerde Arnavut kasap varmış. Kuzguncuk' tan, Üsküdar' a 25 Kuruşa giderlermiş. Sonraları motorlu araçlar çıktığından, bu dolmuşlarla yine Üsküdar'dan, Kuzguncuk'a 25 Kuruş, Çengelköy'e de 50 Kuruş olmuş. Daha sonra konuşmasını sürdüren Tatyos Bey:

Deli Yılmaz' ın ağabeyi, Selahattin o dönemin en kabadayısıydı. Semtte kime haksızlık yapılmışsa, kim ahlaksız bir davranışta bulunmuşsa, derhal Selahattin müdahale ederdi. Kısacası bu semt, haksızlığı ve ahlaksızlığı kaldıramaz...

İşte o yüzden de Tatyos Bey Kuzguncuk'tan hiçbir zaman ayrılmamış ve ayrılmayı da düşünmüyor.

Avram

Uzun boyu ve çok hızlı yürümesiyle, hemen göze çarpar. Yetmiş yaşına yaklaşmasına rağmen, yaşını hiç göstermez. Evlenmemiştir. Ama onun güzel bir aşkı vardır: Fenerbahçe aşkı. Fenerbahçe takımının, en az 50 sene öncesinden başlamak üzere kadrolarını, maç skorlarını, hatta hangi oyuncunun hangi kaleye gol attığını bilecek kadar koyu Fenerbahçelidir. Asla fanatik değildir. Onun ağzından, Fenerbahçe'nin ezeli rakipleri Galatasaray ve Beşiktaş'a, en ufak bir kötü söz çıktığını duyan olmamıştır. En unutamadığı ve sevdiği futbolcu Lefter'di.

Uzun yıllardan beri “Nur Sineması” diye adlandırdığımız ama şimdi olmayan sinemanın yanındaki apartmanda oturur. Bir dönem Kuzguncuk'un en yaşlı kişisi olan babası, ondan sonra annesinin ölümü üzerine, yalnız yaşamaktadır. Zaman zaman kardeşi onu ziyaret ediyor. Hayatı boyunca doktorların dahi bulamadığı, ağlayamama gibi bir derdi vardı. Anne ve Babası bile öldüğünde ağlayamamış!

Yirmili yaşlarda vapurlarda, Kuzguncuk Caddesi'nde “ZAMBO” çikletleri satarmış. Bir gün Fikret Ağabeyim ondan ciklet satın alır ve sorar: “Avram işler nasıl gidiyor? Çikletlerinden satın alıyorlar mı?” Avramın cevabı ilginçti: “Alıyorlar o... . çocukları işte idare ediyoruz.” Ağabeyim ona “ Oğlum bizde mi o... . çocuğu olduk?” Avram Yahudi şivesiyle “ Yok be ağabey, sen hariç tabi.” Şiirlere konu olmuş, el ile fotoğraf çekme hareketi semtin başka bir eğlencesi idi. Kim daha çok para verirse, istenilen kişinin anında elle fotoğrafı çekilirdi! Hatta en sevdiği bir arkadaşının, fotoğrafı çekilmesi istenildiğinde, bir süre karşı durdu, ama paraya dayanamıyordu, arkadaşının da fotoğrafını hem de sesli olarak çekti.

Yahudi olduğundan, Kuzguncuk'un muzipleri onu yakalarlar, Kuzguncuk'taki “Şaver'in Fırını” diye adlandırılan yere getirilir, fırının kapağı açılır, içeride ateş alev alev yanmaktadır. Avram'ın bağırışlarına aldırış etmeden, onu fırına atacaklarmış gibi yaparlar. Avram sözüm ona ellerinden kurtulur, kaçır. Biraz uzaklaştıktan sonra onlara bağırır; “Hitler mi? Oldunuz o... . çocukları” der.

1970 yılında başlayan Filistin-Yahudi çatışmaları için, Yahudi şivesiyle; “Arap kumandanları 1 kişiye 2 kişi geliyorlar, gelsinler bakalım 2 kişiye

karşı 2 kişi...” diyordu.

Herkes ondan, bak nasıl “Bizimkiler” onları yeniyor diye konuşmasını bitirmesini beklerken, Avram: “Bak nasıl kaçıyoruz...” diye esprili bir bitiriş yapar.

Evleri sinemanın yanında olduğu için, evlerindeki konuşmaları tüm sinema dinlerdi. Yine bir gece, tam da sinema 10 dakika ara vermişken, Avram, annesi ile konuşmaktadır. Sinema seyircileri ise pür dikkat onları dinlemekte, nefes bile almamaktadır.

Avram annesine seslenerek:

-Mama (Anne) karnin acikti? (karnım acıktı)

Annesi ise ona;

-Dolapta peynir ekmek var.

Avram:

-Ben peynir ekmek yemem.

Annesi:

-Ne yersin?

Avram;

-Pirzola.

Annesi:

-Yötümü ye... (G...ye)

Bütün sinema tiyatro gibi bu konuşmaları dinleyip, kahkahayı basmıştı.

Avram halen Kuzguncuk'ta yaşamaktadır. Allah ona uzun ömürler versin... Eskisi kadar hızlı yürüyemese de yaşlıtlarına göre çok sağlıklıdır. O da Kuzguncuk'un başka güzel bir rengidir.

Reis Yüksel

Reis Yüksel'i Kuzguncuk'ta tanımayan yoktur. Her zaman esprili, her zaman mutlu, hayatı tasasız ve dertsiz yaşamış, gönlü gani bir dervişti. Rengarenk geçen, geçmekte olan yaşamını anlatırken, kelimelerin, şairin dediği gibi “kifayetsiz” kalacağını biliyoruz. Neyse uzatmayalım da geç-

lim Yüksel ağabeyimize:

Kuzguncuk’a, küçük yaşta ailesi ile birlikte geldi. Çocukluğu, gençliği Kuzguncuk sokaklarında, korusunda ve denizinde geçti. Gençlik yıllarında, sesi çok güzel olduğundan meşhur gazino “Maksim”de Türk Sanat Müziği şarkıları söyledi. Kendi ifadesine göre, bir süre sonra sıkıldı. Neden bıraktın? Para kazanır şöhret olurdun! dediğimde, bana;

Oğlum yaşam, seni yönlendirmemeli; sen yaşamı yönlendirmelisin. Ben hep böyle yaşadım ve çok da mutlu oldum. Belki para veya şöhret kazanabilirsin; ama mutlu ne kadar olabilirsin? Benim yaşam ilkem mütevazice ama kimseye boyun eğmeden, istediğim gibi yaşamaktır. Bunu gerçekleştirdim. Hep mutlu oldum. Parayı da kazandım ama kazandığımı eşime verdim. Ona bu parayı sen idare et, ben para lazım olduğu zaman senden alırım, dedim. Yani anlayacağın para işlerini Başbakan’a devrettim. Ben bu işlerden anlamam.

İşte böyleydi Yüksel Ağabey. Hayat onu yönlendirmedi, o hayatı yönlendirdi adeta... Şarkı söylemeyi profesyonel olarak bıraktı.

Bir dönem dolmuş satın alarak, Kuzguncuk - Üsküdar arası şoförlük yaptı. Bu hatta çalışırken, herkes onun arabasına binmek istiyordu. Kuzguncuk-Üsküdar, Üsküdar-Kuzguncuk arası yolculuk, Yüksel Ağabey’le öyle zevkliydi ki... En güzel canlı Türk Sanat Müziği şarkıları ile yolculuk, gün yüzü görmemiş fıkralar, müthiş şakalarla başka bir alemi yaşıyorlardı. Dolmuşu hareket ettirirken, gaza bastığında “DEH” frene bastığında “ÇÜŞ” sözleri kahkahalara yol açıyordu. Ağlayan çocuğu susturmak isteyen annesi, “Bak ağlarsan amca sana kızar” sözlerine, “Yok yavrucuğum istediğin gibi ağlayabilirsin, amcan sana bir şey demez” hoşgörüsüne sahipti. Sohbet etmeye bayılır; fıkra anlatmada, taklit yapmada üstüne yoktur. Uğur Yücel’in de ustasıdır. O da ustasını hiç inkar etmez. Kuzguncuk Caddesi’nde, onu bazen Arap kıyafeti, elindeki tefi ile Arapça şarkılar söylerken, bazen Yahudi şivesi ile, bazen Kürt şivesiyle, bazen Laz şivesi ile farklı kimliklere bürünmüş, hep sizi şaşırtan haliyle görebilirsiniz.

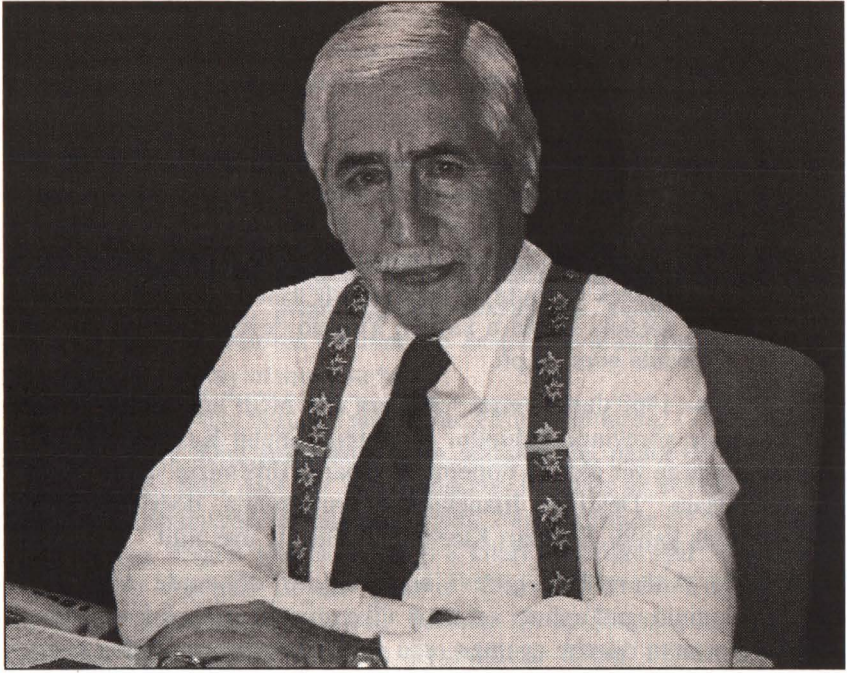
Balık konusunda uzmandır. En büyük zevki balık tutmak ve yemektir. İçkisi ise Tekel birası. Tekel birası, her zaman onun yanında hazır ve nazırdır. Hele çakırkeyifse, o harikulade sesi ile, Kuzguncuklulara Türk

Sanat Müziği ziyafeti çeker. Hem de bedava. Ona bira ısmarlamaya kalkarsanız kızar; “Ben param olursa içerim, yoksa içmem” diye sizi azarlar. Semtin neşe kaynağıdır. Keskin zekası ise onun başka bir özelliğidir. Çok gamsız gibi gözükmesinin ardında, kimseye fark ettirmek istemediği duygusallığı yatar. Eskilerden bahsederken, özellikle ölmüşleri anlatırken, gözlerinin yaşardığını görebilirsiniz. Ama o bunu saklamaya çalışarak kimseyi üzmemek, ağlatmak istemez.

Kuzguncuk’ta insanları anlatırken, onların hikayelerini anlattık. Reis Yüksel’de ise bir değişiklik yaptık. En güzel hikayeler onda olmasına rağmen biz, sadece onu anlattık. Yüksel Ağabey bunu fazlası ile hak ediyordu. Belki başka bir kitapta onun hikayelerini de anlatabiliriz... Neden olmasın?

Ömer Turan, Cüce Vedat, Rehber Gazi Ve Karga Faruk

Ne kadar anlatsak da semtin renkli kişilerini bitiremeyiz. Örneğin “Deli Şevket” in torunu “Deli Ömer”. Keskin bir zeka, bilgi ve iyi bir eğitim onun entelektüel düzeyini hep üst düzeyde tutmuştu. Ömer Turan özellikle siyaset, tarih ve din konularında çok bilgilidir. Varlıklı bir aileden gelmesine rağmen, mütevazı bir kişiliğe sahiptir. Kuzguncuk’ta yaşayanlarla arası her zaman iyi ve samimidir. 21 Ağustos 2003 tarihinde vefat eden “Cüce Vedat” Kuzguncuk’un maskotuydu. Şakalarıyla, esprileriyle, Kuzguncuk’un gerçekten sevilen şahsiyetiydi. Çok akıllı ve hazırcevap olan “Cüce Vedat”ın en çok şakalaştığı ise, hemşehrisi armatör Gündüz Kaptanoğlu’ydu. O da semtin ölümsüzleri arasına katılmıştır. Kuzguncuk’a sonradan yerleşmesine rağmen, kısa sürede “Karizmatik” yapısıyla semtin sevilen insanlarından birisi de Gazi Ünsal’dır. Kuleli Askeri Okulu’nu bitirip Yüzbaşılığa kadar yükselen Ünsal, bir süre sonra Ordu’dan ayrılır. İngilizce, Almanca ve Japonca’sıyla iyi bir profesyonel rehber olan Gazi Ünsal, mesleğinin en iyilerindendir. Şakacılığı, hoşgörüsü ve mütevazılığı ile örnek bir kişiliktir. 26 Eylül 2003 tarihinde vefat ederek Kuzguncuk’u büyük bir üzüntüye boğan Karga Faruk, semtin bir başka renklisiydi. “Rüzgar Ahmet”in oğlu ve Kuzguncuk Muhtarı Faik Kaptan’ın kardeşi olan Faruk’un dürüstlüğü ve yardımseverliği en önemli özelliğiydi. Kuzguncuk’ta birçok tanınmış ve sevilmiş kişi yaşamış ve vefat etmiştir. Görebildiğimiz kadarıyla bu insanların cenazeleri, çok

Talat Turhan

kalabalık olmuştu. Karga Faruk'un cenazesi de çok kalabalık olmakla birlikte, semtin yedisinden yetmişine kadınıyla, erkeğiyle, genciyle, yaşlısıyla neredeyse tüm Kuzguncukluların ağladığı, üzüldüğü bir cenaze töreniydi...

Kontrgerilla Uzmanı Devrimci ve Atatürkçü Talat Turhan

Semtin huzurlu ve sakin yaşamına bakıp, buradaki insanların pasif, tepkisiz, mücadelesiz olduğunu zannedenler, hep aldanmıştır. Kuzguncuklu hoşgörülüdür, sevecendir, dost canlısıdır, yardımseverdir. Ama damarına basılmasına hiç dayanamaz. Gururuna çok düşkündür. Daha önce anlattığımız gibi Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadelesi, Bostan'ın korunması karşısında gösterdiği tepki ve daha bir çok anlatmadığımız olaylarda Kuzguncuklular hep etkili olmuşlardır. Atatürk, Ali Fuat Cebesoy, Nâzım

Hikmet gibi tarihin önemli şahsiyetlerinin birçoğunu konuk etmiş Kuzguncuk'un, nasıl bir yer olduğu konusunda herhalde fazla söze gerek olmadığı düşüncesindeyiz. Şimdi gelelim devrimci ve Atatürkçü Talat Turhan'a:

1924 yılında doğdu. Babası Çayeli'nin Şerifoğlu, annesi Elazığ (Harpur)'un Efendigiller ailesine mensuptur. Babasının yargıç olması nedeniyle, ilk ve orta öğrenimini çeşitli illerde tamamladıktan sonra, sırasıyla Kuleli Askeri Lisesi, Kara Harp Okulu, Topçu Okulu, Kara Harp Akademisi ve Yüksek Komuta Akademisi'nde askeri öğrenimini tamamladı. Muhtelif mesleki kurslara katıldı. Yurdun değişik yörelerinde kıt'a ve karargahlarında görev yaptı.

27 Mayıs 1960'dan sonra, Ankara'da MSB'lığı Özel Kalem Müdürlüğüne görevinde bulundu. Bu evrede Silahlı Kuvvetler içindeki dalgalanmalarda yer aldı. O dönemden itibaren ülkemizin yakın tarihine ilişkin olaylara "Devrimci İnançları" doğrultusunda, doğrudan ya da dolaylı olarak katıldı. Silahları Kuvvetler Birliği'ne üye oldu.

Özellikle Ankara'daki görevi sırasında, o dönemde bile ABD emperyalizminin güdümüne sokulan ülke düzeninin kokuşmuşluğunu algıladı. Bu tavrı, düzene egemen olan güçler tarafından gözden kaçırılmadığı için, 22 Şubat 1962 olaylarına katılmış olması bahanesiyle Afyon'a sürgün edildi. Daha sonra Genç Kemalistler Ordusu adlı bir davada yargılandı. Dava devam ederken hiçbir gerekçe gösterilmeksizin 42 sayılı yasayla emekliye ayrıldı. Emekli edildiğinde, devresinde bulunan kurmay subaylar arasında, kıdem bakımından birinci konumda bulunuyordu.

Genç Kemalisler Ordusu davası nedeniyle beş ay Mamak Askeri Ceza Ve Tutukevi'nde yattı. Kurmay Yarbay rütbesiyle emekliye ayrıldığı 1964 yılından bu yana kendisine yapılan tüm iş önerilerini reddedip, düzen dışında kalmayı yeğledi ve yazın yaşamına başladı.

Egemen güçler peşini bırakmadılar. 1972-74 yıllarını Bomba Davası adlı, üst düzey cuntacı generallerin çatışması üzerine düzenlenen bir davanın baş sanığı olarak, bir ay işkence gördüğü Ziverbey İşkence Köşkü'nde ve iki yıl kaldığı Selimiye, Askeri Ceza Ve Tutukevi'nde geçirdi. İdam istemiyle yargılandığı bu davada af kabul etmemesine karşın, politik durumdaki değişime uyarlı olarak, davası örtbas edildi. 1973 yılın-

da Cezaevi'nde yatarken Kontrgerilla İşkenceleri hakkında, TBMM Araştırması isteyerek, bu konuyu ülke gündemine soktu. 1990 yılında İtalya'da patlak veren GLADİO gizli örgütü, öne sürdüğü tüm savları doğrulamasına karşın, TBMM'deki bu konudaki tüm girişimler bugüne kadar sonuçlanmamıştır.

Susurluk Kazası'yla da, daha önce öne sürdüğü savlar Türkiye yönünden doğrulandı.

34 yıldan bu yana çeşitli gazete ve dergilerde politika, strateji, istihbarat ve güvenlik örgütleri, insan hakları, olağanüstü yargı, Kontrgerilla, terörizm ve emperyalizmin örgütleri vb. konularda araştırma ve inceleme türü, dizi yazıları yayınlanmaktadır.

Özellikle 1990'dan beri, ilgi alanı içine giren konularda, 17'si yurtdışında olmak üzere 50'ye yakın konferans, açikoturum, panel vb. gibi etkinliklere katıldı. Bazı özel TV kanallarındaki belgesel ve söyleşilerde yer aldı. Basın toplantıları düzenledi. 2 Eylül 2004 tarihinde 80 yaşına giren Talat Turhan, doğum gününü ürettiği 8 kitap ile kutlamıştır: Atatürk'ün Yarbayı, 30 Ağustos Büyük Taarruz, Bomba Davası, Emperyalizm Batağında İstihbarat Örgütleri, Baskın, Genç Kemalistler Ordusu, Devrimci Bir Kurmay Subayın Etkinkileri, Mont Pelerin(Mehmet Eymen'le ortaklaşa yazdıkları) Derin NATO-Derin ABD...

Talat Turhan, 80 yaşında olmasına rağmen, oldukça dinçtir. Bembeyaz dişleri, bembeyaz saçları ve daima tıraşlı yüzüyle adeta bir film aktörünü andırır. Bu kadar çile, işkence ve çok çalışmasına rağmen, nazikliğini, kibarlığını, hoşgörüsünü asla elden bırakmaz. Evini ziyaret ettiğiniz zaman konukseverliği ve saygısı karşısında adeta büzölürsünüz. Yaşamında karşılaştığı tüm acı olaylara rağmen, insanlara güvenmekten ve onları sevmekten asla vazgeçmemiştir. Kendisini inandığı davaya adayan birisidir.

Yakın komşum olması sebebi ile kendisini çok yakından tanıdım. Yaşam boyunca gördüğüm en akıllı, en entelektüel, en çalışkan insanlardan birisidir. Saatlerce çalışır. Hatta bir defa vereceği konferans için neredeyse 20 saat çalışmış, konferans sonunda ise hastalanıp günlerce yatmak zorunda kalmıştı.

Talat Turhan, tüm yaşamını insanlığa adamıştır. İstanbul beyefendisi

Talat Bey'i anlatarak, kitabımın da sonuna geldik. İkinci kitabın hazırlığına başladık. Talat Turhan gibi insanlık onurunu, mertliğini temsil eden ve devletin derinliklerindeki adalet duygusuyla baş etmeye çalışan bir Kuzguncuklu ile kitabımızı kapatmaya çalışıyoruz. Semti; tarihi, olayları ve en güzeli ise insanları ile anlatmaya çalıştık. Bizim için en önemli olan buydu. Talat Turhan da buna yakışan (diğer Kuzguncuklular gibi) çok güzel bir örnekti.

Kaynakça

1. ŞANLIER Zeynep, *Relber Dünyası*, Ocak 2002, Sayı 28
2. YÜCEL Erdem, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Kasım-Aralık 1975, Sayı 50
3. KÖMÜRCÜYAN Eremya Çelebi, *XVII. asırda İstanbul Tarihi*, Eren Yayıncılık
4. YÜCEL Erdem, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Kasım-Aralık 1975, Sayı 50
5. İNCİYAN, P. G., *XVIII. asırda İstanbul Tarihi*, İstanbul Enst. Yayınları
6. GALANTİ A., *Türkler ve Yaludiler*
7. İNCİYAN, P. G., *XVIII. asırda İstanbul Tarihi*, İstanbul Enst. Yayınları
8. YÜCEL Erdem, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Kasım-Aralık 1975, Sayı 50
9. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
10. *Şirketi Hayriye Salnamesi*, İstanbul, 1814
11. EYİCE Semavi, *İstanbul Minareleri*, Türk San'atı Tarihi Araştırma İncelemeleri, İstanbul, 1963
12. ÖZTEMİR Murat, *Beykoz'un Balıkçıları*, Güneş Gazetesi, 24 Haziran 1986
13. KONYALI İsmail Hakkı, *Üsküdar Tarihi*
14. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
15. SEROPYAN Vağarşag, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türk Tarih Vakfı
16. SEROPYAN Vağarşag, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türk Tarih Vakfı
17. KONYALI İsmail Hakkı, *Üsküdar Tarihi*
18. KONYALI İsmail Hakkı, *İstanbul Ansiklopedisi*

19. YÜCEL Erdem, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, Kasım-Aralık 1975, Sayı 50
20. ERDENEN Orhan, *Boğaziçi Sahilleri*, 2. Cilt, 1975, Shf. 50
21. ELDEM İsmail Hakkı
22. ŞANLIER Zeynep, *Reliber Dünyası*, Ocak 2002, Sayı 28
23. *Diinden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türk Tarih Vakfı
24. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
25. ŞEHSUVAROĞLU H. Y., *İstanbul Ansiklopedisi*, X/5710
26. ŞEHSUVAROĞLU H. Y., *Akşam Gazetesi*, 12 Şubat 1947
27. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*
28. ELDEM İ. Hakkı
29. ÜNSAL Behçet, ERDENEN Orhan, *Boğaziçi Sahilleri*, 2. Cilt
30. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
31. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
32. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
33. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
34. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
35. KONYALI İsmail Hakkı, *Üsküdar Tarihi*
36. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
37. Musahipzade Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışları*
38. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
39. HASKAN Mehmet Nermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, Üsküdar Belediyesi
40. *Diinden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türk Tarih Vakfı
41. AKMANALP Mehmet
42. Ali Fuat Paşa, *Sınıf Arkadaşım Atatürk*
43. KUTAY Cemal, *Türkçe İbadet*
44. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları
45. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları
46. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları
47. TUTEL Eser, *Şirket-i Hayriye*, İletişim Yayınları
48. TUTEL Eser, *Şirket-i Hayriye*, İletişim Yayınları
49. TUTEL Eser, *Şirket-i Hayriye*, İletişim Yayınları
50. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası Yayınları
51. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası Yayınları
52. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları
53. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası Yayınları
54. ÇETİN Mahmut, *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları
55. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası Yayınları
56. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası

Yayınları

57. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*. Türkiye İş Bankası

Yayınları

58. ÇETİN Mahmut. *Boğaz'daki Aşiret*, Net Yayınları

59. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası

Yayınları

60. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası

Yayınları

61. BİRSEL Salah, *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi*, Türkiye İş Bankası

Yayınları

İstanbul'un ilk yerleşim alanlarından olan Kuzguncuk, üç dinden insanın yüzyıllardır birarada yaşadığı bir semttir. Yahudiler Kuzguncuk'u, Kudüs'e bağlı toprak olarak görür ve buradaki tarihi sinagogda ibadet, hacı olmakla eşdeğer sayılır. Ermenilerin ve Rumların tarihi kiliseleri de burada bulunmaktadır.

Türkiye'nin köklü aileleri de Kuzguncuk'un köşklerinde ve yahılarında oturmuştur. Atatürk Harbiyeliyken, yedi yıl boyunca, hafta sonu tatillerini bu köşklere birinde, Ali Fuat Cebesoy'un evinde geçirmiştir. Ali Fuat Cebesoy'un ailesi pek çok ünlüyü de yetiştiren köklü bir ailedir. Osmanlı döneminde pek çok ünlü sadrazam ve nâzir bu aileden çıkmıştır. 141-142. maddelerin mimarlarından Şevket Mocan da, bu maddelerden defalarca yargılanan Nâzım Hikmet, Mehmet Ali Aybar ve ünlü TKP'liler Zeki Baştımar ve Dündar Baştımar da aynı ailedendir. Nâzım'ın teyzesi Sare Hanım da yıllarca Kuzguncuk'ta yaşamıştır, işin ilginci, Sare Hanım'ın doğumuna Atatürk de Kuzguncuk'ta şahit olmuştur.

Yolu Kuzguncuk'ta kesişen diğer ünlüler ise şunlardır: Can Yücel, Oktay Rifat, Rıfat Ilgaz, Uğur Yücel, Hülya Koçyiğit...

Keyifle okuyacağınız bu kitapta yalnızca Kuzguncuk'u değil, Türkiye'nin yakın tarihinin bir fotoğrafını bulacaksınız.

ISBN 9756288-40-X

9 789756 288405